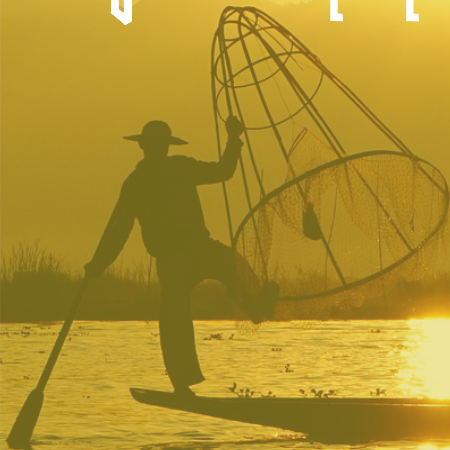

စိုက်ပျိုးရေးနှင့်
ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍတို့အား
ဦးတည်လျက် မြန်မာနိုင်ငံနှင့်
အင်းလေးကန်ဒေသ၏
ကျားမရေးရာ ဆန်းစစ်ချက်

မြန်မာ - SECO - ကုလသမဂ္ဂ ကုန်သွယ်ရေးနှင့်
ကုန်ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းရည် အစုအဖွဲ့

စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍတို့အား ဦးတည်လျက်
မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အင်းလေးကန်ဒေသ၏ ကျားမရေးရာ ဆန်းစစ်ချက်

တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် မူပိုင်ခွင့်များအားလုံးကို ထိန်းသိမ်းထားသည်။

ဤအစီရင်ခံစာမှ ကောက်နုတ်ချက်များ ထုတ်ယူအသုံးပြုခြင်း သို့မဟုတ် မိတ္တူကူးယူခြင်းများ ပြုလုပ်လိုလျှင် copyright.com သို့ လိပ်မူ၍ Copyright Clearance Center သို့ ခွင့်ပြုချက် တောင်းခံလွှာများကို ပေးပို့ရပါမည်။

တစ်ဆင့်ခွင့်များအပါအဝင် မူပိုင်ခွင့်များနှင့် လိုင်စင်များအတွက် စုံစမ်းမေးမြန်းမှုများ အားလုံးကို အောက်ပါလိပ်စာသို့ လိပ်မူ၍ မေးမြန်းစုံစမ်းနိုင်ပါသည် -

United Nations Publications
405 East 42nd Street New York, New York 10017
United States of America

အီးမေးလ် - publications@un.org
ဝက်ဆိုက် - shop.un.org

ဤအစီရင်ခံစာတွင် ပါရှိသည့် နယ်မြေသတ်မှတ်ချက်များနှင့် မြေပုံဖြင့် တင်ပြထားမှုများကို မည်သည့်နိုင်ငံ၊ မည်သည့်နယ်မြေ၊ မည်သည့်မြို့တော် သို့မဟုတ် မည်သည့်နယ်ပယ်ဒေသ သို့မဟုတ် ယင်းတို့၏ အာဏာပိုင်များ၏ ဥပဒေဆိုင်ရာ အဆင့်အတန်းသတ်မှတ်ချက် သို့မဟုတ် ယင်းတို့၏ နယ်နိမိတ်များ သို့မဟုတ် နယ်ခြားမျဉ်းများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဘက်မှ အမြင်၊ သဘောထား တစ်စုံတစ်ရာဖော်ပြချက်အဖြစ် အဓိပ္ပါယ်ကောက်ယူရန် မသင့်ပါ။

ကုမ္ပဏီ သို့မဟုတ် လိုင်စင်ရ လုပ်ငန်းစဉ်များအား ဖော်ပြချက်မှန်သမျှကိုလည်း ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့၏ ထောက်ခံအတည်ပြုချက်အဖြစ် မှတ်ယူရန် မသင့်ပါ။

ဤအစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြပါရှိသည့် နိုင်ငံအမည်များသည် သုံးသပ်လေ့လာခဲ့သည့် အချက် အလက်များနှင့် သက်ဆိုင်သော အချိန်ကာလများအတွင်း သမိုင်းစဉ်ဆက် အသုံးပြုခဲ့သော နာမည်များအတိုင်း ရည်ညွှန်းသုံးနှုန်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။

မြန်မာဘာသာပြန်ဆိုမှုအတွက် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ စီးပွားရေးရာ အတွင်းဝန်ရုံး (SECO) မှ ရန်ပုံငွေပံ့ပိုးပါသည်။ ဘာသာပြန်ဆိုမှုကို မြမြသက်မှ ဆောင်ရွက်ခြင်းပြီး ဘာသာပြန်ဆိုထား သော စာသားများ၏ တိကျမှန်ကန်မှုအတွက် ဘာသာပြန်ဆိုသူမှ တာဝန်ယူ၍ ယင်းနှင့်စပ်လျဉ်း သော စုံစမ်းမေးမြန်းမှုများကို ရှင်းလင်းဖြေကြားပေးမည်ဖြစ်သည်။

ဤအစီရင်ခံစာကို ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ ပြင်ပမှ တည်းဖြတ်ပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုမှုအတွက် Swiss Secretariat for Economic Affairs (SECO) မှ ရန်ပုံငွေပံ့ပိုးပါသည်။ ဘာသာပြန်ဆိုသူမှာ မြမြသက်ဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာပြန်ဆိုမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ စုံစမ်းမေးမြန်းမှုများကို တိကျစွာ ဘာသာပြန်ဆိုမှုအတွက် တာဝန်ရှိသော ဘာသာပြန်ဆိုသူမှ ဖြေရှင်းပေး သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

ကုလသမဂ္ဂ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ကွန်ဖရင့်မှ ထုတ်ဝေပါသည်။

UNCTAD/DITC/2020/3

ကျေးဇူးမှတ်တမ်းလွှာ

ဤအစီရင်ခံစာကို Bengi Yanık İlhan နှင့် Simonetta Zarrilli အပါအဝင် UNCTAD အဖွဲ့မှ ပြုစုခဲ့ပါသည်။ အစီရင်ခံစာအတွက် အချက်အလက်များနှင့် အကြံပြုချက်များကို Carla Vaca Eyzaguirre နှင့် ဒေါ်သိန်းသိန်းအောင်တို့မှ ပံ့ပိုးပေးခဲ့ပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာကို ပညာရှင်များမှ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သုံးသပ်ပေးခဲ့ကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ လူမှုဝန်ထမ်း၊ ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ လူမှုဝန်ထမ်းဦးစီးဌာန၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာန၊ ဟိုတယ်နှင့် ခရီးသွားလာရေး ဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ ခရီးသွားမြှင့်တင်မှုဌာနခွဲတို့အပါအဝင် အစိုးရဌာနအဖွဲ့အစည်းများက လည်း အကြံပြုချက်များ၊ မှတ်ချက်များ ပံ့ပိုးပေးခဲ့ကြပါသည်။ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေး ဝန်ကြီးဌာန၊ မြန်မာကုန်သွယ်မှု မြှင့်တင်ရေးအဖွဲ့၏ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ဒေါ်နော်မူတာကပေါကိုလည်း ဝန်ကြီးဌာနများမှ ပါဝင်သုံးသပ်လေ့လာပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ် တွင် ကူညီပံ့ပိုးပေးခဲ့မှုများအတွက် ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များကလည်း အကြံ ပြုချက်များနှင့် မှတ်ချက်များ ပေး၍ ပံ့ပိုးကူညီပေးခဲ့ကြပါသည် - မြန်မာနိုင်ငံ၊ ဆွစ်ဇာလန်သံရုံး မှ ဒေါ်ခိုင်ဇေလွင်၊ တောင်ကြီးမှ မြန်မာ - SECO- ကုလသမဂ္ဂ ကုန်သွယ်ရေးအစုအဖွဲ့ စီမံကိန်း ညှိနှိုင်းရေးမှူးများဖြစ်ကြသော Salesio Zwawada နှင့် ဦးဘုန်းနေထွန်း၊ UNCTAD မှ Mariangela Linocii Katerina Joklova နှင့် Lorenzo Tosini၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်မှုဗဟိုဌာနမှ Emilie Dairon နှင့် Nicole Haeuslen အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမား ရေးရာအဖွဲ့ မှ Joni Simpson နှင့် Isaac Cowan-Gore၊ ကုလသမဂ္ဂစီမံကိန်းဝန်ဆောင်မှုရုံးမှ Kara De Kretser နှင့် ဒေါ်ဖြူကြည်ခိုင်၊ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်မှ Keiko Nawacka နှင့် Partnership for Change မှ Oscar Haugejorden တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ထို့ပြင် Nursel Aydiner-Avsan Caroline Dommen နှင့် Manuela Tortora တို့ကလည်း မှတ်ချက်များ ပေးခဲ့ကြပါသည်။ ထိုမှတ်ချက်များနှင့် အကြံပြု ချက်များအားလုံးသည် အစီရင်ခံစာ ပိုမိုကောင်းမွန်စေရေးအတွက် များစွာ အထောက်အကူပြု ခဲ့ခြင်းကြောင့် အထူးပင် ကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း မှတ်တမ်းတင်အပ်ပါသည်။

ဤလေ့လာမှုကို UNCTAD မှ ကုန်သွယ်မှု၊ ကျားမရေးရာနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ် အကြီးအကဲ ဖြစ်သူ Simonetta Zarrilli က ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်း၍ ကြီးကြပ်ပေးခဲ့ပါသည်။

David Einhorn က အင်္ဂလိပ်စာ တည်းဖြတ်မှုကို တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်ပေးခဲ့ပါသည်။

မာတိကာ

ကျေးဇူးမှတ်တမ်းလွှာ

မာတိကာ

အစီရင်ခံစာ၏ အနှစ်ချုပ်

နောက်ခံအကြောင်းအချက်များ

ကိုဗစ်-၁၉ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါ

ကျားမတန်းတူညီမျှရေးအတွက် ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဘောင်များ

စီးပွားရေးဘဝ ကဏ္ဍနယ်ပယ်အသီးသီးရှိ ကျားမတန်းတူညီမျှ မရှိမှုများ

မြန်မာနိုင်ငံရှိ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများ

စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း

တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများ

သွင်းအားစုများ၊ နည်းပညာများနှင့် သတင်းအချက်အလက်များ

အခြေခံအဆောက်အအုံများ - သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ လမ်းများ၊ ရေနှင့် လျှပ်စစ် ဓာတ်အား

ငွေရေးကြေးရေး

နိဒါန်း

၁။ နောက်ခံအကြောင်းအချက်များ

၁.၁။ ယေဘုယျအခြေအနေများ

၁.၂။ ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ

၁.၃။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင်းရှိ ပဋိပက္ခများ

၂။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကိုဗစ်-၁၉ ၏ ကျားမရေးရာ အကျိုးသက်ရောက်မှု

၃။ ကျားမတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ စွမ်းပကား မြှင့်တင်ရေး အားပေးသည့် ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဘောင်များ

၃.၁။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျားမတန်းတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ အပိုင်းကဏ္ဍများ - အကျဉ်းချုပ် ခြုံငုံတင်ပြချက်

၃.၂။ နိုင်ငံတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများ

၃.၂.၁။ ၂၀၁၃-၂၀၂၂ အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာ စီမံကိန်း

၃.၂.၂။ အမျိုးသမီးစီးပွားရေးစွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ရေး လုပ်ငန်းစီမံချက်

၃.၂.၃။ ၂၀၁၈-၂၀၃၀ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး ဟန်ချက်ညီသော

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်း

၃.၂.၄။ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်

၃.၂.၅။ အလုပ်သမားစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ

၃.၂.၆။ ချေးငွေလက်လှမ်းမီ ရရှိမှု

၃.၂.၇။ ပညာရေး လက်လှမ်းမီမှု

၃.၂.၈။ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုမှ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း

၄။ ကျားမတန်းတူညီမျှမရှိမှုများ၏ အပိုင်းကဏ္ဍအမျိုးမျိုးကို ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း

၄.၁။ ကျားမရေးရာစံများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ

၄.၂။ အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းထူထောင်နိုင်ရေးဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များ

၄.၃။ အရင်းအမြစ်များနှင့် အခွင့်အလမ်းများကို လက်လှမ်းမီရရှိခြင်း

၄.၃.၁။ လုပ်သားဈေးကွက်ဆိုင်ရာ ရလဒ်များ

၄.၃.၂။ အချိန်အသုံးပြုမှုပုံစံများ

၄.၃.၃။ အမျိုးသမီးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပိုင်ခွင့်အား လက်လှမ်းမီမှု

၄.၃.၄။ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ

၄.၄။ စွမ်းဆောင်ရည်နယ်ပယ်များ

၄.၄.၁။ စာတတ်မြောက်မှုနှင့် အတွက်အချက်စွမ်းရည်

၄.၄.၂။ သက်မွေးမှုပညာသင်တန်းများ

၄.၅။ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စ

၅။ ကဏ္ဍအလိုက် ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း - စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများ

၅.၁။ မြန်မာနိုင်ငံ စိုက်ပျိုးရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မဟာဗျူဟာ

၅.၂။ အင်းလေးကန်ဒေသရှိ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ - ရွေးချယ်ထားသော တန်ဖိုးကွင်းဆက်များကို လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း

၅.၂.၁။ လက်ဖက်

၅.၂.၂။ ချင်း

၅.၂.၃။ ထောပတ်သီး

၅.၂.၄။ အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအလေ့အကျင့်ကောင်းများ

၅.၃။ ခရီးသွားလုပ်ငန်း

၅.၃.၁။ ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဘောင်

၅.၃.၂။ အင်းလေးကန်ဒေသရှိ ခရီးသွားလုပ်ငန်း

၅.၄။ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများအတွင်းရှိ လုပ်သားဈေးကွက်၏ လက္ခဏာရပ်များ

၅.၅။ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများကြား ချိတ်ဆက်မှုများ

၅.၆။ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများတွင် အမျိုးသမီးများ ရင်ဆိုင်ကြုံရသည့် ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်များ

၅.၆.၁။ တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများ

၅.၆.၂။ သွင်းအားစုများ၊ နည်းပညာများနှင့် သတင်းအချက်အလက်များအား လက်လှမ်းမီမှု

၅.၆.၃။ အခြေခံအဆောက်အအုံများ - သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ လမ်းများ၊ ရေနှင့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အား

၅.၆.၄။ ချေးငွေလက်လှမ်းမီရရှိမှု

၆။ သုံးသပ်ချက်များနှင့် မူဝါဒဆိုင်ရာ အကြံပြုချက်များ

နောက်ဆက်တွဲစာတမ်း - UNCTAD စစ်တမ်းများ၏ နောက်ခံသတင်းအချက်အလက်များ

ရည်ညွှန်းကိုးကားချက်များ

လေးထောင့်ကွက်များစာရင်း

- လေးထောင့်ကွက် (၁) - မြန်မာနိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေးဖွဲ့စည်းပုံ
- လေးထောင့်ကွက် (၂) အမျိုးသမီးဦးစီးသော အိမ်ထောင်စုများ
- လေးထောင့်ကွက် (၃) မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ
- လေးထောင့်ကွက် (၄) - အင်းလေးကန်ဒေသရှိ အမျိုးသမီးများနှင့် လူငယ်များအတွက် ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဆိုင်ရာ သင်တန်းများ
- လေးထောင့်ကွက် (၅) အရည်အသွေးစံချိန်စံနှုန်းများ ပြည့်မီရေးဆိုင်ရာ အခက်အခဲများ
- လေးထောင့်ကွက် (၆) - အောင်မြင်မှုဇာတ်လမ်းများ
- လေးထောင့်ကွက် (၇) မြန်မာနိုင်ငံရှိ လျှပ်စစ်ဓာတ်အား

ပုံများစာရင်း

- ပုံ (၁) - အင်းလေးကန်ဒေသနှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းပြ မြေပုံ
- ပုံ (၂) ကျားမတန်းတူညီမျှမှု၏ အပိုင်းကဏ္ဍအမျိုးမျိုးတွင် မြန်မာနိုင်ငံမှ ရရှိသော ရမှတ်များ
- ပုံ (၃) - ယေဘုယျကဏ္ဍများအလိုက် အလုပ်အကိုင်များ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းနေပုံ
- ပုံ (၄) - အလုပ်အကိုင်အုပ်စုများအလိုက် အလုပ်အကိုင်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ
- ပုံ (၅) - အလုပ်အကိုင်အဆင့်အတန်းအလိုက် အလုပ်အကိုင်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ
- ပုံ (၆) - ကျောင်း/ကောလိပ် မနေဖူး/မတက်ဖူးသော လူဦးရေ (အသက် ၅နှစ်-၂၉နှစ်) အချိုးအစား
- ပုံ (၇) - နိုင်ငံတွင်း တောင်သူများနှင့် ခရီးသွားဧည့်သည်များကြား ဈေးကွက်ချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်မှုများ

ဇယားများ စာရင်း

- ဇယား (၁) - ကျား-မအလိုက်၊ မြို့နယ်အလိုက် လုပ်သားအင်အားပါဝင်နှုန်းနှင့် အလုပ်လက်မဲ့နှုန်း
- ဇယား (၂) - ကျား-မအလိုက် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍခွဲများအတွင်းရှိ အလုပ်အကိုင် အချိုးအစားများ
- ဇယား (၃) - အဓိကစီးပွားရေးကဏ္ဍများအတွင်းရှိ အလုပ်အကိုင်စုစုပေါင်းထဲမှ အမျိုးသမီးများ လုပ်ကိုင်သော အလုပ်အကိုင်အချိုးအစား
- ဇယား (၄) - မြို့ပြ/ကျေးလက်နေထိုင်မှုနှင့် ကျား-မ အလိုက် အရွယ်ရောက်သူ စာတတ်မြောက်မှု နှုန်း

အစီရင်ခံစာ အနှစ်ချုပ်

ဤအစီရင်ခံစာတွင် မြန်မာနိုင်ငံ ရှမ်းပြည်နယ် အင်းလေးကန်ဒေသရှိ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများအား ကျားမရေးရာရှုထောင့်မှ ဆန်းစစ်လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ အမျိုးသမီးများသည် ရွေးချယ်လေ့လာထားသော စိုက်ပျိုးရေးတန်ဖိုးကွင်းဆက်သုံးခု (လက်ဖက်၊ ထောပတ်နှင့် ချင်း) နှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍတို့တွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏ လူမှုဘဝ သာယာအဆင်ပြေမှု တိုးတက်မြင့်မားရေး မည်သို့ အထောက်အကူဖြစ်နိုင် မည်ဆိုသည်ကို လေ့လာစိစစ်ထားပါသည်။ အစီရင်ခံစာတွင် ကျားမတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ စီးပွားရေးစွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ပေးရေးတို့အား မြှင့်တင်အားပေးနိုင်ရန်အတွက် စိုက်ပျိုးရေးတန်ဖိုးကွင်းဆက်သုံးခုနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍတို့ကြား ချိတ်ဆက်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်မည့် မူဝါဒဆိုင်ရာ အကြံပြုချက်များကိုလည်း တင်ပြပေးထားပါသည်။

ဤလေ့လာမှုကို ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ စီးပွားရေးရာအတွင်းဝန်ရုံး (SECO) နှင့် ကုလသမဂ္ဂကုန်သွယ်ရေးနှင့် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းရည်အစုအဖွဲ့၏ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အကောင်အထည်ဖော်နေသော စီမံချက်တစ်ခုဖြစ်သည့် “သစ်သီးဝလံထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်း မြှင့်တင်ရေးနှင့် တာဝန်ယူမှု ရှိသော ခရီးသွားလုပ်ငန်းတို့ အကြားချိတ်ဆက်လုပ်ကိုင်မှုဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်း” ဟု အမည်ရ သည့် စီမံကိန်းအောက်တွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သုတေသနစာတမ်းများ၊ အစီရင်ခံစာ များ၊ စာရွက်စာတမ်းများအား လေ့လာခြင်း၊ ကုလသမဂ္ဂကုန်သွယ်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးမှုညီလာခံအဖွဲ့ (UNCTAD) မှ ၂၀၁၉ ခုနှစ် နောက်ဆုံးသုံးလပတ်ကာလအတွင်း ရှမ်းပြည်နယ် ဟိုပုံး၊ ကလေး၊ ညောင်ရွှေ၊ ဖယ်ခုံ၊ပင်းတယ၊ပင်လောင်းနှင့် ရွှင်မြို့နယ်များအတွင်း ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများ နှင့် ကွင်းဆင်းစစ်တမ်းကောက်ယူမှုများပေါ်တွင် အခြေခံ၍ လေ့လာမှုကို ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ လေ့လာမှုတွင် (၁) ရွေးချယ်ထားသော စိုက်ပျိုးရေးတန်ဖိုး ကွင်းဆက်များအတွင်းရှိ အမျိုးသမီး တောင်သူများ၊ (၂) ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍရှိ ဝယ်ယူသူများနှင့် လုပ်ငန်းရှင်များ၊ (၃) စိုက်ပျိုးရေး နှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ၊ တောင်သူအသင်းအဖွဲ့များနှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်နေသော ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (NGOs) နှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုအဖွဲ့အစည်းများအား စစ်တမ်းကောက်ယူခဲ့ပါသည်။

နောက်ခံအကြောင်းအချက်များ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံလူဦးရေ၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် ကျေးလက်ဒေသများတွင် နေထိုင်ကြပြီး အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုနှင့် ဝင်ငွေအတွက် ကောက်ပဲသီးနှံစိုက်ပျိုးခြင်းနှင့် တိရစ္ဆာန်မွေးမြူခြင်းတို့ကို မှီခိုအားထားကြပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေးသည် GDP ၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်း၊ ပြည်ပပို့ကုန်များ ၏ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အလုပ်အကိုင်များ၏ ၅၆ ရာခိုင်နှုန်းကို အထောက်အပံ့ပြုပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ ဖွံ့ဖြိုးမှုအနည်းဆုံး နိုင်ငံများစာရင်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံ ပါဝင်နေပါသည်။ အလုပ်အကိုင်များ၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် ကျပန်းစီးပွားရေးကဏ္ဍမှ ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၀၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ၏ ပထမဆယ်စုနှစ်အကုန်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်း ပိုကျသော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ဆီသို့ အသွင်ကူးပြောင်းလာခဲ့သည်ဖြစ်ရာ အစိုးရသည် မြန်မာနိုင်ငံ

ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ကမ္ဘာကြီးနှင့် ပြန်လည်ချိတ်ဆက်ရေးအတွက် စီးပွားရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို တစ်ခုပြီးတစ်ခု စတင်ပြုလုပ်လာပါသည်။ သို့သော် အဆိုပါ ခေတ်မီ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဆောင်ရွက်မှုများ၏ အကျိုးကျေးဇူးများကို အမျိုးသမီးများ ရရှိခံစားနိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ အဓိကအကြောင်းရင်းမှာ မူဝါဒချမှတ်မှုနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အများအားဖြင့် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်မှု မရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ဤအခြေအနေသည် တဖြည်းဖြည်း တိုးတက်ပြောင်းလဲလာခဲ့ရာ ယခုအခါ အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း¹ ကို ရေးဆွဲ ထားပြီးဖြစ်ကာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်တွင် တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသည့် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုနှင့် ဘာသာ စကားပေါင်း ၃၃ မျိုး ရှိပြီး နိုင်ငံတွင်းတွင် မတူကွဲပြားမှု အများဆုံးသော ဒေသတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကွဲပြားခြားနားသော်လည်း ဤအစီရင်ခံစာတွင် ရွေးချယ်လေ့လာထားသည့် မြို့နယ်များနှင့် တန်ဖိုးကွင်းဆက်များတွင် ဆင်တူသည့် အချက် ပေါင်းများစွာ ရှိပါသည်။ ရွေးချယ်လေ့လာသော မြို့နယ်များအားလုံးတွင် စိုက်ပျိုးရေးကို အဓိက လုပ်ကိုင်ကြပြီး မိသားစုသည် စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်မှုများကို အခြေခံသည့် ယူနစ်တစ်ခုဖြစ်ကာ အဆိုပါ မိသားစု ဖွဲ့စည်းပုံအတွင်းတွင် ကျားမရေးရာ အခန်းကဏ္ဍသတ်မှတ်ချက်များမှာ အမြစ် တွယ် ခိုင်မာလျက်ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများ ကာလရှည်ကြာ ဖြစ်ပွားလာခဲ့သည့် သမိုင်းကြောင်းရှိပြီး ရှမ်းပြည်နယ်သည်လည်း အဆိုပါ ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများဒဏ်ကို များစွာ ထိခိုက်ခံစားခဲ့ရပါသည်။ ၂၀၁၅ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခတ်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်ကြောင့် လုံခြုံရေး အခြေအနေသည် တိုးတက်ကောင်းမွန်လာခဲ့သော်လည်း အခြေအနေသည် ထိရှကျိုးပျက်လွယ် သည့် အနေအထားတွင် ရှိနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ လက်နက်ကိုင်အုပ်စုများနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါး ရောင်းဝယ်မှုများကြား ဆက်စပ်နေမှုကြောင့် လုံခြုံမှုမရှိသည့်အခြေအနေကို ပို၍ ဆိုးရွားစေပြီး တစ်နေရာမှ တစ်နေရာသို့ သွားလာမှုများကို အကန့်အသတ် ဖြစ်စေပါသည်။ အမျိုးသမီးများ အဖို့ လက်နက်ကိုင်စစ်သားများ ရှိနေခြင်းသည် ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုနှင့် လိင်ပိုင်း ဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုများအပါအဝင် လုံခြုံရေးအတွက် စိုးရိမ်ပူပန်စရာကိစ္စများကို ထပ်ဆောင်း ပေါ်ပေါက်စေပါသည်။

ကိုဗစ်-၁၉ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါ

၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၏ အစောပိုင်းလများအတွင်းတွင် ကမ္ဘာကြီးသည် ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ရောဂါ (ကိုဗစ်-၁၉) ကူးစက်ပြန့်ပွားမှုကို ကြုံတွေ့ခံစားခဲ့ရပြီး ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ခပ်ခွာခွာနေခြင်းနှင့် နယ်စပ်များပိတ်ထားခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြခြင်းကြောင့် စီးပွားရေး

¹ အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့်မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းကို အောက်ပါလင့်ခ်တွင် ရရှိနိုင်ပါသည် - https://myanmar.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/NSPAW2013-2022_0.pdf

လုပ်ဆောင်မှုများသည် ယခင်က တစ်ခါမျှ မကြုံဖူးသည့် အတိုင်းအတာဖြင့် ပြတ်တောက် ပျက်
ယွင်းမှုများ ဖြစ်ပွားပေါ်ပေါက်ခဲ့ရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထိုရောဂါကူးစက်ပြန့်ပွားမှုသည်
အတန်အသင့်နည်းပါးသည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံသည် ကပ်ရောဂါကြောင့် လူမှုရေး နှင့်
စီးပွားရေးကဏ္ဍများတွင် များစွာ အထိနာနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။

ယခင်က ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဘေးအန္တရာယ်များနည်းတူ ကိုဗစ်-၁၉ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါသည်လည်း
အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများအပေါ် သက်ရောက်မှုများ မတူညီကြပါ။ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါ ကြောင့်
အပြင်းထန်ဆုံး ထိခိုက်ခဲ့ရသည့် ကဏ္ဍများတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်း၊ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု၊
သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် စိုက်ပျိုးရေးတို့ ပါဝင်ပါသည်။ သတိပြုရမည့်အချက်မှာ ခရီးသွား
လုပ်ငန်းကဏ္ဍ၊ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍနှင့် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကဏ္ဍအတွင်းရှိ အထည်ချုပ်လုပ်ငန်းတို့ သည်
အမျိုးသမီးများ အများဆုံး ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်နေသော ကဏ္ဍများ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ
အမျိုးသမီးများ၏ ၈၆ ရာခိုင်နှုန်းသည် ကျပန်းစီးပွားရေးကဏ္ဍတွင် လုပ်ကိုင်နေ ကြခြင်းဖြစ်ရာ
မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ ကူညီထောက်ပံ့ရေး အစီအစဉ်များတွင် လုပ်သားအားလုံး ကို လွှမ်းခြုံရန်
တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိပါက ကျပန်းစီးပွားရေးကဏ္ဍတွင် လုပ်ကိုင်နေ သော
ထိုအမျိုးသမီးများသည် အဆိုပါအစီအစဉ်များ ပါဝင်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ ထို့ပြင် အမျိုး သမီးများသည်
၎င်းတို့၏ အိမ်ထောင်စုများအတွင်း မိသားစုကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ရန် အဓိက တာဝန်ရှိသူများ
ဖြစ်ကြရာ လော့ဒေါင်းကာလအတွင်း လုပ်ခလစာမရသည့် အလုပ်များကို လုပ် ကိုင်ရသည့်အချိန်
ပို၍များလာပါသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကဲ့သို့သော ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အရေးပေါ် အခြေအနေများသည်
အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုများကိုလည်း တိုးပွားစေနိုင်သဖြင့် ဤအချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်
လိုအပ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် ကျန်းမာရေးအကျပ်အတည်း၏ စီးပွားရေးအပေါ်
သက်ရောက်မှုများကို လျှော့ချရန်နှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို
အထောက်အပံ့ပြုရန်အတွက် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဧပြီလနှောင်းပိုင်းတွင် ကိုဗစ်-၁၉ စီးပွားရေး ပြန်လည်
ကုစားမှုအစီအစဉ် (CERP) ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။

ကျားမတန်းတူညီမျှရေးအတွက် ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဘောင်များ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ပုဒ်မ ၃၄၈) တွင် လူမျိုး၊ ဇာတိ၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာ၊
ရာထူးဌာနန္တရ၊ အဆင့်အတန်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး၊ ဆင်းရဲချမ်းသာတို့ကို
အကြောင်းပြု၍ ခွဲခြားမှု မရှိစေရဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ သို့သော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်
အမျိုးသမီးများအား အဓိကအားဖြင့် မိခင်များအဖြစ် ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားသဖြင့် လူမှုအဖွဲ့ အစည်း၏
ကျား-မပုံသေကားကျသတ်မှတ်ချက်များကို အားဖြည့်ပံ့ပိုးထားရာရောက်သည့်အပြင် အချို့သော
အလုပ်အကိုင်နှင့် ရာထူးတာဝန်များတွင် အမျိုးသားများအား ရွေးချယ်ခန့်ထားခြင်း ကို
ခွင့်ပြုထားပါသည် (ပုဒ်မ ၃၅၂)။ ၂၀၁၃-၂၀၂၂ အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ
အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း၊ အမျိုးသမီးစီးပွားရေးစွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေး
လုပ်ငန်းစီမံချက်နှင့် မျိုးဆက်ပွားကျန်းမာရေး မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ
အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဘဝ စွမ်းပကားမြှင့်မားရေးအတွက် ရည်ရွယ်သော

ဥပဒေနှင့်အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာမူဘောင်၏ အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ထို့အပြင် လုပ်သားဈေးကွက်အတွင်း ကျားမတန်းတူညီမျှရေး အားပေးမြှင့်တင်ရန် အထောက်အကူပြု သည့် ဥပဒေများလည်း ရှိပါသည်။ ၂၀၁၃ အနိမ့်ဆုံးလုပ်ခလစာဥပဒေတွင် တရားဝင် သတ်မှတ်ထားသော အနိမ့်ဆုံးလုပ်ခလစာကို အမျိုးသမီးများရော၊ အမျိုးသားများပါ ခံစားခွင့်ရှိ ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းပေးထားပြီး ၂၀၁၃ အလုပ်အကိုင်နှင့် ကျွမ်းကျင်မှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဥပဒေ တွင်လည်း အမျိုးသား-အမျိုးသမီး ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေး ခြင်း နှင့် လုပ်သားများ၏ ကျွမ်းကျင်မှု မြှင့်တင်ပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ပေးရန် ပြဋ္ဌာန်းထား ပါသည်။ ၂၀၀၈-၂၀၁၀ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး ဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးတိုး တက်မှုစီမံကိန်းတွင် ကျားမတန်းတူညီမျှရေးအား စီမံကိန်းအကောင်အထည်ဖော်သည့် တစ်လျှောက်လုံး ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်သွားရမည့် ကဏ္ဍစုံနှင့် သက်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်တစ်ခု အဖြစ် ယူဆထားပါသည်။ ထိုမျှသာမက အဆိုပါစီမံကိန်းတွင် မြေယာလုပ်ကိုင်ခွင့်များ အားကောင်းစေခြင်း၊ အမျိုးသမီးများအတွက် ပညာရေးနှင့် လေ့ကျင့်သင်တန်းများ ပံ့ပိုးပေး ခြင်း၊ အမျိုးသမီးများ၏ ထုတ်လုပ်မှုများကို ဈေးကွက်များနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးခြင်း၊ ဈေးကွက် သတင်းအချက်အလက်များ ပံ့ပိုးပေးခြင်း နှင့် အမျိုးသမီးဦးစီးသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အတွက် ငွေကြေးပံ့ပိုးမှုများ ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြင့် အမျိုးသမီးများ၊ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးတောင်သူများကို အကျိုးပြုနိုင်မည့် အလားအလာရှိသော လုပ်ငန်းစီမံချက်အများ အပြား ပါဝင်နေပါသည်။

သို့သော် အခြားနိုင်ငံအများအပြားမှာကဲ့သို့ပင် မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ကျား-မတန်းတူညီမျှမှု ပန်းတိုင်များနှင့် အဆိုပါပန်းတိုင်များ အမှန်တကယ်ပြည့်မြောက်အောင် လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ် သည့် နိုင်ငံရေးအရ လိုလားထောက်ခံအားပေးမှု၊ အရင်းအမြစ်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကြား ချိတ်ဆက်မှုတို့ ရှိဟန်မတူပါ။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကော်မတီက မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများ အပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ် (CEDAW) ကို လက်မှတ်ရေးထိုးအတည်ပြုပြီးနောက် နှစ်ပေါင်း ၂၀ အထိ ထိုသဘောတူစာချုပ် ကို အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်း မရှိသေးကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသစ်ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေအချို့လည်း ရှိနေပြီး ထိုဥပဒေများကို အကောင် အထည်ဖော်ရာတွင် အဖွဲ့အစည်းအများအပြား ပါဝင်ပတ်သက်နေခြင်းကြောင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ နှင့် တာဝန်များမှာ ရှင်းလင်းမှုမရှိ ဖြစ်နေပါသည်။ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု တားဆီးကာကွယ်ရေး ဥပဒေကြမ်းကဲ့သို့ အရေးကြီးသော ဥပဒေအချို့မှာမူ နှစ်နှင့်ချီ၍ ဆွေးနွေး နေဆဲဖြစ်ပြီး အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ရိုးရာထုံးတမ်းစဉ်လာ စည်းမျဉ်းများနှင့် စံ သတ်မှတ်ချက်များတွင် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများတွင် ပါရှိသည့် ကျားမတန်းတူညီမျှရေး အခြေခံမူ များနှင့် ဆန့်ကျင်နေသည်များ ရှိနိုင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ လူဦးရေ၏ ထက်ဝက်ကျော်သည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်နေသော နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံတွင် မြေယာလက်လှမ်းမီမှုသည် အရေးကြီးသည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ မြေယာ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်

စပ်လျဉ်းသည့် အဓိကစိန်ခေါ်မှုများမှာ တိုင်းရင်းသားရိုးရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာ မြေယာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ ပုံစံတကျမရှိသည့် အခြေချနေထိုင်မှုများ၊ မြေယာမဲ့မှု၊ မြေသိမ်း ဆည်းခြင်း၊ ပြည်သူပိုင်မြေများကို အသုံးပြုခြင်း၊ ရေလက်လှမ်းမီရရှိမှုနှင့် သစ်တောအသုံးပြု ခွင့်များ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၂ လယ်ယာမြေဥပဒေတွင် လယ်ယာမြေလုပ်ပိုင်ခွင့်ပြုလက်မှတ် ကိုင် ဆောင်ထားသူသည် ထိုလက်မှတ်ကို အသုံးပြု၍ မြေယာအသုံးပြုခွင့်နှင့် နေထိုင်ခွင့်တို့အား အမွေဆက်ခံခြင်းနှင့် လွှဲပြောင်းခြင်းများ ပြုလုပ်ခွင့် ရှိကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ မြေယာ ဥပဒေနှင့် မူဝါဒအမျိုးမျိုးတွင် သုံးနှုန်းထားသည့် အသုံးအနှုန်းများသည် ကျား-မခွဲခြားထားမှု မရှိပါ။ သို့သော် အမျိုးသမီးများ၏ မြေယာအခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ၎င်းတို့ ရင်ဆိုင်နေရသော အတားအဆီးများကို ဖြေရှင်းပေးထားခြင်းလည်း မရှိပါ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေအသုံးချမှုနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ကျားမရေးရာ ဘက်လိုက်မှုများနှင့် ပုံသေကားကျယူဆချက်များ၊ ခက်ခဲရှုပ်ထွေး၍ ငွေကုန်ကြေးကျများသော မြေယာမှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် လွှဲပြောင်းခြင်း လုပ်ငန်း စဉ်တို့ကြောင့် အမျိုးသမီးများကို မြေပိုင်ရှင်များအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုမှုများ ရှားပါးသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ပြင် အမျိုးသမီးများသည် ကျေးရွာအဆင့်ရှိ မြေယာနှင့်စပ်လျဉ်းသော ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှုလည်း အကန့်အသတ် ရှိပါသည်။ အင်းလေးကန်ဒေသတွင် ရိုးရာထုံးတမ်းစဉ်လာ မြေအသုံးချမှုနှင့် မြေယာအုပ်ချုပ်ရေးများသည် စနစ်တကျ ဖွဲ့စည်းမှုရှိသဖြင့် မြေယာအသုံးချမှုကိစ္စများ၊ ပဋိပက္ခများနှင့် အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပွားပေါ်ပေါက်မှု နည်းပါးပါသည်။

လုပ်သားဈေးကွက်စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ် သည့် နောက်ထပ်နယ်ပယ်တစ်ခုမှာ ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကျား-မတန်းတူညီမျှသော လုပ်ခ/လစာ၊ အလုပ်အကိုင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် အိမ်တွင်းလုပ်သားဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက် များ အပါအဝင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့ (ILO) ၏ အဓိကကွန်ဗင်းရှင်း အချို့ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မရှိသေးပါ။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရမည့် ခေတ်နောက်ကျ၍ ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုရှိသော အလုပ်သမား ဥပဒေ ၁၇ ခုကို အလုပ်သမား၊ အလုပ်အကိုင်နှင့် လူမှုဖူလုံရေး ဝန်ကြီးဌာနမှ ဖော်ထုတ်ပေးထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။ အလုပ်သမားဥပဒေများနှင့် လူမှုဖူလုံရေး ဥပဒေများထဲတွင် ကျားမတန်းတူညီမျှမှုနှင့် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းရေးမှာ မဖြေရှင်းရသေးသော ကိစ္စရပ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

စီးပွားရေးဘဝ ကဏ္ဍနယ်ပယ်အသီးသီးရှိ ကျားမတန်းတူညီမျှ မရှိမှုများ

ကျားမရေးရာစံများ၊ ပုံသေကားကျယူဆချက်များနှင့် ရိုးရာထုံးတမ်းစဉ်လာများသည် မြန်မာ နိုင်ငံရှိ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အလုပ်တာဝန်များ ခွဲဝေပုံတို့ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးပါ သည်။ ဥပမာ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်မှုအား အတိုင်းအတာသည် ကြီးမားလှသည့်တိုင် “တောင်သူလယ်သမား” ဟူသည် အမျိုးသားများအတွက်သာ သီးသန့်သတ် မှတ်ပေးထားသည့် အခန်းကဏ္ဍတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ကျား-မသီးသန့်ခွဲခြားထားမှုသည် လုပ်သား ဈေးကွက်တွင်လည်း အများအပြား တွေ့ရှိရပါသည်။ အမျိုးသားများသည် မိသားစုကို အဓိက လုပ်ကိုင်ကျွေးမွေးသူနေရာတွင်ရှိပြီး ကျွမ်းကျင်မှု လိုအပ်သော အလုပ်အကိုင်များနှင့် စီးပွားရေး

ကဏ္ဍများတွင် အမျိုးသားများ ကြီးစိုးနေပါသည်။ ကျွမ်းကျင်မှုနည်းပါးသော သမားရိုးကျ အလုပ်အကိုင်များကိုမူ အမျိုးသမီးများအတွက် ခွဲခြားသတ်မှတ်ပေးထားပြီး အမျိုးသားများနှင့် လစာကွာဟမှုလည်း ရှိပါသည်။ အမျိုးသမီးများသည် လုပ်ခ/လစာ မရသည့် အိမ်မှုကိစ္စများနှင့် ပြုစုစောင့်ရှောက်ရသည့်အလုပ်များကို အဓိကတာဝန်ယူလုပ်ကိုင်ရသူများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ကျား-မသီးသန့်ခွဲခြားထားမှုများသည် ခေါင်းဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍများတွင်လည်း အထင်အရှား တွေ့ရှိရပါသည်။

စီးပွားရေးကဏ္ဍရှိ ကျားမတန်းတူညီမျှမှုရှိမှုများက အမျိုးသမီးများအတွက် စီးပွားရေး လုပ်ငန်း များ ထူထောင်နိုင်မည့် အလားအလာကို ထိခိုက်စေပါသည်။ ဥပမာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေယာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကိစ္စများ၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မသေချာမရောရာမှုများက စိုက်ပျိုးရေး ကဏ္ဍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို နည်းပါးစေပြီး အထူးသဖြင့် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်လက်မှတ်များ နှင့် ကန်ထရိုက်စာချုပ်များတွင် အမည်ပါရှိခြင်း မရှိသော အမျိုးသမီးတောင်သူများအတွက် ရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုများ ပို၍ပင် နည်းပါးပါသည်။ ထို့ပြင် ပစ္စည်းပေးသွင်းသူများ သို့မဟုတ် ဖောက်သည် များနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရာတွင်လည်း ကျားမရေးရာ ဘက်လိုက်မှုများ ရှိပါသည်။ အမျိုးသမီး များသည် သွင်းအားစုများ၏ အရေအတွက်နှင့် ဈေးနှုန်းကို ညှိနှိုင်းရာတွင် ပြောရေးဆိုခွင့် ပိုရှိ သော်လည်း စက်ပစ္စည်းများနှင့် ပို၍ အဆင့်မြင့်သော စိုက်ပျိုးရေး ကိရိယာများ ဝယ်ယူမှုတွင် အမျိုးသားများက အဓိက ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးသူများ ဖြစ်ပါသည်။

အင်းလေးကန်ဒေသရှိ အလုပ်အကိုင်များတွင် ကျားမရေးရာ အခြေပြုသော ပုံစံကို အထင်အရှား တွေ့ရပါသည်။ ဟိုပုံး၊ ဖယ်ခုံ၊ ပင်းတယ၊ ပင်လောင်းနှင့် ရွာငံတို့တွင် အမျိုးသားများရော၊ အမျိုး သမီးများအတွက်ပါ အလုပ်အကိုင်များ၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်သည် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍမှ ဖြစ်ရာ တစ်နိုင်ငံလုံးပျမ်းမျှနှုန်းထက် များစွာ ပိုမို မြင့်မားပါသည်။ အမျိုးသားများရော၊ အမျိုးသမီးများ အတွက်ပါ အလုပ်အကိုင်အများစုကို ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍမှ ဖန်တီးပေးထားသည့် တစ်ခုတည်း သော မြို့နယ်မှာ တောင်ကြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍအတွင်းတွင် လက်လီနှင့် လက် ကားရောင်းဝယ်ရေးသည် အရေးအပါဆုံးသော အလုပ်အကိုင်ကဏ္ဍ ဖြစ်ပါသည်။ တောင်ကြီး တွင် တည်းခိုနေထိုင်ရေးနှင့် အစားအသောက် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများသည် အမျိုးသမီးများ ၏ အလုပ်အကိုင် ၉ ရာခိုင်နှုန်းကို ဖန်တီးပေးပြီး ကလေးနှင့် ညောင်ရွှေတွင် ၆ ရာခိုင်နှုန်း ဖန်တီးပေးပါသည်။ အခြားမြို့နယ်များတွင် ထိုရာခိုင်နှုန်းသည် အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး နှစ်ဦး စလုံးအတွက် ထို့ထက်များစွာ ပိုမိုနည်းပါးပါသည်။ တောင်ကြီး၊ ကလေးနှင့် ညောင်ရွှေတို့မှ လွဲ၍ ကျန်မြို့နယ်အများစု၌ အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးပေးမှုတွင် စက်မှုကဏ္ဍ၏ အရေးပါမှုသည် အလွန်သေးငယ်ပါသည်။

အမျိုးသမီးများသည် တည်းခိုနေထိုင်ရေးနှင့် အစားအသောက် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် လက်လီ၊ လက်ကား ရောင်းဝယ်ရေးကဲ့သို့ အစဉ်အလာအားဖြင့် အမျိုးသမီးအများစု လုပ်ကိုင် လေ့ရှိသော ကဏ္ဍခွဲများတွင် အများဆုံးလုပ်ကိုင်ကြပြီး အစိုးရဝန်ထမ်းအလုပ်နှင့် လူမှုဝန်ထမ်း ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများတွင်လည်း အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လုပ်ကိုင်ပါသည်။ အမျိုးသား များသည်

စက်မှုလုပ်ငန်းကဏ္ဍ၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ သိုလှောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေး ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းကဏ္ဍခွဲများတွင် အများဆုံးလုပ်ကိုင်ပါသည်။ အလုပ်အကိုင်ကဏ္ဍတွင် စိုက်ပျိုးရေးအလုပ်အကိုင်များသာ အများဆုံးလုပ်ကိုင်ကြခြင်းဖြစ်သည်နှင့်အညီ မြို့နယ်များ အားလုံးတွင် အမျိုးသမီးများသည် လုပ်ခ/လစာမရသော မိသားစုလုပ်သားအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ပိုင်အလုပ်ကို တစ်ဦးတည်းလုပ်ကိုင်ခြင်းကိုလည်းကောင်း တွေ့ရပြီး ILO ၏ အဆိုအရ ထိုအလုပ်အကိုင်နှစ်မျိုးစလုံးသည် ထိခိုက်လွယ်သော အလုပ်အကိုင်များ ဖြစ်ပါသည်။ ခြုံကြည့် မည်ဆိုလျှင် အင်းလေးကန်ဒေသရှိ အလုပ်လုပ်ကိုင်သူအမျိုးသမီးများကြားတွင် ထိခိုက်လွယ် သော အလုပ်အကိုင်များကို လုပ်ကိုင်ခြင်းအား အလွန်အတွေ့ရများပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေး တန်ဖိုး ကွင်းဆက်များအား ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဲ့သို့ အခြားသော စီးပွားရေးကဏ္ဍများနှင့် ချိတ်ဆက်ပေး ခြင်းဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးမည်ဆိုလျှင် အမျိုးသမီးများသည် လယ်ယာ လုပ်ငန်းကို မိသားစုစားသုံးရန် တစ်နိုင်တစ်ပိုင် လုပ်ကိုင်နေရမှုမှ စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်မှုသို့ ကူးပြောင်းလုပ်ကိုင်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့ လုပ်ကိုင်နေသော အလုပ်အကိုင်များ၏ ထိခိုက်လွယ် မှုကို လျော့ချရာတွင်လည်း အထောက်အကူပြုမည်ဖြစ်ပါသည်။

အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ ဘဝပျော်ရွှင်ကျန်းမာရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ တွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်နိုင်ရေးနှင့် ၎င်းတို့၏ အကျိုးဆောင်နိုင်မှုကို ထုတ်ဖော်ပြသနိုင်ရေး အတွက် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် အိမ်ထောင်စုများအတွင်းရှိ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှု လုပ်ငန်းစဉ် များအတွင်း အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အလွန်ပင် အရေးကြီးပါသည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဇွန်လ ၁ ရက်နေ့အထိ လွှတ်တော်တွင်း အမျိုးသမီးများ၏ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှု အဆင့် သည် ၁၉၃ နိုင်ငံအနက် အဆင့် ၁၆၂ ရရှိထားပြီး အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် သီရိလင်္ကာ နိုင်ငံပြီးလျှင် မြန်မာနိုင်ငံသည် အမျိုးသမီးများ၏ ကိုယ်စားပြုမှုအဆင့် ဒုတိယအနိမ့်ဆုံးသော နိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။ ဝန်ကြီးဌာနများရှိ အုပ်ချုပ်ရေးရာထူးနေရာများနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေး ရာထူး နေရာများတွင်မူ အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်မှုအခြေအနေသည် ပိုကောင်းပါသည်။ ထို့ပြင် အမျိုး သမီးများသည် နိုင်ငံရေးမှာထက် အိမ်ထောင်စုအဆင့်တွင် ၎င်းတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခွင့်ကို ပို၍ ကျင့်သုံးနိုင်ကြပါသည်။ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးအဖွဲ့များသည် သင်တန်းများပေးခြင်း၊ အကြံပြုတိုက်တွန်းဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ပေးခြင်းဖြင့် အမျိုးသမီးများ ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပိုင်ခွင့် အားကောင်းစေရေးတွင် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင် ကူညီနေပါသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ပညာရေးနှင့် လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးခြင်းဆိုင်ရာ ကြီးမားသည့် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေပါသည်။ အမှန်စင်စစ် ၂၀၁၇ ခုနှစ်အထိ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်နယ်များအားလုံးထဲတွင် ရှမ်း ပြည်နယ်သည် အရွယ်ရောက်သူများ၏ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်းနှင့် အတွက်အချက်စွမ်းရည် အနည်းဆုံး ပြည်နယ် ဖြစ်ပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ အမျိုးသမီးများတွင် ၅၇ ရာခိုင်နှုန်းကသာ စာတတ်မြောက်ပြီး ၆၈ ရာခိုင်နှုန်းကသာ အတွက်အချက်စွမ်းရည် ရှိပါသည်။ သက်မွေးမှုပညာ နှင့် နည်းပညာသင်တန်းများကို တက်ရောက်လိုမှုသည် မြင့်မားသော်လည်း အနည်းငယ်မျှသာ ကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ပြီး တက်ရောက်နိုင်သော အစီအစဉ်များ၊ သင်တန်းများမှာလည်း အချိန် ကာလ

တိုတောင်းခြင်း၊ တစ်ကြိမ်တစ်ခါသာ ဖွင့်လှစ်ပေးပြီး နောက်ဆက်တွဲ အစီအစဉ်များ၊ ပံ့ပိုးမှုများ မရှိခြင်းနှင့် သင်ကြားပေးသည့် အကြောင်းအရာများမှာလည်း ဦးတည်အုပ်စု၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီအောင် လုပ်ဆောင်ပေးထားခြင်း မရှိသဖြင့် စိတ်တိုင်းမကျမှုများ ရှိပါသည်။ အင်းလေးကန်ဒေသမှ တောင်သူများကလည်း ၎င်းတို့အတွက် ကိုယ်ပိုင်စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများကို စတင်ရန် သို့မဟုတ် တိုးချဲ့ရန် လိုအပ်သော အရင်းအမြစ်များကို လက်လှမ်းမီ ရရှိအောင် ကူညီပံ့ပိုးပေးသည့် အထောက်အကူပြုလုပ်ငန်းစဉ်များ မရှိကြောင်း ထောက်ပြပြော ဆိုကြပါသည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင်လည်း အလားတူတွေ့ရှိရပါသည်။ အထူးသဖြင့် သင်တန်းများသည် လုပ်သားဈေးကွက်အတွက် လိုအပ်သည့် ကျွမ်းကျင်မှုများနှင့် ကိုက်ညီခြင်း မရှိပါ။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများ

မြန်မာနိုင်ငံရှိ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ၏ အဓိကကျသော သွင်ပြင်လက္ခဏာရပ်များမှာ ကုန်ထုတ် စွမ်းအား နိမ့်ပါးခြင်း၊ တန်းတူညီမျှမရှိခြင်းနှင့် ဈေးနှုန်းအပြောင်းအလဲမြန်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၈/၂၀၁၉-၂၀၂၂/၂၀၂၃ မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မဟာဗျူဟာနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အစီအစဉ်^၂ သည် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေး ထုတ်လုပ်မှုများ တိုးချဲ့ရန်၊ တောင်သူများ ဝင်ငွေ တိုးစေရန်နှင့် တောင်သူများ နိုင်ငံတကာဈေးကွက်များအား လက်လှမ်းမီမှု မြင့်မားလာစေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ထိုမဟာဗျူဟာတွင် ကျားမတန်းတူညီမျှ မရှိမှုနှင့် စိုက်ပျိုးရေးတွင် အမျိုး သမီးများ အခွင့်အရေး လုံလောက်စွာ မရရှိမှုတို့ကို စိုက်ပျိုးရေးစနစ်၏ အားနည်းချက်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားပြီး ယင်းကို ကျော်လွှားရန် ပန်းတိုင်အချို့ကို ချမှတ်ထားပါသည်။ မဟာဗျူဟာ စီမံကိန်းမှ မျှော်မှန်းသော ရလဒ်များ ပေါ်ထွက်လာစေရေးအတွက် အားလုံးပါဝင်နိုင်မှုနှင့် အမျိုး သမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုတို့အား မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည့်အရာများအဖြစ် လက်ခံအသိ အမှတ်ပြုထားပါသည်။

ဤလေ့လာမှုတွင် ပါဝင်သည့် စိုက်ပျိုးရေးတန်ဖိုးကွင်းဆက်သုံးခုဖြစ်သော လက်ဖက်၊ ချင်းနှင့် ထောပတ်သီး တန်ဖိုးကွင်းဆက်များတွင် ကျား-မအခြေပြု၍ အလုပ်တာဝန်ခွဲခြားသတ်မှတ်မှုကို မြို့နယ်များအားလုံးတွင် တွေ့ရပါသည်။ အမျိုးသားများသည် မြေဆီလွှာ ပြုပြင်ခြင်း သို့မဟုတ် ထွန်ယက်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သော အလုပ်များကို ပို၍ လုပ်ကိုင်ပြီး အမျိုးသမီးများကမူ များသော အားဖြင့် အပင်စိုက်ခြင်း၊ ပေါင်းနှုတ်ခြင်း၊ ကောက်စိုက်ခြင်း၊ ရိတ်သိမ်းခြင်း၊ ခြွေလှေ့ခြင်း၊ ရိတ် သိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း အလုပ်များနှင့် ဈေးတွင် ရောင်းချသည့် အလုပ်များကို လုပ်ကိုင်ကြပါသည်။ တောင်သူများသည် စိုက်ပျိုးရေးအား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုထက် ရိုးရာထုံးတမ်းစဉ်လာလုပ် ဆောင်မှုတစ်ခုအဖြစ်သာ ရှုမြင်သည်ဖြစ်ရာ ယင်းသည် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုး တက်ရေးတွင် ကြီးမားသော အတားအဆီးတစ်ခု ဖြစ်နေပါသည်။ တောင်သူများ ရင်ဆိုင်ရသည့် ထုတ်လုပ်မှုပိုင်းဆိုင်ရာ (supply-side) အခက်အခဲများအပြင် စိုက်ပျိုးရေးအား ဤသို့ ထုံးတမ်း စဉ်လာလုပ်ဆောင်မှုတစ်ခုသာအဖြစ် ရှုမြင်မှုကြောင့် တောင်သူများသည် ကုန်သည်များ၊ ပြုပြင်

^၂ ၂၀၁၈/၂၀၁၉-၂၀၂၂/၂၀၂၃ မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မဟာဗျူဟာနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအစီအစဉ်ကို အောက်ပါလင့်ခ်တွင် ရရှိနိုင်ပါသည် - at: <http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/mya180003.pdf>

စီမံထုတ်လုပ်သူများနှင့် နောက်ဆုံးစားသုံးသူများ လိုအပ်သည့် အရေအတွက်နှင့် အရည်အသွေး ကို ပြည့်မီအောင် လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိကြပါသည်။

အင်းလေးကန်ဒေသမှ အမျိုးသမီးတောင်သူအများစုသည် ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို ကုန်သည် များ သို့မဟုတ် ပြုပြင်စီမံထုတ်လုပ်သူများထံသို့ ရောင်းချပါသည်။ ရှားရှားပါးပါး ဟိုတယ်၊ စားသောက်ဆိုင်၊ စသည့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်စပ်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသို့ တိုက် ရိုက်ရောင်းချသည်များလည်းရှိပြီး ဤသည်မှာ များသောအားဖြင့် NGO သို့မဟုတ် အခြားအဖွဲ့ အစည်းတစ်ခုခု၏ အကူအညီဖြင့် ချုပ်ဆိုသော ကန်ထရိုက်စာချုပ်များဖြင့် ရောင်းချခြင်း ဖြစ်ပါ သည်။ UNCTAD မှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် အမျိုးသမီးတောင်သူများထဲတွင် အားလုံးသည် ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို အင်းလေးကန်ဒေသအတွင်းရှိ ၎င်းတို့ နေထိုင်ရာ မြို့နယ်များတွင် ရောင်းချပြီး ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းက ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ အခြားဈေးများတွင် ရောင်းချကာ ရှမ်းပြည်နယ် ပြင်ပသို့ ရောင်းချသူမှာ အနည်းငယ်မျှသာ ရှိပါသည်။ နိုင်ငံခြားဈေးကွက်များသို့ တင်ပို့ရောင်း ချသူမှာမူ တစ်ဦးမျှ မရှိပါ။ တောင်သူသုံးပုံနှစ်ပုံကျော်က ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို နိုင်ငံခြား သို့ တင်ပို့ရောင်းချနိုင်ခြင်း မရှိအောင် တားဆီးထားသည့် အဓိက အဟန့်အတားမှာ ကုန်ထုတ် လုပ်မှုစွမ်းအား အကန့်အသတ်ရှိခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ထို့အပြင် အသိအမှတ်ပြု လက်မှတ်များ မရှိခြင်း၊ ချေးငွေ ဖြည့်ဆည်းပံ့ပိုးမှု လုပ်ငန်းစဉ်များ လုံလောက်မှုမရှိခြင်းနှင့် ပို့ကုန်မြှင့်တင်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ မှ လုံလောက်စွာ ပံ့ပိုးကူညီမှု မရှိခြင်းဟူသည့် အခက်အခဲ များလည်း ရှိပါသည်။ UNCTAD ၏ အသင်းအဖွဲ့များအား စစ်တမ်းကောက်ယူမှုတွင် အမျိုးသမီး များ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ တိုးချဲ့လုပ်ကိုင်နိုင်ရေး အကြီးမားဆုံး အတားအဆီးများအဖြစ် အမျိုးသမီးများ၏ စွန့်ဦးတီထွင်နိုင်မှုစွမ်းရည်များ အကန့်အသတ်ရှိခြင်း၊ အချိန်ဆင်းရဲခြင်းနှင့် မိမိကိုယ်မိမိ ယုံကြည်မှု မရှိခြင်းတို့ကို တွေ့ရပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အားကောင်းလာစေရန်နှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍနှင့် ချိတ်ဆက်နိုင်ရန် ဝင်ရောက်ကူညီ ဆောင်ရွက်ရမည့် အဓိကနယ်ပယ်များမှာ တန်ဖိုးမြှင့်ထုတ်ကုန်များ ပြောင်းလဲထုတ်လုပ်နိုင် အောင် ကူညီခြင်းနှင့် ဈေးကွက်သတင်းအချက်အလက်များ ပိုမိုလက်လှမ်းမီရရှိအောင် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်း တို့ ဖြစ်သည်ဟု အသင်းအဖွဲ့များက ဆိုပါသည်။

အင်းလေးကန်ဒေသတွင် ချင်းနှင့် ထောပတ်သီးတို့ကို စီးပွားဖြစ်စိုက်ပျိုးသည်မှာ မကြာသေးပါ။ သို့သော် လက်ဖက်ကို စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ် ရောင်းချခဲ့သည်မှာ ကြာမြင့်လှပြီဖြစ်သည်။ ဤဒေသရှိ အမျိုးသမီးများသည် ရွေးချယ်လေ့လာခဲ့သော ထုတ်ကုန် တစ်ခု သို့မဟုတ် ထို့ထက်မကကို စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ကြပြီး မကြာခဏဆိုသလို အခြားသီးနှံများ၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်များနှင့်အတူ တွဲဖက်စိုက်ပျိုးလေ့ရှိကြပါသည်။

ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် ၂၀၁၂ မြန်မာနိုင်ငံ တာဝန်သိခရီးသွားလုပ်ငန်းမူဝါဒသည် နိုင်ငံ အဆင့်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့်များရှိ ခရီးသွားလုပ်ငန်းမဟာဗျူဟာများ ရေးဆွဲရန် မူဘောင်တစ်ခုကို ရရှိစေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၁၃-၂၀၂၀ ခရီးသွားလုပ်ငန်း ပင်မစီမံကိန်း တွင်

ကျားမရေးရာအပါအဝင် ကဏ္ဍစုံနှင့် သက်ဆိုင်သော အခြေခံမူကြီး (၇) ချက် ပါရှိပါသည်။³ ထိုစီမံကိန်းတွင် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးနိုင် မည့်၊ ဒေသ၏ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး အထောက်အကူပြုမည့်၊ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများအတွက် အကျိုးရှိမည့် လူထုအခြေပြုခရီးသွားလုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင် ကြရန် အားပေးထားပါသည်။ သို့သော် ကျား-မ အားလုံးပါဝင်နိုင်မှု ပန်းတိုင်များအပါအဝင် ထိုစီမံကိန်းကို မည်သို့ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရမည်ဆိုသည်ကိုမူ ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြ ထားခြင်း မရှိပါ။

အင်းလေးကန်ဒေသသည် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် ခရီးသွားများကို အဆွဲဆောင်နိုင်ဆုံး ဒေသ ဖြစ်ပြီး ထိုဒေသတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် လျှင်မြန်စွာ ကြီးထွားလာပါသည်။ ခရီးသွား လုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင်လည်း ကျား-မ အလုပ်တာဝန်ခွဲခြားသတ်မှတ်မှုများကို တွေ့ရှိရပါသည်။ UNCTAD ၏ ဝယ်ယူမှုများကို ကောက်ယူသော စစ်တမ်းအရ အမျိုးသမီးများသည် သန့်ရှင်းရေး နှင့် မီးဖိုချောင်အလုပ်ကဲ့သို့ ကျွမ်းကျင်မှုနည်းသော အလုပ်အကိုင်များတွင် အများဆုံး လုပ်ကိုင် နေကြသလို စာရင်းကိုင်၊ စာရေးကဲ့သို့ ကျွမ်းကျင်မှုပိုမိုလိုအပ်သော အလုပ်များကိုလည်း လုပ်ကိုင်ကြကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့ပြင် အင်းလေးကန်ဒေသရှိ ဧည့်ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍတွင် အမျိုးသမီးများသည် စွန့်စားတီထွင် စီးပွားရေးစွမ်းဆောင်ရည်များအဖြစ်လည်း တက်ကြွစွာ လုပ်ကိုင်နေကြပါသည်။

UNCTAD ၏ ဝယ်ယူစစ်တမ်းတွင် ပါဝင်ဖြေဆိုပေးခဲ့ကြသော စားသောက်ဆိုင်နှင့် ဟိုတယ် ပိုင်ရှင်များက ၎င်းတို့ထံ ပစ္စည်းပေးသွင်းသူများ ပြည့်မီအောင် ဆောင်ရွက်ပေးရမည့် ဝယ်ယူ ရေးလိုအပ်ချက်များကို ပြောပြကြပါသည်။ သို့သော် ထိုလိုအပ်ချက်များ ပြည့်မီရန်အတွက် ပစ္စည်းပေးသွင်းသူများကို စနစ်တကျ သင်တန်းပေးခြင်းများ မရှိပါ။ ဝယ်ယူ၏ လိုအပ်ချက် များတွင် ထုတ်ကုန်များ၏ လတ်ဆတ်မှု၊ တစ်ကိုယ်ရေသန့်ရှင်းရေးစံနှုန်းများကို လိုက်နာဆောင် ရွက်မှု၊ ပိုးသတ်ဆေးနှင့် အခြားဓာတုပစ္စည်းများ သုံးစွဲမှု လျှော့ချခြင်းနှင့် စနစ်တကျ ထုပ်ပိုး ခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ အသေးစား ဟိုတယ်နှင့် စားသောက်ဆိုင်အများစုသည် ၎င်းတို့ လိုအပ် သော ထုတ်ကုန်များကို ဈေးများမှ ဝယ်ယူကြပြီး တောင်သူများထံမှ တိုက်ရိုက်ဝယ်ယူခြင်းသည် ဒုတိယအသုံးအများဆုံးနည်းလမ်း ဖြစ်ပါသည်။ ဟိုတယ်များ သို့မဟုတ် စားသောက်ဆိုင်များ သည် စူပါမတ်ကန်များမှ ဝယ်ယူလေ့မရှိကြပါသည်။ ဟိုတယ်ကြီးများနှင့် စားသောက်ဆိုင်ကြီး များကမူ လိုအပ်သော အရည်အသွေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး စံနှုန်းများ ပြည့်မီအောင် ထုတ်လုပ်ပေးနိုင်သည့် ယုံကြည်စိတ်ချရသော ထုတ်လုပ်သူများထံမှ ဝယ်ယူကြပါသည်။

³ ၂၀၁၂ မြန်မာနိုင်ငံ တာဝန်သိခရီးသွားလုပ်ငန်းမူဝါဒကို အောက်ပါလင့်ခ်တွင် ရရှိနိုင်ပါသည် - https://www.hss.de/fileadmin/media/downloads/Berichte/121015_Myanmar_Tourism_English.pdf ။ ၂၀၁၃-၂၀၂၀ ခရီးသွားလုပ်ငန်း ပင်မစီမံကိန်းကို အောက်ပါလင့်ခ်တွင် ရရှိနိုင်ပါသည်- <https://tourism.gov.mm/wp-content/uploads/2019/05/myanmar-tourism-master-plan-english-version-min.pdf>.

စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း

ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပ စီးပွားရေးကဏ္ဍများသည် ခရီးသွားများတစ်ဆင့် ချိတ်ဆက်မှုများ ရှိနေပါ သည်။ ခရီးသွားများသည် နိုင်ငံရပ်ခြားတွင် ရောက်ရှိနေစဉ် စိုက်ပျိုးရေး ထုတ်ကုန်များနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို ဥပမာအားဖြင့် လယ်တောများသို့ သွားရောက်လည်ပတ်ကာ တိုက်ရိုက် စားသုံးကြပါသည်။ သို့မဟုတ် ဟိုတယ်များ၊ စားသောက်ဆိုင်များ သို့မဟုတ် အခြားသော ခရီးသွားလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်စပ်သော နေရာများမှတစ်ဆင့်လည်း သွယ်ဝိုက်စားသုံးကြပါသည်။ ပြည်တွင်းရှိ တောင်သူများနှင့် ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသည်များသည်လည်း စိုက်ပျိုးရေးပို့ကုန်များမှ တစ်ဆင့် ချိတ်ဆက်မှုရှိပါသည်။ ထိုစိုက်ပျိုးရေးပို့ကုန်များသည် ခရီးသွားများ လာရောက်လည် ပတ်မှုမပြုမီ သို့မဟုတ် လာရောက်လည်ပတ်ပြီး နောက်ပိုင်းကာလများအတွင်း ပြည်တွင်း ထုတ်ကုန်များကို စားသုံးနိုင်သည့် အချိန်ကာလအား ဆွဲဆန့်ပေးပါသည် (Fisher, 2019)။ ရှမ်း ပြည်နယ်တောင်ပိုင်းသို့ လာရောက်လည်ပတ်သည့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အခြားပြည်နယ်များမှ ခရီး သွားများအတွက်လည်း ထိုသဘောတရားသည် အတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်။

တောင်သူများသည် ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို ၎င်းတို့ဒေသရှိ ဆိုင်များ/ဈေးဆိုင်များ သို့မဟုတ် အခြားသော ကြားခံများ၊ ပွဲစားများသို့ ရောင်းချပြီး ခရီးသွားလုပ်ငန်းများက ထိုကြားခံများထံမှ ဝယ်ယူကြပါသည်။ ဟိုတယ်များ၊ စားသောက်ဆိုင်များနှင့် စူပါမတ်ကက်များကဲ့သို့ အကြီးစား ဝယ်ယူသူများထံ တိုက်ရိုက်ရောင်းချရန် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော်လည်း အကြိမ်ရေအားဖြင့် နည်းပါး ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝယ်ယူသူများနှင့် ရောင်းသူများ၏ မျှော်လင့်ချက်များကို ကိုက်ညီအောင် ညှိနှိုင်းပေးရန် လိုအပ်နေပြီး ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရန် ကူညီပံ့ပိုးပေးမည့် အခြေခံအဆောက်အအုံ များကို တည်ဆောက်ပေးဖို့ လိုပါသည်။ အမှန်စင်စစ် UNCTAD ၏ ဝယ်ယူစစ်တမ်းတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများက ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများအား လိုအပ်သော အခြေခံအဆောက်အအုံများ (ဥပမာ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် လမ်းများ၊ သိုလှောင်မှု၊ ပြုပြင်စီမံ ထုပ်ပိုးသည့်စက်ရုံများ၊ လျှပ်စစ်နှင့် ရေ၊ ပစ္စည်းကိရိယာများနှင့် နည်းပညာများ၊ စသည်) အတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်ပေးရန် မျှော်လင့်ကြကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့ပြင် တောင်သူများအတွက်လည်း ၎င်းတို့၏ ထုတ်လုပ်မှု၊ ပြုပြင်စီမံ ထုပ်ပိုးမှုနှင့် စွန့်စားတီထွင်မှု စွမ်းရည်များ ဖွံ့ဖြိုးလာအောင် အစိုးရများမှ ကူညီပေးရန် ခရီးသွားလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများက တိုက်တွန်းထားပါသည်။ သို့မှသာ တောင်သူများသည် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွက် ယုံကြည် အားထားနိုင်သော လုပ်ငန်းမိတ်ဖက်များ ဖြစ်လာနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် တောင်သူများကို ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍနှင့် ဆက်သွယ်လုပ်ကိုင်ချင်လာအောင် ဆွဲဆောင်အားပေးမှုများ ပြုလုပ်ပေးရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ ဤအတွက် ထုတ်လုပ်သူ အသင်းအဖွဲ့များ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အရေးကြီးလာပါသည်။ လူထုအခြေပြုခရီးသွားလုပ်ငန်း ကလည်း ခရီးသွားများကို ဆွဲဆောင်သည့် နေရာများသို့ သွားရောက်လည်ပတ်သည့် ခရီးစဉ် များအတွင်း လယ်တောတစ်ခုတွင် နေထိုင်နိုင်အောင်ပါ ထည့်သွင်းစီစဉ်ပေးခြင်း၊ လက်မှုပစ္စည်း များ၊

ယဉ်ကျေးမှုခရီးသွားလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ကုန်ပစ္စည်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ၊ စိုက်ပျိုးထုတ်ကုန်များအတွက် ဈေးကွက်ဝယ်လိုအား မြင့်မားလာအောင် ကူညီပေးခြင်းများမှတစ်ဆင့် အမျိုးသမီးတောင်သူများအပါအဝင် ကျေးလက်နေပြည်သူများအတွက်ပါ အကျိုးဖြစ်ထွန်း အောင်ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပြီး စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများကို ချိတ်ဆက်နိုင် အောင် ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။

အစိုးရအနေဖြင့် ဟိုတယ်များ၊ အပမ်းဖြေစခန်းများနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်သူများ အပါ အဝင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီများအား ၎င်းတို့၏ အပိုဆောင်းဝန်ဆောင်မှုအဖြစ် ဥယျာဉ်ခြံ စိုက်ပျိုးရေး တန်ဖိုးကွင်းဆက်သုံးခုအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ ပိုင်ဆိုင်သော သို့မဟုတ် ဦးစီး သော အနီးအနားမှ လယ်တောများသို့ ယဉ်ကျေးမှု လေ့လာရေး ခရီးစဉ်များအဖြစ် ထည့်သွင်း ဆောင်ရွက်ပေးရန် တိုက်တွန်းအားပေးနိုင်ပါသည်။ တန်ဖိုးကွင်းဆက်တစ်ခုချင်းစီတွင် ကန်ထရိုက်လယ်ယာစနစ်ကို စမ်းသပ်ကျင့်သုံးသည့် ရှေ့ပြေးစီမံချက်များကိုလည်း ဆောင်ရွက် နိုင်ပါသည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီများသည် အမျိုးသမီးတောင်သူများကို ကူညီပံ့ပိုးရန် အတွက် ၎င်းတို့၏ ဝန်ဆောင်မှုများထဲတွင် ဒေသထွက်ကုန်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုအသစ်များကို ထည့်သွင်းပေးနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ဒေသရှိ အမျိုးသမီးတောင်သူများထံမှ လက်ဖက်၊ ထောပတ် သီး နှင့် ချင်းအပါအဝင် ဒေသထွက်ကုန်များကို ဝယ်ယူပြီး ဟိုတယ်မီနူးများထဲတွင် ဒေသထွက် အစားအသောက်များကို မိတ်ဆက်ထည့်သွင်းပေးခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် ဒေသထွက်စားစရာများ ရောင်းချသော ညဈေးများ စီစဉ်ကျင်းပပေးခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ အခြားဖြစ်နိုင်ခြေရှိ သော အစီအစဉ်များမှာ ဟိုတယ်တွင် လာရောက်တည်းခိုသော ဧည့်သည်များအတွက် ပေး သော လက်ဆောင်ပစ္စည်းများတွင် ဒေသရှိ အမျိုးသမီးတောင်သူများ စိုက်ပျိုးသည့် လက်ဖက်၊ ထောပတ်သီးနှင့် ချင်းတို့ဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ပစ္စည်းများ အပါအဝင် ဒေသထွက်ကုန်များကို ထည့်သွင်းပေးခြင်း သို့မဟုတ် ဟိုတယ်နှင့် အပမ်းဖြေစခန်းများတွင် အမျိုးသမီးတောင်သူများ ထုတ်လုပ်ထားသော ထုတ်ကုန်များကို ခင်ကျင်းပြသရောင်းချနိုင်မည့် စတိုးဆိုင်လေးများ သို့မဟုတ် ဆိုင်ခန်းလေးများ စီစဉ်ပေးခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

အစိုးရအနေဖြင့် ဒေသခံအမျိုးသမီးတောင်သူများ ထုတ်လုပ်သော ထုတ်ကုန်များဖြစ်ကြောင်း သိရှိစေရန် “အင်းလေးကန်ဒေသမှ အမျိုးသမီးများ ထုတ်လုပ်သည်” ဟူသော တံဆိပ်တပ်ခြင်း အစီအစဉ်များ၊ ဒေသခံအမျိုးသမီးတောင်သူများထံမှ အဓိကဝယ်ယူသည့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း ကုမ္ပဏီများ ဖြစ်ကြောင်းကို ခွဲခြားသိရှိပြီး နာမည်ကောင်းရစေရန် “ဒေသခံအမျိုးသမီး တောင်သူများထံမှ ဝယ်ယူသည်” ဟူသော တံဆိပ်တပ်ခြင်း အစီအစဉ်များကို မိတ်ဆက်ပေး နိုင်ပါသည်။ ကြော်ငြာသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်လာနိုင်သည့် တံဆိပ်တပ်ခြင်းအပြင် အစိုးရသည် နိုင်ငံတကာအလှူရှင်အစီအစဉ်များ၏ အကူအညီဖြင့် ဒေသခံပစ္စည်းပေးသွင်းသူ များ၊ အဓိကအားဖြင့် အမျိုးသမီးတောင်သူများထံမှ ကူးပြောင်းဝယ်ယူသည့် ခရီးသွားကုမ္ပဏီ များကို ငွေရေးကြေးရေးဆိုင်ရာ မက်လုံးများပေး၍ ဆွဲဆောင်အားပေးနိုင်ပါသည်။ အမျိုးသမီး တောင်သူများကို ခရီးသွားဧည့်သည်များ လယ်တောသို့ လာရောက်လည်ပတ်စဉ်၊ လယ်တော တွင်

နေထိုင်စဉ်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုပွဲတော်များအတွင်း ရောင်းချနိုင်သော တန်ဖိုးမြင့် ထုတ်ကုန် များ နှင့် အပမ်းဖြေခြင်း၊ ပညာပေးခြင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများ ဖန်တီးထုတ် လုပ်နိုင်အောင် ကူညီပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။

တောင်သူနှင့်ခရီးသွားကြား တိုက်ရိုက်နှင့် သွယ်ဝိုက် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုများကို ကူညီပံ့ပိုးပေးမှု များအပြင် တောင်သူများ ရင်ဆိုင်နေရသည့် အမျိုးသမီးများအတွက် ပို၍ ကြီးမားသည့် ထုတ် လုပ်မှုဆိုင်ရာ (supply-side) အခက်အခဲများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးရန်မှာလည်း တန်းတူ ညီမျှအရေးကြီးပါသည်။ ထိုအခက်အခဲများကို ဖြေရှင်းပေးမှသာ အင်းလေးကန်ဒေသရှိ အမျိုး သမီးတောင်သူများသည် စိုက်ပျိုးရေးတန်ဖိုးကွင်းဆက်များနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှုများမှ အကျိုးကျေးဇူးများကို ပိုမို ရရှိခံစားနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများ

ရှမ်းပြည်နယ်တွင် တောင်သူများ ရင်ဆိုင်နေရသည့် အမျိုးသမီးတောင်သူများအတွက် ပို၍ ကြီးမားသည့် အဓိကကျသော ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ (supply-side) အကန့်အသတ်တစ်ခုမှာ တိုးချဲ့ ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများ၊ အထူးသဖြင့် ခေတ်မီစိုက်ပျိုးရေးနည်းစနစ်များ နှင့်/ သို့မဟုတ် သီးနှံ မျိုးကောင်းမျိုးသန့် ရရှိရေးတို့နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ဝန်ဆောင်မှုများကို လက်လှမ်းမီ အသုံးပြုနိုင်မှု ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရမှ ဆောင်ရွက်ပေးသော တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှု အများစုသည် မြေယာ လုပ်ပိုင်ခွင့်လက်မှတ် ရှိသူများအတွက်သာ ဖြစ်သဖြင့် စိုက်ပျိုးမွေးမြူ ထုတ်လုပ်သူအများ အပြားမှ ထိုဝန်ဆောင်မှုများကို မရရှိကြဘဲ ထိုသူများထဲမှ အများစုမှာ အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ကြ ပါသည်။ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်လက်မှတ် မရှိသူများသည် လျှောက်လွှာတင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ လက်ရှိ တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများတွင် အမျိုးသမီးများ၏ အချိန်အခက်အခဲနှင့် တစ်နေရာ မှ တစ်နေရာသို့ သွားလာနိုင်မှုတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးခြင်း မရှိသဖြင့် အမျိုးသားများထံ သို့သာ အဓိကအားဖြင့် ရောက်ရှိဝန်ဆောင်ပေးနိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် အစိုးရမှ ဆောင်ရွက်ပေး သော တိုးချဲ့ပညာပေး ဝန်ဆောင်မှုများသည် လိုအပ်သလောက် ပြည့်မီအောင် ဆောင်ရွက်ပေး နိုင်ခြင်းလည်း မရှိပါ။ ထိုသို့ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းမှာ မြောက်မြားစွာ ရှိပါသည်။ ထို အထဲတွင် အရေးအကြီးဆုံးမှာ ကွင်းဆင်းအရာရှိများ ရွာများသို့ သွားရောက်၍ သင်တန်း အစီအစဉ်များ ကျင်းပပြုလုပ်နိုင်အောင် ပံ့ပိုးပေးရန် အရင်းအမြစ်များ မရှိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တောင်သူအသင်းအဖွဲ့များသည် တိုးချဲ့ ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများကို ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့သည် ဤနယ်ပယ်တွင် အတန်အသင့် စိမ်းနေသေးပြီး အတွေ့အကြုံလည်း နည်း ပါသေးသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းစီမံခန့်ခွဲမှုတို့ကို သင်ကြားပေးသော နည်းပညာဆိုင်ရာ သင်တန်းများတွင် အမျိုးသမီးများ စွမ်းပကားမြှင့်တင်ပေးရေးနှင့် ကျားမ တန်းတူညီမျှရေးဆိုင်ရာ သင်တန်းများကိုပါ ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း တင်ပြ လိုပါသည်။ နည်းပညာများကို သင်ကြားပေးသော သင်တန်းနည်းပြများကိုယ်တိုင်က ကျားမ

ရေးရာကိစ္စများကို နားလည်သိကျွမ်းမှု နည်းပါးနေသဖြင့် ၎င်းတို့ကို ကျားမရေးရာ အသိအမြင် နိုးကြားစေမည့် သင်တန်းများ ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။

သွင်းအားစုများ၊ နည်းပညာများနှင့် သတင်းအချက်အလက်များ

တန်ဖိုးကွင်းဆက် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် တန်ဖိုးကွင်းဆက်များအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ၏ စွမ်းပကားမြှင့်တင်ရေးအတွက် သွင်းအားစုများ၊ နည်းပညာများနှင့် သတင်းအချက်အလက်များ ကို လုံလောက်စွာ လက်လှမ်းမီရရှိရန်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ တောင်သူများအတွက် အရည်အသွေးကောင်းမွန်ပြီး သင့်လျော်သည့် သွင်းအားစုများကို ပိုမိုလက်လှမ်းမီမှု ရရှိရန်နှင့် ထုတ်လုပ်မှုကွန်ရက်များ တည်ဆောက်နိုင်ရန် ကူညီပံ့ပိုးပေးဖို့ လိုအပ်ပါသည်။

စိုက်ပျိုးရေးကုန်ထုတ်စွမ်းအား မြင့်မားရေးတွင် အဓိကကျသည့် နောက်ထပ်အတားအဆီး တစ်ခုမှာ နည်းပညာ (ဥပမာ စက်ပစ္စည်းများ၊ ကိရိယာများ၊ တန်ဆာပလာများ) လက်လှမ်း မီရရှိနိုင်မှု ဖြစ်ပါသည်။ အင်းလေးကန်ဒေသတွင် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုများ၌ လုပ်သားအင်အား အများအပြားကို သုံးစွဲပြီး နည်းပညာ လက်လှမ်းမီမှုကို အားပေးမြှင့်တင်သည့် ကန်ထရိုက် လယ်ယာစနစ် သို့မဟုတ် အခြားစနစ်များကို ကျင့်သုံးနေသည့် အထောက်အထားများ မရှိ သလောက် ဖြစ်ပါသည်။ နည်းပညာအသစ်တစ်ခု ရရှိလာချိန်တွင် အဓိကအားဖြင့် အမျိုးသား များကသာ ထိုနည်းပညာအသစ်ကို မည်သို့ အသုံးပြုရမည်ဆိုသည်ကို ဦးစွာ သင်ယူခွင့်ရကြ သဖြင့် နည်းပညာလက်လှမ်းမီရရှိမှုတွင် ကျားမတန်းတူညီမျှ မရှိခြင်းကို ထင်ရှားစွာ တွေ့ရှိရ ပါသည်။ အမျိုးသမီးတောင်သူများ ရင်ဆိုင်ရသည့် ပြဿနာတစ်ခုမှာ အခြားတောင်သူများနှင့် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ရန်အတွက် စက်ပစ္စည်းအသစ်များကို ဝယ်ယူရန် သို့မဟုတ် ငှားရမ်းရန် ချေးငွေ ရရှိနိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို ရရှိအသုံးပြုနိုင်ရန် ခက်ခဲမှုပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဈေးကွက်ပေါက်ဈေးများ၊ သီးနှံမျိုးများနှင့် ထုတ်ကုန်အရည်အသွေးများဆိုင်ရာ သတင်းအချက် အလက်များကို အများအားဖြင့် ကုန်သည်များ၊ ပွဲစားများ၊ လက်လီရောင်းချသူများနှင့် ထရပ် ကားမောင်းသူများထံမှ တစ်ဆင့်သာ အလျဉ်းသင့်သလို ရရှိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ ဈေးကွက်များအပါအဝင် ဈေးကွက်သစ်များအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များကို တရား ဝင်လမ်းကြောင်းများမှ စနစ်တကျ ပေးအပ်ခြင်းများ မရှိပါ။ UNCTAD စစ်တမ်းအရ ဈေးကွက် သတင်းအချက်အလက်များ လက်လှမ်းမီ ရရှိရေးသည် အမျိုးသမီးတောင်သူများအတွက် ကြီး မားသော စိန်ခေါ်မှုအဖြစ် ရှိနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ယောက်စကား တစ်ယောက်နားဖြင့် သတင်းရရှိသည့် သမားရိုးကျနည်းလမ်းများအစား အွန်လိုင်းမှ၊ မိုဘိုင်းအပလီကေးရှင်းများနှင့် သတင်းစာများမှတစ်ဆင့် အပါအဝင် စနစ်တကျ သတင်းအချက်အလက် ပံ့ပိုးပေးသည့် စနစ် ဖြင့် အစားထိုးပေးရန် လိုအပ်နေပါသည်။ အင်းလေးကန်ဒေသရှိ အမျိုးသမီးများ၏ သတင်း အချက်အလက်များ လက်လှမ်းမီရရှိရေး ကူညီပေးရာတွင် ထုတ်လုပ်သူအသင်းအဖွဲ့များနှင့် အမျိုးသမီး ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးအဖွဲ့များမှ တစ်ခန်းတစ်ကဏ္ဍ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သဖြင့် ၎င်းတို့ကို ထိုသို့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်အောင် ဦးစွာကူညီပံ့ပိုးပေးဖို့ လိုအပ်ပါသည်။

အခြေခံအဆောက်အအုံများ - သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ လမ်းများ၊ ရေနှင့် လျှပ်စစ် ဓာတ်အား

သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ လမ်းများ၊ ရေနှင့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ကဲ့သို့ အခြေခံအဆောက်အအုံများ ကို လက်လှမ်းမီရေးသည် တောင်သူများအားလုံးအတွက် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ အခြေခံ အဆောက်အအုံများ အားနည်းမှုသည် အမျိုးသမီးများ၏ လုံခြုံရေးနှင့် လုပ်ခ/လစာရသော အလုပ်များတွင် လုပ်ကိုင်နိုင်ရေးအပေါ် ထိခိုက်နိုင်သဖြင့် ဤသည်မှာ အမျိုးသားများထက် အမျိုးသမီးများအတွက် ပို၍ပင် အရေးကြီးပါသည်။ ဈေးကွက်များကို လက်လှမ်းမီအောင် ကူညီ ပံ့ပိုးသော စီမံချက်များသည် ရွေးချယ်လေ့လာထားသော တန်ဖိုးကွင်းဆက်များအတွက် အရေး ကြီးပါသည်။ ဥပမာ ချင်းတန်ဖိုးကွင်းဆက်အတွင်းတွင် Myanmar Institute for Integrated Development (MIID) မှ ဆောင်ရွက်သော စီမံချက်တစ်ခုသည် မျိုးစေ့ဘဏ်တစ်ခု တည်ထောင် ပေးပြီး တောင်သူများကို ဈေးကွက်များနှင့် ချိတ်ဆက်နိုင်အောင် ကူညီပေးပါသည်။

အင်းလေးကန်ဒေသတွင် တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်ရန် များစွာ ကျန်ရှိနေသေး သည့် နောက်ထပ်နယ်ပယ်တစ်ခုမှာ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးများနှင့် လမ်းများ ဖြစ်ပါသည်။ UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းအရ အမျိုးသမီးများသည် ဈေးများသို့ ရောက်ရှိရန် ပုဂ္ဂလိက သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနည်းလမ်းများအပေါ် များစွာ မှီခိုအားထားရကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ သို့သော် အမျိုးသမီးများက ထိုနည်းလမ်းများကို ယုံကြည်အားထား၍ ရသော နည်းလမ်းများ အဖြစ် မယူဆကြဘဲ ထိုယာဉ်များကို လိုက်ပါစီးနင်းရမည့် နေရာများနှင့် ဆင်းရဲမည့် နေရာများ သို့ ရောက်ရှိရန်အတွက် အချိန်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ လုံခြုံရေးအရလည်းကောင်း အခက်အခဲ များ ရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် အခြေခံအဆောက်အအုံသစ်များ ဆောက်လုပ်ရန် အစီအစဉ်သစ် များ ရေးဆွဲသောအခါ အမျိုးသမီးများ၏ သွားရေးလာရေး အခက်အခဲများနှင့် လိုအပ်ချက် များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ကျားမရေးရာ အသိအမြင်နိုးကြားစွာ ဆောင်ရွက်ရန် အလွန်ပင် အရေးကြီးပါသည်။

စွမ်းအင်လက်လှမ်းမီ ရရှိရေးတွင်လည်း ကျားမရေးရာ ရှုထောင့်တစ်ခု ပါဝင်လျက် ရှိပါသည်။ အကြောင်းမှာ အမျိုးသမီးများ လုပ်ကိုင်သည့် အသေးစားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် မကြာ ခဏဆိုသလို အပူစွမ်းအင်များစွာ အသုံးပြုခြင်း (ဥပမာ စားသောက်ကုန် ပြုပြင်စီမံထုတ် လုပ်ခြင်း) သို့မဟုတ် မီးအလင်းရောင် များစွာ လိုအပ်ခြင်း (ဥပမာ ညနေဘက်တွင် လုပ်ကိုင် သည့် အိမ်တွင်းလုပ်ငန်းများ) တို့ကို တွေ့ရလေ့ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ရမည့် ဒေသများတွင်လည်း လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ဝန်ဆောင်မှု များ တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ အင်းလေးကန်ဒေသတွင် ရေလက်လှမ်းမီရရှိရေးသည်လည်း စိန်ခေါ်မှုတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ တောင်သူအများစုသည် ဆည် ရေသွင်းနည်းပညာများကို လက်လှမ်းမီခြင်း မရှိဘဲ မိုးရေ ရေတွင်း/စမ်းရေနှင့် မြစ်/ကန်ရေတို့ ကိုသာ အားထားကြရပါသည်။ UNCTAD ၏ ဝယ်ယူစစ်တမ်းအရ အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အဓိကကျသောအချက်များထဲတွင် သန့်ရှင်း၍ ယုံကြည်အားထားနိုင်သော ရေအရင်းအမြစ်များကို လက်လှမ်းမီ အသုံးပြုနိုင်မှုလည်း ပါဝင်ပါသည်။

ငွေရေးကြေးရေး

ချေးငွေလက်လှမ်းမီမှုသည် ယေဘုယျအားဖြင့် စိုက်ပျိုးမွေးမြူထုတ်လုပ်သူများ ရင်ဆိုင်ရသည့် အရေးအကြီးဆုံးသော ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အတိုးနှုန်းနည်းနည်းဖြင့် ချေးငွေများ ရရှိရေးသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အလွန်ပင် အရေးကြီးပါသည်။ ထို့အပြင် စီးပွားရေးကျဆင်းချိန်တွင် ကုမ္ပဏီများ/စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ရှင်သန်ရပ်တည်ရေးအတွက်လည်း ယင်းက အရေးကြီးပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် မိတ်ဆွေများ၊ မိသားစုဆွေမျိုးများ သို့မဟုတ် အခြားသော ငွေတိုးချေးသူများ ကဲ့သို့ အလွတ်သဘောဆန်သော ချေးငွေထုတ်ပေးသူများထံမှ ငွေချေးခြင်းကို အဓိက အသုံးပြု ကြပါသည်။ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက်ပို၍ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် ကျေးရွာရန်ပုံငွေများအစား မိသားစုနှင့် မိတ်ဆွေများ၊ အမျိုးသမီး ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးအဖွဲ့များ နှင့် NGO များထံမှ ငွေချေးနိုင်ခြေ ပိုများပါသည်။ ထိုဒေသတွင် ချေးငွေရရှိနိုင်မှုအတွက် အသေး စား ငွေရေးကြေးရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာအလှူရှင်အစီအစဉ်များကလည်း အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုမှ ပါဝင်နေပါသည်။ သို့သော် အသေးစားချေးငွေများ၏ အမြင့်ဆုံး ထုတ်ချေးပေးနိုင်သော ပမာဏသည် တန်ဖိုးမြင့်ထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ်နိုင်ရန် လိုအပ်သော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအတွက် အထောက်အကူဖြစ်လောက်အောင် မများပါ။ နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များသည် များသောအားဖြင့် ချေးငွေလျှောက်ထားခြင်းအတွက် တင်းကျပ်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသဖြင့် ထိုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများက အချို့သော ဦးတည်အုပ်စုများကို ဘေးဖယ်ထားသကဲ့သို့ ဖြစ်နေနိုင်ပါသည်။

ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဲ့သို့ အခြားသော စီးပွားရေးကဏ္ဍများဖြင့် ချိတ်ဆက်ပေးခြင်းဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးတန်ဖိုးကွင်းဆက်များ ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းသည် အမျိုးသမီးများ အား မိသားစုစားသုံးရန် တစ်နိုင်တစ်ပိုင် စိုက်ပျိုးမွေးမြူခြင်းမှ စီးပွားဖြစ် ထုတ်လုပ်သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသို့ ကူးပြောင်းလုပ်ကိုင်နိုင်အောင် ကူညီပေးနိုင်သည့် အလားအလာ ရှိပြီး ယင်းသည် အမျိုးသမီးများ၊ ၎င်းတို့၏ ရပ်ရွာများ၊ အင်းလေးကန်ဒေသနှင့် နောက်ဆုံး တစ်နိုင်ငံလုံးအတွက် ကောင်းမွန်သော ရလဒ်များ ထွက်ပေါ်လာစေမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်လာစေရန်အတွက် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများအနေဖြင့် ဤလေ့လာမှုတွင် ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိခဲ့သည့် အမျိုးသမီးများ၏ ပုဂ္ဂလိကဘဝနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာ ကဏ္ဍများတွင် အလားအလာရှိသလောက် စွမ်းဆောင်နိုင်ရေး ကြိုးပမ်းရာ၌ ကြုံတွေ့ရသည့် အခက်အခဲအများအပြားကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထိုပန်းတိုင်များ ပြည့်မီရေးတွင် ဖွံ့ဖြိုးမှုမိတ်ဖက်များ၊ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ NGO များ၊ ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးအဖွဲ့များနှင့် ထုတ်လုပ်သူ အသင်းအဖွဲ့များသည် များစွာ အထောက်အကူရသည့် မိတ်ဖက်များ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

နိဒါန်း

ဤအစီရင်ခံစာတွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဒေသတစ်ခုဖြစ်သော ရှမ်းပြည်နယ် အင်းလေးကန်ဒေသ၏ ကျားမရေးရာ ဆန်းစစ်ချက်ကို တင်ပြပေးထားပြီး စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ၊ အထူးသဖြင့် လက်ဖက်၊ ထောပတ်သီးနှင့် ချင်း တန်ဖိုးကွင်းဆက်များ⁴နှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍတို့ကို အဓိက လေ့လာ ဆန်းစစ်ထားပါသည်။ လေ့လာမှုတွင် အမျိုးသမီးများသည် စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်မှုများ၊ အထူး သဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများမှ လုပ်ဆောင်မှုများတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်ရင်း ၎င်းတို့၏ ဘဝဖူလုံပြည့်စုံမှု မြင့်မားလာရေး မည်သို့လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဆိုသည်ကို ဆန်းစစ် ထားပါသည်။ အတိအကျဆိုရလျှင် အစီရင်ခံစာတွင် အဆိုပါစီးပွားရေးကဏ္ဍများအတွင်း အမျိုး သမီးများ အကျိုးရှိစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးတွင် တွေ့ကြုံရသည့် အဟန့်အတားများ၊ စိုက်ပျိုး ရေးတန်ဖိုးကွင်းဆက် တစ်ခုချင်းစီနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍကြား ချိတ်ဆက်နိုင်ခြင်းမရှိ အောင် ဟန့်တားထားသော အဟန့်အတားများကို ဆန်းစစ်လေ့လာထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါချိတ်ဆက်မှုများကို ပြုလုပ်ပြီး အားကောင်းခိုင်မာအောင် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းသည် အမျိုးသမီးများ၏ စွမ်းပကားမြှင့်တင်ရေးနှင့် ကျားမတန်းတူညီမျှရေးကိုသာမက ဒေသရှိ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက်ပါ အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။

ဤလေ့လာမှုကို ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ စီးပွားရေးရာအတွင်းဝန်ရုံး (SECO) - ကုလသမဂ္ဂကုန်သွယ် ရေးနှင့် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းရည်အစုအဖွဲ့၏ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အကောင်အထည်ဖော်နေသော စီမံချက်တစ်ခု ဖြစ်သည့် “သစ်သီးဝလံထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်း မြှင့်တင်ရေးနှင့် တာဝန်ယူမှုရှိသော ခရီးသွားလုပ်ငန်းတို့ အကြားချိတ်ဆက်လုပ်ကိုင်မှုဖွံ့ဖြိုးစေရေးစီမံကိန်း” ဟု အမည်ရသည့် စီမံ ကိန်းအောက်တွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။⁵ ဤအစီရင်ခံစာသည် စီမံကိန်း၏ ရလဒ်နှစ်ခု ပြည့်မီရေးအတွက် အထောက်အကူပြုပါသည်။⁶ အစီရင်ခံစာသည် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်

⁴ လက်ဖက်၊ ထောပတ်သီးနှင့် ချင်း တန်ဖိုးကွင်းဆက်သုံးခုကို ကုလသမဂ္ဂကုန်သွယ်ရေးအစုအဖွဲ့၏ စီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်ပေးသော အဖွဲ့အစည်းများက အကျိုးဆက်စပ်သက်ဆိုင်သူများနှင့် အသေးစိတ်တိုင်ပင်ဆွေး နွေးပြီးနောက်တွင် ရွေးချယ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ လက်ဖက်၊ ထောပတ်သီးနှင့် ချင်းတို့သည် အားလုံးပါဝင်နိုင်သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အခွင့်အလမ်းများကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပြီး ဈေးကွက်စနစ်အတွင်း ရေရှည်တည်တံ့သော အပြောင်း အလဲများကို တွန်းအားပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟု ယူဆရွေးချယ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

⁵ စီမံကိန်း၏ အလုံးစုံရည်မှန်းချက်မှာ - "ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျှော့ချရေး ပါဝင်ကူညီမှုတစ်ခုအဖြစ် ဝင်ငွေဖန်တီးမှု (အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး တောင်သူများ၊ လုပ်သားများ၊ အသေးစားနှင့် အလတ်စား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အတွက်) အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးမှု (အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးရေး/ တည်မြဲရေး) တို့ကို ရရှိစေမည့် တန်ဖိုးကွင်းဆက်များ တည်ဆောက်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် သစ်သီးဝလံပန်းမဲဥယျာဉ်ခြံထွက်ပစ္စည်း ပေးသွင်းနိုင်မှုစွမ်းရည်နှင့် ရေရှည် တည်တံ့သော ခရီးသွားလုပ်ငန်းတို့ကို မြှင့်တင်အားပေးခြင်းဖြင့် အင်းလေးကန်ဒေသ (ရှမ်းပြည်နယ်) ရှိ စီးပွားရေး အခြေအနေ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာအောင် ဆောင်ရွက်ပေးရန်” ဖြစ်ပါသည်။

⁶ ရလဒ် ၁.၃ - "မြန်မာနိုင်ငံမှ မိတ်ဖက်များ၏ ရေရှည်တည်တံ့သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ လည်ပတ်ဆောင်ရွက် နိုင်အောင် ပံ့ပိုးပေးနိုင်မှု စွမ်းရည်မြင့်မားလာခြင်း။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် မူဝါဒ ဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ချိတ်ဆက်မှုဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်များ မြှင့်တင်ပေးခြင်း။ ရှမ်းပြည်နယ်၏ ဥယျာဉ်ခြံစိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများရှိ ကျားမရေးရာနှင့် စပ်လျဉ်းသော အခက် အခဲများနှင့် အခွင့်အလမ်းများအကြောင်း သိရှိနားလည်မှု မြင့်မားလာအောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း။"။ ရလဒ် (၂.၅) -

အဆင့် မူဝါဒချမှတ်သူများ၊ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဖွံ့ဖြိုးမှုအဖွဲ့အစည်းများမှ အကျိုးဆက်စပ်သက်ဆိုင်သူများနှင့် ဤအကြောင်းအရာကို စိတ်ဝင်စားသော ပညာရှင်များအတွက် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ထိုမျှသာမက ဤအစီရင်ခံစာတွင် ပါဝင်သည့် ကျားမရေးရာ ဆန်းစစ်ချက်သည် စီမံကိန်းတစ်ခုလုံးအတွက် ကဏ္ဍစုံနှင့် ဆက်စပ်သက်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်တစ်ခုအဖြစ် ကျားမတန်းတူညီမျှရေးကိစ္စကို ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေရန်လည်း ရည်ရွယ်ပါသည်။

အစီရင်ခံစာကို ရေးသားပြုစုရာတွင် ထုတ်ဝေထားသော သုတေသနနှင့် စာရွက်စာတမ်းများ အား သုံးသပ်လေ့လာခြင်း၊ ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းနှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ် နောက်ဆုံးသုံးလပတ် ကာလအတွင်း UNCTAD မှ ဟိုပုံး၊ ကလော၊ ညောင်ရွှေ၊ ဖယ်ခုံ၊ ပင်းတယ၊ ပင်လောင်းနှင့် ရွာငံ မြို့နယ်များတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော စစ်တမ်းသုံးခုမှ တွေ့ရှိချက်များပေါ်တွင် အခြေခံပါသည်။⁷ စစ်တမ်းများကို (၁) ရွေးချယ်ထားသော စိုက်ပျိုးရေးတန်ဖိုးကွင်းဆက်များအတွင်းရှိ အမျိုးသမီး တောင်သူများ၊ (၂) ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍရှိ ဝယ်ယူသူများနှင့် လုပ်ငန်းရှင်များ၊ (၃) စိုက်ပျိုးရေး နှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ၊ တောင်သူအသင်းအဖွဲ့များနှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ကိုင်နေသော ပြည်တွင်းပြည်ပ NGOများ၊ ဖွံ့ဖြိုးမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် တွေ့ဆုံ၍ ကောက်ယူခဲ့ပါသည်။ စစ်တမ်းများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို နောက်ဆက်တွဲ စာတမ်းတွင် တင်ပြပေးထားပါသည်။

အစီရင်ခံစာ၏ အစပိုင်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံအကြောင်း၊ ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် အင်းလေးကန်ဒေသအကြောင်း နောက်ခံအချက်အလက်များကို အကျဉ်းချုပ်တင်ပြပေးပြီးနောက် အပိုင်း (၂) တွင် ကိုဗစ်-၁၉ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါ၏ ကျားမရေးရာ သက်ရောက်မှုကို ဆွေးနွေးထားပါသည်။ စီးပွားရေးကဏ္ဍနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း ကျားမရေးရာတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အနေအထားကို မြှင့်တင်ပေးရေးအတွက် ချမှတ်ထားသော ဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် အဖွဲ့အစည်း ဆိုင်ရာ မူဘောင်များကို အပိုင်း (၃) တွင် ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။ အပိုင်း (၄) တွင် မြန်မာ နိုင်ငံနှင့် အင်းလေးကန်ဒေသအတွင်းရှိ ကျားမတန်းတူညီမျှ မရှိမှုများကို ဆန်းစစ်အကဲဖြတ် ထားပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍများကို အဓိကဦးတည်၍ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွား

"အင်းလေးကန်ဒေသရှိ အကျိုးဆက်စပ်သက်ဆိုင်သူများနှင့် မူဝါဒချမှတ်သူများသည် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများကြား ကျားမအားလုံးပါဝင်နိုင်မှုနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် ပံ့ပိုးခြင်းဖြင့် ကျားမတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ စွမ်းပကားမြှင့်တင်ရေး အားပေးသည့် မူဝါဒများကို ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်နိုင်သည့် စွမ်းရည်များ တိုးတက်မြှင့်တင်လာခြင်း။"

⁷ မြို့နယ်တစ်မြို့နယ်စီအတွင်း ကျေးရွာများ ရွေးချယ်ခြင်းကို UNCTAD နှင့် ဒေသခံမိတ်ဖက်များက ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ပါသည်။ အချိန်နှင့် ငွေကြေးဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များပေါ်တွင် မူတည်၍ စစ်တမ်းတစ်ခုချင်းစီ၏ လွှမ်းခြုံနိုင်မှုနှင့် အတိုင်းအတာကို သတ်မှတ်ရပါသည်။ ဤလေ့လာမှုမှ လွှမ်းခြုံသော ဒေသများတွင် နေထိုင်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများတွင် တောင်ကြီးနှင့် ဖယ်ခုံရှိ ရှမ်းလူမျိုးများ၊ ညောင်ရွှေရှိ အင်းသားများ၊ ရွာငံရှိ ဓနုများ၊ ပင်းတယ (နှင့် ကလော၊ ပင်လောင်း၊ တောင်ကြီးနှင့် ညောင်ရွှေ) ရှိ တောင်ရိုးလူမျိုးများ (ဗမာတိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုတစ်စု)နှင့် ဖယ်ခုံရှိ ကယန်းလူမျိုးများ ပါဝင်ပါသည်။

လုပ်ငန်းကဏ္ဍများကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားချက်အား အပိုင်း (၅) တွင် ဖတ်ရှုရမည်ဖြစ်သည်။ အစီရင်ခံစာကို မူဝါဒ ဆိုင်ရာ အကြံပြုချက်များ ပါဝင်သည့် အပိုင်း (၆) ဖြင့် နိဂုံးချုပ်ထား ပါသည်။

၁။ နောက်ခံအကြောင်းအချက်များ

၁.၁။ ယေဘုယျအခြေအနေများ

မြန်မာနိုင်ငံသည် ကျေးလက်ဒေသနေ လူဦးရေ များပြားသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၈) ၏ ကိန်းဂဏန်းများအရ စိုက်ပျိုးရေးသည် GDP ၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းကို အထောက်အကူပြုပြီး ပြည်ပပို့ကုန်များ၏ ၅၅ ရာခိုင်နှုန်း ကို ကိုယ်စားပြုကာ အလုပ်အကိုင်များ၏ ၅၆ ရာခိုင်နှုန်းကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ လူဦးရေ၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် ကျေးလက်ဒေသများတွင် နေထိုင်ကြပြီး အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများနှင့် ဝင်ငွေများအတွက် ကောက်ပဲသီးနှံ စိုက်ပျိုးခြင်းနှင့် တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေးတို့ကို လုပ်ကိုင်ကြပါ သည်။ ကျေးလက်ဒေသနေထိုင်သူများ၏ ၈၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများ ဖြစ်ပြီး ကျေးလက်အိမ်ထောင်စုများ၏ ၂၄ ရာခိုင်နှုန်းကို ထိခိုက်လွယ်သူများအဖြစ် သတ်မှတ်ပါသည်။ မြန်မာ့စီးပွားရေးသည် အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအနည်းဆုံး ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံ သည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး၏ ဖွံ့ဖြိုးမှုအနည်းဆုံး နိုင်ငံများစာရင်းတွင် ပါဝင်ပါသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံသည် စိုက်ပျိုးရေးအပေါ် မှီခိုအားထားနေမှုကို လျှော့ချပြီး ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင် မှု လုပ်ငန်းများကို တိုးမြှင့်လုပ်ကိုင်ရန် ရည်မှန်းထားသော်လည်း ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကဏ္ဍသည် ဒေသတွင်းရှိ အခြားနိုင်ငံများမှ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကဏ္ဍများနှင့် တူညီသော အရှိန်အဟုန်ဖြင့် တိုးတက်လာခြင်း မရှိပါ။ နိုင်ငံတွင်းရှိ အလုပ်အကိုင်စုစုပေါင်း၏ ၈၅.၇ ရာခိုင်နှုန်းသည် ကျပန်း အလုပ်အကိုင်များဖြစ်ပြီး အဓိကအားဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍမှ ဖြစ်ပါသည် (ILO, 2018a)။ ဘိန်း နှင့် အခြားမူးယစ်ဆေးဝါးများ ထုတ်လုပ်တင်ပို့မှုသည် စီးပွားရေးတွင် အရေးကြီးသော အခန်း ကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပြီး တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခများနှင့် ဆက်နွှယ်နေပါသည်။ အမှန်စင်စစ် မြန်မာ နိုင်ငံတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် ပဋိပက္ခတို့ကြား ဆက်နွှယ်မှုရှိပြီး မူးယစ်ဆေးဝါး ရောင်းဝယ်မှုက ပဋိပက္ခကို အထောက်အပံ့ပြုကာ ပဋိပက္ခက မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်မှုကို အကူအညီဖြစ်စေ ပါသည် (UNODC, 2019)။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ ကူးပြောင်းမှု စတင်ခဲ့သည့် ၂၀၀၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ၏ ပထမဆယ်စုနှစ်အဆုံးမှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် နိုင်ငံခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ကမ္ဘာကြီးနှင့် ဆက်သွယ်ရန် တံခါးဖွင့်နိုင်ရေးအတွက် စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို တစ်ခုပြီး တစ်ခု ဆောင်ရွက်ရန် လျာထားခဲ့ပါသည်။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများတွင် အဂတိလိုက်စားမှု၊ အခွန်၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတို့အပါအဝင် ကိစ္စအများအပြား ပါဝင်ပါ သည်။ ထို့ပြင် အစိုးရသည် စိုက်ပျိုးရေးကုန်ထုတ်စွမ်းအား မြှင့်တင်ရေး၊ ငွေရေးကြေးရေးကဏ္ဍ ခေတ်မီတိုးတက်ရေးနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ၊ အထူးသဖြင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတို့အတွက်လည်း ကြိုးပမ်းအားထုတ်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော်

လည်း ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ တစ်သီးတစ်ခြား နေခဲ့ပြီး စီးပွားရေး ပိတ်ဆို့မှုများကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ရခြင်းများက နိုင်ငံ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို များစွာ ထိခိုက်စေလျက် ရှိနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

အမျိုးသမီးများသည် အကြောင်းရင်းအချို့ကြောင့် အဆိုပါ နိုင်ငံခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဆောင်ရွက်မှုများမှ အကျိုးကျေးဇူး ခံစားရရှိမှု အလွန်နည်းပါးခဲ့ပါသည်။ ပထမအကြောင်းရင်း မှာ မူဝါဒနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အများအားဖြင့် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်မှု မရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။⁹ ကျားမတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရေးသည် အစိုးရ၏ ဦးစားပေးကိစ္စတစ်ခုမဟုတ်ခြင်း⁹သည် ဒုတိယ အကြောင်းရင်း ဖြစ်ပြီး တတိယအကြောင်းရင်းမှာ လူမှုရေးစံများနှင့် စိတ်သဘောထား ခံယူချက်များသည် အမျိုးသမီးများ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများနှင့် တာဝန်များကို အကန့်အသတ်ဖြစ်စေခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ထိုအခြေအနေသည် တဖြည်းဖြည်း ချင်းတိုးတက်ပြောင်းလဲလာလျက် ရှိပါသည်။ အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းကို ရေးဆွဲခဲ့ပြီး ဝန်ကြီးဌာနပေါင်းစုံ ပူးပေါင်း၍ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းများ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုမိတ်ဖက်များ၏ ကူညီပံ့ပိုးမှုဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်လျက် ရှိပါသည် (အပိုင်း ၃.၂.၁ ကို ကြည့်ပါ)။ မြန်မာနိုင်ငံသည် အာဆီယံ (ASEAN) အမျိုးသမီးကော်မတီ (ACW) တွင် လည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေပါသည်။¹⁰

မြန်မာနိုင်ငံ၏အုပ်ချုပ်ရေးဖွဲ့စည်းပုံသည် ရှုပ်ထွေးပါသည် (လေးထောင့်ကွက်-၁)။ ရှမ်းပြည်နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံပိုင်နက်နယ်မြေ၏ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းကို လွှမ်းခြုံပြီး (ပုံ.၁) ၂၀၁၄ ခုနှစ် လူဦးရေ

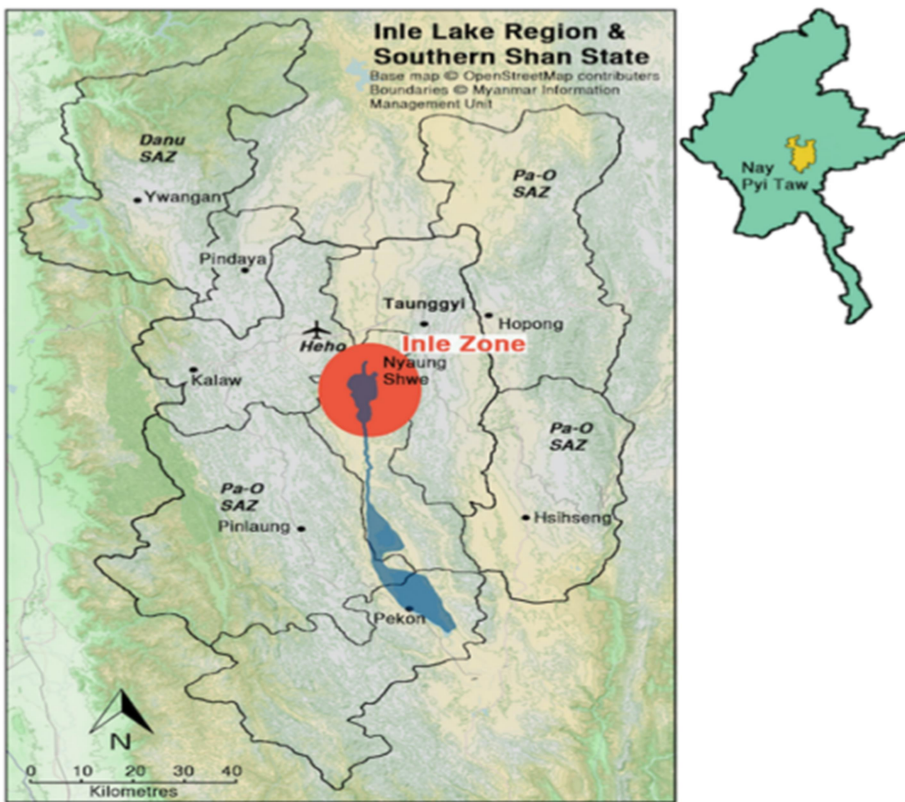
⁹ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်သူ့ရေးရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုများတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု နည်းပါး ခဲ့သော သမိုင်းကြောင်း ရှိပါသည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၁ ခုနှစ်ကြား စစ်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အတွင်း အမျိုးသမီး များသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသော ရာထူးနေရာများမှ ပျောက်ကွယ်သွားခဲ့ပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်အား လက်လှမ်းမီမှုဆိုင်ရာ အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို အပိုင်း ၃.၃.၃ တွင် ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

⁹ အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် နိုင်ငံအဆင့် ယန္တရားတစ်ခုကို ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ ပါသည်။ သို့သော် ယင်း၏ လုပ်ငန်းအကောင်အထည်ဖော်မှုများမှာ ယခုထက်တိုင် ပြီးစီးခြင်း မရှိသေးပါ။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကော်မတီက မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသားကြီးစိုးမှုကို လက်ခံအားပေးသည့် သဘောထားခံယူချက်များနှင့် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် ပုံသေကားကျယူဆချက်များ ပပျောက်ရေး ဘက်စုံထောင့်စုံမှဆောင်ရွက်ပေးသည့် နည်းဗျူဟာ တစ်ခု မရှိသေးကြောင်းနှင့် အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံသော ဥပဒေများ ရှိနေကြောင်း ထောက်ပြခဲ့ပါသည် (CEDAW, 2016a)။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျားမတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ စွမ်းပကားမြှင့်တင်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ မူဘောင် အကြောင်း အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို အပိုင်း ၃.၂ တွင် ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

¹⁰ ACW သည် အာဆီယံအမျိုးသမီးရေးရာ ဝန်ကြီးများအဆင့်အစည်းအဝေး (AMMW) အောက်ရှိ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကော်မတီတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများ၏ အရေးကိစ္စများအတွက် တာဝန်ရှိသော ဝန်ကြီးဌာနအသီးသီးမှ အကြီးတန်းအရာရှိများ ပါဝင်ပါသည်။ ACW သည် ဒေသတွင်းမူဝါဒများကို အကြံပြုခြင်း၊ ဒေသတွင်း ငါးနှစ်စာ လုပ်ငန်းစီမံကိန်းများ ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် မိတ်ဖက်ပြုပေးပေါင်းမှုများကို စီမံခန့်ခွဲခြင်းဖြင့် AMMW ကို အထောက်အပံ့ပြုပါသည်။

သန်းခေါင်စာရင်းအရ¹¹ လူဦးရေ ၅,၈၂၄,၄၃၂ ရှိပါသည်။¹² ယင်း၏ တည်နေရာ၊ မြေဆီဩဇာ ကြွယ်ဝမှုနှင့် ပေါများလှသည့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များကြောင့် ရှမ်းပြည်နယ်သည် စည်ပင် ဝပြောပြီး ကုန်သွယ်မှုအချက်အချာ နေရာတစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်သည့် အလားအလာ ကြီးမားပါ သည်။ သို့သော် ပဋိပက္ခများ၊ လုံခြုံရေးအခြေအနေ၊ စီးပွားရေး၊ ပဋိပက္ခတို့နှင့် ဆက်နွှယ်သော နေရပ်စွန့်ခွာရွှေ့ပြောင်းသွားလာမှုများ၊ အခြေခံအဆောက်အအုံအားနည်းမှု (အထူးသဖြင့် လမ်းများနှင့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အား)၊ စွန့်ဦးတီထွင်မှုစွမ်းရည် မရှိခြင်း (အထူးသဖြင့် စိုက်ပျိုးရေး တွင်)၊ နည်းပညာရရှိနိုင်မှု အကန့်အသတ်ရှိခြင်းနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်ရှိသော လူ့စွမ်းအားအရင်း အမြစ်ကို ထိခိုက်စေသော မူးယစ်ဆေးဝါး သုံးစွဲမှုနှင့် ရောင်းဝယ်မှုများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်ပွားနေမှုတို့အပါအဝင် ရှမ်းပြည်နယ်၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအလားအလာကို ဟန့်တားထား သော အခက်အခဲ၊ အကျပ်အတည်းအချို့ ရှိနေပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် စိုက်ပျိုးရေးသည် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများအတွက် အဓိကကျသည့် စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်မှုတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ပုံ (၁) - အင်းလေးကန်ဒေသနှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းပြ မြေပုံ

¹¹ ၂၀၁၄ မြန်မာနိုင်ငံ လူဦးရေနှင့် အိမ်အကြောင်းအရာ သန်းခေါင်စာရင်းကို ဤလင့်ခ်တွင် ရရှိနိုင်ပါသည် - <http://themimu.info/census-data>.

¹² နိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးအရေအတွက် (၂,၉၁၃,၇၂၂) နှင့် အမျိုးသားအရေအတွက် (၂,၉၁၀,၇၁၀) သည် အကြမ်း ဖျင်းအားဖြင့် တူညီပါသည်။

လေးထောင့်ကွက် (၁) - မြန်မာနိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေးဖွဲ့စည်းပုံ

မြန်မာနိုင်ငံသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ တန်းတူညီသည်ဟု သတ်မှတ်ထားသော ပြည်နယ် ၇ ခုနှင့် တိုင်းဒေသကြီး ၇ခု၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ (SAZs) ၆ ခု၊ နိုင်ငံ၏ မြို့တော် နေပြည်တော် တည်ရှိရာ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေတစ်ခုတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးများကို ခရိုင်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး ခရိုင်များကို မြို့နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ မြို့နယ်များတွင် မြို့များ၊ မြို့ပေါ် ရပ်ကွက်များ၊ ကျေးရွာအုပ်စုများနှင့် ကျေးရွာများ ပါဝင်ပါသည်။ ကျေးရွာများသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ တရားဝင်သတ်မှတ်ထားသော အသေးငယ်ဆုံး အုပ်ချုပ်ရေးယူနစ် ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံအဆင့် (ပြည်ထောင်စုအဆင့်) တွင် မူဝါဒများ အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် အစိုးရဝန်ကြီး ဌာနများသည် အဓိကကျပါသည်။ ပြည်နယ်များနှင့် တိုင်းဒေသကြီးများကို ဝန်ကြီးချုပ်တစ်ဦး၊ ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးများ ပါဝင်သော ကက်ဘီနက်အဖွဲ့နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး တရားရေး အဖွဲ့အစည်းများက ဦးဆောင်ပါသည်။ ခရိုင်များကို ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ အထွေ ထွေ အုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန (GAD) မှ အကြီးတန်းအရာရှိတစ်ဦးက ဦးဆောင်ပါသည်။ မြို့နယ်အုပ်ချုပ် ရေးအဖွဲ့များကိုလည်း GAD မှ အကြီးတန်းအရာရှိတစ်ဦးက ဦးဆောင်ပြီး ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ မရှိပါ။ ကျေးရွာများကို ကျေးရွာတွင် နေထိုင်သူများမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် ကျေးရွာလူကြီးများက ဦးဆောင်ပါသည် (Nixon et al., 2013)။

ရှမ်းပြည်နယ်တွင် SAZ ငါးခု တည်ရှိနေသဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးဖွဲ့စည်းပုံသည် ပို၍ ရှုပ်ထွေးပါသည်။ SAZ ငါးခုမှာ ဓနု၊ ကိုးကန့်၊ ပအိုဝ်း၊ ပလောင် နှင့် ‘ဝ’ တို့ဖြစ်ပါသည်။ ဤစီမံကိန်း၏ လုပ်ငန်းများမှ လွှမ်းခြုံ သည့် ဒေသအတွင်းတွင် SAZ နှစ်ခု (ဓနုနှင့် ပအိုဝ်း) ပါဝင်ပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်အစိုးရသည် SAZ များတွင် မပါဝင်သော ဒေသများကို ခရိုင် GAD ကော်မရှင်နာများနှင့် မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများမှ တစ်ဆင့် အုပ်ချုပ်ပါသည်။ SAZ များကို အဖွဲ့ဝင် ၁၀ ဦး ပါဝင်သည့် SAZ “ဦးစီးအဖွဲ့” က တိုက်ရိုက် အုပ်ချုပ်ပါသည်။

၁.၂။ ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ၁၃၅ စု ရှိပါသည် (စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန၊ ၂၀၁၈)။ ရှမ်းပြည်နယ်သည် နိုင်ငံတွင်း တွင် မတူကွဲပြားမှုအများဆုံး ဒေသတစ်ခုဖြစ်ပြီး တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသော တိုင်းရင်း သားလူမျိုးစုနှင့် ဘာသာစကား ၃၃ ခု ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရုံးသုံးဘာသာစကားသည် မြန်မာဘာသာ ဖြစ်သော်လည်း ကျေးလက်ဒေသများတွင် မြန်မာဘာသာစကားကို ကျွမ်းကျင်စွာ ပြောဆိုနိုင်ခြင်း မရှိကြဘဲ ဒေသခံဘာသာစကားများကိုသာ ပြောဆိုကြပါသည်။

မည်သည့်မြို့နယ်တွင် နေထိုင်သည်ဆိုသည်ထက် မည်သည့်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုမှ ဖြစ်သည် ဟူသောအချက်က လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် စီးပွားရေးကဏ္ဍအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုး သားများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို သတ်မှတ်ပေးဟန်တူပါသည်။ အမှန်စင်စစ် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု တစ်စုသည် မြို့နယ်တစ်ခုထက်မက ပါဝင်သော နေရာဒေသတစ်ခုတွင် ဖြန့်ကျက်နေထိုင်နိုင် ပါသည်။ သို့သော် လူမျိုးစုဝင်များသည် မည်သည့်နေရာဒေသတွင် နေထိုင်သည်ဖြစ်စေ လူမျိုးစု ၏ ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို လိုက်နာကြရပါသည်။

အင်းလေးကန်ဒေသနှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတို့ကို လေ့လာထားသော လေ့လာမှုများအရ ဤဒေသတွင် မှီတင်းနေထိုင်သူများသည် လူမျိုးမတူရုံမျှသာမက မြို့နယ်များ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အဆင့်နှင့် ကျား-မကွဲပြားခြားနားမှုများသည်လည်း မတူကြပါ။ ဥပမာ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု ဝင် အမျိုးသမီးများသည် မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်တွင် ဘေးဖယ်ခံထားရလေ့ရှိပြီး ရိုးရာထုံးတမ်း စဉ်လာကျင့်သုံးမှုများအရ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအလိုက် ကွာခြား သည်ဖြစ်ရာ အချို့လူမျိုးစုများတွင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများကြား တန်းတူညီမျှ အမွေ ဆက်ခံခွင့်များ ရှိကြသော်လည်း အချို့လူမျိုးစုများတွင် ထိုသို့ မဟုတ်ပါ (USAID, 2018; MEDA, 2015)။

ထိုသို့ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အမျိုးမျိုးကွဲပြားနေသည့်တိုင် ဤအစီရင်ခံစာတွင် ရွေးချယ် လေ့လာခဲ့သော မြို့နယ်များနှင့် တန်ဖိုးကွင်းဆက်များကြား မိရိုးဖလာဥပဒေ၊ လုပ်သားဖွဲ့စည်းပုံ နှင့် စီးပွားရေးဝန်းကျင်အရ ဆင်တူသည့်အချက်များ အများအပြား ရှိနေသည်ကို အောက်ပါ အပိုင်းများတွင် ဆက်လက်ဆွေးနွေးတင်ပြသွားပါမည်။ ပို၍တိကျစွာဆိုရလျှင် ရွေးချယ်လေ့လာ ခဲ့သော မြို့နယ်များအားလုံးတွင် စိုက်ပျိုးရေးသည် အဓိကစီးပွားရေးလုပ်ငန်း ဖြစ်ပြီး မိသားစု သည် စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်မှုများကို အခြေခံသည့် ယူနစ်တစ်ခုဖြစ်ကာ အဆိုပါမိသားစု ဖွဲ့စည်း ပုံအတွင်းတွင် ကျားမရေးရာ အခန်းကဏ္ဍ သတ်မှတ်ချက်များမှာ အမြစ်တွယ်ခိုင်မာလျက်ရှိ ပါသည်။

၁.၃။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင်းရှိ ပဋိပက္ခများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် နှစ်ဆင့်စလုံး၌ ပဋိပက္ခ သမိုင်းကြောင်း ရှိပြီး ယင်းသည် ရှမ်းပြည်နယ်အပေါ်တွင်လည်း များစွာ သက်ရောက်မှု ရှိပါ သည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော ၂၀၀၅ ခုနှစ် တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်ကြောင့် ပြည်နယ်တွင်းရှိ လုံခြုံရေး အခြေအနေသည် တိုးတက်လာခဲ့ပါသည်။ သို့သော် အခြေအနေသည် အချိန်မရွေး ထိခိုက်ပျက် ပြားသွားနိုင်ပြီး ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းရှိ ဩဇာအာဏာအရှိဆုံး တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ၊ ရှမ်းပြည်တပ်မတော် (တောင်ပိုင်း) (RCSS/SSA-S) သည် မြန်မာ့တပ်မတော်နှင့် တိုက်ခိုက်နေဆဲ ဖြစ်သည် (SDC, 2018)။

လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်မှုကြား ဆက်နွှယ်ချိတ်ဆက်နေမှုသည် လုံခြုံမှုမရှိသည့် အခြေအနေကို ပို၍ဆိုးရွားစေပြီး တစ်နေရာမှတစ်နေရာသို့ သွားလာနိုင်မှုကို အကန့်အသတ် ဖြစ်စေပါသည်။ ယခုအခါ မူးယစ်ဆေးဝါး ထုတ်လုပ်မှုနှင့် အကျိုးအမြတ်ရရှိမှု

အတိုင်းအတာသည် အလွန်ကြီးမားလာသဖြင့် တရားဝင်စီးပွားရေးကဏ္ဍကိုပင် အရိပ်မိုးလျက် ရှိပါသည်။ တရားမဝင်မှုယစ်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်မှုသည် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးအတွက် အဟန့်အတားတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ထိုလုပ်ငန်းသည် လက်နက်ကိုင်အုပ်စု အမျိုးအစားများ အားလုံးအတွက် ဝင်ငွေဖန်တီးပေးသဖြင့် ထိုအုပ်စုများအားလုံး ဆက်လက်လှုပ်ရှားနိုင်အောင် အသက်သွေးကြောသဖွယ် အထောက်အကူပြုပါသည်။ မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်မှုသည် နိုင်ငံ ဖြတ်ကျော် ရာဇဝတ်ပြစ်မှုကျူးလွန်သော အုပ်စုများကို ဆွဲဆောင်ပြီး လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုနှင့် အဂတိလိုက်စားမှု အလေ့အထများကို ပျံ့နှံ့ဖြစ်ပေါ်စေရာ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏ ထိခိုက် နစ်နာမှုများ တိုးပွားလာပြီး ပြည်တွင်းစစ်ကို မီးထိုးပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါသည် (International Crisis Group, 2019)။

အမျိုးသမီးများအဖို့ ၎င်းတို့ နေထိုင်ရာအရပ်ဒေသတွင် လက်နက်ကိုင်စစ်သားများ ရှိနေခြင်း သည် ၎င်းတို့အတွက် စိုးရိမ်ပူပန်စရာ လုံခြုံရေးပြဿနာတစ်ခု ထပ်ဆောင်း တိုးပွားစေပါသည်။ Amnesty International ၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရနှင့် ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ အမျိုးသမီးအဖွဲ့ အစည်းများ၏ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်တစ်ခုအရ စစ်သားများသည် နေရာအနှံ့တွင် ဖြစ်ပွားသည့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုဝင် အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများအပေါ် ကျားမအခြေပြုနှင့် လိင် ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများအတွက် တာဝန်ရှိပြီး ကျူးလွန်သည့် ပြစ်မှုများအတွက် ပြစ်ဒဏ် မခံရဘဲ ကင်းလွတ်ခွင့်ရနေကြပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကောင်စီ (၂၀၁၉) က အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခများနှင့် ယင်း၏ နောက်ဆက်တွဲ ကျားမအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုသည် လူတိုင်းကို ထိခိုက်စေပြီး အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများအတွက် ပို၍ကြီးမား သော နစ်နာဆုံးရှုံးမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်ဟု ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ပဋိပက္ခများတွင် အမျိုး သမီးများအပေါ် လိင်အကြမ်းဖက်မှုသာမက လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုအမျိုးမျိုးကိုလည်း ကျူးလွန်ကြပြီး ဆန္ဒမပါဘဲ နေရပ်စွန့်ခွာရွှေ့ပြောင်းရမှု၊ အဓမ္မဖမ်းဆီးခံ ပျောက်ဆုံးမှုနှင့် အရပ်သားများ အသုံးပြုသော အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဖျက်ဆီးခံရမှုတို့တွင် ကျား-မ အခြေ ပြု၍ ကွဲပြားသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်စေမှုတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုမျှသာမက ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာသူများ ခိုလှုံရာ စခန်းများတွင် မလွဲမရှောင်သာ နေထိုင်ကြရသော အရပ် သားများထဲတွင်လည်း အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများသည် စခန်းတွင်း နေထိုင်ရသည့် အခြေအနေ၏ ဆိုးကျိုးများကို မတန်တဆ ပို၍ ခံစားကြရပါသည်။

၂။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကိုဗစ်-၁၉ ၏ ကျားမရေးရာ အကျိုးသက်ရောက်မှု

၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၏ ပထမလများအတွင်း တစ်ကမ္ဘာလုံးသည် ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ရောဂါ (COVID-19) ကူးစက်ပြန့်ပွားမှုကို ရင်ဆိုင်တွေ့ကြုံကြရပြီးနောက် မကြာမီမှာပင် ထိုရောဂါကို ကမ္ဘာ့ကပ် ရောဂါအဖြစ် ကြေညာခဲ့ပါသည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် ချမှတ်ခဲ့ရသည့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ခပ်ခွာခွာ နေရန် စည်းကမ်းချက်များကြောင့် စီးပွားလုပ်ဆောင်မှုများသည် ယခင်က တစ်ခါမျှ မကြုံဖူး သည့်အတိုင်းအတာဖြင့် ပြတ်တောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပြီး ပြည်တွင်းရှိ ရိုက်ခတ်မှုနှင့် ကမ္ဘာ တစ်ဝှမ်းလုံး ကြုံတွေ့ကြရသည့် ပြင်ပရိုက်ခတ်မှုဒဏ်တို့ ပေါင်းစပ်၍ မဟာစီးပွားရေးပျက်ကပ် (Great Depression) နောက်ပိုင်း အဆိုးရွားဆုံးသော စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးအကျပ်အတည်းကို ဖြစ်ပေါ်လာစေပါသည်။ နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (IMF) ၏ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဇွန်လ

ခန့်မှန်းတွက်ချက်မှုများအရ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးသည် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ၄.၉ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းသွားပြီးနောက်တွင်မှ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု တဖြည်းဖြည်းချင်း စတင်လာမည်ဟုမှန်းဆပါသည်။ ထိုကပ်ရောဂါ၏ ဝင်ငွေနည်းအိမ်ထောင်စုများအပေါ် သက်ရောက်မှု သည် အထူးတလည် ကြီးမားပြင်းထန်သည်ဖြစ်ရာ ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များနောက်ပိုင်း ရရှိထားသော ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျော့ချရေးဆိုင်ရာ တိုးတက်အောင်မြင်မှုများကို ထိခိုက်ပျက်ပြားစေခဲ့ပါသည် (IMF, 2020)။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် စက်တင်ဘာလ ၃၀ ရက်နေ့အထိ ဓာတ်ခွဲအတည်ပြုလူနာ ၁၃,၀၀၀ ကျော်နှင့် သေဆုံးသူ ၃၀၀ ဦးသာ ရှိရာ ကိုဗစ်-၁၉ လူနာသည် အခြားနိုင်ငံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် နည်းသည်ဟု ဆိုရပါမည်။¹³ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံသည် အောက်ပါအကြောင်းများကြောင့် ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါ၏ အမှန်တကယ်ကူးစက်ပြန့်ပွားမှုထက် များစွာ ပိုကဲသာလွန်သည့် လူမှုစီးပွားဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို ခံစားရနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည် (United Nations Myanmar, 2020) - (၁) ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေး ဝန်ဆောင်မှုများ ဆောင်ရွက်ပေးရာတွင် စိန်ခေါ်မှု အများပြားရှိနေခြင်း၊ (၂) ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းများ ကျဆင်းခြင်း၊ (၃) ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်များ ပြတ်တောက်ခြင်းနှင့် ရလဒ်အနေဖြင့် စားသုံးမှု ကျဆင်းခြင်း၊ (၄) ငွေကြေးဈေးကွက် မတည်ငြိမ်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ၊ လွှဲပို့ငွေများ ကျဆင်းခြင်း၊ (၅) ပဋိပက္ခများ အရှိန်အဟုန်မြင့်လာခြင်းကြောင့် နိုင်ငံရေးတင်းမာမှုနှင့် လုံခြုံမှုမရှိခြင်း များ တိုးမြင့်လာခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၉-၂၀၂၀ ဘဏ္ဍာနှစ်တွင် GDP တိုးတက်နှုန်းသည် ၁-၃ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းသွားပြီး ၂၀၂၀-၂၁ တွင် ၆ ရာခိုင်နှုန်း ပြန်လည်တိုးတက်လာမည်ဟု ခန့်မှန်းပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အလွန်အမင်းဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုနှုန်းသည် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ၂၃.၅ ရာခိုင်နှုန်းသို့ ရုတ်ခြည်းမြင့်တက်သွားမည်ဟု ခန့်မှန်းပါသည် (United Nations Myanmar, 2020)။

ယခင်က ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဘေးအန္တရာယ်များကဲ့သို့ပင် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါသည်လည်း အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများအပေါ် သက်ရောက်မှုများမှာ မတူညီပါ။ အကြောင်းမှာ အမျိုးသမီး အများစုနှင့် အမျိုးသားအများစု ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်နေသည့် စီးပွားရေးကဏ္ဍများနှင့် အလုပ်အကိုင်များသည် ကွဲပြားခြားနားပြီး စီးပွားရေးအရင်းအမြစ်များနှင့် အခွင့်အလမ်းများကို တန်းတူညီမျှ လက်လှမ်းမီမှု မရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည် (UNCTAD, 2020)။ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါကြောင့် အထိအနာဆုံးကဏ္ဍများထဲတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်း၊ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် စိုက်ပျိုးရေးတို့ ပါဝင်ပါသည် (United Nations Myanmar, 2020)။ အထူးသဖြင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍ၊ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍနှင့် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကဏ္ဍအတွင်းရှိ အထည်ချုပ်လုပ်ငန်းကဏ္ဍတို့သည် အမျိုးသမီးများ အများဆုံးလုပ်ကိုင်နေသော ကဏ္ဍများ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဏ္ဍများကို ထိခိုက်မှု၏ အကျိုးဆက်အဖြစ် အခြားစီးပွားရေးကဏ္ဍများရှိ တရားဝင်နှင့် ကျပန်းကဏ္ဍနှစ်မျိုးစလုံးအပေါ်တွင်လည်း ဆက်လက်ရိုက်ခတ်နိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။

¹³ Worldometer, Myanmar: Coronavirus cases ကို ကြည့်ပါ - (<https://www.worldometers.info/coronavirus/country/myanmar/>).

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အထည်ချုပ်လုပ်ငန်းကဏ္ဍ၌ လုပ်ကိုင်နေသော လုပ်သား ၄၀,၀၀၀ ကျော် ရှိပြီး ထိုအထဲမှ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ပါသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ အကျပ်အတည်းကြောင့် ကမ္ဘာ့ဝယ်လိုအား သိသိသာသာ ကျဆင်းသွားသဖြင့် ထိုကဏ္ဍသည် ကြီးမားသော အခက်အခဲ များကို ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်ကနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် နိုင်ငံတွင်းရှိ အထည်ချုပ်စက်ရုံ များသို့ ပစ္စည်းမှာယူမှုများ ၇၅ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းသွားခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် စက်ရုံများသည် လုပ်သားအင်အား လျော့ချခြင်း သို့မဟုတ် စက်ရုံများကို ယာယီ သို့မဟုတ် အပြီး ပိတ်သိမ်းရန် စီစဉ်ခြင်းများ ပြုလုပ်နေပါသည်။¹⁴ ထိုမျှသာမက ကုန်ပစ္စည်း ထုတ်လုပ်သူများသည် နယ်စပ် များ ပိတ်ခြင်းနှင့် ထုတ်လုပ်မှုများ ရပ်ဆိုင်းခြင်း (အထူးသဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံတွင်) ကြောင့် နိုင်ငံ တွင်းသို့ ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများ ပုံမှန်စီးဝင်ခြင်း မရှိတော့သဖြင့် ကုန်ကြမ်းပစ္စည်း မရရှိသော ပြဿနာတစ်ခုကိုလည်း ထပ်မံကြုံတွေ့နေရပါသည်။ လုပ်သားအများအပြား ကျပ်ကျပ်တည်း တည်း အလုပ်လုပ်နေသော စက်ရုံများထဲတွင် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ခပ်ခွာခွာနေရန် စည်းကမ်း ချက်ကို လိုက်နာရန်မှာလည်း ခက်ခဲကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

ခရီးသွားလုပ်ငန်းမှ အမျိုးသမီးများသည်လည်း အလားတူအခြေအနေကို တွေ့ကြုံနေရပါသည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်း၏ အဓိကကဏ္ဍခွဲတစ်ခုဖြစ်သော တည်းခိုနေထိုင်ရေးနှင့် အစားအသောက် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍသည် မြို့နယ်များအားလုံးတွင် အမျိုးသမီးအများစု လုပ်ကိုင်နေသော ကဏ္ဍ ဖြစ်ပါသည် (အပိုင်း ၅.၃.၁ ကို ကြည့်ပါ)။ ဤကဏ္ဍသည် တစ်ကမ္ဘာလုံး ကျင့်သုံးနေသည့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ခပ်ခွာခွာနေရန် စည်းကမ်းချက်များနှင့် ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ချက်များ ကြောင့် အလွန်ပင် အထိနာခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံခြားခရီးသွားများသည် ၂၀၂၀ ဇန်နဝါရီလမှ ဧပြီလအတွင်း ၄၄ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းသွားရာ¹⁵ အလုပ်အကိုင်အများအပြား အပေါ် တိုက်ရိုက်နှင့် သွယ်ဝိုက် သက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ပါသည်။ ဆုံးရှုံးသွားသော အလုပ်အကိုင်များထဲမှ အများအပြားသည် အမျိုးသမီးများ လုပ်ကိုင်နေသော အလုပ်အကိုင်များ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ လော့ဒေါင်းကာလတွင် စားသောက်ကုန် ရောင်းချသော ဈေးများ ပိတ်ထားရ သဖြင့် အသေးစားရောင်းဝယ်ကုန်သွယ်မှုကဲ့သို့ အခြားသော ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍခွဲများတွင် လုပ် ကိုင်နေသော အမျိုးသမီးများမှာလည်း ဤကျန်းမာရေးအကျပ်အတည်းကြောင့် ပြင်းထန်စွာ ထိခိုက်ခဲ့ရပါသည်။

အခြားနိုင်ငံအများအပြားမှာကဲ့သို့ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ဤကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါကြောင့် စိုက်ပျိုး ရေးကဏ္ဍနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအခြေခံ အစားအစာတန်ဖိုးကွင်းဆက်များသည် ဝင်ငွေဆုံးရှုံးမှု၊ ထုတ် လုပ်မှုများ၊ လုပ်သားများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများ၏ သွားလာပို့ဆောင်မှု ကန့်သတ်ချက်များ၊ ဈေးကွက်များ ပိတ်သွားမှုတို့ကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသော လုပ်ဆောင်မှု ပျက်ယွင်းပြတ်တောက် ခြင်းများကို များစွာထိခိုက်လွယ်ကြောင်း ထင်ရှားပေါ်လွင်လာခဲ့သည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မေလ ကုန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံတကာ အစားအစာမူဝါဒသုတေသနသိပ္ပံ (IFPRI) မှ ဆောင်ရွက် ခဲ့သော

¹⁴ Hannah Abdulla (2020). Myanmar garment factory orders fall by 75% (မြန်မာအထည်ချုပ်စက်ရုံများ ပစ္စည်းမှာယူမှု ၇၅% ကျဆင်း). Just-style, 3 September. (https://www.just-style.com/news/myanmar-garment-factory-orders-fall-by-75_id139507.aspx).

¹⁵ Zeyar Hein (2020). Myanmar tourism businesses prepare to reopen (မြန်မာ့ခရီးသွားလုပ်ငန်းများ ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ရန် ပြင်ဆင်နေ). Myanmar Times, 26 May, (<https://www.mmtimes.com/news/myanmar-tourism-businesses-prepare-reopen.html>).

စစ်တမ်းတစ်ခုတွင် ပါဝင်ဖြေဆိုခဲ့သည့် တောင်သူများ၏ ၉၅ ရာခိုင်နှုန်းက ၎င်းတို့သည် ကျန်းမာရေးအကျပ်အတည်းကို တုံ့ပြန်သည့် ဆောင်ရွက်မှုများကြောင့် အတိုင်းအတာတစ်ခု ထိခိုက်ဆုံးရှုံးခဲ့ကြောင်း ဆိုပါသည်။¹⁶ ဧပြီလတွင် ခရီးသွားလာမှုကန့်သတ်ချက်များနှင့် ပြည်တွင်းပြည်ပဈေးကွက်များ ပိတ်ထားမှုကြောင့် ကောက်ပဲသီးနှံဈေးနှုန်းများ စတင်ကျဆင်းလာခဲ့ပါသည်။ တောင်သူများ၏ ငွေကြေးအရင်းအမြစ်များလည်း ကျဆင်းလာခဲ့ပြီး တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော တောင်သူများ၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းက ၎င်းတို့တွင် သွင်းအားစုများကိုဝယ်ယူရန် လုံလောက်သောငွေသားမရှိတော့ကြောင်း ဖြေကြားပါသည်။ ထို့အပြင် သွင်းအားစုများသည်လည်း ဝယ်ယူရရှိရန် ခက်ခဲမှုကြောင့် ဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်လာခဲ့ပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် တောင်သူများ သည် ချေးငွေများ ပြန်လည်ပေးဆပ်နိုင်ရန်နှင့် ချေးငွေအသစ်များ ထပ်မံထုတ်ယူနိုင်ရန် အခက် အခဲများ ရင်ဆိုင်ရပါသည် (IFPRI, 2020)။ တောင်သူများသည် လုပ်သားငှားရမ်းခြင်း၊ သွင်းအား စုများ ဝယ်ယူခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နိုင်စွမ်းရှိမည်မဟုတ်သောကြောင့် အနာဂတ်သီးနှံအထွက်နှုန်း နှင့် ဝင်ငွေများကို ထိခိုက်စေပြီး စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးအတွက် အန္တရာယ်ရှိကာ နိုင်ငံ၏ ဆင်းရဲ နွမ်းပါးမှု အခြေအနေအပေါ် ကြီးမားသော ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှု ဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြေ ရှိနေပါသည်။ စီးပွားရေးကပ်သည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသော ကျေးလက်နေ အိမ်ထောင်စုများကို ပို၍ ထိခိုက်စေပြီး ထိုအိမ်ထောင်စုများထဲမှ အများအပြားမှာ အမျိုးသမီးဦးစီးသော အိမ်ထောင်စုများ ဖြစ်ပါသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် အမျိုးသမီးပိုင်ဆိုင်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် အမျိုးသားပိုင်ဆိုင် သော လုပ်ငန်းများထက် အရွယ်အစား ပို၍ သေးငယ်ပြီး ကျပ်စီးစီးပွားရေးလုပ်ငန်း ဖြစ်နိုင်ခြေ လည်း ပိုများပါသည်။ အမျိုးသမီးစီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ ရင်ဆိုင်ရလေ့ရှိသည့် အခက်အခဲများထဲမှတစ်ခုမှာ ချေးငွေလက်လှမ်းမီရရှိရေးတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရမှုဖြစ်ပြီး အကျပ်အတည်း ကာလများတွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ရပ်တည်နိုင်မှုအတွက် ချေးငွေရရှိနိုင်ရေးသည် အလွန်ပင် အရေးကြီးပါသည်။ အင်းလေးကန်ဒေသရှိ အမျိုးသမီးတောင်သူများသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများကို တိုးချဲ့ရန် တွေ့ကြုံရသည့် အခက်အခဲအများအပြားအနက် ချေးငွေရရှိနိုင်မှု အကန့်အသတ်ရှိခြင်းကို ရင်ဆိုင်ကြရပါသည် (အပိုင်း ၄.၂ ကို ကြည့်ပါ)။ ဤသည်ကို ကြည့်လျှင် အကျပ်အတည်းကာလအတွင်းနှင့် အကျပ်အတည်းလွန်ကာလတို့အတွက် သီးခြားဆောင်ရွက်ပေးသော မူဝါဒများ မရှိခြင်းကြောင့် အမျိုးသမီးစီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များသည် အမျိုးသားများ ထက် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများကို ပိတ်သိမ်းရနိုင်ခြေနှင့် လူမွဲခံယူရနိုင်ခြေ ပိုများသည်ဟု ကောက်ချက်ချနိုင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ အလုပ်လုပ်သော အမျိုးသမီးများ၏ ၈၈ ရာခိုင်နှုန်းသည် ကျပ်စီးကဏ္ဍတွင် လုပ်ကိုင်ခြင်း ဖြစ်ပြီး (ILO, 2018a) နိုင်ငံတွင်းတွင် ထိုအမျိုးသမီးလုပ်သားများထံသို့ ရောက်ရှိနိုင်သည့် လူမှုကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုစနစ် မရှိပါ။ ဆိုလိုသည်မှာ အရေးပေါ်ကူညီထောက်ပံ့ ရေးဆောင်ရွက်ချက်များသည် လုပ်သားများအားလုံးကို လွှမ်းခြုံနိုင်သည့်အထိ တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိလျှင် ကျပ်စီးကဏ္ဍများတွင် လုပ်ကိုင်နေသော အမျိုးသမီးအများအပြား သည်

¹⁶ စစ်တမ်းအား ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မေလမှ ဇွန်လအတွင်း ဖုန်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပြီး တောင်သူများ၊ သွင်းအားစုလက်လီရောင်းချသူများ၊ ထုတ်ကုန်ရောင်းဝယ်သူများ၊ ကြိတ်စက်ပိုင်ရှင်များနှင့် စက်မှုလယ်ယာ ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများ ပါဝင်ပါသည်။

ထိုကူညီထောက်ပံ့မှုများကို မရရှိနိုင်ဘဲ ဘေးဖယ်ခံထားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ အလုပ် သမား၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အား ဝန်ကြီးဌာနသည် ယာယီဆိုင်းငံ့ထားရသော စက်ရုံများနှင့် အလုပ်ရုံများမှ လူမှုဖူလုံရေးအာမခံ လုပ်သားပေါင်း ၁.၃ သန်းခန့်အတွက် ကျန်းမာရေးစစ်ဆေးမှုများ ခံယူရန် လူမှုဖူလုံရေး ထောက်ပံ့ကြေးများ၏ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ပေးအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။¹⁷ သို့သော် ကျန်းမာရေးလုပ်သားများတွင် လူမှုဖူလုံရေးအာမခံ မရှိသဖြင့် အဆိုပါ ထောက်ပံ့ကြေးများကို ခံစားခွင့် မရှိပါ။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများသည် အိမ်ထောင်စုများအတွင်း မိသားစုကို ပြုစုစောင့်ရှောက် ပေးရန် အဓိကတာဝန်ရှိသူများ ဖြစ်ပါသည်။ စာသင်ကျောင်းများ၊ မူကြိုများ၊ နေ့ကလေးထိန်း ကျောင်းများ ပိတ်ထားခြင်းကြောင့် အမျိုးသမီးများ၏ မိသားစုကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ရသော အလုပ်တာဝန်များအတွက် ပေးရသည့် အချိန်သည် ဆပွားတိုးလာပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယခုအစီရင်ခံစာရေးသားသည့်အချိန်အထိ လော့ဒေါင်းကာလသည် ကျောင်းပိတ်ရက်နှင့် တိုက်ဆိုင်နေပါသည်။ သို့သော် ကြိုတင်ကာကွယ်ရေးအတွက် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် စည်းကမ်းများကြောင့် မိဘများ အလုပ်သွားနေချိန်တွင် ကလေးများကို အဘိုးအဘွားများ သို့မဟုတ် မိသားစုဝင်များနှင့် ထားခဲ့နိုင်သည့် အခြေအနေ မရှိတော့ပါ။ ဤသည်မှာ အမျိုးသမီးများ၏ အိမ်ထောင်စုပြင်ပတွင် အလုပ်ဆက်လုပ်နိုင်စွမ်းအပေါ် လက်ငင်းသက်ရောက်မှု ရှိနိုင်ပါသည်။

ကိုဗစ်-၁၉ ကဲ့သို့သော ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အရေးပေါ်အခြေအနေများသည် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုများကိုလည်း တိုးပွားလာစေလေ့ရှိပါသည်။ မူလကတည်းက အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုနှုန်း မြင့်မားနေသော နိုင်ငံများတွင် ဤအခြေအနေသည် အထူး ပင်အရေးကြီးပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း အလားတူပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုမျှသာမက အရေးပေါ်အခြေအနေများတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများအပေါ် အခြားသော အကြမ်းဖက်မှုပုံစံများလည်း များပြားလာနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ နေရပ်စွန့်ခွာရွှေ့ပြောင်းရသော အမျိုးသမီးများ သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုဝင် အမျိုးသမီးများကို အကြမ်းဖက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဧပြီလနှောင်းပိုင်းတွင် ကျန်းမာရေးအကျပ်အတည်း၏ နိုင်ငံစီးပွားရေးအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုကို လျှော့ချရန်နှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပံ့ပိုးရန် ကိုဗစ်-၁၉ စီးပွားရေးကုစားမှု အစီအစဉ် (CERP) ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ CERP တွင် ခန့်မှန်းခြေ US\$ ၂ ဘီလျှံမှ ၃ ဘီလျှံအထိ သုံးစွဲပြီး စီးပွားရေးပြန်လည်နိုးဆွရန်၊ ပုဂ္ဂလိက နှင့် ငွေရေးကြေးရေးကဏ္ဍများကို ကူညီရန်၊ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတို့ကို အားပေးရန်၊ ထိခိုက်လွယ်သော အိမ်ထောင်စုများကို စားနပ်ရိက္ခာအကူအညီနှင့် ငွေသားထောက်ပံ့ကြေးများ ပံ့ပိုး၍ ကူညီရန်၊ အလုပ်အကိုင်များ ဖန်တီးပေးရန် (ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများအတွက် အပါအဝင်) နှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ် အားကောင်းစေရန် လက်ငင်း လုပ်ဆောင်ရမည့် မူဝါဒနှင့် အစီအစဉ်များ ပါဝင်ပါသည် (United Nations Myanmar, 2020)။

¹⁷ IMF ၏ ကိုဗစ်-၁၉ မူဝါဒဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများ၏ လွှမ်းခြုံမှုကို အောက်ပါလင့်ခ်ကို ကြည့်ပါ - <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19#M>.

CERP အောက်တွင် ရေတိုစီးပွားရေးကုစားမှု လမ်းပြမြေပုံတစ်ရပ်ကို မိတ်ဆက်ထားပြီး ထိုလမ်းပြမြေပုံကို နိုင်ငံ၏ ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး မဟာဗျူဟာဖြစ်သည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး ဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်း (အပိုင်း ၃.၂.၃ ကို ကြည့်ပါ) နှင့် ချိတ်ဆက်ထားပါသည်။ CERP တွင် သာမန်ထက် ထူးခြားသည့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များ၊ လူတစ်ဦးချင်းနှင့် ရပ်ရွာလူထုကို ဦးတည်သော မူဝါဒတုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ချက်များ ပါဝင်သည့် ပန်းတိုင် ၇ ခု၊ မဟာဗျူဟာ ၁၀ ခု၊ လုပ်ငန်းစီမံချက် ၃၆ ခုနှင့် လုပ်ငန်းပေါင်း ၇၆ ခု ကို ရေးဆွဲထားပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကလည်း CERP နှင့် ကိုက်ညီထားသည့် ကုလသမဂ္ဂ၏ မြန်မာနိုင်ငံ ကိုဗစ်-၁၉ လူမှုစီးပွား တုံ့ပြန်မှုမူဘောင်ကို ရေးဆွဲထားပါသည်။¹⁸

CERP တွင် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဝင်ငွေဆုံးရှုံးသော လုပ်ကွက်ငယ်တောင်သူများ အတွက် စိုက်ပျိုးချိန်အမီ သွင်းအားစုများ ဝယ်ယူနိုင်ရန် ငွေသားထောက်ပံ့မှုနှင့် ချေးငွေပံ့ပိုးမှု များ၊ ကုန်ထုတ်စွမ်းအားမြှင့်တင်ရေးနှင့် ဈေးကွက်ချိတ်ဆက်ရေး အကြံပေးဝန်ဆောင်မှုများ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုမျှသာမက CERP က ဘဏ်များအား တစ်နိုင်တစ်ပိုင်၊ အသေးစားနှင့် အလတ် စားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (MSMEs) သို့ ပေးအပ်ထားသော ချေးငွေများကို ပြန်လည်စီစဉ်၍ ချေးငွေအချိန်ဇယားများ ပြန်လည်ရေးဆွဲနိုင်အောင် ကူညီပေးပါသည်။

CERP သည် အလုပ်အကိုင်ဆုံးရှုံးသွားသော လုပ်သားများအတွက် ကျန်းမာရေးအကျိုးခံစားခွင့် ကာလကိုလည်း ခြောက်လမှ တစ်နှစ်အထိ တိုးမြှင့်ပေးပြီး ထိခိုက်လွယ်သော အိမ်ထောင်စုများ အတွက် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုနှင့် စားနပ်ရိက္ခာ ထောက်ပံ့မှုများလည်း ထည့်သွင်းထားပါသည်။ အစိုးရသည် အလုပ်ရပ်နားခံရသူများနှင့် နေရပ်ပြန် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများအတွက် ရည်ရွယ်၍ လုပ်သားအများအပြား လိုအပ်သည့် ရပ်ရွာအခြေခံအဆောက်အအုံစီမံကိန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်လည်း စီစဉ်ထားပါသည်။

အထည်ချုပ်လုပ်ငန်း၊ ဟိုတယ်နှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍတို့အပါအဝင် ကျန်းမာရေးအကျပ်အတည်းကြောင့် အထိအနာဆုံး ကဏ္ဍများရှိ MSME များအတွက် အတိုးနှုန်းနည်းနည်းဖြင့် ကာလရှည်ချေးငွေများ ထုတ်ပေးနိုင်ရန် ကိုဗစ်-၁၉ ရန်ပုံငွေတစ်ရပ်ကို တည်ထောင်ထားပါ သည်။ စီးပွားရေးပြန်လည်နိုးဆွမှုအစီအစဉ်တွင်လည်း အခွန်ပေးဆောင်ရမည့် ကာလများ ဆိုင်းငံ့ပေးခြင်းနှင့် သတ်မှတ်ချက်များနှင့်ကိုက်ညီသော ပြည်တွင်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အတွက် အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်အပါအဝင် ငွေကြေးမူဝါဒ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများလည်း ပါဝင် ပါသည်။ CERP တွင် e-commerce အတွက် ကူညီပံ့ပိုးခြင်းအပါအဝင် မိုဘိုင်းငွေပေးချေမှုများ ကို အသုံးပြုရန် အားပေးထားပါသည်။

¹⁸ ကုလသမဂ္ဂလူမှုစီးပွားတုံ့ပြန်မှုမူဘောင်သည် မဏ္ဍိုင်ငါးခုပေါ်တွင် အခြေခံထားပါသည် (United Nations Myanmar, 2020) - (၁) ကျန်းမာရေးစနစ်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်နိုင်အောင် ကူညီခြင်း၊ (၂) လူမှုရေး ကာကွယ် စောင့်ရှောက်မှုနှင့် အခြေခံဝန်ဆောင်မှုများမှတစ်ဆင့် ပြည်သူများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ (၃) စီးပွားရေး ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းဖြင့် အလုပ်အကိုင်များ၊ အသေးစားနှင့် အလတ်စားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ကျပန်း ကဏ္ဍမှ ထိခိုက်လွယ်သော လုပ်သားများကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ (၄) ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲ သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဖြစ်စေရေးအတွက် မေခရိုစီးပွားရေးမူဘောင် အလုပ်ဖြစ်စေရန် ငွေရေးကြေးရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေး နှိုးဆွမှု လုပ်ငန်းများကို အားပေးမြှင့်တင်ခြင်း၊ (၅) လူမှုရေးဆွေးနွေးဖလှယ်မှုနှင့် နိုင်ငံရေး ပူးပေါင်းပါဝင် ဆောင်ရွက်မှုများမှတစ်ဆင့် လူမှုသဟဇာတဖြစ်မှုနှင့် ယုံကြည်မှုကို တည်ဆောက်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

နောက်ဆုံးတွင် နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအလားအလာများအတွက် ခရီးသွားလုပ်ငန်း ၏ အရေးပါမှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားလျက် CERP ပေါ်တွင် အခြေခံရေးဆွဲထားသည့် ကိုဗစ်-၁၉ ဆိုင်ရာ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကုစားမှုအစီအစဉ်ကို ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မေလတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအစီအစဉ်တွင် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဧပြီလ ၁ ရက်နေ့မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ် မတ်လ ၃၁ ရက်နေ့အထိ ဟိုတယ်များနှင့် အခြား ခရီးသွားလုပ်ငန်းများအတွက် အခွန်ဖြေလျှော့ပေးခြင်း၊ လိုင်စင်ကြေး များနှင့် ငှားရမ်းခများ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ထို့ပြင် ခရီးသွားလုပ်ငန်း စီမံ ကိန်းနှင့် မဟာဗျူဟာအသစ်များ ရေးဆွဲရန်၊ ခရီးသွားများ လည်ပတ်နိုင်မည့် နေရာအသစ်များ ဖော်ထုတ်ရန်၊ ပြည်တွင်းခရီးသွားလုပ်ငန်း မြှင့်တင်ရန်နှင့် ဆက်သွယ်ရေး၊ ဈေးကွက်ဖော် ဆောင်ရေး လှုပ်ရှားမှုများ ဆောင်ရွက်ရန်တို့ကိုလည်း မျှော်မှန်းထားပါသည်။ ကျန်းမာရေး အကျပ်အတည်း၏ ခရီးသွားလုပ်ငန်း ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များနှင့် ဝန်ထမ်းများအပေါ် သက် ရောက်မှု လျော့ပါးစေရန်အလို့ငှာ ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းလမ်းဖြင့် ဈေးကွက်ဖော်ဆောင်ခြင်းနှင့် ခေါင်းဆောင်မှုဆိုင်ရာ အွန်လိုင်းမွမ်းမံသင်တန်းများ အခမဲ့ ပို့ချပေးသည့်အပြင် နေစားလုပ်ခ များ ပေးခြင်းနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း သင်တန်းကျောင်းများအား ပံ့ပိုးခြင်းများလည်း ပြုလုပ်ပေး ပါသည်။ ထို့အပြင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအတွက် ဆွဲဆောင်မက်လုံး ပေးမှုများနှင့် အခွန်လျော့ပေါ့ပေးခြင်း (tax holidays) များကိုလည်း ပြုလုပ်ပါသည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဇွန်လ ၁၇ ရက်နေ့တွင် ဟိုတယ်နှင့် ခရီးသွားလာရေး ဝန်ကြီးဌာနက ခရီးသွား လုပ်ငန်းကဏ္ဍမှ ဝန်ထမ်းများနှင့် ခရီးသွားဧည့်သည်များ၏ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး အတွက် ရည်ရွယ်သည့် ကိုဗစ်-၁၉ ဘေးကင်းလိုခြံစိတ်ချရသည့် ဝန်ဆောင်မှုများအတွက် အမျိုး သားအဆင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းလမ်းညွှန်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။

CERP တွင် အမျိုးသမီးများအတွက် တိုက်ရိုက်ဦးတည်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်များ မပါဝင်သော် လည်း ကျေးလက်နေအိမ်ထောင်စုများနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း၊ အထည်ချုပ်လုပ်ငန်းကဏ္ဍများ ကဲ့သို့ အမျိုးသမီးအများအပြား လုပ်ကိုင်နေသော ကဏ္ဍများအတွက် ကူညီထောက်ပံ့မှုများသည် အမျိုးသမီးကိုလည်း အကျိုးပြုနိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်မိပါသည်။

၃။ ကျားမတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ စွမ်းပကား မြှင့်တင်ရေး အားပေးသည့် ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဘောင်များ

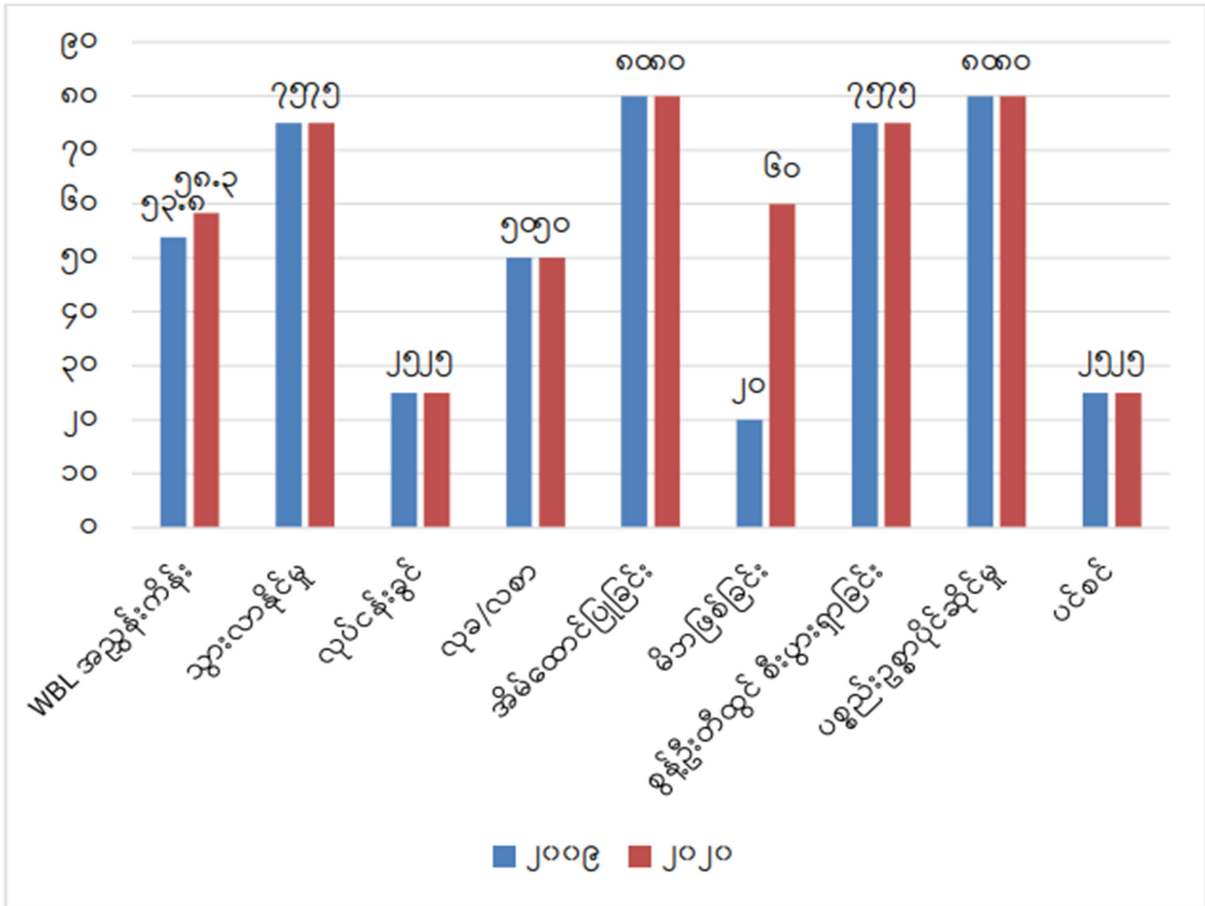
၃.၁။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျားမတန်းတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ အပိုင်းကဏ္ဍများ - အကျဉ်းချုပ် ခြုံငုံတင်ပြချက်

ဤအပိုင်းတွင် အမျိုးသမီးများ စွမ်းပကားမြှင့်တင်မှုနှင့် စီးပွားရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုတို့ အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် အဓိကကျသော နယ်ပယ်အချို့မှ ဥပဒေမူဘောင်များကို အကျဉ်း ချုပ် တင်ပြပေးထားပါသည်။ သီးခြားနယ်ပယ်များကို အသေးစိတ်လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း မပြုမီ ပုံ-၂ တွင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အမျိုးသမီးများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းနှင့် ဥပဒေ အညွှန်းကိန်း (WBL) (၂၀၂၀) ပေါ်တွင် အခြေခံသည့် ၂၀၀၉ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၂၀ ခုနှစ်အတွင်းရှိ ကျားမတန်းတူညီမျှမှု ဆိုင်ရာ အပိုင်းကဏ္ဍအမျိုးမျိုးတွင် မြန်မာနိုင်ငံမှ ရရှိထားသော ရမှတ်များကို အနှစ်ချုပ် တင်ပြ ပေးထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် WBL အနှစ်ချုပ်အညွှန်းကိန်းတွင် ရမှတ် ၁၀၀

အနက် ၅၈.၈ မှတ် ရရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ၂၀၀၉ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် တိုးတက်မှု အနည်းငယ်သာ ရှိခဲ့ပြီး အမျိုးသမီးများ ကလေးမီးဖွားပြီးနောက် အလုပ်ပြန်လုပ်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းမှုအပိုင်းတွင် တိုးတက်မှုအချို့ ရှိခဲ့သဖြင့် ရမှတ်အနည်းငယ် တိုးတက်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ကျားမတန်းတူညီမျှရေးတွင် ဥပဒေအရ အိမ်ထောင်ရှင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများကြား တန်းတူညီမျှ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်များ ရှိသော်လည်း အမျိုး သမီးများသည် ကွာရှင်းပြီးနောက် သို့မဟုတ် ခင်ပွန်းဖြစ်သူ သေဆုံးပြီးနောက် ၎င်းတို့၏ အခွင့် အရေးများကို မည်သို့ ကာကွယ်နိုင်မည်ဆိုသည်နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ သို့မဟုတ် သားများနှင့် သမီးများ၏ တန်းတူညီမျှ အမွေဆက်ခံခွင့် သို့မဟုတ် အိမ်ထောင်တစ်ခုတွင် ပိုင်ဆိုင်ပစ္စည်းများကို တန်းတူညီမျှ စီမံခွင့်တို့နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ မရှိသေးပါ။ စွန့်ခွီးတီထွင်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း အမျိုးသမီးများသည် ကန်ထရိုက်စာချုပ်ကို တရားဝင် လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း၊ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းတစ်ခု မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် ဘဏ်ငွေစာရင်းဖွင့်ခြင်း တို့ကို အမျိုးသားတစ်ဦးနည်းတူ လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် ချေးငွေထုတ်ပေးသူများ၏ ကျား-မ သို့မဟုတ် ဂျန်ဒါကို အကြောင်းပြု၍ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို ယခုအချိန်အထိ တားမြစ် ပိတ်ပင်ပေးခြင်း မရှိသေးပါ။ တစ်နေရာမှတစ်နေရာသို့ သွားလာမှုနှင့် ပတ်သက်လျှင်လည်း အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနည်းတူ ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံနှင့် နေအိမ်ပြင်ပသို့ တရားဝင် ခရီး သွားလာနိုင်ပြီး မည်သည့်နေရာတွင် နေထိုင်မည်ဆိုသည်ကို ရွေးချယ်နိုင်ပါသည်။ အိမ်ထောင် ရေးနယ်ပယ်တွင်လည်း အမျိုးသမီးတစ်ဦးသည် ဥပဒေအရ သူမ၏ ခင်ပွန်းကို နာခံရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း မရှိဘဲ အမျိုးသားတစ်ဦး နည်းတူ အိမ်ထောင် ဦးစီး သို့မဟုတ် မိသားစု၏ အကြီးအကဲ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် အမျိုးသားတစ်ဦးကဲ့သို့ပင် အမျိုးသမီးသည်လည်း အိမ်ထောင်ဖက်နှင့် ကွာရှင်းနိုင်သလို နောက်အိမ်ထောင်ပြုနိုင်သည့် အခွင့်အရေးလည်း တူညီ စွာ ရှိပါသည် (World Bank, 2020)။ သို့သော် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေတွင် ရာထူးနေရာ ဆက်ခံ ခြင်း၊ အမွေဆက်ခံခြင်းနှင့် အိမ်ထောင်ရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ ကွဲပြားပြီး တန်းတူညီမျှ မှု များစွာ ပို၍ နည်းပါးပါသည်။ များသောအားဖြင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေအရ အမျိုးသမီး များသည် မြေယာ လက်လှမ်းမီမှု သို့မဟုတ် စီမံထိန်းချုပ်နိုင်မှုတို့ကို တန်းတူညီမျှ ရရှိခြင်းမရှိဘဲ အမျိုးသားများသည်သာ အိမ်ထောင်စုအတွင်း စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာနှင့် ဆုံးဖြတ် ချက်ချုပ်ခွင့်အာဏာများ ပိုမိုကြီးမားစွာ ရရှိကြသလို သားများသည် သမီးများထက် အမွေ ဆက်ခံနိုင်သည့် အခွင့်အရေးများ ပိုမို ရရှိပါသည် (ADB, 2018)။

ပုံ (၂) ကျားမတန်းတူညီမျှမှု၏ အပိုင်းကဏ္ဍအမျိုးမျိုးတွင် မြန်မာနိုင်ငံမှ ရရှိသော ရမှတ်များ (အမြင့်ဆုံးအမှတ် = ၁၀၀)

ရည်ညွှန်းချက် - အမျိုးသမီးများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းနှင့် ဥပဒေအညွှန်းကိန်းမှ Panel data (World Bank, 2020).

၃.၂။ နိုင်ငံတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများ

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဥပဒေမူဘောင်သည် အမျိုးသမီးများ စွမ်းပကားမြှင့်တင်ရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းများ ပေးထားပြီး စီးပွားရေးကဏ္ဍတွင် ၎င်းတို့၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကိုလည်း အားပေးပါသည်။ ဥပဒေမူဘောင်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုများအဖြစ် အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း၊ အမျိုးသမီးစီးပွားရေး စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေး လုပ်ငန်းစီမံချက်နှင့် မျိုးဆက်ပွားကျန်းမာရေးမဟာဗျူဟာစီမံကိန်းတို့ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့အပြင် လုပ်သားဈေးကွက်အတွင်း ကျားမတန်းတူညီမျှရေးအတွက် ဦးတည်သော ဥပဒေများကိုလည်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ၂၀၁၃ အနိမ့်ဆုံးလုပ်ခလစာဥပဒေတွင် တရားဝင်သတ်မှတ်ထားသော အနိမ့်ဆုံးလုပ်ခလစာကို အမျိုးသမီးများရော၊ အမျိုးသားများပါ ခွဲခြားမှုမရှိခံစားခွင့် ရှိကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ၂၀၁၃ အလုပ်အကိုင်နှင့် ကျွမ်းကျင်မှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဥပဒေတွင်လည်း အမျိုးသား-အမျိုးသမီး ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ ပြည်တွင်းအလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးခြင်းနှင့် လုပ်သားများ၏ ကျွမ်းကျင်မှု မြှင့်တင်ပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ပေးရန် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ သို့သော် အခြားနိုင်ငံအများအပြားမှာကဲ့သို့ပင် မြန်မာနိုင်ငံ တွင်လည်း ကျား-

မတန်းတူညီမျှမှု ပန်းတိုင်များနှင့် အဆိုပါပန်းတိုင်များ အမှန်တကယ်ပြည့် မြောက်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် လိုအပ်သည့် နိုင်ငံရေးအရ လိုလားထောက်ခံအားပေးမှု အရင်းအမြစ်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကြား ချိတ်ဆက်မှု ရှိဟန်မတူပါ။

မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ပုဒ်မ ၃၄၈) တွင် လူမျိုး၊ ဇာတိ၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာ၊ ရာထူးဌာနန္တရ၊ အဆင့်အတန်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး၊ ဆင်းရဲချမ်းသာတို့ကို အကြောင်းပြု၍ ခွဲခြားမှု မရှိစေရဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ သို့သော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အမျိုးသမီးများအား အဓိကအားဖြင့် မိခင်များအဖြစ် ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားသဖြင့် အမျိုးသမီး များ ဆောင်ရွက်နေသည့် အခြားလုပ်ငန်းဆောင်တာများကို မှေးမှိန်သွားစေပြီး မိသားစုနှင့် လူမှု အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ အခန်းကဏ္ဍများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကျား-မပုံသေကားကျသတ်မှတ်ချက်များကို အားဖြည့်ပံ့ပိုးထားပါသည် (CEDAW, 2016a)။

အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေး (CEDAW) ဆိုင်ရာ ကုလ သမဂ္ဂကော်မတီက မြန်မာနိုင်ငံ၏ စတုတ္ထနှင့် ပဉ္စမမြောက် အစီရင်ခံစာအပေါ် သုံးသပ်တွေ့ရှိ ချက်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေး ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂသဘောတူစာချုပ်ကို အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်း မရှိသေး သလို နိုင်ငံတွင်း သဘောတူစာချုပ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လုံလောက်စွာ နည်းလည်သိရှိခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံ၏ ဥပဒေများအတွင်း လုံလောက်စွာ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိဟု လေ့လာ တွေ့ရှိပါသည်။¹⁹ CEDAW ကော်မတီက မြန်မာနိုင်ငံအား အမျိုးသမီးများကို ဘဝ၏ ကဏ္ဍ နယ်ပယ်များအားလုံးတွင် တိုက်ရိုက်နှင့် သွယ်ဝိုက်ခွဲခြားဆက်ဆံမှု နှစ်မျိုးစလုံးမှ ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ပေးနိုင်ရေးအတွက် ဥပဒေများထဲတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကို ပြည့်စုံသော ဖွင့်ဆိုပြဋ္ဌာန်းပေးရန် တိုက်တွန်းထားပါသည် (CEDAW, 2016a)။

အသစ်ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေအချို့ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အဖွဲ့အစည်းအများ အပြား ပါဝင်ပတ်သက်နေခြင်းကြောင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် တာဝန်များမှာ ရှင်းလင်းမှုမရှိ ဖြစ် နေပါသည်။ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု တားဆီးကာကွယ်ရေး ဥပဒေကြမ်း ကဲ့သို့ အရေးကြီးသော ဥပဒေအချို့မှာ နှစ်နှင့်ချီ၍ ဆွေးနွေးနေဆဲဖြစ်ပြီး အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ရှေ့ပိုင်းတွင် တင်ပြခဲ့သကဲ့သို့ ရိုးရာထုံးတမ်းစဉ်လာ စည်းမျဉ်းများနှင့် စံသတ်မှတ် ချက်များသည် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများတွင် ပါရှိသည့် ကျားမတန်းတူညီမျှရေး အခြေခံမူများနှင့် ဆန့်ကျင်နေနိုင်ပါသည်။

၃.၂.၁။ ၂၀၁၃-၂၀၂၂ အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာ စီမံကိန်း

၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အမျိုးသမီးကော်မတီ (MNCW) ၏ လမ်းညွှန်မှုအောက် တွင် ၂၀၁၃-၂၀၂၂ အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာ စီမံကိန်း

¹⁹ မြန်မာနိုင်ငံသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်ကို ၁၉၉၇ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၂၂ ရက်နေ့တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။

(NSPAW) ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ထိုစီမံကိန်းသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ စတုတ္ထအကြိမ် မြောက် ကမ္ဘာ့အမျိုးသမီးများညီလာခံတွင် လက်ခံအတည်ပြုခဲ့သည့် ၁၉၉၅ ဘေဂျင်းလုပ်ငန်း စီမံချက်ပါ အဓိကလုပ်ငန်းနယ်ပယ် ၁၂ ခုပေါ်တွင် အခြေခံ၍ ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သည်။¹⁴ NSPAW ၏ အလုံးစုံရည်မှန်းချက်မှာ - “မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမျိုးသမီးအားလုံးသည် ပြည်ထောင်စု သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ပံ့ပိုးမှုဖြင့် စွမ်းဆောင်ရည်မြင့်မားလာပြီး၊ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးရပိုင်ခွင့်များကို အပြည့်အဝခံစားရရှိနိုင်စေရန်နှင့် အမျိုးသမီးတို့၏ ဘဝဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် ရေး၊ ကျား-မ ရေးရာ တန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြု နားလည်လက်ခံနိုင်စေမည့် စနစ်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန်” ဖြစ်ပါသည်။²⁰

MNCW ၏ မျှော်လင့်ချက်မှာ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းအကောင်အထည်ဖော်ရေးအတွက် ပြည်တွင်း ပြည်ပ NGO များ၊ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများနှင့်အတူ အစိုးရတစ်ရပ်လုံး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြရန် ဖြစ်ပါသည်။ မဟာ ဗျူဟာစီမံကိန်းတွင် အဓိကလုပ်ငန်းနယ်ပယ်တိုင်းအတွက် သုတေသနနှင့် စစ်တမ်းလိုအပ်ချက် များကို ဖော်ထုတ်ထားပြီး အသိပညာပေးလုပ်ငန်းများ၊ အကောင်အထည်ဖော်မှု အစီအစဉ်များ၊ ဘတ်ဂျက်လိုအပ်ချက်များနှင့် မူဝါဒချမှတ်ဆောင်ရွက်မှုများကို ဖော်ပြထားပါသည်။

မဟာဗျူဟာပါ ‘အမျိုးသမီးများနှင့် စီးပွားရေး’ လုပ်ငန်းနယ်ပယ်သည် အလုပ်အကိုင်၊ ချေးငွေ၊ အရင်းအမြစ်များ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုများနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များကို အမျိုးသမီးများ တရားမျှတစွာ တန်းတူညီမျှရရှိခံစားနိုင်စေရန် အဓိကဦးတည်ပါသည်။ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း တွင် စီးပွားရေးကဏ္ဍများရှိ အမျိုးသမီးများ ပါဝင်မှုအခြေအနေ၊ လုပ်ခလစာကွဲပြားမှု၊ လုပ်ငန်း ခွင်တွင်း ကျား-မ အခြေပြုခွဲခြားဆက်ဆံမှုများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရင်ဆိုင်ရသော အခက်အခဲများ အကြောင်း သုတေသနများ ပြုလုပ်ခြင်း၊ စစ်တမ်းကောက်ခြင်းများ ပြုလုပ်၍ ဖော်ထုတ်ရန် ပါရှိပါသည်။ ထို့ပြင် အလုပ်သမားအခွင့်အရေးများနှင့် ကျားမတန်းတူညီမျှရေး ကတိကဝတ် များအကြောင်းနှင့် စီးပွားရေးကဏ္ဍတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို ဟန့်တားထား သော ကျားမအခြေပြု ဘက်လိုက်မှုများနှင့် ပုံသေကားကျယူဆချက်များကို တိုက်ဖျက်ရန် ဦးတည်၍ အသိပညာပေးခြင်း၊ အမျိုးသမီးများ အလုပ်အကိုင်တန်းတူညီမျှ ရရှိရေး၊ ဆုံးဖြတ် ချက်ချမှတ်မှုများတွင် အမျိုးသမီးများကို ထည့်သွင်းရေး၊ စီးပွားရေးအရင်းအမြစ်များ လက်လှမ်း မီရရှိအောင် ကူညီပေးရေး၊ လုပ်ငန်းခွင် အခွင့်အရေးများနှင့် လုံခြုံရေးတို့အတွက် ဘေဂျင်း လုပ်ငန်းစီမံချက်နှင့်အညီ မူဝါဒများ

¹⁴ အဓိကလုပ်ငန်းနယ်ပယ် ၁၂ ခုမှာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု၊ စီးပွားရေး၊ အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းယန္တရားများ၊ လူ့အခွင့်အရေး၊ မိဒီယာ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ အမျိုးသမီးငယ်ရွယ်များ၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး၊ အမျိုးသမီးများနှင့် အရေးပေါ် အခြေအနေများ ဖြစ်ပါသည်။

²⁰ စာမျက်နှာ (၅)၊ ၂၀၁၃-၂၀၂၂ အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းကို အောက်ပါလင့်ခ်တွင် ရရှိနိုင်ပါသည် - https://myanmar.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/NSPAW2013-2022_0.pdf

ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း၊ လက်ရှိမူဝါဒများအား ကျားမရေးရာ ရှုထောင့်မှ သုံးသပ်ခြင်းနှင့် စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးခြင်း၊ အထက်ဖော်ပြပါ ဆောင်ရွက်ချက်များကို အကောင် အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်သည့် ဝန်ထမ်းအင်အားနှင့် ငွေကြေးအရင်းအမြစ်များကို သုံးစွဲခြင်းတို့ ပြုလုပ်ရန်လည်း ပါရှိပါသည်။

သို့သော် ယခုအချိန်အထိ ထိုမဟာဗျူဟာစီမံကိန်း၏ ရည်မှန်းချက်ကြီးမားလှသော ပန်းတိုင်များ ကို လက်တွေ့ ဖော်ဆောင်မှု နည်းပါးနေပါသည် (Minoletti, 2016)။ အဓိကလုပ်ငန်းနယ်ပယ် ၁၂ ခုကို သတ်မှတ်ခဲ့သော်လည်း မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းတွင် အသေး စိတ်အချက်အလက်များ မပါဘဲ ယေဘုယျဆန်ပြီး ယင်း၏ ပန်းတိုင်များ ပြည့်မြောက်စေရေးအတွက် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ရ မည့် လုပ်ငန်းအဆင့်များ၊ တိုးတက်မှုမှတ်ကျောက်များ၊ နောက်ဆုံးပြီးမြောက်ရမည့်ရက် သတ်မှတ်ချက်များ မပါရှိပါ။ ထိုမျှသာမက မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်ရေးအတွက် လုံလောက်သော ဝန်ထမ်းအင်အားနှင့်ငွေကြေးအရင်းအမြစ်များလည်း မရှိသည့်အပြင် စီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်မှုကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုစစ်ဆေးရန် လုပ်ငန်းစဉ်များလည်း မပါရှိပါ။ အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေး (CEDAW) ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကော်မတီက MNCW သည် ကျားမရေးရာ သဘောတရားအား လုပ်ငန်းတိုင်းတွင် ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ခြင်း (gender mainstreaming)၊ ကျားမတန်းတူညီမျှရေး အလေးပေး သော ဘတ်ဂျက်ရေးဆွဲခြင်း (gender-responsive budgeting) ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများ အပါအဝင် ၎င်း၏လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထိရောက်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းအပေါ် သံသယရှိကြောင်း ဖော်ပြ ထားပါသည် (CEDAW, 2016a)။ ပြည်ထောင်စု၊ ပြည်နယ်၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် မြို့နယ်အဆင့်များ တွင် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းကို MNCW ၏ လမ်းညွှန်မှုဖြင့် တာဝန်ယူအကောင်အထည်ဖော်ရ သည့် အဖွဲ့အစည်းမှာ NSPAW စီမံခန့်ခွဲရေးကော်မတီ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် MNCW တွင် အဖွဲ့အ စည်း၏ အနေအထားအရ ညှိနှိုင်းနိုင်မှုစွမ်းအား နည်းပါးပြီး NSPAW ကို အကောင်အထည် ဖော်ရန် လိုအပ်သည့် ဘတ်ဂျက်နှင့် ဝန်ထမ်းအင်အားသည် အကန့်အသတ် ရှိပါသည် (Gender Equality Network and Global Justice Center, 2016)။

သို့သော်လည်း တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုအချို့ ရှိခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် MNCW ကို ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ဝန်ထမ်းဌာနပေါင်းစုံ ပါဝင်သော ကော်မတီတစ်ခုကို အကြံပြုချက်များ ပေးရန်နှင့် NSPAW အကောင်အထည်ဖော်ရေး ကူညီပံ့ပိုးရန် တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။ မဟာ ဗျူဟာစီမံကိန်းအကောင်အထည်ဖော်ရေး လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် နည်းပညာလုပ်ငန်းအဖွဲ့ လေးဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည် - (၁) အမျိုးသမီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေး၊ (၂) အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုတားဆီးကာကွယ်ရေး၊ (၃) ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် (၄) ဂျန်ဒါသဘောတရား များ ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ NSPAW အကောင်အထည်ဖော်မှုကို ပံ့ပိုးကူညီ ရန်အတွက် ထိုနည်းပညာလုပ်ငန်းအဖွဲ့လေးဖွဲ့တွင် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်တွင်း နှင့် နိုင်ငံတကာ NGO များနှင့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေကြပါသည်။

၃.၂.၂။ အမျိုးသမီးစီးပွားရေးစွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ရေး လုပ်ငန်းစီမံချက်

ဤစီမံကိန်းတွင် နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေးစွမ်းဆောင်ရည်သည် အရေးကြီးကြောင်းနှင့် အမျိုးသမီးစွမ်းဆောင်ရည်များကို အထူးပံ့ပိုးကူညီမှုများ ပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ ဤစီမံကိန်းတွင် စက်မှု၊ စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး၊ စိုက်ပျိုးရေးတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော ဝန်ကြီးဌာနများမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြပြီး စက်မှုဝန်ကြီးဌာနမှ ဦးဆောင်ပါသည်။ လက်ရှိတွင် အစိုးရများကြား ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းမှုနှင့် ခေါင်းဆောင်မှုတို့ မရှိသဖြင့် စီမံကိန်းကို ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေးအတွက် အခြားဝန်ကြီးဌာနများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုလည်း လိုအပ်ဟန်တူပါသည်။ ထိုမျှသာမက အမျိုးသမီးစွန့်ဦးတီထွင်သူများ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရသည့် သီးခြားပြဿနာများကို အောင်မြင်စွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးရန်နှင့် လုံလောက်စွာ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးရန်အတွက် စီမံကိန်း ကို ကျားမရေးရာ ဆန်းစစ်ချက်တစ်ရပ်ပေါ်တွင် အခြေခံသင့်ပါသည်။ ထိုသို့သော ဆန်းစစ်ချက် သည် ခိုင်မာအားကောင်းသည့် စီမံချက်များနှင့် မဟာဗျူဟာများအတွက် အခြေခံအချက် အလက်များကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည် (ILO and Sasakawa Peace Foundation, 2020)။

၃.၂.၃။ ၂၀၁၈-၂၀၃၀ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး ဟန်ချက်ညီသော

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်း

ဤစီမံကိန်းတွင် ငြိမ်းချမ်း၍ သာယာဝပြောသော ဒီမိုကရေစီ မြန်မာနိုင်ငံ ဖြစ်စေရေး မျှော်မှန်းချက်ကို ချမှတ်ထားပြီး ဖွံ့ဖြိုးရေးစိန်ခေါ်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်နှင့် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးအတွက် အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးနိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို ဖော်ပြထားပါသည်။ စီမံကိန်းကို မဏ္ဍိုင် ၃ ရပ် (ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်မှု၊ သာယာဝပြောမှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊ ပြည်သူများနှင့် ကမ္ဘာမြေ)၊ ပန်းတိုင် ၅ ခု၊ မဟာဗျူဟာ ၂၈ ခုနှင့် အကောင်အထည်ဖော် မှုအစီအစဉ် ၂၅၁ ခုတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်ပြီး ကုလသမဂ္ဂ၏ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ပန်းတိုင်များနှင့် ကိုက်ညီအောင် ရေးဆွဲထားပါသည်။ နိုင်ငံ၏ ကြွယ်ဝချမ်းသာမှုကို ဆောင်ကြဉ်းပေးနိုင်သည့် အမျိုးသမီးများနှင့် လူငယ်များအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေမည့် ဝန်းကျင်ကောင်းတစ်ခု ဖန်တီးပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း ထိုစီမံကိန်းက အသိအမှတ်ပြု ထားပါ သည်။ လူငယ်နှင့် ကျားမတန်းတူညီမျှရေး၊ မျှတခြင်းနှင့် အားလုံးပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို အားလုံးနှင့် ဆက်စပ်သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပြီး စီမံကိန်း၏ အပိုင်းကဏ္ဍများအားလုံးတွင် ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်သွားရန် မျှော်မှန်းထားပါသည်။

ပန်းတိုင် (၁) (ငြိမ်းချမ်းရေး၊ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်မှု) တွင် ပဋိပက္ခအလွန်နှင့် ပဋိပက္ခအကျိုးဆက် ခံစားရသည့် ဒေသများ၌ အားလုံးပါဝင်သော ဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးခြင်းတို့ကို တိုးမြှင့်ရေးနှင့် ဦးစားပေးသတ်မှတ်ရေး၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်အားလုံးတွင် ဟန်ချက်ညီမျှတသော စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ရရှိရေး ကတိကဝတ်များ ပါရှိပါသည်။ အဆင့်များအားလုံးနှင့် ကဏ္ဍများအားလုံးရှိ ဖွံ့ဖြိုးရေး မဟာဗျူဟာများနှင့် မူဝါဒများအားလုံးတွင် မျှတခြင်း၊ အားလုံးပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကျားမ

တန်းတူညီမျှရေးတို့ကို အဓိကဦးတည်ဆောင်ရွက်ရန် တိုက်တွန်းထားပါသည်။ ပန်းတိုင် (၃) (အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးရေးနှင့် ပုဂ္ဂလိကဦးဆောင်သည့် ဖွံ့ဖြိုးရေး) တွင် ရည်ရွယ်ချက်အမျိုးမျိုး ပါရှိသည့်အနက် အမျိုးသမီးများနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရသည့် အဟန့်အတားများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားလျက် မြို့ပြနှင့် ကျေးလက်ဒေသများရှိ MSME များကို ဝန်ဆောင်ပေးမည့် အားကောင်းသော အသေးစားငွေရေးကြေးရေးလုပ်ငန်းကဏ္ဍကို ထူထောင်ရန်၊ ကျေးလက်နေပြည်သူများအား စွမ်းရည်မြှင့်တင်ပေးရန်၊ စိုက်ပျိုးရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အစီအစဉ် များ ရေးဆွဲဆောင်ရွက်ရန်၊ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ သင်တန်းများနှင့် အသိပညာပေးမှုများ မြှင့်တင်အားပေးရန်၊ ကျေးလက်အိမ်ထောင်စုများ၏ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်များ ခိုင်မာအားကောင်းစေရန်၊ ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိရေး၊ ဈေးကွက် ချိတ်ဆက်မှုများနှင့် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းမြှင့်တင်ရေး ဆောင်ရွက်ပေးရန်၊ ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံ တကာ ကတိကဝတ်များနှင့်အညီ ကုန်သွယ်ရေးမူဝါဒများကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရန်နှင့် ကုန်သွယ်မှု ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ရှင်းလင်းသည့် လမ်းညွှန်ချက်များ ထုတ်ပြန်ရန်နှင့် tariff rationalization ပြုလုပ်ရန်တို့ကို ရည်ရွယ်ပါသည်။ ပန်းတိုင် (၄) (၂၁ ရာစု လူမှုအဖွဲ့ အစည်းအတွက် လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်များနှင့် လူမှုဘဝဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး) အောက်တွင် ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိခင်များနှင့် ကလေးငယ်များအားလုံးအတွက် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုများ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများအတွက် ငွေကြေးအထောက်အပံ့များနှင့် အစိုးရကျောင်းများတွင် အာဟာရတိုက်ကျွေးမှု အစီအစဉ်များ တိုးမြှင့်ရန်၊ ပြည်သူများအလုပ်အကိုင်ရရှိရေး အစီအစဉ်များ ဆောင်ရွက်ပေးရန်၊ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသော ပြည်သူများအတွက် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းသင်တန်းများ ဖွင့်လှစ်ပေးရန်နှင့် အသုံးချမှုနှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုနှစ်မျိုးလုံးကို စစ်ဆေးနိုင်သည့် စောင့်ကြည့်ရေးယန္တရားများနှင့်အတူ အနိမ့်ဆုံးလုပ်ခလစာ သတ်မှတ်ကျင့်သုံးရန်တို့ ပါဝင်ပါသည်။²¹

ဤစီမံကိန်းသည် ရည်မှန်းချက်ကြီးမားပြီး အလွန်ပြည့်စုံသဖြင့် လက်တွေ့အကောင်အထည် ဖော်ရန် နှစ်အနည်းငယ် အချိန်ယူဖို့ လိုအပ်နိုင်ပါသည်။ စီမံကိန်း၏ အလုံးစုံလွှမ်းခြုံသော ပန်းတိုင်သည် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်သော်လည်း ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုကို စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှု၊ နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၊ ပြည်သူ့ရေးရာကဏ္ဍ ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် အတိအလင်း ချိတ်ဆက်ထားပါသည်။ စီမံကိန်းအကောင်အထည်ဖော်မှုအားလုံးတွင် ကျားမ တန်းတူညီမျှရေးကို အားလုံးနှင့် ဆက်စပ်သက်ဆိုင်သော ကိစ္စတစ်ခုအဖြစ် ထည့်သွင်းထား သည်မှာလည်း ချီးကျူးဖွယ်ကောင်းပါသည်။ ကျားမရေးရာ သဘောတရားကို လုပ်ငန်းတိုင်း တွင် ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံကြွယ်ဝချမ်းသာရေး အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ကူညီနိုင် မှုကို အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းအပြင် စီမံကိန်းတွင် ပါဝင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်အများအပြားသည် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် အားကောင်းစေခြင်း၊ သင်တန်းနှင့် အသိပညာပေးမှုများ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက် ပေးခြင်း၊ အမျိုးသမီးများ၏ ထုတ်ကုန်များကို ဈေးကွက်များနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးခြင်း၊ ဈေးကွက်

²¹ ပန်းတိုင် (၂) သည် “စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုနှင့် ခိုင်မာအားကောင်းသည့် မေခရိုစီးပွားရေးစီမံခန့်ခွဲမှု” ဖြစ်ပြီး ပန်းတိုင် (၅) သည် “နိုင်ငံ၏ အနာဂတ်မျိုးဆက်များအတွက် သယံဇာတနှင့် ဘာဝတ်ဝန်ကျင်” ဖြစ်ပါသည်။

သတင်းအချက်အလက်များ ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ အမျိုးသမီးဦးဆောင်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အတွက် များစွာ လိုအပ်နေသည့် ငွေကြေးပံ့ပိုးမှုများ ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြင့် အမျိုး သမီးများကို အကျိုးပြုနိုင်သည့် အလားအလာများ ရှိပါသည်။ နိုင်ငံတွင် မကြာသေးမီက ပြဋ္ဌာန်း ခဲ့သော အခြား တိုးတက်ပြောင်းလဲရေး ဦးတည်သည့် ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများကဲ့သို့ပင် ဤစီမံ ကိန်းအတွက် အဓိကဖြေရှင်းရမည့် ကိစ္စများသည်လည်း စီမံကိန်းကို စီမံချက်များနှင့် အစီအစဉ် များမှတစ်ဆင့် အကောင်အထည်ဖော်ရေးအတွက် နိုင်ငံရေးစိတ်ဆန္ဒပြင်းပြမှု၊ လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ရန်လိုအပ်သော ဝန်ထမ်းအင်အားနှင့် ငွေကြေးအရင်းအမြစ်များ ရရှိနိုင်မှု နှင့် ရရှိလာသည့် တိုးတက်မှုများကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုစစ်ဆေးနိုင်စွမ်းတို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။

၃.၂.၄။ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်

လူဦးရေ၏ ထက်ဝက်ကျော်သည် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍတွင် လုပ်ကိုင်နေသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အဖို့ မြေယာလက်လှမ်းမီရေးသည် အဓိက အလေးထားရမည့် ကိစ္စတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်း ပုံအခြေခံဥပဒေတွင် မြေကို နိုင်ငံတော်မှ ပိုင်ဆိုင်သော်လည်း နိုင်ငံသားများသည် မြေအသုံး ချပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်း ဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၈) က စိုက်ပျိုးရေးစနစ်၏ အဓိကကျသော အားနည်းချက်များထဲမှ တစ်ခုမှာ “အမျိုးသမီး နှင့် အမျိုးသား လုပ်ကွက်ငယ်တောင်သူများသည် မြေယာအခွင့်အရေးများ ရရှိမှု အကန့်အသတ် ရှိပြီး ရန်ပုံငွေလုံလောက်မှု မရှိသော၊ ထိရောက်မြန်ဆန်မှု မရှိသော မြေယာမှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ မြေ အမျိုးအစားသတ်မှတ်ခြင်းနှင့် မြေယာလက်မှတ်ထုတ်ပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များက အခြေအနေ ကို ပို၍ ဆိုးရွားစေသည်” ဟု ဆိုထားပါသည်။ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အဓိက စိန်ခေါ် မှုများမှာ တိုင်းရင်းသားရိုးရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ကျူးကျော်အခြေချ နေထိုင်မှု များ၊ မြေယာမဲ့ခြင်း၊ မြေသိမ်းဆည်းခြင်း၊ ပြည်သူပိုင်မြေများကို အသုံးပြုခြင်း၊ ရေလက်လှမ်းမီ ရရှိမှု နှင့် သစ်တောအသုံးပြုခွင့်များ ဖြစ်ပါသည်။

မြေယာအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အစိုးရဌာနမှာ ၁၀ ခု ရှိသည်ဖြစ်ရာ မြေယာ လုပ်ပိုင်ခွင့် နှင့် မြေယာအခွင့်အရေးများအတွက် ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဘောင်သည် အစိတ်စိတ်၊ အပိုင်းပိုင်း ဖြစ်နေပါသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် လယ်ယာမြေဥပဒေတွင် လယ်ယာမြေလုပ်ပိုင်ခွင့်ပြု လက်မှတ် (ပုံစံ ၇ ဟု လူသိများ) ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် ထိုလက်မှတ်ဖြင့် မြေယာအသုံးပြုခွင့် နှင့် နေထိုင်ခွင့်တို့ကို အမွေဆက်ခံခြင်းနှင့် လွှဲပြောင်းပေးခြင်းတို့ ပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ထိုလက်မှတ်များကို အိမ်ထောင်ဦးစီးအမည်ဖြင့် ထုတ်ပေးပြီး အိမ်ထောင် ဦးစီးသည် များသောအားဖြင့် အမျိုးသားတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် မြေလွတ်၊ မြေလပ်နှင့် မြေရိုင်းများ စီမံခန့်ခွဲရေးဥပဒေအရ “အသုံးမပြုသော” မြေများကို လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ အသုံးပြုခွင့် တရားဝင် ခွင့်ပြုပေးနိုင်ပြီး မကြာခဏဆိုသလို အကြီးစားကုမ္ပဏီများ သို့မဟုတ် ရင်းနှီးမြှုပ် နံသူများကို ခွင့်ပြုပေးလေ့ရှိပါသည်။ အမှန်စင်စစ် သမားရိုးကျ လယ်ယာစိုက်ပျိုးခြင်း မဟုတ်ဘဲ အခြားသော ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် အသုံးပြုရန်အတွက် အကြီးစားမြေသိမ်းဆည်းမှုများသည် ဒေသခံပြည်သူများနှင့် ပဋိပက္ခများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် အမျိုးသားမြေအသုံးချမှုမူဝါဒတွင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများသည် အိမ်ထောင်စု၏ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်၊ စီမံခန့်ခွဲခွင့်တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ တူညီသော အခွင့်အရေးများ ရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ မူဝါဒတွင် ရေရှည်တည်တံ့စေမည့် မြေအသုံးချမှု စီမံ ခန့်ခွဲရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်ဒေသများ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေး၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အသိအမှတ်ပြုရေး၊ မြေယာအငြင်းပွားမှုများ ကို ငွေကုန်ကြေးကျသက်သာ၍ ထိရောက်စွာ ဖြေရှင်းပေးနိုင်သော စနစ်တည်ထောင်ရေးတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အရေးကြီးသော ရည်ရွယ်ချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ သို့သော် ထိုမူဝါဒကို လက် တွေ့အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ဖို့ဆိုလျှင် ဥပဒေနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအက်ဥပဒေအချို့ကိုပါ ပြဋ္ဌာန်း ပေးရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

မြေယာဥပဒေနှင့် မူဝါဒအမျိုးမျိုးတွင် “ကျား-မ ခွဲခြားမှုမရှိသော” စကားလုံးအသုံးအနှုန်းများ ပါဝင်ပါသဖြင့် ယေဘုယျအားဖြင့် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်၊ မြေအသုံးချမှုနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှု ဆုံးဖြတ် ချက်ချမှတ်မှုများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမျိုးသမီးဖြစ်စေ၊ အမျိုးသားဖြစ်စေ တန်းတူညီမျှ အခွင့်အရေးရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် အခွင့် အရေးများ ကျင့်သုံးနိုင်ရေး အမျိုးသမီးများ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသော အခက်အခဲများအပြား ကိုမူ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးထားခြင်း မရှိပါ။ ကျား-မအခြေပြု ဘက်လိုက်မှုများနှင့် မြေအသုံးချ မှုနှင့် စပ်လျဉ်းသော ပုံသေကားကျယူဆချက်များ၊ မြေယာလက်မှတ်များ မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ လွှဲ ပြောင်းခြင်းနှင့်ပတ်သက်သည့် ခက်ခဲရှုပ်ထွေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ကုန်ကျစရိတ်များကြောင့် အမျိုးသမီးများကို အိမ်ထောင်ဦးစီးများ သို့မဟုတ် မြေပိုင်ရှင်များအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုမှု နည်း ပါးပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် အမျိုးသမီးများကို လယ်ယာလုပ်ငန်းတွင် ဒုတိယတန်းစား အခန်းကဏ္ဍမှသာ ပါဝင်သည်ဟု ရှုမြင်ကြသဖြင့် ကျေးရွာအဆင့်ရှိ မြေယာနှင့်စပ်လျဉ်းသော ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှုလည်း နည်းပါးကာ ထိုအချက် ကြောင့် အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို လက်တွေ့အသုံးချနိုင်ရေးတွင် အခက်အခဲများ ထပ်မံကြုံတွေ့ရပါသည် (Louis et al., 2018).

ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ မြေယာနှင့်စပ်လျဉ်းသော ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းခံများတွင် မြေပိုင်ဆိုင်မှု မှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၊ ခေတ်နောက်ကျနေသော ကွင်းမြေပုံများ၊ တိုင်းရင်း သားရီးရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာမြေပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဗဟိုမှစုစည်းထားသော အချက်အလက် စနစ် (database) မရှိခြင်းနှင့် မြေအသုံးချမှုစနစ်တို့ပါဝင်ပါသည်။ ဒေသခံပြည်သူများ၊ အထူး သဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများသည် တရားဝင် မြေပိုင်ဆိုင်ခွင့် စာရွက်စာတမ်းများ မရှိကြ ဘဲ မျိုးရိုးစဉ်ဆက် မြေပေါ်တွင် နေထိုင်လုပ်ကိုင်ခဲ့ကြပြီး ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစိုက်ပျိုး ခြင်းကို လုပ်ကိုင်ကြသူ အများအပြားရှိပါသည်။²² ထိုမြေများအတွက် အသစ်ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သော ဥပဒေ အရ

²² စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့၏ အဆိုအရ ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစိုက်ပျိုးရေး၏ လက္ခဏာရပ်များမှာ (၁) သဘာဝပေါက်ပင်များ ဖယ်ရှားခြင်း (များသောအားဖြင့် သစ်တောများ သို့မဟုတ် ချုံနွယ်ပိတ်ပေါင်းများ)၊ များသော အားဖြင့် ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းပြီးနောက် မီးရှို့၍ (၂) တိုတောင်းသည့် အချိန်ကာလတစ်ခုအတွင်း ထွန်ယက်စိုက်ပျိုး ခြင်းနှင့်

တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းများ ရုတ်တရက်လိုအပ်လာပြီး ထိုစာရွက်စာတမ်းများ ရရှိရန် လျှောက်ထားရသည့် လုပ်ငန်းစဉ်မှာလည်း ခက်ခဲရှုပ်ထွေးသဖြင့် လူအများအပြားမှာ အငိုက်မိ ကာ တပ်မတော်၊ သစ်တောဦးစီးဌာန၊ ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီများ၊ အစိုးရနှင့်ဆက်စပ်သော အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် လုပ်ဆောင်သူအချို့၏ မြေသိမ်းဆည်းမှုများပေါ်ပေါက်လာပြီး ထိုအတွက် တိုင်ကြားမှုအများအပြား ထွက်ပေါ်လာပါသည် (Human Rights Watch, 2018)။ စိုက်ပျိုးရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မဟာဗျူဟာတွင် မြေသိမ်းဆည်းမှုသည် တန်းတူညီမျှမရှိမှုများကို ပို၍ ဆိုးရွား ပြင်းထန်စေပြီး လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး မငြိမ်သက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် နှိုးဆွပေးသည့် ကြီးမားသော ပြဿနာရပ်တစ်ခု ဖြစ်ပြီး စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ၏ ကုန်ထုတ်စွမ်းအားကို ထိခိုက်ကျ ဆင်းစေသည်ဟု အသိအမှတ်ပြု ဖော်ပြထားပါသည် (Ministry of Agriculture, Livestock and Irrigation, 2018)။

UNCTAD ၏ ၂၀၁၉ တောင်သူစစ်တမ်းအရ တရားဝင်မြေအသုံးပြုခွင့်လက်မှတ်အဖြစ် ပုံစံ (၇) ကိုင်ဆောင်မှုသည် ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ လက်ဖက်၊ ကော်ဖီ၊ လိမ္မော်၊ ရှောက်နှင့် ချင်း စိုက်ပျိုးရာ တောင်ပေါ်ဒေသများတွင် အလွန်တရာ ရှားပါးကြောင်း သိရပါသည်။ ၂၀၁၂ လယ်ယာမြေ ဥပဒေတွင် တိုင်းရင်းသားရိုးရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုထား သော်လည်း တိုင်းရင်းသားရိုးရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာမြေယာနယ်နိမိတ်များကို သတ်မှတ်ပေးထား ခြင်း မရှိပါ။ ထို့အပြင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုအတွက် ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစိုက်ပျိုးခြင်းကို အဓိကမိမိအားထားကြသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ အခွင့်အရေးများကိုလည်း အသိ အမှတ်ပြုထားဟန်မတူပါ။ တိုင်းရင်းသားရိုးရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာမြေယာများကို တိုင်းတာသတ်မှတ်၍ မှတ်တမ်းတင်ပေးထားခြင်း မရှိသဖြင့် ထိုမြေများကို အစိုးရမှ မြေလွတ်၊ မြေလပ် သို့မဟုတ် မြေရိုင်းများအဖြစ် သတ်မှတ်ကာ ထိုမြေများကို အသုံးပြုခွင့် လျှောက်ထားလာသူများ ထံ အသုံးပြုခွင့်ချထားပေးနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရသည် ဒေသခံပြည်သူအစုအဖွဲ့များ၏ မြေများကို ‘အသုံးမပြုသော’ မြေများအဖြစ် တစ်ဖက်သတ် သတ်မှတ်ပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ နှင့် ကုမ္ပဏီကြီးများသို့ တရားမျှတမှု မရှိသည့် နည်းလမ်းဖြင့် ခွဲဝေပေးနေသည်ဟု ဒေသခံ တောင်သူအများအပြားက ယုံကြည်ယူဆကြပါသည်။

မြေယာအငြင်းပွားမှုများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အလွန်တရာ ကြီးမားသည့် ပြဿနာများနှင့် တင်းမာမှု များ ရှိနေသည်ကို အသိအမှတ်ပြုသည့်အနေဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသော အစိုးရသစ် သည် ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် လယ်ယာမြေနှင့် အခြားမြေများ သိမ်းဆည်းခြင်းခံရမှုများ ပြန်လည်စိစစ်ရေးဗဟိုကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ သို့သော် တိုင်ကြားမှုများမှ အလွန်ရှုပ် ထွေးပြီး အရေးအတွက်မှာ အလွန်များပြားသဖြင့် အမှုကိစ္စအများအပြားကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ (Human Rights Watch, 2018)။

ချို့ သို့မဟုတ် တောကို ပိုမိုရှည်ကြာသော ကာလတစ်ခုအထိ ပလပ်ထားခြင်းတို့အား တစ်လှည့်စီ ပြုလုပ် ခြင်းနှင့် (၃) ပြောင်းလဲမှုမရှိသည့် ပုံသေမြေဧရိယာတစ်ခုအတွင်း ပုံမှန်၊ များသောအားဖြင့် အလှည့်ကျစက်ဝန်း အတိုင်း ပြောင်းရွှေ့စိုက်ပျိုးခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည် (Erni, 2015)။

အင်းလေးကန်ဒေသတွင် မိရိုးဖလာ ထုံးတမ်းစဉ်လာ မြေယာအသုံးချမှုများနှင့် မြေယာအုပ်ချုပ်ရေးများသည် များစွာ စနစ်ကျပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် တောင်သူများသည် မိရိုးဖလာ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ကောင်းစွာနားလည်သိကျွမ်းပြီး ပုဂ္ဂလိကပိုင်ဆိုင်သော မြေများ၊ ဒေသခံပြည်သူအစုအဖွဲ့ပိုင်မြေများနှင့် ကျေးရွာမြေများ၏ နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ချက်များသည် အလွန်ရှင်းလင်းတိကျပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြေအသုံးချမှုပြဿနာများ၊ ပဋိပက္ခများနှင့် အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပွားမှုနှုန်း အလွန်နည်းပါသည်။

၃.၂.၅။ အလုပ်သမားစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ

မြန်မာနိုင်ငံသည် တန်းတူညီမျှရှိသော လစာရရှိမှုဆိုင်ရာ ILO ကွန်ဗင်းရှင်း (ကွန်ဗင်းရှင်း အမှတ် ၁၀၀၊ ၁၉၅၁) ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိသေးပါ။ ထိုကွန်ဗင်းရှင်းသည် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး နှစ်ဦးစလုံးအတွက် အလုပ်တန်ဖိုးတူညီလျှင် တူညီသော လုပ်ခလစာရရှိ ရေး ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အလုပ်ခန့်ထားခြင်းဆိုင်ရာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေးအတွက် အလုပ်အကိုင်ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း (ကွန်ဗင်းရှင်း အမှတ် ၁၁၀၊ ၁၉၅၈) နှင့် အိမ်တွင်းလုပ်သားများအတွက် အခြေခံအလုပ်သမားအခွင့်အရေးများ တိုးမြှင့်ပေးရေးအတွက် အိမ်တွင်းလုပ်သားများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း (ကွန်ဗင်းရှင်းအမှတ် ၁၈၉၊ ၂၀၁၁) တို့ကိုလည်း လက်မှတ်ရေးထိုးရသေးပါ (MCRB, 2017)။ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ILO သည် အလုပ်အကိုင်နယ်ပယ်အတွင်း ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုနှင့် ထိပါးနှောင့်ယှက်မှုများ အပါအဝင် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ထိပါးနှောင့်ယှက်မှုများ တားဆီးကာကွယ်ရေး၊ ပြန်လည်ကုစားပေး ရေးနှင့် ပပျောက်စေရေးအတွက် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ထိပါးနှောင့်ယှက်မှုဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း (ကွန်ဗင်းရှင်းအမှတ် ၁၉၀၊ ၂၀၁၉) ကို လက်ခံအတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ထို ကွန်ဗင်းရှင်းကိုလည်း လက်မှတ်ရေးထိုးရန် စဉ်းစားနိုင်ပါသည်။ ILO သည် မြန်မာနိုင်ငံအား အလုပ်သမားဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရန် ပံ့ပိုးပေးလျက်ရှိပြီး ယင်းသည် အလုပ်အကိုင် နယ်ပယ်အတွင်း ကျားမတန်းတူညီမျှ ရရှိရေးအတွက် များစွာ အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၄၉ တွင် နိုင်ငံသားများအားလုံးသည် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းတာဝန်ထမ်းဆောင်မှု၊ အလုပ်လုပ်ကိုင်မှု၊ ကုန်သွယ်ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှု၊ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်မှု၊ အတတ်ပညာနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု၊ ဝိဇ္ဇာပညာ၊ သိပ္ပံပညာနှင့် နည်းပညာရပ်များ ရှာဖွေဖော်ထုတ်မှုတို့တွင် “တူညီသော အခွင့်အလမ်းများ ရရှိစေရမည်” ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ သို့သော် ပုဒ်မ ၃၅၂ တွင် “အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးကို အကြောင်းပြု၍ ရာထူးရွေးချယ်ခန့်ထားခြင်းကို ခွဲခြားမှုမပြုရ။ သို့ရာတွင် အမျိုးသားများနှင့်သာ လျော်ကန်သင့် မြတ်သည့် ရာထူးတာဝန်များအတွက် အမျိုးသားများအား ရွေးချယ်ခန့်ထားခြင်းကို ဤပုဒ်မအရ အဟန့်အတားမဖြစ်စေရ” ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည် (MCRB, 2017)။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်သည် လက်ရှိ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် ခေါင်းဆောင်မှု သို့မဟုတ် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှု ရာထူးနေရာများ ရရှိရေးတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် ကျားမတန်းတူညီမျှ မရှိမှုများကို ဆက်လက်တည်မြဲနေစေရန် အခွင့်အလမ်း ရရှိစေပါသည်။

ပြုပြင်ပြောင်းလဲရမည့် ခေတ်နောက်ကျ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုရှိသော အလုပ်သမား ဥပဒေ ၁၇ ခု ကို အလုပ်သမား၊ အလုပ်အကိုင်နှင့် လူမှုဖူလုံရေး ဝန်ကြီးဌာနမှ ဖော်ထုတ်ပေးထားပြီး ဖြစ်ပါ သည်။ လူမှုဖူလုံရေးဥပဒေနှင့်အလုပ်သမားဥပဒေများထဲတွင် ကျားမတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းပေးရေးလည်း ပါဝင်ပြီး အထူးသဖြင့် လက်ရှိတွင် အမျိုးသမီးများကို ပိတ်ပင်ထားသော သို့မဟုတ် တင်းတင်းကျပ်ကျပ် ကန့်သတ်ထားသော အလုပ်အကိုင်နယ်ပယ်များတွင် ထည့်သွင်းပေးရန် ဖြစ်ပါသည် (CEDAW, 2016b)။ သို့သော် ၂၀၁၆ ခုနှစ် CEDAW အစီရင်ခံစာ ထုတ်ပြန်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် မည်သည့်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကိုမျှ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း ရှိဟန်မတူပါ။

ရှေ့ပိုင်းတွင် တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လုပ်ခလစာများအတွက် အစိုးရမှ အနိမ့်ဆုံးလုပ်ခလစာ ဆိုင်ရာ ဥပဒေကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်က ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ထိုဥပဒေပါ အနိမ့်ဆုံးလုပ်ခလစာ ပြဋ္ဌာန်းချက်သည် လုပ်သား ၁၅ ဦးအောက် အသေးစားနှင့် မိသားစုပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ တွင် လုပ်ကိုင်နေသူများအတွက် အကျိုးမဝင်ပါ (CEDAW, 2016b)။ ထို့ကြောင့် အနိမ့်ဆုံးလုပ်ခလစာဆိုင်ရာ ဥပဒေသည် ဤလေ့လာမှုတွင် ရွေးချယ်လေ့လာထားသော တန်ဖိုးကွင်းဆက်များအတွက် အရေးပါသည့် တောင်သူအများစုနှင့် အသေးစား ခရီးသွားလုပ်ငန်းအများစုအတွက် အကျိုးမဝင်ပါ။ အလားတူပင် မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၃၅၀ တွင် အမျိုးသမီးများ သည် “တူညီသောအလုပ်” အတွက် အမျိုးသားများ ခံစားခွင့်ရှိသော “အခွင့်အရေးနှင့်လစာ” တို့ ကို ခံစားခွင့်ရှိသည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ သို့သော် “တူညီသောအလုပ်” ဟူသော စကားရပ် သည် “တန်ဖိုးတူညီသည့် တန်းတူညီမျှသော အလုပ်အတွက် တန်းတူညီမျှသော လုပ်ခလစာ” ဟူသည့် တန်းတူညီမျှစည်းမျဉ်းအရ မျှော်မှန်းထားသော ရလဒ်များကို ရရှိစေလိမ့်မည်မဟုတ် ဟု စောဒကတက်မှုများ ရှိပါသည် (MCRB, 2017)။ အပိုင်း ၃.၃.၁ တွင် ဆက်လက်ဆွေးနွေးထားသည့်အတိုင်း အထက်ဖော်ပြပါ ကတိကဝတ်များ ရှိနေသော်ငြားလည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် တူညီသော အလုပ်နေရာများ၌ လုပ်ကိုင်နေသည့် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများကြား လုပ်ခလစာ ကွာခြားမှုများ ရှိနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

၃.၂.၆။ ချေးငွေလက်လှမ်းမီ ရရှိမှု

ငွေရေးကြေးရေးဝန်ဆောင်မှုများ လက်လှမ်းမီရရှိရေးတွင် အမျိုးသမီးများအား တိုက်ရိုက်ခွဲခြားဆက်ဆံထားသော ဥပဒေများ ရှိသည့် အထောက်အထားများကို မတွေ့ရှိရပါ။ သို့သော် အိမ်ထောင်ရှိသူများအနေဖြင့် ဘဏ်ချေးငွေများ ရယူနိုင်ရန် အိမ်ထောင်ဖက်၏ သဘောတူညီ ချက် လိုအပ်ပါသည်။ ဤသတ်မှတ်ချက်သည် အမျိုးသားများထက် အမျိုးသမီးများအပေါ် သက်ရောက်နိုင်ခြေ ပိုများပါသည်။ အကြောင်းမှာ ယဉ်ကျေးမှုစံများနှင့် အစဉ်အလာများသည် အမျိုးသားများကို အိမ်ထောင်စု၏ အဓိကဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူအဖြစ် သတ်မှတ်ပေးထားသော ကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုမျှသာမက ချေးငွေထုတ်ယူနိုင်ရေးတွင် အာမခံအဖြစ် အသုံးပြုရန် လိုအပ် သည့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု စာရွက်စာတမ်းများပေါ်တွင် အမည်တစ်ခုသာ ပါရှိပြီး မကြာခဏဆို သလို ထိုအမည်သည် အမျိုးသားအမည်သာ ဖြစ်လေ့ရှိပါသည် (Dalberg Global Development Advisors,

2018)။ ရှေ့ပိုင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည့်အတိုင်း World Bank (2020) ၏ အဆိုအရ ချေးငွေထုတ်ပေးသူများ (မြီရှင်များ) မှ ကျား-မ သို့မဟုတ် ဂျန်ဒါကို အကြောင်းပြု၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားသော ဥပဒေ မရှိပါ။

၃.၂.၇။ ပညာရေး လက်လှမ်းမီမှု

၂၀၁၄ အမျိုးသားပညာရေးဥပဒေ (NEL) နှင့် ၂၀၁၅ NEL ကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေတို့တွင် ပညာရေးကဏ္ဍတစ်ခုလုံးအတွက် ဥပဒေမူဘောင်တစ်ရပ်ကို ချမှတ်ပေးထားပြီး အခြားအခွင့်အရေးများနှင့်အတူ နိုင်ငံသားအားလုံး မူလတန်းပညာရေးကို အခမဲ့ မဖြစ်မနေသင်ကြားခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုထားပါသည် (CEDAW, 2016b)။ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနသည် အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများအနေဖြင့် အရည်အသွေးပြည့်မီသော ကျောင်းသင်ပညာရေးနှင့် ကျောင်းပြင်ပပညာရေးတို့အား လက်လှမ်းမီရရှိစေရေးအတွက် ပညာရေးစနစ် အားကောင်းအောင် လုပ်ဆောင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ၂၀၁၆-၂၀၂၁ အမျိုးသားပညာရေးမဟာဗျူဟာစီမံကိန်းကို ရေးဆွဲ ခဲ့ပြီး အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

သို့သော် ထိုစီမံကိန်းကို မည်သို့ အကောင်အထည်ဖော်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း ဖော်ပြသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ရရှိနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ သို့သော် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် ဆောင်ရွက် ခဲ့သည့် စစ်တမ်းတွေ့ရှိချက်များအရ အထက်ဖော်ပြပါ နယ်ပယ်များတွင် အရေးယူဆောင်ရွက်မှု များ မရှိသလောက် ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည် (CSO et al., 2018; MIID, 2018; World Bank, 2019)။ ထိုမျှသာမက အပိုင်း ၃.၄.၁ တွင် တွေ့ရှိရမည်ဖြစ်သည့်အတိုင်း ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ဤ အစီရင်ခံစာမှ လွှမ်းခြုံသော မြို့နယ်များအတွင်း ပညာရေးတွင် ကျားမကွာဟချက်များ ရှိနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

၃.၂.၈။ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုမှ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း

အကြမ်းဖက်မှုသည် အမျိုးသမီးများအား လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် စီးပွားရေးကဏ္ဍတွင် ဂုဏ်သိက္ခာ ရှိသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိအောင် တားဆီးထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ သည် နိုင်ငံတကာကတိကဝတ်များကို လိုက်နာရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု တားဆီးကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေကြမ်းကို MNCW ၏ လမ်းညွှန်မှုဖြင့် ရေးဆွဲ ခဲ့ပါသည်။ ထိုဥပဒေကြမ်းကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်မှ စတင်ရေးဆွဲခဲ့ပြီး ၂၀၂၀ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလအထိ လွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုဥပဒေကြမ်းသည် အမျိုးသမီးများအား အရင်း နှီးဆုံးအဖော်မှ အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ အိမ်ထောင်ဖက်မှ မုဒိမ်းကျင့်ခြင်း၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်း ဖက်မှု နောက်ယောင်ခံလိုက်၍ နှောင့်ယှက်ခြင်း၊ ထုံးတမ်းစလေ့များနှင့် ရိုးရာအစဉ်အလာအရ အကြမ်းဖက်ခြင်းအပါအဝင် နည်းမျိုးစုံဖြင့် အကြမ်းဖက်မှုများမှ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးနိုင် သည့် ဥပဒေမူဘောင်တစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည် (CEDAW, 2016b, MCRB, 2017)။ သို့သော် ထိုဥပဒေ ကြမ်းသည် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု (Human Rights Council, 2019) နှင့် လုပ်ငန်းခွင်ရှိ ကာယိန္ဒြေပျက်ပြားစေမှုတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍အပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်တွင်းဥပဒေများတွင် ရှိနေသည့် ပျော့ကွက်ဟာကွက်များကို မည်မျှအတိုင်းအတာအထိ ဖြေရှင်းပေးနိုင်မည်ဆိုမှာ ရှင်းလင်းမှု မရှိပါ။ ထို့ပြင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု သို့မဟုတ် ကျားမအခြေပြုအကြမ်း ဖက်မှု

ခံရသူ အဖြစ် သတင်းပို့တိုင်ကြားမှုများတွင် အကြမ်းဖက်ခံရသူအပေါ် အများ၏ ပြစ်တင် ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချမှုများ ရှိပါသည်။ ဘာသာစကားအခက်အခဲ၊ ခရီးဝေးကွာမှုနှင့် လက်တုံ့ပြန်ရန်ပြု မည်ကို ကြောက်ရွံ့မှုတို့က အမျိုးသမီးများ (အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများမှ) အား ထိရောက်သည့် တရားမျှတမှု လက်လှမ်းမီရေး ကြိုးပမ်းနိုင်ခြင်းမရှိအောင် ဟန့်တားထား ပါသည်။

၄။ ကျားမတန်းတူညီမျှမှုမရှိမှုများ၏ အပိုင်းကဏ္ဍအမျိုးမျိုးကို ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း

မကြာမီနှစ်များအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများအားလုံး တွင် ကျားမတန်းတူညီမျှရေး ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ရန် ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး အစီအစဉ် အများအပြားကိုလည်း အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာအမျိုးသမီးများအတွက် စီးပွား ရေးနှင့် လူမှုရေးအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ညွှန်ကိန်းများတွင် တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုအချို့ ရှိခဲ့ပါ သည်။ အမျိုးသမီးများ၏ လုပ်သားအင်အားပါဝင်နှုန်း၊ စိုက်ပျိုးရေးနှင့်မသက်ဆိုင်သော အလုပ် များမှ လုပ်ခလစာများ၊ ချေးငွေလက်လှမ်းမီမှု၊ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်း၊ မူလတန်းနှင့် အလယ် တန်းပညာရေးတွင် ကျားမကွာဟချက်များနှင့် မိခင်သေဆုံးနှုန်း ညွှန်ကိန်းများသည် တိုးတက် လာပါသည် (World Bank, 2018a)။ သို့သော် နိုင်ငံအနေဖြင့် ကျားမတန်းတူညီမျှရေးပန်းတိုင်သို့ ရောက်ရှိရန် သွားရမည့် ခရီးလမ်းမှာ ဝေးကွာနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးမှုအစီ အစဉ် ၏ ၂၀၁၉ ကျားမတန်းတူညီမျှမှုမရှိမှုအညွှန်းကိန်းအရ မြန်မာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံပေါင်း ၁၈၉ နိုင်ငံ အနက် အဆင့် ၁၄၅ သာ ရရှိပါသည်။ အခြားအာဆီယံနိုင်ငံများသည် မြန်မာနိုင်ငံထက် သိသိသာသာ အဆင့်ပိုကောင်းကြပါသည်။ ဥပမာ စင်္ကာပူနိုင်ငံသည် အဆင့် ၉၊ ဘရူနိုင်းနိုင်ငံ သည် အဆင့် ၄၃ နှင့် မလေးရှားနိုင်ငံသည် အဆင့် ၆၁ ရရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံထက် အဆင့် နိမ့်သည်မှာ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံတည်းသာရှိပါသည်။ စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက် မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အဖွဲ့အစည်း (OECD) ၏ ၂၀၁၉ လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် ကျားမရေးရာ အညွှန်းကိန်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံပေါင်း ၁၂၀ အနက် အဆင့် ၉၄ နှင့် အရှေ့တောင် အာရှဒေသ နိုင်ငံ ၈ နိုင်ငံတွင် အဆင့် ၇ သတ်မှတ်ခံရပါသည်။ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး ဖိုရမ်၏ ၂၀၂၀ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကျားမရေးရာကွာဟချက်အစီရင်ခံစာတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၅၃ နိုင်ငံအနက် အဆင့် ၁၁၄ ရရှိပြီး အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများထဲတွင် အဆင့်အနိမ့်ဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ လူသားအရင်းအနှီးအညွှန်းကိန်းတွင် ရမှတ် ၀.၄၇ ရရှိပါသည်။ ထိုရမှတ်၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ ယနေ့မွေးဖွားသော မိန်းကလေးတစ်ဦးသည် ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေး ဝန်ဆောင်မှုများကို အပြည့်အဝ ရရှိခံစားခဲ့ရလျှင် ထိုမိန်းကလေးသည် သူမ အမှန် တကယ် ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်း၏ ထက်ဝက်မျှကိုသာ ထုတ်လုပ်နိုင်လိမ့်မည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည် (World Bank, 2019)။ ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးအတွက် အစိုးရအသုံးစရိတ်များ နည်းပါးခြင်း က အဆိုပါနယ်ပယ်များရှိ ကျားမရေးရာ ညွှန်ကိန်းများ တိုးတက်သင့်သလောက် မတိုးတက်ရ ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည် (World Bank, 2019)။

၄.၁။ ကျားမရေးရာစံများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ

အင်းလေးကန်ဒေသနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကျားမရေးရာစံများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများက လူမှု အဖွဲ့အစည်း၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံနှင့် အလုပ်တာဝန်များ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပုံကို အဆုံးအဖြတ် ပေးပါသည်။ နိုင်ငံလွတ်လပ်ရေး ရရှိခဲ့ချိန်မှစ၍ လူမှုရေးစံများအရ အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများသည် မြန်မာ့ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် ကျားမရေးရာအခန်း ကဏ္ဍများကို လိုက်နာထမ်းဆောင်ရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု ယူဆခဲ့ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများသည် မည်သို့ ပြုမူနေထိုင်ကြောင်း အနီးကပ်စောင့်ကြည့် ခံကြရပြီး ထုံးတမ်းစဉ်လာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့်အညီ ပြုမူနေထိုင်ခြင်းမရှိလျှင် ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ ခြင်း ခံရပါသည်။ ကျက်သရေရှိခြင်း၊ ဣန္ဒြေသိက္ခာရှိခြင်းနှင့် အပျိုစင်ဖြစ်ခြင်းများကို အမျိုး သမီးများ၏ အဓိကကျသော တန်ဖိုးများအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး မကြာခဏဆိုသလို အမျိုးသမီးများ သည် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် လက်သင့်မခံသည့် စံပေတံများဖြင့် ၎င်းတို့၏ တန်ဖိုးကို အကဲဖြတ် သတ်မှတ်ခံကြရပါသည်။ အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးများထက် ပို၍မြင့်မြတ်သည်ဟူသော အဆင့်အတန်းကို သတ်မှတ်ပေးအပ်ရာတွင် ဘာသာရေးကလည်း တစ်ခန်းတစ်ကဏ္ဍမှ ပါဝင် နေပါသည်။ အမျိုးသားကြီးစိုးမှုကို လက်ခံအားပေးသော လူမှုရေးစံများက မိန်းကလေးများ နှင့် ယောက်ျားလေးများအတွက် မည်သည်က သင့်တော်/မသင့်တော်ဟူသည်ကို ဆုံးဖြတ်သတ် မှတ်ပေးပြီး ယင်းသည် မိန်းကလေးများ၏ မိမိကိုယ်မိမိ ယုံကြည်မှု၊ ခိုင်ခိုင်မာမာ ပြောဆိုနိုင်မှု နှင့် မိမိကိုယ်မိမိ တန်ဖိုးရှိသည်ဟု ခံစားရမှုတို့အပေါ် ထိခိုက်နိုင်ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် လူမှုရေးစံများကို ချိုးဖောက်သူများသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ပြစ်ဒဏ်ခတ်ခြင်းကို ခံရနိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိပါသည် (Tun Thein, 2015)။

သို့သော် ဤအခြေအနေသည် တဖြည်းဖြည်းချင်း တိုးတက်ပြောင်းလဲလာနေပြီး အမျိုးသမီးများ သည် အိမ်ထောင်စုပြင်ပရှိ ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်းရှိသော အလုပ်များတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်မှု များ ပြားလာသည်နှင့်အမျှ ၎င်းတို့၏ နေရာအခန်းအပိုင်းနှင့် သွားလာလှုပ်ရှားနိုင်စွမ်းများ တိုးတက် လာလျက် ရှိပါသည်။ ထိုတိုးတက်ပြောင်းလဲမှုများသည် မြို့များတွင် ပို၍ မြင်သာထင်ရှားသော် လည်း ကျေးလက်ဒေသများတွင်မူ နောက်ကျကျန်နေဆဲပါသည် (Tun Thein, 2015)။

အမျိုးသားကြီးစိုးမှုကို လက်ခံသော စိတ်သဘောထားများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံသော ပုံသေကားကျ ယူဆချက်များ ရှိနေသေးသည်ကို သတိပြုမိသည်နှင့်အညီ အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကော်မတီက မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် မိသားစု အတွင်းနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများအတွက် ထုံးတမ်းစဉ်လာ ခွဲခြားသတ်မှတ်ပေးထားသော အခန်းကဏ္ဍများကို အားဖြည့်ပေးနေသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံသော ပုံသေကားကျယူဆချက်များ ပပျောက်စေရေးနှင့် လူမှုရေးစံများ ပြောင်းလဲရေး ရည်ရွယ်၍ ဘက်စုံမဟာဗျူဟာတစ်ခု ချမှတ်ဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း အကြံပြုထားပါသည်။ (CEDAW, 2016a)။

စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍတွင် အမျိုးသမီးများကို ၎င်းတို့၏ မိသားစုများကသော်လည်းကောင်း၊ အစိုးရ ကသော်လည်းကောင်း တောင်သူများအဖြစ် သတ်မှတ်ယူဆခြင်း မရှိကြပါ။ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ တွင်

အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ကူညီမှုသည် ကြီးမား၍ အရေးပါသောပြားလည်း “တောင်သူ” ဟူသော အခန်းကဏ္ဍကို အမျိုးသားများအတွက်သာ သီးသန့်သတ်မှတ်ပေးထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဤသည်ကို သာဓကပြရလျှင် စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်း ဝန်ကြီး ဌာနအောက်ရှိ စက်မှုလယ်ယာဦးစီးဌာနက “အမျိုးသားများသည် လယ်ယာလုပ်ငန်းအများစုကို လုပ်ကိုင်ကြရသူများဖြစ်သောကြောင့်” နှစ်စဉ် စက်မှုလယ်ယာအကွက်များကို ခွဲဝေချထားပေး ရာတွင် အမျိုးသားများအတွက်သာ သီးသန့်ဆောင်ရွက်ပေးပါသည် (MEDA, 2015)။ စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းများအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍအပေါ် ထိုသို့သော သဘောထားအမြင် များ ရှိနေခြင်းသည် ဥစ္စာပစ္စည်းနှင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုများတွင် ကျားမတန်းတူညီမျှ မရှိခြင်းကို ပြသနေပါသည်။ ထို့ပြင် အမျိုးသမီးများကိုယ်တိုင်ကလည်း ၎င်းတို့ကိုယ် ၎င်းတို့ တောင်သူများ အဖြစ် ရှုမြင်ခြင်း မရှိကြပါ (SDC, 2018)။ အမျိုးသမီးဦးစီးသော အိမ်ထောင်စုများသည် ကျားမ တန်းတူညီမျှမရှိမှု ပုံစံအမျိုးမျိုးကို ရင်ဆိုင်ကြရပြီး ထိုတန်းတူညီမျှမရှိမှုများက ၎င်းတို့၏ ကုန်ထုတ်စွမ်းအားနှင့် ဘဝသာယာအဆင်ပြေမှုကို ထိခိုက်စေပါသည် (လေးထောင့်ကွက်-၂ ကို ကြည့်ပါ)။

လေးထောင့်ကွက် (၂) အမျိုးသမီးဦးစီးသော အိမ်ထောင်စုများ

ပညာရေးနှင့် လုပ်သားအင်အားစုအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံသော ယဉ်ကျေးမှုစံများသည် အမျိုးသမီးအိမ်ထောင်ဦးစီးများအပေါ် များစွာ ထိခိုက်စေပါသည်။ နိုင်ငံအဆင့်တွင် အိမ်ထောင်စုများ၏ ၈၂ ရာခိုင်နှုန်းသည် အမျိုးသားဦးစီးသော အိမ်ထောင်စုများဖြစ်ပြီး အမျိုးသမီးဦးစီး သော အိမ်ထောင်စုများမှာ ၁၈.၅ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိပါသည်။ အမျိုးသားအိမ်ထောင်ဦးစီး အားလုံးနီးပါး (၉၃ ရာခိုင်နှုန်း) သည် အိမ်ထောင်ရှိသူများဖြစ်ကြသော်လည်း အမျိုးသမီးအိမ်ထောင်ဦးစီးများတွင် ၇ ရာခိုင် နှုန်းကသာ အိမ်ထောင်ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသမီးဦးစီးသော အိမ်ထောင်စုအများစုကို မုဆိုးမများ သို့မဟုတ် ခင်ပွန်းနှင့် တရားဝင်ကွာရှင်းထားသော သို့မဟုတ် သီးခြားခွဲနေသော အမျိုးသမီးများက ဦးစီး နေခြင်းဖြစ်ပြီး ထိုအိမ်ထောင်စုများကြား ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုနှုန်းမှာလည်း မြင့်မားပါသည်။

ရည်ညွှန်းချက် - FINMARK Trust et al. (2019)

မြန်မာနိုင်ငံရှိ လုပ်သားဈေးကွက်အတွင်း အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများအတွက် အလုပ် တာဝန်များ ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်းနှင့် သီးခြားစီ ခွဲခြားထားခြင်းကို အများအပြားတွေ့ရှိရပါသည်။ အမျိုးသားများကို မိသားစုအား အဓိကရှာဖွေကျွေးမွေးနေသူများအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး စီးပွားရေး ကဏ္ဍအတွင်းတွင် ကျွမ်းကျင်မှု လိုအပ်သော အလုပ်အကိုင်များနှင့် ကဏ္ဍများတွင် အမျိုးသား များသာ ကြီးစိုးနေပါသည်။ ကျွမ်းကျင်မှု များစွာ မလိုအပ်သော အမျိုးသမီးများ အစဉ်အလာ လုပ်ကိုင်လာသော အလုပ်အကိုင်များကိုမူ အမျိုးသမီးများအတွက်သာ ခွဲခြားသတ်မှတ်ပေးထား ပြီး လုပ်ခလစာကွာဟချက်များလည်း ရှိပါသည်။ အဆိုပါအခန်းကဏ္ဍများမှ သွေဖည်၍ လုပ်ငန်းခွင်အတွင်းရှိ ကျား-မ ခွဲခြားသတ်မှတ်မှုဘောင်များကို ကျော်လွှားရန် ကြိုးပမ်းသော အမျိုးသမီးများသည် ကသိကအောက်ဖြစ်ရသည့် အနေအထားသို့ ရောက်ရှိနိုင်ခြေများပြီး မကောင်းမြင် အပြစ်ပြောမှုများကိုလည်း ခံယူရနိုင်ပါသည် (Tun Thein, 2015)။ အမှန်စင်စစ်

သမားရိုးကျမဟုတ်သည့် အလုပ်အကိုင်များ (ဥပမာ သတင်းအချက်အလက်နှင့် ဆက်သွယ်ရေး နည်းပညာ (ICT) ကဏ္ဍရှိ အလုပ်များ) ကို ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်နိုင်သော အမျိုးသမီးများကို ပုံမှန် မဟုတ်သည့် ထူးဆန်းသူများအဖြစ် ယူဆလေ့ရှိပြီး ထိုအမျိုးသမီးများသည် အဆိုးမြင်ခြင်း သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ ခံရနိုင်ပါသည် (Gender Equality Network, 2015)။

လက်ရှိလက်ခံကျင့်သုံးနေသော လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာရေးစံများက အမျိုးသမီးများ အား လုပ်ခလစာမရသည့် အလုပ်များ (ဥပမာ ကလေးပြုစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ သက်ကြီးရွယ်အို နှင့် နာမကျန်းဖြစ်နေသော အိမ်ထောင်စုဝင်များကို ပြုစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ သန့်ရှင်းရေးလုပ် ခြင်း၊ အစားအစာ ပြင်ဆင်ချက်ပြုတ်ခြင်း၊ ထင်းကောက်ခြင်း၊ ရေခပ်ခြင်း၊ စသည်) အတွက် အဓိကတာဝန်ရှိသူများအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပါသည်။²³ ဤသို့ ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ ကျား-မ ခွဲခြား၍ အလုပ်တာဝန်များ သတ်မှတ်ထားခြင်းသည် အမျိုးသမီးများအား ဝင်ငွေရသော အလုပ် များကို လုပ်ကိုင်နိုင်စွမ်း၊ အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေရန် သို့မဟုတ် သင်တန်းတက်ရန် သွားလာနိုင်စွမ်း များအား အကန့်အသတ် ဖြစ်စေပါသည်။ ထို့ပြင် ဒေသအလိုက် ကျင့်သုံးသော ဓလေ့ထုံးစံ များကလည်း အမျိုးသမီးများ၏ ညအိပ်ညနေသွားလာနိုင်မှုကို ကန့်သတ်ထားပါသည်။ ဘာသာ ရေးအခမ်းအနားများအတွက် ပြင်ဆင်ချက်ပြုတ်ခြင်းကဲ့သို့ အမျိုးသမီးများ၏ အလုပ်ဟု သတ် မှတ်ထားသော အလုပ်များအတွက် မဟုတ်လျှင် အမျိုးသမီးများသည် ညအိပ်ညနေသွားလာခွင့် အကန့်အသတ်ရှိပါသည် (UNDP, 2012)။ အဆိုပါကန့်သတ်ချက်များသည် ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်း များအပေါ်တွင်လည်း ရိုက်ခတ်မှုများ ရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ဆည်ရေသွင်းခြင်းကဲ့သို့ ညဘက် တွင် လုပ်ကိုင်မှု ပိုမိုအဆင်ပြေသည့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများကို အမျိုးသမီးများ လုပ်ဆောင်နိုင် ခြင်း မရှိကြပါ။

ခေါင်းဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍများတွင်လည်း ကျား-မ သီးခြားစီ ခွဲခြားထားမှုကို အထင်အရှား တွေ့မြင်ရပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ပုံစံဟု ယေဘုယျသတ်မှတ်ယူဆလေ့ရှိသော ခေါင်းဆောင် မှု စွမ်းရည်များ (ဥပမာ ထောက်ထားစာနာမှု၊ စိတ်ရှည်မှု၊ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးတတ်မှုနှင့် အားလုံး ပါဝင်စေမှု) သည် ထိရောက်မှုမရှိသော၊ အချိန်ကုန်လူပန်းစေသော စွမ်းရည်များအဖြစ် ယူဆ ခြင်း ခံရလေ့ရှိပါသည် (Oxfam et al., 2013)။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ၂၀၁၈ ဇန်နဝါရီလမှ မေလ အထိ Centre for Diversity and National Harmony မှ ဆောင်ရွက်ခဲ့သော စစ်တမ်းတစ်ခုတွင်²⁴

²³ ILO ၏ အချက်အလက်များအရ ကမ္ဘာ့အခြားနေရာဒေသများမှာကဲ့သို့ပင် အမျိုးသမီးများသည် လုပ်ခလစာ မရသော ပြုစောင့်ရှောက်ရသည့် အလုပ်အများစု (၇၆.၂ ရာခိုင်နှုန်း) ကို လုပ်ကိုင်နေရပါသည်။ အာရှနှင့် ပစိဖိတ် ဒေသတွင် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် လုပ်ခလစာမရသော ပြုစောင့်ရှောက်ရသည့် အလုပ်များ တွင် ၄.၁ ဆ အချိန်ပိုပေးကြရပါသည် (ILO, 2018b)။

²⁴ ဤစစ်တမ်းကို မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဆွစ်ဇာလန်သံရုံးမှ ဆောင်ရွက်စေခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ မြို့နယ် ၂၄ မြို့နယ်ကို လွှမ်းခြုံပါသည်။ ဖြေဆိုသူပေါင်း ၂၈၂ ဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း၊ ဦးတည်အုပ်စုဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပ ခြင်း၊ အကျိုးသက်ဆိုင်သူများနှင့် အစည်းအဝေးများ ကျင်းပခြင်းဖြင့် အရည်အသွေးစံပြုသုတေသနကို ဆောင်ရွက် ခဲ့ပါသည်။ အရေအတွက်စံပြုစစ်တမ်းကိုမူ လူထုသဘောထားအမြင် မေးခွန်းလွှာတစ်ခု အသုံးပြု၍ ဖြေဆိုသူပေါင်း ၃,၀၁၀ ကို

ဖြေဆိုသူများထဲမှ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းကသာ အမျိုးသားရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များသည် အမျိုးသမီးများ အား ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များအဖြစ် လက်ခံလိမ့်မည်ဟု ယူဆကြပါသည်။ ၅၄ ရာခိုင်နှုန်းက အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိသာ ထိုသို့ လက်ခံယူဆလိမ့်မည်ဟု ဆိုပြီး ၉ ရာခိုင်နှုန်းကမူ ထိုသို့ လုံးဝ လက်ခံယူဆလိမ့်မည်မဟုတ်ဟု ဆိုပါသည် (SDC, 2018)။ အမျိုးသမီးများအား စွမ်းဆောင်ရည်မပြည့်ဝသူများ၊ အမျိုးသားများ၏ လက်အောက်ခံများအဖြစ် ပုံဖော်ထားသည့် မိရိုးဖလာ စကားပုံများနှင့် ဆိုရိုးများတွင် အဆိုပါသဘောထားအမြင်များ ထင်ဟပ်ပေါ်လွင်နေပါ သည်။ ထိုသဘောထား ခံယူချက်သည် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုတွင် နက်ရှိုင်းစွာ အမြစ်တွယ်နေသဖြင့် အမျိုးသမီးအများစုက ၎င်းတို့သည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းခံနေရသည်ဟုပင် ယူဆခြင်း မရှိကြပါ။ အမှန်စင်စစ် စစ်တမ်းတွေ့ရှိချက်အရ အမျိုးသမီးများ၏ ၆၂ ရာခိုင်နှုန်းက အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများသည် တန်းတူညီမျှ ဆက်ဆံခံရသည်ဟု ယုံကြည်နေကြပါသည် (SDC, 2018)။

၄.၂။ အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းထူထောင်နိုင်ရေးဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များ
စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်မှု နယ်ပယ်အမျိုးမျိုးရှိ ကျားမတန်းတူညီမျှမရှိမှုများက အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ထူထောင်နိုင်မှု အလားအလာများကို ထိခိုက်စေပါသည်။ ဥပမာ အမျိုးသမီး များ၏ ပညာရေးအဆင့်အတန်း နိမ့်ကျမှုနှင့် ချေးငွေလက်လှမ်းမီမှု အကန့်အသတ်ရှိခြင်းများက ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို တရားဝင်ဖြစ်အောင်၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင် စွမ်းအား ကျဆင်းစေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရှုပ်ထွေးသော ဗျူရိုကရေစီယန္တရားကို ကျင့်သုံးနေ သည့် အခြေအနေတွင် တန်းတူညီမျှမရှိမှုများသည် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးရန် ပို၍ပင် အရေးကြီး သော ကိစ္စရပ်များ ဖြစ်လာပါသည် (Totten et al., 2019)။

အင်းလေးကန်ဒေသရှိ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်မှု ဝန်းကျင်အနေအထားသည် အမျိုးသမီးများအား အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ တန်ဖိုးကွင်းဆက်၏ အစိတ်အပိုင်းများအားလုံးတွင် စွန့်ခွီးတီထွင်သူ များ သို့မဟုတ် ဝန်ထမ်းများအဖြစ် လုပ်ကိုင်နိုင်အောင် အားပေးသော ဝန်းကျင် မဟုတ်ပါ။ အပိုင်း ၃.၂.၄ တွင် အသေးစိတ်ဆွေးနွေးထားသည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေယာအထောက် အထားလက်မှတ်များ ထုတ်ပေးခြင်းကိစ္စသည် ခက်ခဲရှုပ်ထွေးသော ပြဿနာတစ်ခုအဖြစ် ရှိနေ ဆဲ ဖြစ်ပြီး အင်းလေးကန်ဒေသရှိ ကြီးမားသည့် လူဦးရေအချိုးအစားသည် မြေယာ အထောက် အထား စာရွက်စာတမ်းများ ပိုင်ဆိုင်ခြင်း မရှိပါ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်စပ် လျဉ်း၍ မသေချာမရေရာမှုများကြောင့် စိုက်ပျိုးရေးအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများမှာ နည်းပါးနေ ပါသည် (SDC, 2018)။ အမျိုးသမီးအတွက် ပို၍ပင် အခြေအနေဆိုးပါသည်။ အမျိုးသမီးများသည် ချင်းနှင့် ထောပတ်သီးကဏ္ဍခွဲများအတွင်းရှိ စိုက်ပျိုးရေးတန်ဖိုးကွင်းဆက်များ၏ အစိတ်အပိုင်း တိုင်းတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ကူညီလုပ်ကိုင်နေပြီး တန်ဖိုးမြှင့်ထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ်မှုတွင် အဓိက လုပ်ဆောင်သူများ ဖြစ်နေသည့်တိုင် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် လက်မှတ်များနှင့် အသုံးပြုခွင့် စာချုပ်များတွင် အမျိုးသမီးများ၏ အမည် ပါရှိသည်မှာ ရှားပါးလှပါသည်။ မြေယာလက်လှမ်း မီမှု

မေးမြန်းကောက်ယူခဲ့ပါသည်။ ဖြေဆိုသူများအား ရွေးချယ်ရာတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုး၊ နေထိုင်ရာ ဒေသ၊ အသက်အရွယ်၊ ကျား-မ၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ ဝင်ငွေအဆင့်များ စုံလင်စွာ ပါရှိစေရန် အလေးထား၍ ရွေးချယ်ခဲ့ပါသည်။

မရှိခြင်းသည် အမျိုးသမီးတောင်သူများ၏ ချေးငွေများ၊ သွင်းအားစုများနှင့် ပစ္စည်းကိရိယာ များ၊ ပညာပေးခြင်းနှင့် သင်တန်းများ၊ တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများ လက်လှမ်းမီရရှိမှုကို လည်း ထိခိုက်စေပါသည်။ အကြောင်းမှာ အဆိုပါဝန်ဆောင်မှုများကို မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ဆက်နွှယ်၍သာ ရရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ မြေယာနှင့်စပ်လျဉ်းသော တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုများ နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုများ သို့မဟုတ် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အမျိုး သမီးများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိကြပါ (MCRB, 2017)။ အလားတူပင် သွင်းအားစုများ ဝယ်ယူခြင်း၊ စီမံပြုပြင်ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် လက်လီရောင်းဝယ်ခြင်းများအပါအဝင် ပစ္စည်းဥစ္စာ နှင့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းပိုင်ဆိုင်မှုတွင်လည်း အမျိုးသားများသာ ကြီးစိုးလျက် ရှိပါသည်။

ပစ္စည်းပေးသွင်းသူများ သို့မဟုတ် ဖောက်သည်များနှင့် ကန်ထရိုက်စာချုပ်များ ချုပ်ဆိုရန် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရာတွင်လည်း ကျား-မ အခြေပြုဘက်လိုက်မှုများ ရှိပါသည်။ သို့သော် UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းတွင် ရရှိသော ရလဒ်များမှာ အကောင်းအဆိုး ရောနှောနေပါသည်။ အိမ်ထောင်ရှိသော အမျိုးသမီးများ၏ ထက်ဝက်ကျော်က သွင်းအားစုများ၏ အရေအတွက်နှင့် ဈေးနှုန်းများကို ၎င်းတို့ဖာသာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနိုင်သည်ဟု ဆိုပြီး ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကမူ ၎င်းတို့ ၏ ခင်ပွန်းများနှင့်အတူ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသည်ဟု ဆိုကာ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကမူ ထိုကိစ္စကို ၎င်းတို့၏ ခင်ပွန်းများကသာ ဆောင်ရွက်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ အကြီးစားစက်ပစ္စည်းများနှင့် အဆင့်မြင့်နည်းပညာသုံး ပစ္စည်းကိရိယာများအတွက် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသောအခါတွင်မူ ရလဒ် များ လုံးဝပြောင်းလဲသွားပါသည်။ အမျိုးသားများကသာ ထိုစက်ပစ္စည်းကိရိယာများ ဝယ်ယူရေး အတွက် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးသည်ဟု စစ်တမ်းတွင် တွေ့ရှိရပါသည်။

အောက်ဖော်ပြပါ အပိုင်း ၄.၃၊ ၄.၄ နှင့် ၄.၅ တို့တွင် အင်းလေးကန်ဒေသရှိ ကျားမရေးရာ တန်းတူညီမျှရေးဆိုင်ရာ အဓိကနယ်ပယ်သုံးခုအတွင်းရှိ ကျားမရေးရာ အချက်အလက်များကို အကျဉ်းချုပ်တင်ပြပေးထားပါသည်။ ထိုနယ်ပယ်သုံးခုမှာ အရင်းအမြစ်များနှင့် အခွင့်အလမ်း များ လက်လှမ်းမီရရှိခြင်း (လုပ်သားဈေးကွက်တွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်ခြင်း၊ အချိန်အသုံးချမှု၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပိုင် ခွင့်အာဏာတို့ကို ဆိုလို)၊ လူသားအရင်းအနှီး (ပညာပေးခြင်းနှင့် လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးခြင်း) နှင့် လုံခြုံရေးတို့ ဖြစ်ပါသည်။

၄.၃။ အရင်းအမြစ်များနှင့် အခွင့်အလမ်းများကို လက်လှမ်းမီရရှိခြင်း

၄.၃.၁။ လုပ်သားဈေးကွက်ဆိုင်ရာ ရလဒ်များ

လုပ်သားအင်အား ပါဝင်နှုန်းနှင့် အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်မှုနှုန်း

၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ရှမ်းပြည်နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများကြား လုပ်သားအင်အား ပါဝင်နှုန်း အမြင့်မားဆုံးပြည်နယ် ဖြစ်ပါသည် (CSO et al., 2020)။ ဖွံ့ဖြိုး ဆဲနိုင်ငံအများစုမှာကဲ့သို့ပင် အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးများထက် လုပ်သားအင်အားပါဝင် နှုန်း

ပိုမိုမြင့်မားပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် အမျိုးသားများ၏ လုပ်သားအင်အား ပါဝင် နှုန်းသည် ၇၄ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်ပြီး အမျိုးသမီးများမှာ ၅၂ ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်ပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ် တွင်မူ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ၆၃ ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီး ရှိပါသည် (CSO et al., 2018)။ ဤအစီ ရင်ခံစာတွင် လွှမ်းခြုံသော မြို့နယ်များအားလုံးတွင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများကြား လုပ်သားအင်အားပါဝင်နှုန်းသည် သိသိသာသာကွာခြားပါသည် (ဇယား-၁)။ အမျိုးသမီးများ၏ လုပ်သားအင်အားပါဝင်နှုန်းသည် စီးပွားရေးကဏ္ဍတစ်ခုလုံး၏ ပျမ်းမျှနှုန်းထက် ပိုမြင့်ပြီး ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသားများ၏ လုပ်သားပါဝင်နှုန်းသည် တောင်ကြီးမြို့နယ်မှလွဲ၍ ပြည်ထောင်စု အဆင့်ရှိ ပျမ်းမျှနှုန်းထက် ပိုနည်းပါသည်။

၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်ရှိ အလုပ်လက်မဲ့နှုန်းသည် အမျိုးသမီးများအတွက် ၂.၂ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်ပြီး အမျိုးသားများအတွက် ၂.၁ ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ အလုပ်လက်မဲ့နှုန်း နည်းပါးခြင်းအကြောင်းရင်းတစ်ခုမှာ အလုပ်လက်မဲ့ အကျိုးခံစားခွင့်များ မရှိခြင်းနှင့် ထိုသို့ မရှိသဖြင့် အခြေခံစားဝတ်နေရေး လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းရန် မဖြစ်မနေ အလုပ်လုပ်ဖို့ လိုအပ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည် (CSO et al., 2020)။ နိုင်ငံအဆင့်မှ ကိန်းဂဏန်းများနည်းတူ လေ့လာခဲ့သည် မြို့နယ်များအားလုံးတွင်လည်း အလုပ်လက်မဲ့နှုန်းသည် အလွန်နည်းပါသည်။ သုတေသနပြုလုပ်ခဲ့သည့် မြို့နယ်အများစုတွင် လုပ်ခလစာမရဘဲ မိသားစုလုပ်ငန်းအား ဝိုင်းကူ သည့်အလုပ်သည် အရေးပါသည့် အလုပ်အကိုင်တစ်မျိုးဖြစ်နေခြင်း (အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီး များအတွက်) ကိုလည်း ထိုတွေ့ရှိချက်က ညွှန်ပြနေပါသည်။

ဇယား (၁) - ကျား-မအလိုက်၊ မြို့နယ်အလိုက် လုပ်သားအင်အားပါဝင်နှုန်းနှင့် အလုပ်လက်မဲ့နှုန်း (ရာခိုင်နှုန်းဖြင့်)

		တောင်ကြီး	ဟိုပုံး	ကလေး	ညောင်ရွှေ	ဖယ်ခုံ	ပင်းတယ	ပင်လောင်း	ရွာငံ
လုပ်သားအင်အား ပါဝင်နှုန်း	ကျား	၇၀.၉	၇၉.၈	၇၉.၁	၇၈.၁	၇၅.၉	၇၆.၁	၇၈.၅	၇၆.၄
	မ	၄၉.၄	၆၇.၁	၆၂.၁	၆၁.၄	၆၅.၉	၆၈.၄	၇၀.၆	၆၀.၅
	GPI	၀.၇၀	၀.၈၄	၀.၇၉	၀.၇၉	၀.၈၇	၀.၉၀	၀.၉၀	၀.၇၉
အလုပ်လက်မဲ့ နှုန်း	ကျား	၂.၁၆	၀.၅၉	၁.၂၇	၀.၉၀	၀.၉၉	၀.၇၇	၀.၈၄	၀.၈၉
	မ	၁.၂၁	၀.၄၀	၁.၀၅	၀.၇၈	၁.၀၁	၀.၈၄	၀.၉၅	၁.၀၅
	GPI	၀.၅၆	၀.၆၉	၀.၈၃	၀.၈၇	၁.၀၂	၁.၀၉	၁.၁၃	၁.၁၈

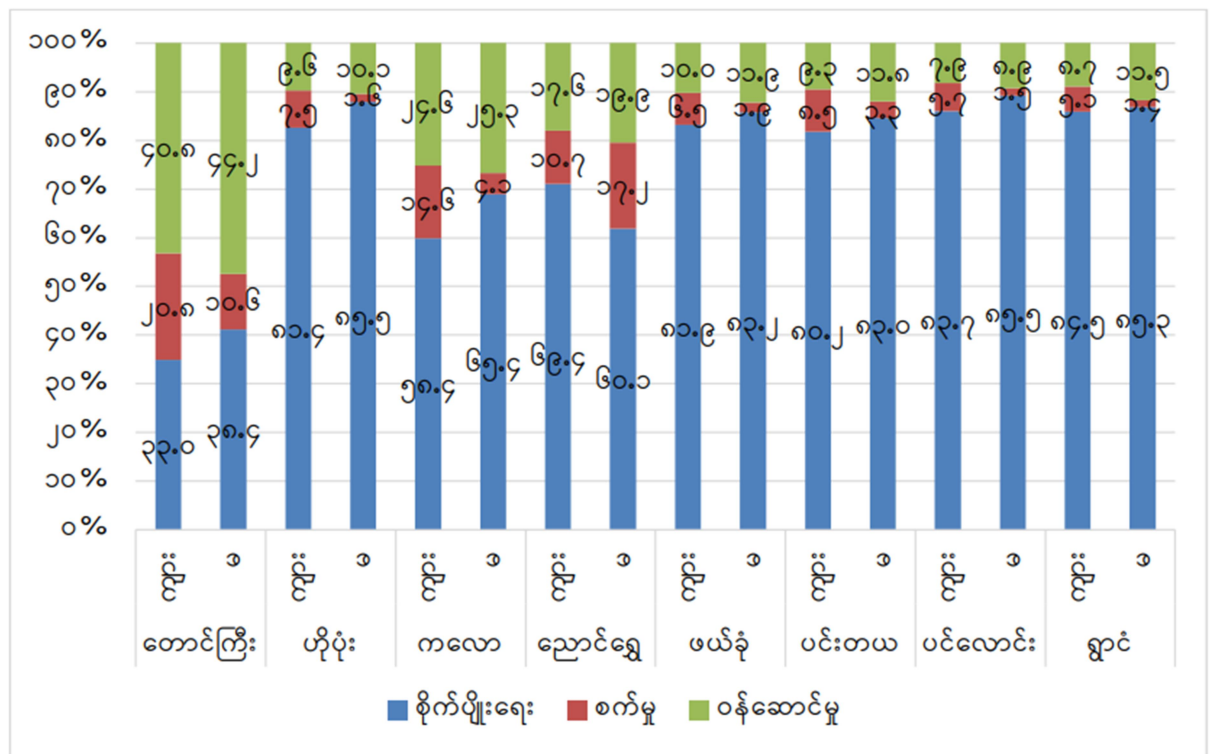
ရည်ညွှန်းချက် - ၂၀၁၄ မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်းကို အခြေခံ၍ UNCTAD မှ တွက်ချက်ထားမှုများ မှတ်ချက် - GPI ဆိုသည်မှာ ကျားမညီမျှမှုအညွှန်းကိန်း (gender parity index) ဖြစ်သည်။ ဤဇယားတွင် GPI သည် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ လုပ်သားအင်အားပါဝင်နှုန်းနှင့် အလုပ်လက်မဲ့နှုန်း တန်ဖိုးများအချိုးကို ဖော်ပြ ပါသည်။ GPI တန်ဖိုးသည် '၁' ဖြစ်လျှင် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများကြား ညီမျှမှုရှိခြင်းကို ပြပါသည်။

စီးပွားရေးကဏ္ဍအသီးသီးရှိ အလုပ်အကိုင်ရှိမှုအခြေအနေ

ဤအပိုင်းတွင် အင်းလေးကန်ဒေသရှိ မြို့နယ်အဆင့် စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်မှုအလိုက်နှင့် အလုပ်အကိုင်အလိုက် အလုပ်အကိုင်ရှိမှုအခြေအနေကို ဆန်းစစ်ထားပါသည်။ ဟိုပုံး၊ ဖယ်ခုံ၊ ပင်းတယ၊ ပင်လောင်းနှင့် ရွာငံတို့တွင် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး နှစ်ဦးစလုံးအတွက် အလုပ်အကိုင်များ၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်သည် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍမှ ဖြစ်ပါသည် (ပုံ.၃)။ ယင်းသည် တစ်နိုင်ငံလုံး ပျမ်းမျှနှုန်းထက် များစွာ ပို၍ မြင့်မားပါသည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ် အချက်အလက်များအရ နိုင်ငံ လူဦး ရေ၏ ၅၆ ရာခိုင်နှုန်းသည် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍတွင် လုပ်ကိုင်နေပါသည်။ အမှန်စင်စစ် မြန်မာ နိုင်ငံရှိ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များကြားတွင် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်သည့် အိမ်ထောင်စုရာခိုင်နှုန်း ဒုတိယအများဆုံး (၈၁ ရာခိုင်နှုန်း) ဖြစ်ပါသည်။ (CSO et al., 2020).

တောင်ကြီးသည် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးနှစ်ဦးစလုံးအတွက် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍမှ အလုပ်အကိုင်အများဆုံးကို ဖန်တီးပေးနေသည့် တစ်ခုတည်းသော မြို့နယ် ဖြစ်ပါသည် (၄၁ ရာခိုင်နှုန်း နှင့် ၄၄ ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီးရှိ)။ နိုင်ငံအဆင့်တွင် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍ၌ လုပ်ကိုင်နေသော အမျိုးသမီးများသည် ၃၇ ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး အမျိုးသားများသည် ၂၈ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါသည် (CSO et al., 2020).

ပုံ (၃) - ယေဘုယျကဏ္ဍများအလိုက် အလုပ်အကိုင်များ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းနေပုံ (ရာခိုင်နှုန်းအချိုးအစားဖြင့်)

ရည်ညွှန်းချက် - ၂၀၁၄ မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်းကို အခြေခံ၍ UNCTAD မှ တွက်ချက်ထားမှုများ

ဤအစီရင်ခံစာမှ လွှမ်းခြုံသော မြို့နယ်အများစုရှိ အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးပေးမှုတွင် စက်မှုကဏ္ဍ ၏ အရေးပါမှုသည် အလွန်ပင်သေးငယ်ပြီး တစ်နိုင်ငံလုံးပျမ်းမျှနှုန်းထက် များစွာ ပို၍ နည်းပါး ပါသည် (အမျိုးသမီးများ၏ ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသားများ၏ ၁၉.၇ ရာခိုင်နှုန်း၊ CSO et al., 2020)။

ခြွင်းချက်အားဖြင့် တောင်ကြီး၊ ကလောနှင့် ညောင်ရွှေမြို့နယ်များတွင် စက်မှုကဏ္ဍရှိ အလုပ်အကိုင်အချိုးအစားသည် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းအထက်တွင် ရှိပါသည် (ဇယား-၂)။ ထိုမြို့နယ်များတွင် ကြီးမားသည့် အလုပ်အကိုင်အချိုးအစားကို ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများမှ ဖန်တီးပေးပါသည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသားများအတွက် ဖြစ်သည်။ ညောင်ရွှေနှင့် တောင်ကြီးသည် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကဏ္ဍတွင် လုပ်ကိုင်သည့် အမျိုးသမီးအချိုးအစား အမြင့်မားဆုံးသော မြို့နယ် နှစ်ခု ဖြစ်ပြီး ၁၆.၆ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ၈.၄ ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီး ရှိပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့် တွင် အလုပ်လုပ်သူအမျိုးသမီးစုစုပေါင်း၏ ၁၁.၃ ရာခိုင်နှုန်းသည် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကဏ္ဍတွင် လုပ်ကိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် တွေ့ရသည်မှာ အမျိုးသားများသည် စက်မှုကဏ္ဍတွင် လုပ်ကိုင်နိုင်ခြေပိုများပြီး အမျိုးသမီးများသည် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍတွင် လုပ်ကိုင်နိုင်ခြေပိုများသဖြင့် အလုပ်အကိုင်များတွင် ကျား-မ ခွဲခြားထားမှုကို မြင်တွေ့နိုင်ပါသည် (CSO, et al. 2020).

ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍသည် အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးမှုအတွက် အရေးပါသည်နှင့်အညီ (အထူးသဖြင့် တောင်ကြီး၊ ကလောနှင့် ညောင်ရွှေတို့တွင်) နောက်အပိုင်းတွင် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍခွဲများကြား အလုပ်အကိုင်များ ခွဲဖြန့်ရှိနေပုံကို ဆန်းစစ်ထားပါသည်။ မြို့နယ်များအားလုံးရှိ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးနှစ်ဦးစလုံး၏ အလုပ်အကိုင်များအတွက် လက်ကားနှင့် လက်လီရောင်းဝယ်ရေး သည် အရေးအကြီးဆုံးကဏ္ဍ ဖြစ်ပါသည်။ တောင်ကြီးတွင် အမျိုးသမီးများ၏ အလုပ်အကိုင် ၉ ရာခိုင်နှုန်းကို တည်းခိုနေထိုင်ရေးနှင့် အစားအသောက်ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍမှ ဖန်တီးပေးထားပြီး ကလောနှင့် ညောင်ရွှေတွင် ၅-၆ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါသည်။ အခြားမြို့နယ်များတွင် ထိုအချိုးအစား သည် အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး နှစ်ဦးစလုံးအတွက် များစွာ ပို၍ နည်းပါးပါသည်။ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ သိုလှောင်မှုနှင့် ဆက်သွယ်ရေးသည် အမျိုးသားများ၏ အလုပ်အကိုင်အတွက် အတန်အသင့် အရေးပါသောကဏ္ဍ ဖြစ်သဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍအတွင်း အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများအတွက် အလုပ်တာဝန်များ ခွဲခြားထားမှုကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် တွေ့ရလေ့ရှိသည့်အတိုင်း ပညာရေးကဏ္ဍသည် အမျိုးသမီးများ လုပ်ကိုင်မှု မြင့်မားသော ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍခွဲတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ဇယား (၂) - ကျား-မအလိုက် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍခွဲများအတွင်းရှိ အလုပ်အကိုင် အချိုးအစားများ (ရာခိုင်နှုန်းဖြင့်)

	တောင်ကြီး		ဟိုပုံး		ကလေး		ညောင်ရွှေ		ဖယ်ခုံ		ပင်းတယ		ပင်လောင်း		ရွာငံ	
	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F
ကုန်ထုတ်လုပ်မှု	၅.၄	၈.၄	၁.၂	၀.၈	၂.၁	၂.၂	၄.၁	၁၆.၆	၁.၅	၁.၃	၁.၉	၃.၁	၁.၃	၁.၁	၁.၁	၁.၂
ဆောက်လုပ်ရေး	၁၄.၂	၁.၉	၆.၁	၀.၇	၇.၉	၀.၈	၆.၄	၀.၅	၄.၆	၀.၆	၆.၄	၀.၁	၃.၉	၀.၃	၃.၈	၀.၁
လက်လီ/လက်ကား ရောင်းဝယ်ရေး၊ ပြုပြင်ရေး	၁၃.၀	၁၆.၃	၂.၃	၃.၁	၆.၈	၁၀.၆	၅.၀	၇.၃	၂.၄	၄.၈	၂.၆	၄.၃	၂.၂	၃.၇	၂.၁	၄.၇
ပို့ဆောင်ရေး၊ သို့ လှောင်မှု၊ ဆက်သွယ်ရေး	၉.၅	၀.၆	၂.၁	၀.၁	၅.၆	၀.၆	၅.၅	၀.၃	၂.၀	၀.၁	၂.၁	၀.၀	၁.၈	၀.၁	၂.၆	၀.၁
တည်းခိုနေထိုင်ရေး နှင့် အစားအသောက် ဝန်ဆောင်မှု	၄.၈	၉.၀	၁.၂	၂.၉	၃.၀	၅.၉	၃.၀	၅.၀	၀.၇	၁.၆	၁.၃	၂.၅	၀.၇	၁.၄	၀.၇	၁.၇
ငွေရေးကြေးရေး၊ အိမ်ခြံမြေနှင့် စီးပွား ရေး လုပ်ငန်းများ	၂.၂	၂.၄	၀.၂	၀.၁	၁.၃	၁.၀	၀.၄	၀.၄	၀.၁	၀.၁	၀.၃	၀.၂	၀.၂	၀.၂	၀.၂	၀.၂
နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများ အပါအဝင် ပြည်သူ့ အုပ်ချုပ်ရေး	၅.၂	၃.၂	၂.၁	၀.၆	၄.၇	၁.၄	၀.၉	၀.၉	၃.၁	၀.၈	၁.၃	၀.၉	၁.၆	၀.၆	၁.၁	၀.၈
ပညာရေး	၀.၅	၅.၃	၀.၂	၁.၆	၀.၂	၂.၈	၀.၄	၃.၆	၀.၅	၂.၉	၀.၇	၂.၇	၀.၃	၁.၈	၀.၅	၂.၇
ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုဝန်ထမ်း	၀.၅	၁.၄	၀.၂	၀.၃	၀.၂	၀.၄	၀.၂	၀.၄	၀.၂	၀.၆	၀.၂	၀.၃	၀.၁	၀.၃	၀.၁	၀.၄
အခြား ရုပ်ရွာ၊ လူမှု ရေးနှင့် တစ်ကိုယ်ရေ ဝန်ဆောင်မှုများ	၄.၆	၄.၅	၁.၂	၁.၂	၂.၅	၂.၁	၂.၀	၁.၆	၀.၈	၀.၈	၀.၈	၀.၇	၀.၈	၀.၈	၁.၁	၀.၇
အိမ်ထောင်စုလုပ်ငန်း တွင် အလုပ်ရှင်၊ စသည် အဖြစ် လုပ်ကိုင်မှု	၀.၅	၁.၅	၀.၁	၀.၂	၀.၃	၀.၅	၀.၂	၀.၄	၀.၁	၀.၂	၀.၁	၀.၂	၀.၁	၀.၁	၀.၃	၀.၁

ရည်ညွှန်းချက် - ၂၀၁၄ မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်းကို အခြေခံ၍ UNCTAD မှ တွက်ချက်ထားမှုများ
မှတ်ချက် - M = ကျား၊ F = မ

အမျိုးသမီးများ၏ အလုပ်လုပ်ကိုင်မှုနှုန်း

စီးပွားရေးကဏ္ဍအသီးသီးရှိ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အလုပ်အကိုင်များ ခွဲဖြန့်ရှိနေ ပုံကို လေ့လာပြီးနောက် ဤအပိုင်းတွင် အဓိကစီးပွားရေးကဏ္ဍများရှိ အမျိုးသမီးများ၏ အလုပ် လုပ်ကိုင်မှုနှုန်း (ဆိုလိုသည်မှာ စုစုပေါင်းအလုပ်အကိုင်များထဲမှ အမျိုးသမီးများ၏ အလုပ် အကိုင်အချိုးအစား) ကို ဆန်းစစ်ထားပါသည်။

ညောင်ရွှေမှလွဲ၍ မြို့နယ်များအားလုံးတွင် စိုက်ပျိုးရေးအလုပ်အကိုင်စုစုပေါင်း၏ ၄၅ ရာခိုင်နှုန်း ကျော်ကို အမျိုးသမီးများက လုပ်ကိုင်နေခြင်း ဖြစ်ပါသည် (ဇယား-၃)။ မြို့နယ်များအားလုံးတွင် အမျိုးသမီးအများစု လုပ်ကိုင်သည့် အဓိကခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍခွဲသည် တည်းခိုနေထိုင်ရေး နှင့် အစားအသောက်ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍ ဖြစ်ပါသည်။ အင်းလေးကန်ဒေသရှိ မြို့နယ်အများစု တွင် အမျိုးသမီးများ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်မှု မြင့်မားသော နောက်ထပ်အရေးကြီးသည့် ကဏ္ဍများ မှာ လက်လီလက်ကား ရောင်းဝယ်ရေး၊ ပြည်သူ့အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် လူမှုရေးဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍများ ဖြစ်ပါသည်။ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကဏ္ဍမှ အလုပ်အကိုင်စုစုပေါင်း၏ အမြင့်မားဆုံး အချိုးအစား (၇၇ ရာခိုင်နှုန်း) ကို ဖန်တီးပေးထားသော ညောင်ရွှေမြို့နယ်တွင် အမျိုးသမီးများ၏ ကုန်ထုတ် လုပ်မှု ကဏ္ဍအတွင်း လုပ်ကိုင်မှုနှုန်းသည်လည်း အလွန်မြင့်မားပါသည်။

ဇယား (၃) - အဓိကစီးပွားရေးကဏ္ဍများအတွင်းရှိ အလုပ်အကိုင်စုစုပေါင်းထဲမှ အမျိုးသမီးများ လုပ်ကိုင်သော အလုပ်အကိုင်အချိုးအစား (ရာခိုင်နှုန်းဖြင့်)

	တောင်ကြီး	ဟိုပုံး	ကလေး	ညောင်ရွှေ	ဖယ်ခုံ	ပင်းတယ	ပင်လောင်း	ရွာငံ
စိုက်ပျိုးရေး	၄၇.၄	၄၉.၇	၄၇.၈	၄၁.၃	၄၇.၃	၅၀.၆	၄၉.၁	၄၅.၆
စက်မှု	၂၈.၃	၁၆.၅	၁၈.၈	၅၆.၅	၂၀.၉	၂၇.၇	၂၀.၁	၁၈.၃
ဝန်ဆောင်မှု	၄၅.၇	၄၉.၈	၄၅.၈	၄၇.၉	၅၁.၁	၅၅.၇	၅၁.၃	၅၂.၁
ကုန်ထုတ်လုပ်မှု	၅၅.၀	၃၈.၅	၄၅.၆	၇၆.၈	၄၂.၁	၆၂.၂	၄၂.၉	၄၇.၁
လက်လီလက်ကား ရောင်းဝယ်ရေး၊ ပြုပြင်ရေး	၄၉.၃	၅၆.၄	၅၆.၂	၅၄.၃	၆၃.၄	၆၂.၃	၆၁.၀	၆၄.၇
ပို့ဆောင်ရေး၊ သို့လှောင်ရေး၊ ဆက်သွယ်ရေး	၄.၉	၃.၉	၈.၅	၄.၅	၄.၄	၂.၀	၃.၀	၁.၇
တည်းခိုရေးနှင့် အစားအသောက် ဝန်ဆောင်မှု	၅၉.၁	၆၉.၄	၆၁.၈	၅၇.၄	၆၅.၀	၆၅.၀	၆၇.၂	၆၆.၉
စီးပွားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး ဝန်ဆောင်မှု	၄၅.၅	၄၀.၀	၃၈.၅	၄၀.၉	၄၇.၉	၄၄.၅	၄၀.၅	၄၇.၇
ပြည်သူ့အုပ်ချုပ်ရေး၊ ရပ်ရွာ၊ လူမှုရေးနှင့် အခြား ဝန်ဆောင်မှု များနှင့် လုပ်ဆောင် မှုများ	၅၂.၁	၄၈.၄	၄၂.၈	၆၀.၄	၄၉.၇	၆၀.၇	၅၂.၆	၅၅.၆

ရည်ညွှန်းချက် - ၂၀၁၄ မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်းကို အခြေခံ၍ UNCTAD မှ တွက်ချက်ထားမှုများ

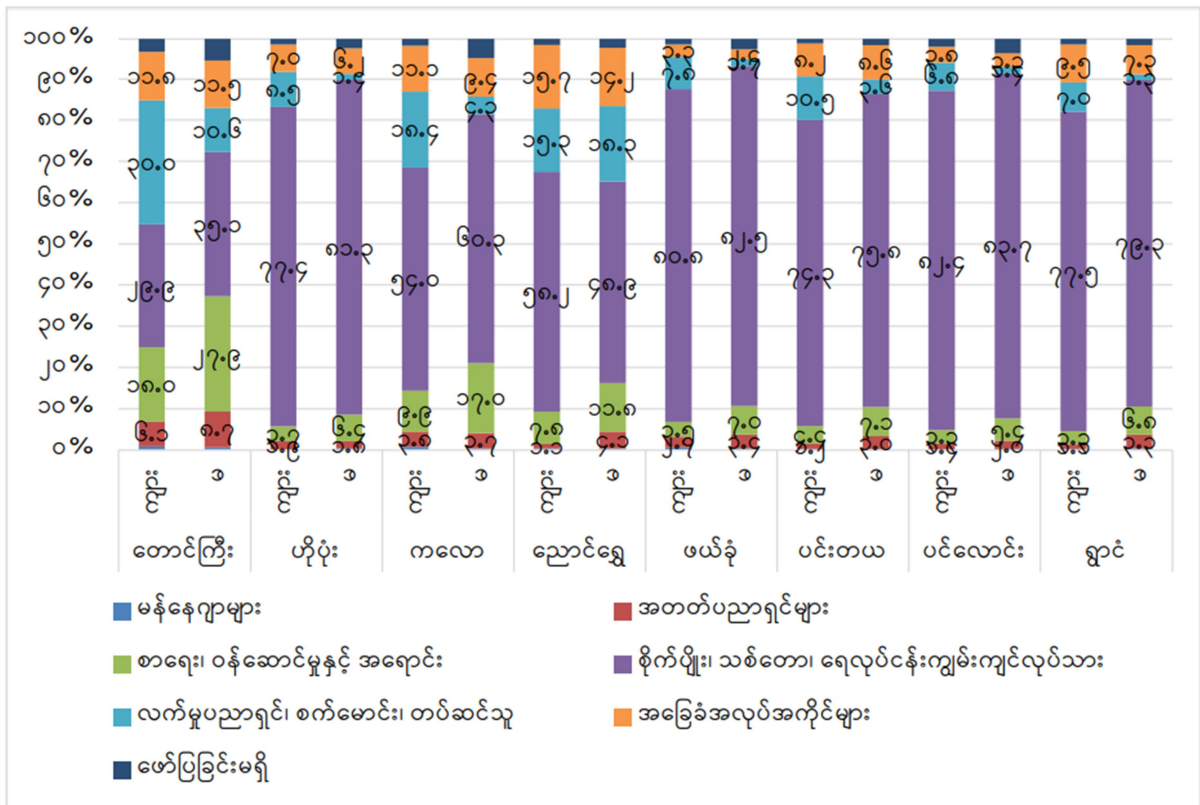
ခြုံကြည့်လျှင် အင်းလေးကန်ဒေသတွင် ကဏ္ဍအလိုက် ကျား-မ အလုပ်အကိုင်ခွဲခြားမှုကို သိသာ ထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်ရသဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍများနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များအား ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ ခွဲခြားထားမှုများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်ပေါ်နေမှုကို ပြသနေပါသည်။

အမျိုးသမီးများသည် တည်းခိုနေထိုင်ရေးနှင့် အစားအသောက်ဝန်ဆောင်မှုများ၊ လက်လီလက် ကားရောင်းဝယ်ရေးကဲ့သို့ အစဉ်အလာအားဖြင့် အမျိုးသမီးများ အများဆုံး လုပ်ကိုင်လာသည့် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍခွဲများတွင် လုပ်ကိုင်မှုမြင့်မားပြီး ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုနှင့် လူမှုရေးဝန်ဆောင်မှု များတွင်လည်း အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လုပ်ကိုင်ကြပါသည်။ စက်မှုကဏ္ဍနှင့် ပို့ဆောင်ရေး၊ သိုလှောင်မှုနှင့် ဆက်သွယ်ရေး ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍခွဲများတွင်မူ အမျိုးသားများ ကြီးစိုးနေပါသည်။

အလုပ်အကိုင်အုပ်စုအလိုက်နှင့် အလုပ်အဆင့်အတန်းအလိုက် အလုပ်အကိုင်များ ခွဲဖြန့်တည်ရှိပုံ

အလုပ်အကိုင်အုပ်စုများအလိုက် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ အလုပ်အကိုင်များ ခွဲဖြန့် လုပ်ကိုင်ပုံကို ဤအပိုင်းတွင် ဆန်းစစ်လေ့လာထားပါသည်။ အလုပ်အကိုင်စုစုပေါင်းတွင် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍမှ အလုပ်အကိုင်သည် အများစု ဖြစ်သည်နှင့်အညီ အမျိုးသားအများစုနှင့် အမျိုးသမီးအများစုသည် စိုက်ပျိုးရေးကျွမ်းကျင်လုပ်သားများအဖြစ် လုပ်ကိုင်နေကြပါသည် (ပုံ-၄)။ ညောင်ရွှေမှလွဲ၍ မြို့နယ်များအားလုံးတွင် ကုန်ထုတ်လုပ်မှု၏ ကော်လာပြာအလုပ်အကိုင် အုပ်စုအတွင်းရှိ လက်မှုပညာရှင်များ၊ စက်မောင်းနှင့်သူများနှင့် ပစ္စည်းအစိတ်အပိုင်း တပ်ဆင် သူများအဖြစ် လုပ်ကိုင်သူများထဲတွင် အမျိုးသားရာခိုင်နှုန်းသည် ပို၍ မြင့်မားပါသည်။ ဤသည် မှာ ကျား-မအလုပ်အကိုင်ခွဲခြားမှုကို ထင်ဟပ်ပေါ်လွင်စေသည့် တွေ့ရှိချက် ဖြစ်ပါသည်။ ညောင်ရွှေတွင်မူ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုအလုပ်အကိုင်များတွင် လုပ်ကိုင်သူအများစုသည် အမျိုးသမီး များ ဖြစ်ပါသည်။ အလားတူပင် အစဉ်အလာအားဖြင့် အမျိုးသမီးများ အများဆုံးလုပ်ကိုင်ခဲ့သည့် ရုံးစာရေး၊ အရောင်းစာရေးနှင့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများတွင် အမျိုးသမီးရာခိုင်နှုန်း ပို၍ မြင့်မား ပါသည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည့်အချက်မှာ ဟိုပုံးနှင့် ကလောမှလွဲ၍ မြို့နယ်များအားလုံး တွင် စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် အတတ်ပညာဆိုင်ရာ အလုပ်အကိုင် လုပ်ကိုင်သူများထဲတွင် အမျိုးသမီး ရာခိုင်နှုန်းသည် ပို၍ မြင့်မားပါသည်။ သို့သော် အလုပ်အကိုင်စုစုပေါင်းထဲတွင် ထိုကဲ့သို့ ကျွမ်းကျင်မှု မြင့်မားသော အလုပ်အကိုင်များ၏ ရာခိုင်နှုန်းသည် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး နှစ်ဦးစလုံးအတွက် နည်းပါးနေဆဲဖြစ်ပါသည်။

ပုံ (၄) - အလုပ်အကိုင်အုပ်စုများအလိုက် အလုပ်အကိုင်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ (ရာခိုင်နှုန်းအချိုး အစားဖြင့်)

ရည်ညွှန်းချက် - ၂၀၁၄ မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်းကို အခြေခံ၍ UNCTAD မှ တွက်ချက်ထားမှုများ၊

ထို့နောက် ရွေးချယ်ထားသော မြို့နယ်တစ်ခုချင်းစီရှိ အလုပ်အကိုင်အဆင့်အတန်းနှင့် ကျား-မ အလိုက် အလုပ်အကိုင်များ ခွဲဖြန့်တည်ရှိနေပုံကို လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ILO မှ ထိခိုက်လွယ်သော အလုပ်အကိုင်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော အလုပ်အကိုင်ပုံစံနှစ်မျိုးထဲမှ တစ်မျိုးဖြစ်သည့် မိသားစုအလုပ်တွင် လုပ်ခလစာမရဘဲ ဝိုင်းကူလုပ်ကိုင်ပေးမှုသည် တောင်ကြီးနှင့် ညောင်ရွှေမှလွဲ၍ မြို့နယ်များအားလုံးတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် အများဆုံးတွေ့ရသည့် အလုပ်အကိုင်အဆင့်အတန်း ဖြစ်ပါသည် (ပုံ.၅)။²⁵ ဤအချက်ကို ကြည့်လျှင် အဆိုပါမြို့နယ်များရှိ အလုပ်အကိုင်ဖွဲ့စည်းပုံအတွင်း စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍမှ အလုပ်အကိုင်များ အများဆုံး ပါဝင်နေမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများရှိ ကျေးလက်လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများရှိ ထုံးတမ်းစဉ်လာ ကျား-မ အလုပ်အကိုင်ခွဲခြားထားမှုတို့ သည် ထင်ရှားပေါ်လွင်နေပါသည်။²⁶ အမှန်စင်စစ် ထိုမြို့နယ်များတွင် လုပ်ခလစာမရသည့်

²⁵ ILO ၏ အဆိုအရ မိသားစုလုပ်ငန်းတွင် ဝိုင်းကူသည့် လုပ်သား သို့မဟုတ် လုပ်ခလစာမရသည့် မိသားစုလုပ်သားဟူသည် အိမ်ထောင်စုတစ်ခုတည်းတွင် နေထိုင်သည့် ဆွေမျိုးတော်စပ်သူတစ်ဦးမှ လုပ်ကိုင်နေသည့် ဈေးကွက်ဦးတည်သော လုပ်ငန်းတစ်ခုတွင် ကိုယ်ပိုင်အလုပ်အဖြစ် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်နေခြင်း ဖြစ်သော်လည်း စီးပွားဖက်များအဖြစ် သတ်မှတ်၍ မရသော လုပ်သားများ ဖြစ်ပါသည်။ များသောအားဖြင့် ထိုကဲ့သို့သော အလုပ်အကိုင်မျိုးသည် “မြင်သာထင်ရှားခြင်းမရှိ” သလို အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်းလည်း နည်းပါးပါသည်။

²⁶ လယ်ယာလုပ်ငန်း/ မိသားစုစီးပွားရေးနှင့် ဆက်စပ်သော အလုပ်များနှင့် အိမ်မှုကိစ္စများကြား ရှင်းလင်းတိကျ သည့် ခွဲခြားသတ်မှတ်ချက် မရှိသဖြင့် လုပ်ခလစာမရသော မိသားစုလုပ်သားအဖြစ် လုပ်ကိုင်နေသည့် အမျိုးသမီး

မိသားစုလုပ်သားအဖြစ် လုပ်ကိုင်သည့် အမျိုးသားများ ရာခိုင်နှုန်းသည် သိသိသာသာ ပို၍ နည်းပါသည်။ UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းအရ အမျိုးသမီးတောင်သူများသည် မိသားစုလယ်ယာလုပ်ငန်းတွင် ကူညီလုပ်ကိုင်ပေးခြင်းနှင့်အတူ အခြား လယ်ယာလုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ခလစာရ သော အလုပ်များကိုလည်း တွဲဖက်လုပ်ကိုင်လေ့ရှိကြောင်းလည်း တွေ့ရပါသည်။

ILO မှ ထိခိုက်လွယ်သော အလုပ်အကိုင်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော နောက်ထပ် အလုပ်အကိုင် တစ်ခုဖြစ်သည့် ကိုယ်ပိုင်အလုပ်ကို တစ်ဦးတည်းလုပ်ကိုင်ခြင်းသည် ညောင်ရွှေ (၄၀ ရာခိုင်နှုန်း) နှင့် တောင်ကြီး (၃၈ ရာခိုင်နှုန်း) ရှိ အမျိုးသမီးများကြားတွင် အတွေ့ရအများဆုံး ဖြစ်ပြီး အခြား မြို့နယ်များရှိ အမျိုးသမီးများအတွက် ဒုတိယအတွေ့ရအများဆုံး ဖြစ်ပါသည်။²⁷ ခြုံငုံသုံးသပ်လျှင် အင်းလေးကန်ဒေသရှိ အလုပ်လုပ်သော အမျိုးသမီးများကြား ထိခိုက်လွယ်သော အလုပ်အကိုင်များကို အတွေ့ရများပါသည်။ အဆိုပါထိခိုက်လွယ်သော အလုပ်အကိုင်များတွင် လုပ်ကိုင်နေ သော အမျိုးသမီးအများစုအတွက် စီးပွားရေးစွမ်းဆောင်ရည် မြင့်မားလာရေး အကန့်အသတ် များ ရှိနေသဖြင့် ထိုဒေသရှိ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျှော့ချရေးနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ဆိုးကျိုးရိုက်ခတ်မှုများ ရှိနိုင်ပါသည်။ ထိခိုက်လွယ်သော အလုပ်အကိုင်များတွင် ကျား-မ ကွာဟချက်သည် အတော်အတန်နည်းပါးသော်လည်း အလုပ်အကိုင်စုစုပေါင်းထဲတွင် ထိခိုက်လွယ် သော အလုပ်အကိုင်ကို လုပ်ကိုင်သော အမျိုးသားရာခိုင်နှုန်းသည် အမျိုးသမီးများနှင့် နှိုင်းယှဉ် လျှင် ပို၍ နည်းပါသည်။

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် လခစားအလုပ်ကို တည်ငြိမ်မှုပိုရှိသော အလုပ်အကိုင်အဖြစ် ယူဆလေ့ရှိပါသည်။ သို့သော် အင်းလေးကန်ဒေသရှိ အမျိုးသမီးများအတွက် ထိုသို့သော အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ နည်းပါးပါသည်။ တောင်ကြီး၊ ညောင်ရွှေနှင့် ကလေးမှလွဲ၍ မြို့နယ်များ အားလုံးတွင် လုပ်ခ/ လခစား လုပ်သားအဖြစ် လုပ်ကိုင်သော အမျိုးသမီးရာခိုင်နှုန်းမှာ ၁၂ ရာခိုင်နှုန်းအောက်သာ ရှိပြီး တစ်နိုင်ငံလုံးပျမ်းမျှနှုန်းဖြစ်သည့် ၃၆.၇ ရာခိုင်နှုန်းထက် များစွာ ပိုနည်းနေပါသည် (CSO et al., 2020)။

အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး နှစ်ဦးစလုံးအတွက် အလုပ်အကိုင်စုစုပေါင်းထဲတွင် လုပ်ငန်းရှင် အဖြစ် လုပ်ကိုင်သူရာခိုင်နှုန်းသည် အနည်းဆုံး ဖြစ်ပြီး ကြိုတင်ခန့်မှန်း သိရှိနိုင်သည့်အတိုင်း

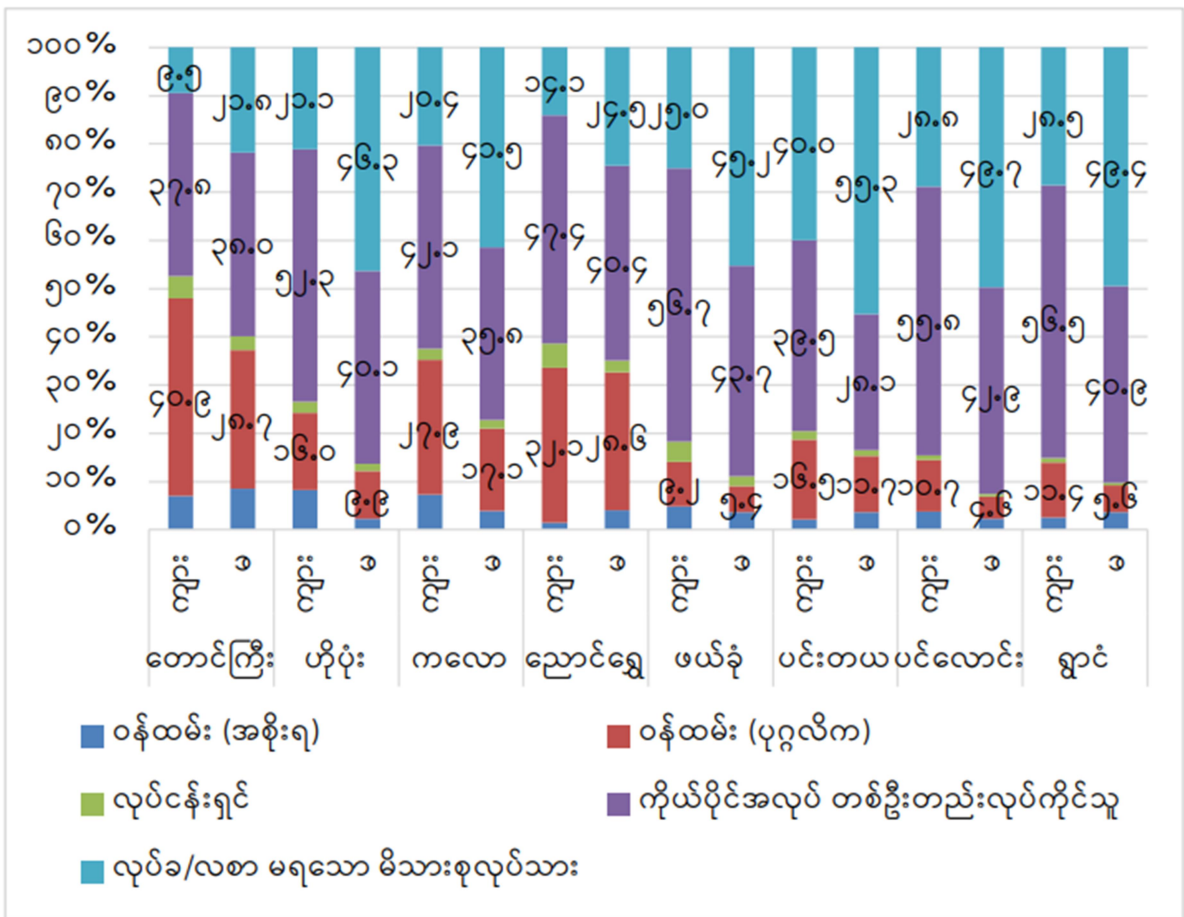
ရာခိုင်နှုန်းသည် လက်တွေ့တွင် ပို၍ မြင့်မားနေနိုင်ပါသည်။ မိသားစုလယ်ယာ/စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအများစုသည် အိမ်ထောင်စုများအတွင်းတွင် လုပ်ကိုင်ကြပြီး အမျိုးသမီးများသည် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် စပ်လျဉ်းသော အလုပ်များ ကို အိမ်မှုကိစ္စများကဲ့သို့ လုပ်ကိုင်လေ့ရှိပါသည်။ အိမ်မှုကိစ္စလုပ်ကိုင်သူများကို စီးပွားရေးအရ တက်ကြွလှုပ်ရှား သော လုပ်သားအဖြစ် ယူဆခြင်း မရှိဘဲ လုပ်သားအင်အားစုအတွင်း ထည့်သွင်းခြင်း မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် လုပ်ခလစာ မရသော မိသားစုလုပ်သားအဖြစ် လုပ်ကိုင်သော အမျိုးသမီးအရေအတွက်သည် စစ်တမ်းများမှ မှတ်တမ်းတင်နိုင် ခဲ့သည်ထက် လက်တွေ့တွင် ပိုများနေနိုင်ပါသည်။

²⁷ ILO ၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်အရ ကိုယ်ပိုင်အလုပ်ကို တစ်ဦးတည်းလုပ်ကိုင်သော လုပ်သားများ (own-account workers) ဟူသည် ကိုယ်ပိုင်အလုပ်ကို လုပ်ကိုင်ပြီး ၎င်းတို့အား ကူညီလုပ်ကိုင်ပေးသည့် ဝန်ထမ်းမရှိဘဲ လုပ်ငန်းကို စဉ်ဆက်မပြတ် လုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်း မရှိသော လုပ်သားများ ဖြစ်ပါသည်။

အမျိုးသားများ၏ စုစုပေါင်းအလုပ်အကိုင်ထဲမှ လုပ်ငန်းရှင်အဖြစ် လုပ်ကိုင်သူ ရာခိုင်နှုန်းသည် သိသိသာသာ ပို၍ မြင့်မားပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အထည်ချုပ်လုပ်ငန်းကဏ္ဍခွဲတွင် လုပ်ကိုင်နေသူပေါင်း ၄၀၀,၀၀၀ ကျော် ရှိပြီး ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အထည်ချုပ်စက်ရုံများ၏ လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများသည် အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ နိုင်ငံခြားသားပိုင် စက်ရုံ ကြီးများတွင် လုပ်ကိုင်သူများသည် ကန်ထရိုက်စာချုပ်ဖြင့် လုပ်ကိုင်နိုင်ကြပြီး ပုံမှန်လစာ ရရှိ ကြပါသည်။ သို့သော် ပြည်တွင်း ဆပ်ကန်ထရိုက်လုပ်ငန်းငယ်များတွင် လုပ်ကိုင်သော လုပ်သား များသည် မဖွယ်မရာပြုမှုပုံစံမျိုးစုံကို တွေ့ကြုံကြရပါသည် (ASEAN et al. 2016)။

ပုံ (၅) - အလုပ်အကိုင်အဆင့်အတန်းအလိုက် အလုပ်အကိုင်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ (ရာခိုင်နှုန်း အချိုးအစားဖြင့်)

ရည်ညွှန်းချက် - ၂၀၁၄ မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်းကို အခြေခံ၍ UNCTAD မှ တွက်ချက်ထားမှုများ။

မြို့နယ်များအားလုံးရှိ ကျား-မ အလုပ်အကိုင်ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ကိန်းဂဏန်းများအရ တောင်ကြီး တွင်လည်းကောင်း၊ တောင်ကြီးကို မမှီသော်လည်း ကလေးနှင့် ညောင်ရွှေတွင်လည်းကောင်း စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်မှုနှင့် အလုပ်အကိုင်အလိုက် ကျား-မခွဲခြားသတ်မှတ်မှုအတိုင်းအတာသည် အခြားမြို့နယ်များလောက် ကြီးမားခြင်း မရှိပါ (ဆိုလိုသည်မှာ အဆိုပါမြို့နယ်များရှိ အမျိုးသမီး

များသည် အခြားမြို့နယ်များမှ အမျိုးသမီးများထက်စာလျှင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်စုံလင်သော ကဏ္ဍများ နှင့် အလုပ်အကိုင်များတွင် လုပ်ကိုင်နေကြပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေးတန်ဖိုးကွင်းဆက်များကို ခရီး သွားလုပ်ငန်းကဲ့သို့ အခြားစီးပွားရေးကဏ္ဍများဖြင့် ချိတ်ဆက်၍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် လုပ် ဆောင်ပေးမည်ဆိုလျှင် လယ်ယာလုပ်ငန်းများကို တစ်နိုင်တစ်ပိုင် လုပ်ကိုင်ရာမှ စီးပွားဖြစ် ထုတ်လုပ်မှုသို့ ကူးပြောင်းနိုင်ရန်နှင့် မြို့နယ်များရှိ ကျား-မအလုပ်အကိုင် ဖွဲ့စည်းပုံအတွင်းရှိ ကွာဟချက်များကို လျှော့ချရန် အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။ ထိုအတွက် အမျိုးသမီးများ၏ အရင်းအမြစ်များ၊ ဈေးကွက်သတင်းအချက်အလက်များ၊ တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများ၊ စသည်တို့အား လက်လှမ်းမီမှု အကန့်အသတ်ရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများကြား စိုက်ပျိုးရေးကုန်ထုတ်စွမ်းအားကွာဟချက်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေး ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဆိုလျှင် အမျိုးသမီးများသည် စိုက်ပျိုးရေးတန်ဖိုးကွင်းဆက်များ၏ အစိတ် အပိုင်းများ အားလုံးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး ထိုအစိတ်အပိုင်းအသီးသီးရှိ ၎င်းတို့၏ အနေ အထားကို မြှင့်တင်နိုင်အောင် ကူညီပေးနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ကျား-မ လုပ်ခလစာ ကွာဟချက်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစိုးရမှ တန်ဖိုးတူညီသော အလုပ်များအတွက် တန်းတူညီမျှသော လုပ်ခလစာ ရရှိရေး ကတိကဝတ်ပြုထားမှုများ ရှိသည့်တိုင် ကျား-မ လုပ်ခလစာကွာဟချက်သည် ကြီးမား ပြီး ကျေးလက်ဒေသများတွင် ထိုကွာဟချက်သည် ပို၍ ကြီးမားသဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ အလုပ် များကို တန်ဖိုးထားမှုနည်းပါးသည့်အချက်အား အတည်ပြုပေးပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ကိန်း ဂဏန်းများအရ အမျိုးသားများ၏ ပျမ်းမျှတစ်နာရီလုပ်ခသည် အမျိုးသမီးများထက် ၂၄ ရာခိုင် နှုန်း ပိုများပါသည်။ ကဏ္ဍအလိုက်နှင့် အလုပ်အကိုင်အလိုက် ကွဲပြားချက်များကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားတွက်ချက်ပြီးသည့်နောက်တွင်ပင်လျှင် ကျား-မ လုပ်ခလစာ ကွာဟချက်သည် ၂၀ ရာခိုင် နှုန်း ရှိနေပါသေးသည်။ လက်တွေ့မျက်မြင် အထောက်အထားများအရလည်း ကျား-မ လုပ်ခ လစာကွာဟချက်သည် ပညာရေး၊ အလုပ်အတွေ့အကြုံ သို့မဟုတ် အခြားသော လူပုဂ္ဂိုလ် ဆိုင်ရာနှင့် နေရာဒေသဆိုင်ရာ လက္ခဏာရပ်များကြောင့် မဟုတ်ကြောင်း တွေ့ရှိရသဖြင့် အဓိက အားဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကြောင့် ထိုသို့ ကွာဟချက်သည် ယူဆနိုင်ဖွယ် ရှိပါသည်။ ကျား-မ ဝင်ငွေကွာဟချက်သည် လုပ်ခအဆင့်များတွင်လည်း တွေ့ရပါသည်။ အမျိုးသမီးလုပ်ခစား လုပ်သားများ၏ ၄၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် အနိမ့်ဆုံး တစ်နာရီလုပ်ခ (တစ်နာရီလျှင် ၄၅၀ ကျပ် သို့မဟုတ် US\$ ၀.၃၂ ဒေါ်လာ) ထက်ပို၍ နည်းပါးသော လုပ်ခကို ရရှိကြပြီး အမျိုးသားများ တွင်မူ ထိုကိန်းဂဏန်းသည် ၂၁ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိပါသည် (CSO et al., 2020)။ အလုပ်အကိုင်နှင့် နေရာဒေသကိုလိုက်၍ ကွာခြားမှုများ ရှိသော်လည်း စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍတွင် အမျိုးသား၊ အမျိုး သမီး ဖြစ်မှုပေါ် အခြေခံ၍ လုပ်ခကွာဟချက်များ ရှိပါသည်။ ၂၀၁၂ ကနဦးစစ်တမ်းရလဒ်များ အရ အမျိုးသားများသည် များသောအားဖြင့် တစ်ရက်လျှင် မြန်မာကျပ် ၁,၅၀၀ (US\$ ၁.၀၇ ဒေါ်လာခန့်) နှင့် မြန်မာကျပ် ၃,၀၀၀ (US\$ ၂.၁၅ ဒေါ်လာခန့်) ကြား ရရှိကြသော်လည်း အမျိုး သမီးများသည် မြန်မာကျပ် ၁,၀၀၀ (US\$ ၀.၇၀ ဒေါ်လာခန့်) နှင့် မြန်မာကျပ် ၂,၅၀၀ (US\$ ၁.၈ ဒေါ်လာခန့်) ကြား ရရှိကြပါသည်။ တည်းခိုနေထိုင်ရေးနှင့် အစားအသောက်ကဏ္ဍများတွင်မူ အမျိုးသမီးများသည်

အမျိုးသားများ ရရှိသည့် ဝင်ငွေ၏ ၉၃ ရာခိုင်နှုန်းကို ရရှိကြသဖြင့် အခြား သော စီးပွားရေးကဏ္ဍများရှိ ကွာဟချက်များလောက် ကြီးမားခြင်း မရှိပါ (UNWTO, 2019)။

၄.၃.၂။ အချိန်အသုံးပြုမှုပုံစံများ

ရွေးချယ်လေ့လာခဲ့သော စိုက်ပျိုးရေးတန်ဖိုးကွင်းဆက်သုံးခုနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အစီရင်ခံစာများ အရ အမျိုးသမီးများသည် လုပ်ခလစာမရသော မိသားစုအား ပြုစုစောင့်ရှောက်ရသည့် အလုပ် များ၊ အိမ်မှုကိစ္စများကို လုံးဝနီးပါး တာဝန်ယူလုပ်ကိုင်ကြကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည် (ILO, 2019b, 2019c; MIID, 2018)။ ဤသို့ အလုပ်ဝန်ကို နှစ်ဆ ထမ်းရွက်ခြင်းကြောင့် အမျိုးသမီးများ တွင် များသောအားဖြင့် ဝင်ငွေရသော အလုပ်များကို လုပ်ကိုင်ရန်၊ ကျွမ်းကျင်မှုအသစ်များကို လေ့လာသင်ယူရန်နှင့် ရပ်ရေးရွာရေး ကိစ္စများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် အချိန်မရှိကြပါ။

UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းအရ အမျိုးသမီးများသည် မိသားစုလယ်ယာလုပ်ငန်းခွင်တွင် တစ်ရက်လျှင် ပျမ်းမျှ ၆-၇ နာရီ အလုပ်လုပ်ကြပြီး အိမ်မှုကိစ္စများကို ၃-၄ နာရီ လုပ်ကိုင်ပါ သည်။ မိသားစုဝင်များကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ထင်းကောက်ခြင်းအလုပ်များအတွက် အချိန်ထပ်ဆောင်းပေးရသည်များလည်း ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် အခြားလယ်တောများတွင် လုပ်ခ လစာရသည့် အလုပ် သို့မဟုတ် အပြန်အလှန်ကူညီလုပ်ကိုင်ပေးသည့် အလုပ်များအတွက်လည်း အချိန်ထပ်ပေးရနိုင်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ အိမ်မှုကိစ္စများနှင့် ပြုစုစောင့်ရှောက်ရသည့် အလုပ်များအတွက် ပေးရသည့် အချိန်နာရီအရေအတွက်သည် တန်ဖိုးကွင်းဆက်များနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ အားလုံးကြားတွင် တူညီမှုရှိပါသည်။ အလုပ်များသည် စိုက်ပျိုးရာသီ နှင့် ရိတ်သိမ်းရာသီများအတွင်းတွင် အမျိုးသမီးများသည် လယ်ယာလုပ်ငန်းများအတွက် အချိန် ပိုပေး၍ လုပ်ကိုင်ရသော်လည်း မိသားစုအား ပြုစုစောင့်ရှောက်ရသည့် အလုပ်နှင့် အိမ်မှုကိစ္စ များကို ပုံမှန် ဆက်လက်လုပ်ကိုင်ကြရသည်ဖြစ်ရာ ထိုကာလများတွင် ၎င်းတို့၏ အလုပ်ဝန် ထပ်ဝန်ပိုးသည် အလွန်တရာ ကြီးမားနိုင်ပါသည်။

လုပ်သားအင်အားစုစုပေါင်းတွင် လုပ်သားဈေးကွက်အတွင်း ပါဝင်လုပ်ကိုင်ခြင်း မရှိသော မိခိုသူများ အချိုးအစား (၅၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်) သည်လည်း ရွေးချယ်လေ့လာခဲ့သော မြို့နယ်များ အားလုံးတွင် မြင့်မားပါသည်။ ဤသည်မှာ ကလေးမွေးဖွားနှုန်းမြင့်မားပြီး မိခိုသူကလေးအချိုး မြင့်မားသောကြောင့် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ လုပ်ခလစာမရသော အိမ်အလုပ်၊ ပြုစုစောင့်ရှောက်ရ သည့် အလုပ်များနှင့်အတူ လုပ်ခလစာရသော အလုပ်များကိုပါပေါင်း၍ အလုပ်ဝန်ကို နှစ်ဆ ထမ်းနေရသည့် အမျိုးသမီးများအဖို့ ထိုသို့မိခိုသူများပြားခြင်းကြောင့် ထိုအလုပ်ဝန်သည် ပို၍ပင် လေးလံလာနိုင်ပါသည်။

၄.၃.၃။ အမျိုးသမီးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပိုင်ခွင့်အား လက်လှမ်းမီမှု

အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ လူမှုဝင်ပြည့်စုံမှုလုံမှု၊ ၎င်းတို့၏ အကျိုးဆောင်နိုင်မှု တို့နှင့်စပ် လျဉ်းသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်နိုင်ဖို့ဆိုလျှင် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွား ရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အိမ်ထောင်စုများအတွင်းရှိ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးသည် အလွန်ပင် အရေးကြီးပါသည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဇွန်လ ၁

ရက်နေ့အထိ မြန်မာနိုင်ငံသည် လွှတ်တော်တွင်း အမျိုးသမီးများ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှု နှုန်းတွင် နိုင်ငံပေါင်း ၁၉၃ နိုင်ငံအနက် ၁၆၂ နိုင်ငံမြောက်နိုင်ငံ ဖြစ်ပြီး အရှေ့တောင်အာရှ ဒေသတွင် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံပြီးလျှင် ဒုတိယအဆင့်အနိမ့်ဆုံးနိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။ အတိအကျဆို ရလျှင် အောက်လွှတ်တော် (ပြည်သူ့လွှတ်တော်) တွင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၄၃၂ နေရာအနက် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ် ၄၈ ဦးသာ (၁၁.၁ ရာခိုင်နှုန်း) ရှိပြီး အထက်လွှတ်တော် (အမျိုးသား လွှတ်တော်) တွင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၂၂၃ နေရာအနက် ၂၇ ဦးသာ (၁၂.၁ ရာခိုင်နှုန်း) ရှိပါ သည်။²⁸ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဇန်နဝါရီလအထိ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဝန်ကြီးနေရာ ၂၅ နေရာ ရှိသည့် အနက် အမျိုးသမီးဝန်ကြီးတစ်ဦးသာရှိရာ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အဆင့်သတ်မှတ်ချက်တွင် အောက် ဆုံးသို့ ရောက်လုနီးပါး (နိုင်ငံပေါင်း ၁၈၂ နိုင်ငံအနက် အဆင့် ၁၇၈) ဖြစ်နေပါသည်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်များနှင့် ဝန်ကြီးရာထူးများတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်မှု အချိုးအစား နှစ်ခုစလုံးသည် အရှေ့အာရှပစိဖိတ်ဒေသ၏ ပျမ်းမျှနှုန်းထက် ပို၍ နည်းနေပါသည်။

ရှေ့ယခင်က မူဝါဒချမှတ်မှုများတွင် အမျိုးသမီးများကို လုံးဝနီးပါးဘေးဖယ်ထားခဲ့သည့် အခြေ အနေထက်စာလျှင် လက်ရှိအခြေအနေတွင် တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုများ ရှိလာပါသည်။ သို့သော် အမျိုးသမီးများသည် နိုင်ငံရေးတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်နိုင်ခြင်း မရှိအောင် ဟန့်တားထားသည့် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ အတားအဆီးအမျိုးမျိုးကို ရင်ဆိုင်နေရဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ဒေသန္တရအဆင့် နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသားကြီးစိုးမှု ပို၍ပင် များပြားပါသည်။ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်သော ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ၆,၀၃၈ ဦးအနက် ၈၀၀ ဦး သာလျှင် အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ပါသည်။ ရှေ့ယခင်ကနှင့် နှိုင်းစာလျှင်မူ များစွာ တိုးတက်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ဝန်ကြီး ၁၃၃ ဦးတွင် အမျိုးသမီး ၁၀ ဦးသာ ပါရှိပါသည်။ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး ၃၃၀ ဦးတွင် အမျိုးသမီးအုပ်ချုပ်ရေးမှူးတစ်ဦးသာ ရှိပြီး ရပ်ကွက်/ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူး ၁၆,၈၂၉ ဦးတွင် အမျိုးသမီး ၁၀၁ ဦးသာလျှင် ရှိပါသည် (IFES, 2019)။

အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကော်မတီမှ မြန်မာနိုင်ငံအား ဤအခြေအနေကို ကျော်လွှားရန်အတွက် အထူးလုပ်ဆောင်ချက် များကို ယာယီချမှတ်ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ရန် အကြံပြုထားပါသည်။ အစိုးရကဏ္ဍနှင့် ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍများတွင်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေးတွင်လည်းကောင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် ရာထူး နေရာများတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် အခြားလူနည်းစုအုပ်စုများမှ အမျိုးသမီးများ အပါ အဝင် အမျိုးသမီးများ၏ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုနည်းပါးနေခြင်းကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အမျိုးသမီး များ အနိမ့်ဆုံးအနေဖြင့် ပါဝင်ရမည့် ရာခိုင်နှုန်းကို ဥပဒေများပြဋ္ဌာန်း၍ သတ်မှတ်ပေးခြင်း အပါအဝင်

²⁸ IPU Parline: Global data on national parliaments (နိုင်ငံအဆင့်လွှတ်တော်များဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ) ကို အောက်ပါလင့်ခ်တွင် ကြည့်ပါ - <https://data.ipu.org/women-ranking?month=6&year=2020> (၂၀၂၀ ဇွန်လ တွင် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုခဲ့ပါသည်)။

အထူးလုပ်ဆောင်ချက်များကို ယာယီချမှတ်ဆောင်ရွက်ရန် အကြံပြုထားခြင်း ဖြစ်ပါ သည် (CEDAW 2016a)။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများကို ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် နိုဝင်ဘာလ ၈ ရက်တွင် ကျင်းပရန် ရှိပြီး ပြည်ထောင်စု၊ ပြည်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်များအတွက် ကိုယ်စားလှယ် ပေါင်း တစ်ထောင်ကျော် ဝင်ရောက်အရွေးခံမည်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေရှည်တည်တံ့ ခိုင်မြဲပြီး ဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်း၏ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ အမျိုးသားပြန်လည်သင့် မြတ်ရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်မှုပန်းတိုင်အောက်တွင် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲ များ၌ အမျိုးသမီးဦးရေ အနည်းဆုံး ၃၀ ရာခိုင်နှုန်း ပါဝင်လာစေရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရန် (ပန်းတိုင် ၁.၁.၅) ပါရှိပါသည်။ သို့သော် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ဇူလိုင်လအထိ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ရန် အမျိုးသမီးများကို အားပေးသည့် သို့မဟုတ် အမျိုးသမီးများအတွက် ကိုယ်စား လှယ်နေရာ သီးသန့်ခွဲတမ်းချထားပေးသည့် တရားဝင်လုပ်ဆောင်ချက်များကို မတွေ့ရှိရပါ။ သို့သော် ရှမ်းပြည်နယ်မှ ပါတီတစ်ခုသည် ၎င်းတို့ပါတီမှ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းကို အမျိုးသမီးများနှင့် လူငယ်များ ဖြစ်ရန်မျှော်မှန်းထားပါသည်။²⁹ လက်ရှိအနိုင်ရ ပါတီကလည်း ၎င်းတို့ပါတီမှ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်မည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများထဲတွင် အမျိုး သမီး ၂၀ ရာခိုင်နှုန်း ပါဝင်သည်ဟု ကြေညာခဲ့ရာ ၂၀၁၅ ခုနှစ်က အမျိုးသမီးပါဝင်နှုန်း ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းထက် ပို၍ တိုးတက်မြင့်မားလာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။³⁰ သို့တိုင်အောင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နက်ရှိုင်းစွာ အမြစ်တွယ်နေသည့် ကျားမရေးရာ ပုံသေကားကျယူဆချက်များကြောင့် အမျိုးသမီး များသည် ဦးဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍများနှင့် သင့်တော်သည်ဟု ယူဆခြင်း မရှိကြသေးပါ (United States Institute of Peace, 2019)။

အုပ်ချုပ်ရေးရာထူးနေရာများကို လေ့လာကြည့်လျှင် အခြေအနေပိုကောင်းသည်ကို တွေ့ရပါ သည်။ ၂၀၀၉-၂၀၁၀ အချက်အလက်များအရ ဝန်ကြီးဌာနများမှ ဝန်ထမ်းများ၏ ပျမ်းမျှ ၅၂.၄ ရာခိုင်နှုန်းသည် အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးနှင့် အလားတူရာထူး အဆင့်တွင် အမျိုးသမီး ၃၇ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါသည် (ADB, et al., 2016)။ အလုပ်အကိုင်အုပ်စု များကို ကြည့်လျှင် ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ဝန်ထမ်းအမျိုးသမီးများ၏ ၃၆ ရာခိုင်နှုန်းသည် စီမံခန့်ခွဲ မှုရာထူးများတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေကြခြင်းဖြစ်ပြီး ၃၄ ရာခိုင်နှုန်းသည် အဆင့်မြင့်နှင့် အလယ်အလတ် စီမံခန့်ခွဲရေး ရာထူးနေရာများတွင် ထမ်းဆောင်နေပါသည် (ILO, 2020).

²⁹ Hein Myat Soe (2020). Shan party emphasises women, youth candidates (အမျိုးသမီးနှင့် လူငယ် ကိုယ်စား လှယ်လောင်းများ ပါဝင်ရေး ရှမ်းပါတီ အလေးထား). *Myanmar Times*, 2 July. (<https://www.mmtimes.com/news/shan-party-emphasises-women-youth-candidates.html>).

³⁰ *The Irrawaddy* (2020). Myanmar's NLD election candidate lineup with more women, Muslims (မြန်မာနိုင်ငံ၏ NLD ရွေးကောက်ပွဲကိုယ်စားလှယ်လောင်းများတွင် အမျိုးသမီးအရေအတွက်နှင့် အစ္စလာမ် ဘာသာဝင် အရေအတွက် ပိုမိုများပြားစွာ ပါဝင်လာ). 23 July (<https://www.irrawaddy.com/news/burma/myanmars-nld-unveils-election-candidate-lineup-women-muslims.html/amp/>).

အမျိုးသမီးများ စွမ်းပကားမြင့်မားရေးတွင် အိမ်ထောင်စုအတွင်းရှိ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးသည်လည်း အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ယင်းသည် အမျိုးသမီးများ၏ အိမ်ထောင်စုပိုင် အရင်းအမြစ်များအား စီမံထိန်းချုပ်ခွင့်နှင့် အိမ်ထောင်စုပြင်ပတွင် အလုပ်လုပ်နိုင်မှုတို့အပေါ် တိုက်ရိုက်သက်ရောက်မှု ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ယင်းသည် နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းထက် တိုးတက်မှု ရရှိရန် ပို၍ အလားအလာကောင်းသော နယ်ပယ်တစ်ခုလည်း ဖြစ်နေပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အသက် ၁၅ နှစ်နှင့် ၆၅ နှစ်ကြား အမျိုးသမီးများထဲမှ ၆၅ ရာခိုင်နှုန်းက ၎င်းတို့ သည် အိမ်ထောင်စု၏ ဆုံးဖြတ်ချက်သုံးမျိုးတွင် ပါဝင်ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုပါသည်။³¹ မိမိ ကိုယ်တိုင်၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ခံယူရန်ကိစ္စ၊ အိမ်ထောင်စု၏ အရေးကြီးသော ဝယ်ယူ မှုများနှင့် မိသားစုဆွေမျိုးများထံ သွားရောက်လည်ပတ်မှုတို့ ဖြစ်ပါသည်။ UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းတွင် အိမ်ထောင်ရှင်အမျိုးသမီးအများစုသည် အိမ်ထောင်စု၏ ဝင်ငွေကို မည်သို့ သုံးစွဲမည်ဟူသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များအား တစ်ဦးတည်းဖြစ်စေ၊ ခင်ပွန်းနှင့်အတူတကွ ဖြစ်စေ ချမှတ်နိုင်ကြပါသည်။ အသက် ၁၈ နှစ်မှ ၃၅ နှစ်ကြား အသက်အုပ်စုအတွင်းရှိ အိမ်ထောင်မရှိသော အမျိုးသမီးများအတွက်မူ မိသားစု၏ ဝင်ငွေကို မိသားစုအတွင်းရှိ အသက် အရွယ်ပိုကြီးသော အမျိုးသမီးများက စီမံခန့်ခွဲလေ့ရှိပါသည်။ အမျိုးသမီးတောင်သူများ၏ အိမ်ထောင်စုအဆင့်ရှိ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပိုင်ခွင့်သည် မြင့်မားသဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍနှင့် အခြားစီးပွားရေးကဏ္ဍများကို ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်သောအခါတွင် ထိုဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ကို အကျိုးရှိရှိ အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများကို တဖြည်းဖြည်းချင်း ချိတ်ဆက်ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်သောအခါတွင် အမျိုးသမီးများသည် ခရီး သွားလုပ်ငန်းများမှ အလိုရှိသည့် အရည်အသွေးနှင့် ကိုက်ညီစေရန် လုပ်ဆောင်ရာတွင် လိုအပ် မည့် စိုက်ပျိုးရေးသွင်းအားစုအမျိုးအစားများကို ဝယ်ယူရန် ဝင်ရောက်ပြောဆို ဆွေးနွေးပေးနိုင် မည် ဖြစ်ပါသည်။

၄.၃.၄။ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ

ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း အမျိုးသမီးများ ပြောရေးဆိုခွင့် ပိုမို ရရှိရေးနှင့် စီးပွားရေးကဏ္ဍတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး ကူညီပံ့ပိုးသည့်နေရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများသည် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေပါသည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းများသည် သင်တန်းအစီအစဉ်များ ကျင်းပပေးခြင်း၊ နိုင်ငံအဆင့်မဟာဗျူဟာများတွင် ကျားမရေးရာနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အချက်များကို ထည့်သွင်းပေးရန်နှင့် ကျားမတန်းတူညီမျှရေးဆိုင်ရာ တည်ဆဲဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများ အပြည့်အဝအကောင်အထည်ဖော်ရန် အကြံပြုတိုက်တွန်းဆွေးနွေးခြင်းများ ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်ရှိ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းအချို့

³¹ ဤကိန်းဂဏန်းသည် ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ကမ္ဘာ့ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအညွှန်းကိန်းများ အချက်အလက်စနစ် (World Bank's World Development Indicators database) ပေါ်တွင် အခြေခံပါသည် (၂၀၁၈ အောက်တိုဘာလတွင် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုခဲ့ပါသည်)။

အကြောင်းကို လေးထောင့်ကွက် (၃) တွင် ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့် မြို့နယ် အဆင့်များတွင်လည်း အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ ရှိပါသည်။ UNCTAD စစ်တမ်းတွင် ပါဝင် ဖြေဆိုပေးခဲ့သော အမျိုးသမီးတောင်သူအများစုက ၎င်းတို့သည် တရားဝင် သို့မဟုတ် အလွတ် သဘော အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ထုတ်လုပ်သူအသင်းအဖွဲ့များတွင် အဖွဲ့ဝင်များ ဖြစ်ကြ ပြီး ထိုသို့အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးအဖြစ် ထုတ်လုပ်မှုနည်းလမ်းများဆိုင်ရာ သင်တန်း များနှင့် သတင်းအချက်အလက်များကို ရရှိကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။

လေးထောင့်ကွက် (၃) မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ

၂၀၀၃ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာတွင် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသမီးရေးရာ အဖွဲ့ချုပ် (MWF) သည် မြန်မာ နိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးရေးရာကိစ္စများကို လုပ်ဆောင်နေသည့် အကြီးမားဆုံးသော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်း (NGO) ဖြစ်ပါသည်။ MWF သည် အမျိုးသမီးများအတွက် အရေးကြီးသော ကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက် ပေးနိုင်ရန်အတွက် အောက်ခြေအဆင့်၊ ရပ်ရွာအဆင့်များအထိ ဆင်း၍ လုပ်ဆောင်ကြပါသည်။ ထိုအဖွဲ့ချုပ်သည် မြန်မာနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အမျိုးသမီးကော်မတီ (MNCW) အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ပြီး အမျိုးသားစီမံကိန်းများ၊ မူဝါဒများနှင့် အစီ အစဉ်များကို ဒေသန္တရအဆင့်တွင် ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် ကူညီပံ့ပိုးပေးပါသည် (CEDAW, 2016b)။ MWF ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များသည် ကျယ်ပြန့်များပြားသော်လည်း ရပ်ရွာတွင်းရှိ မိသားစုများအတွက် ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေး မြှင့်တင်မှုလုပ်ငန်းများအတွက် လူသိပိုများပါသည် (MEDA, 2015)။

မြန်မာအမျိုးသမီးစွမ်းဆောင်ရည်များအသင်း (MWEA) သည် နိုင်ငံတွင်းရှိ အကြီးမားဆုံးသော အမျိုးသမီး စွန့်ဦး တီထွင်သူများ အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်ပြီး အဖွဲ့ဝင်ပေါင်း ၂,၃၀၀ ကျော် ရှိပါသည်။ သို့သော် နိုင်ငံတွင်း ရှိသည့် အမျိုးသမီး စွန့်ဦးတီထွင်သူအရေအတွက်သည် ထို့ထက်ပိုများပါသည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ၂၀၁၆ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းစစ်တမ်းအရ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အသေးစားနှင့် အလတ်စား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအားလုံးတွင် အမျိုးသမီးပိုင် ကုမ္ပဏီသည် ၃၅ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါသည်။ MWEA ရုံးချုပ်သည် ရန်ကုန်တွင် ရှိပါသည်။ သို့သော် မန္တလေးတွင်လည်း ရုံးခွဲတစ်ခု ရှိပြီး ဒေသတိုင်းတွင် အဖွဲ့ခွဲများ ရှိပါသည်။ MWEA သည် အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်ရေး ဆွေးနွေးမှုများနှင့် အမျိုးသမီးစွန့်ဦးတီထွင်သူများ၊ အမျိုးသမီးပိုင် တစ်နိုင်တစ်ပိုင်၊ အသေးစားနှင့် အလတ်စား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသော ကိစ္စများတွင် ပါဝင်ကူညီပေးပါသည် (ILO, 2020)။

မြန်မာနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ကျေးလက်အမျိုးသမီးများကွန်ရက် (မေတို့ကမ္ဘာ - MDK) ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင် ခဲ့ပြီး ရှမ်းပြည်နယ်အပါအဝင် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး ရှစ်ခုရှိ ကျေးလက်အမျိုးသမီးများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစု များကို ချိတ်ဆက်ထားသော ကွန်ရက် ဖြစ်သည်။ ထိုကွန်ရက်သည် ကျေးလက်အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ နှင့် ရပ်ရွာလူထုအား ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် အကူအညီများ တိုးမြှင့်ပေးအပ်ရန် အကြံပြုတိုက်တွန်းဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ပါသည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းသည် ကျေးလက်အမျိုးသမီး ကိုယ်အားကိုယ်ကိုးအဖွဲ့များကို အခြေခံသည့် အလွှာ သုံးလွှာ ပါဝင်သော စနစ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ ထိုအဖွဲ့များတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် တစ်ရွာတည်းနေ အမျိုးသမီး ၁၀ ဦးမှ ၁၅ ဦး ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ MDK ၏ လုပ်ဆောင်မှုများမှာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးအတွက် အမျိုး သမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍဆိုင်ရာ နိုင်ငံအဆင့် ဦးစားပေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပြည်သူ့ ရေးရာကဏ္ဍများတွင် အမျိုးသမီးများ ထိရောက်စွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး အကြံပြုတိုက်တွန်းဆွေးနွေးခြင်း နှင့် အမျိုးသမီးများ၏ ချေးငွေတန်းတူညီမျှ မရရှိသည့် အခြေအနေကို အများသိရှိလာစေရေး ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် ကျေးလက်အမျိုးသမီးများအား ခေါင်းဆောင်မှုစွမ်းရည်နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုလုပ်ငန်း များ (ချေးငွေများမှတစ်ဆင့်) မြှင့်တင်နိုင်ရန် သင်တန်းအစီအစဉ်များဖြင့် ကူညီပံ့ပိုးပေးပါသည်။ ဤကွန်ရက်သည် UNDP ၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုဖြင့် ကျေးလက်အမျိုးသမီးများ၏ ပညာရေး၊ သတင်းအချက်အလက်နှင့် ကွန်ရက်ချိတ်ဆက်မှု ဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို တုံ့ပြန်ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရန်အတွက် သီးသန့်ရည်ရွယ်သည့် iWomen အက်ပ်ကို ရေးဆွဲ ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ထိုအက်ပ်ကို အသုံးပြုသူသည် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းတွင် ၁၀,၀၀၀ ကျော် ရှိပါသည်။

NGO အဖွဲ့အစည်း ၃၀ ပါဝင်သည့် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ ကွန်ရက် (WON) ကို ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင် ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအဖွဲ့၏ အဓိကပန်းတိုင်များမှာ အမျိုးသမီးများ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေး၊ အမျိုးသမီး များနှင့် မိန်းကလေးများ၏ အခွင့်အရေးများ၊ နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေး၊ ဆုံးဖြတ်ချမှတ်မှု အဆင့်တိုင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် အမျိုးသားပြည်လည်သင့်မြတ်ရေးတို့တွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင် ဆောင်ရွက်မှု မြှင့်မားရေးတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်အပါအဝင် အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေးစွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ရေး လုပ်ငန်းများတွင် အနည်းဆုံး WON ကွန်ရက်ဝင် အဖွဲ့အစည်း ၁၂ ခုမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေပါသည်။

ကျားမရေးရာ တန်းတူညီမျှရေးကွန်ရက် (GEN) ကို ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့ပြီး အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့ အစည်း၊ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ NGO များ ၁၃၀ ကျော်နှင့် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ပညာရှင်များ ပါဝင်ပါသည်။ GEN သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကျားမတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ ရရှိရန်အတွက် ဦးတည်ဆောင်ရွက်ပါသည်။ GEN သည် သက်သေအထောက်အထား အခြေခံသော အကြံပြုတိုက်တွန်းဆွေးနွေးမှု အတွက် အဓိကကျသော အကြောင်းကိစ္စရပ်များကို သုတေသနပြု လေ့လာပါသည်။ GEN သည် MNCW အဖွဲ့ဝင် လည်းဖြစ်ပြီး ဂျန်ဒါသဘောတရား ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ခြင်း နည်းပညာလုပ်ငန်းအဖွဲ့တွင် အရန်တွဲဖက်ဥက္ကဋ္ဌ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုတားဆီးကာကွယ်ရေး နည်းပညာလုပ်ငန်းအဖွဲ့တွင် တွဲဖက်ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။

မကြာမီနှစ်များအတွင်းက အင်းလေကန်ဒေသတွင် အမျိုးသမီးများအချင်းချင်း တွေ့ဆုံစုစည်း နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးသည့် အမျိုးသမီး ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးအဖွဲ့များ ပေါ်ပေါက် လာပါသည်။ ထိုအဖွဲ့များသည် အသေးစားချေးငွေများ ပံ့ပိုးခြင်း၊ အကြောင်းအရာအမျိုးမျိုးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် သင်တန်းများ ကျင်းပပေးခြင်း၊ အမျိုးသမီးများ ရရှိနိုင်သည့် သင်တန်းများနှင့် အခြားအခွင့်အလမ်းများအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်မျှဝေပေးခြင်းအပါအဝင် နည်းလမ်း အမျိုးမျိုးဖြင့် အမျိုးသမီးများကို ကူညီပံ့ပိုးပါသည်။ သို့သော် ထိုအဖွဲ့များသည် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုအဆင့်များရှိ မူဝါဒအပြောင်းအလဲများအတွက် အကြံပြုတိုက်တွန်း ဆွေးနွေးမှုများကို လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိပါ။ UNCTAD တောင်သူစစ်တမ်းတွင် ပါဝင်ဖြေဆို ခဲ့ကြသော အမျိုးသမီးတောင်သူများအားလုံးသည် ထိုကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးအဖွဲ့များနှင့်ပတ်သက် ၍ အပြုသဘောဆောင်သော အမြင်များ ရှိကြပြီး ၎င်းတို့ထဲမှ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းက အစကနဦးတွင် အနည်းငယ် ချီတုံ့ချတုံ့ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် အမျိုးသားများကလည်း ထိုအဖွဲ့များနှင့်ပတ်သက်၍ အကောင်းမြင်ကြသည်ဟု ထင်မြင်ကြောင်း ခန့်မှန်းပြောဆိုပါသည်။ ကျေးလက်ဒေသများတွင် ကျားမရေးရာ ပုံသေကားကျယူဆချက်များ ပြင်းထန်သည်ဖြစ်ရာ ဤသည်မှာ အရေးကြီးသည့် တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

၄.၄။ စွမ်းဆောင်ရည်နယ်ပယ်များ

၄.၄.၁။ စာတတ်မြောက်မှုနှင့် အတွက်အချက်စွမ်းရည်

ကျွမ်းကျင်မှုမြှင့်မားသော အလုပ်အကိုင်များတွင် လုပ်သားအဖြစ် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်နိုင်ရေး၊ လိုအပ်သည့် ဈေးကွက်အချက်အလက်များ လက်လှမ်းမီရရှိရေးနှင့် အသုံးပြုနိုင်ရေး၊ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းကျွမ်းကျင်မှုများ ပျိုးထောင်ရေးနှင့် ထုတ်လုပ်သူများနှင့် စွန့်ဦးတီထွင်သူများအဖြစ်

ချေးငွေလျှောက်ထားနိုင်ရေးတို့တွင် ပညာရေးနှင့် သင်တန်းများသည် အဓိကကျသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ ပညာသင်ယူတတ်မြောက်မှု အဆင့်နှင့် ပညာရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် ကျား-မကွာဟချက်များသည် ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ကျားမ ရေးရာအကြား ဆက်နွယ်ချိတ်ဆက်နေမှုများအပေါ် တိုက်ရိုက်သက်ရောက်မှုများ ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အရွယ်ရောက်သူများ၏ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်းနှင့် အတွက်အချက်စွမ်းရည်များသည် သိသိသာသာ တိုးတက်လာပါသည်။ ထိုရလဒ်များအတွက် ကျား-မ ကွာဟချက်သည် ကျဉ်းမြောင်းလာပါသည်။ အဆိုပါကွာဟချက်သည် လူငယ်မျိုးဆက်သစ်များတွင် သိသိသာသာ ကျဆင်းလာသဖြင့် ပညာရေးကို လက်လှမ်းမီမှု တိုးတက်မြင့်မားလာခြင်းကို ညွှန်ပြနေပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် အရွယ်ရောက်သူအမျိုးသမီးများ၏ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်းသည် မြို့ပြတွင် ၉၃ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်ပြီး ကျေးလက်ဒေသများတွင် ၈၃ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသားများအတွက် မူ ၉၇ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ၉၁ ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီး ရှိပါသည်။ ကျေးလက်ဒေသများတွင် အမျိုးသား များ၏ ၉၃ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ ၈၆ ရာခိုင်နှုန်းက အတွက်အချက်စွမ်းရည် ရှိသည် ဟု ဆိုပြီး မြို့ပြဒေသများတွင် ထိုကိန်းဂဏန်းသည် အမျိုးသားများအတွက် ၉၈ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသမီးများအတွက် ၉၄ ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်ပါသည် (CSO et al., 2018)။

သို့သော် နိုင်ငံ၏ ပျမ်းမျှ အတွက်အချက်စွမ်းရည်နှင့် စာတတ်မြောက်မှုနှုန်းများသည် မြင့်မားနေသဖြင့် နိုင်ငံတွင်းရှိ ဒေသများကြား ကွာဟချက် ကြီးမားမှုသည် ပေါ်လွင်ခြင်းမရှိဘဲ ဖြစ်နေပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ရှမ်းပြည်နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အရွယ်ရောက်သူ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်း (၆၅ ရာခိုင်နှုန်း) နှင့် အတွက်အချက်စွမ်းရည် (၇၄ ရာခိုင်နှုန်း) အနိမ့်ဆုံး ဖြစ်ပါ သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ အမျိုးသမီးများထဲတွင် ၅၇ ရာခိုင်နှုန်းကသာ စာရေးစာဖတ်တတ်ပြီး အတွက်အချက်တတ်သူမှာ ၆၈ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိပါသည်။ သို့သော် ရှမ်းပြည်နယ်သည် အချိန်ကာလတစ်ခုအတွင်း တိုးတက်မှုနှုန်း အမြင့်ဆုံး ဖြစ်ပါသည် (CSO et al., 2018)။ ထို့ပြင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးတစ်ခုအတွင်းရှိ မြို့နယ်များကြားတွင်လည်း သိသာထင်ရှားသည့် ကွာဟချက်များ ရှိပါသည်။ ဇယား-၄ တွင် မြို့နယ်အဆင့်ရှိ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အရွယ်ရောက်သူစာတတ်မြောက်မှုနှုန်းများနှင့် ကျေးလက်နှင့် မြို့ပြဒေသများရှိ စာတတ်မြောက်မှုဆိုင်ရာ ကျားမရေးရာညီမျှမှုအညွှန်းကိန်း (GPI) ရမှတ်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။³²

ဇယား (၄) - မြို့ပြ/ကျေးလက်နေထိုင်မှုနှင့် ကျား-မ အလိုက် အရွယ်ရောက်သူ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်း (အသက် ၁၅ နှစ်အထက် လူဦးရေ၏ ရာခိုင်နှုန်းဖြင့်)

	ရမ်း	တောင်ကြီး	ဟိုပုံး	ကလေး	ညောင်ရွှေ	ဖယ်ခုံ	ပင်းတယ	ပင်လောင်း	ရွာငံ
မြို့ပြ	ကျား	၈၉.၄	၉၇.၂	၉၅.၅	၉၇.၈	၉၈.၇	၉၄.၃	၉၉.၅	၉၈.၅

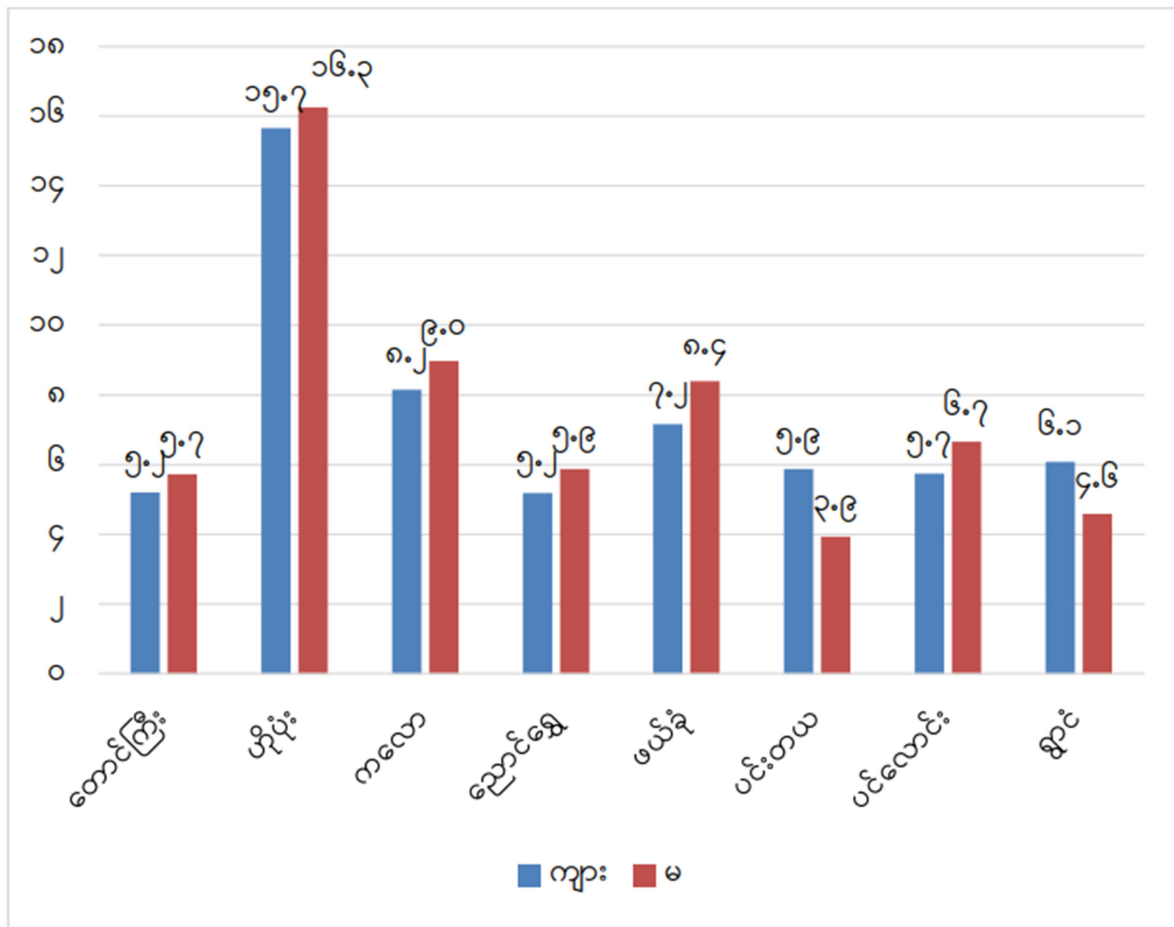
³² စာတတ်မြောက်မှုဆိုင်ရာ GPI အညွှန်းကိန်းသည် အရွယ်ရောက်သူအမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ စာတတ်မြောက် မှုနှုန်း အချိုး ဖြစ်ပါသည်။ GPI ရမှတ် (၁) ရလျှင် ကျားမရေးရာညီမျှမှု အပြည့်အဝရှိပြီး GPI ပိုနည်းလေ အရွယ်ရောက်သူ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်းတွင် ကျား-မကွာဟချက် ပိုများလေ ဖြစ်ပါသည်။

	မ	၈၁.၆	၉၁.၀	၈၀.၇	၉၁.၂	၉၅.၅	၈၆.၈	၉၇.၅	၉၀.၅	၉၄.၂
	ကျားမရေးရာ ညီမျှမှု အညွှန်းကိန်း	၀.၉၁	၀.၉၄	၀.၈၄	၀.၉၃	၀.၉၇	၀.၉၂	၀.၉၈	၀.၉၂	၀.၉၆
ကျေး လက်	ကျား	၆၄.၄	၈၉.၇	၈၁.၅	၉၁.၈	၉၄.၀	၈၅.၉	၉၆.၁	၉၀.၃	၉၅.၆
	မ	၅၁.၈	၇၄.၄	၆၁.၆	၇၅.၁	၈၃.၈	၇၁.၈	၈၉.၅	၇၂.၁	၉၀.၆
	ကျားမရေးရာ ညီမျှမှု အညွှန်းကိန်း	၀.၈၀	၀.၈၃	၀.၇၆	၀.၈၂	၀.၈၉	၀.၈၄	၀.၉၃	၀.၈၀	၀.၉၅

ရည်ညွှန်းချက် - ၂၀၁၄ မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်းကို အခြေခံ၍ UNCTAD မှ တွက်ချက်ထားမှုများ။

ဟိုပုံးမှလွဲ၍ မြို့နယ်များအားလုံးရှိ ကလေးများနှင့် လူငယ်များ (အသက် ၅-၂၉ နှစ်) ကြား ကျောင်း သို့မဟုတ် ကောလိပ် မတက်ခဲ့ဖူးသော လူဦးရေအချိုးအစားသည် များစွာ မကွာခြား လှပါ (figure 5)။ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည်မှာ ပင်းတယနှင့် ရွာငံတွင် ကျောင်းမနေဖူးသော ယောက်ျားလေးရာခိုင်နှုန်းသည် မိန်းကလေးရာခိုင်နှုန်းထက် ပိုများပါသည်။ ထိုမြို့နယ်နှစ် မြို့နယ်တွင် မြို့ပြနှင့် ကျေးလက်ဒေသနှစ်ခုစလုံးရှိ အရွယ်ရောက်သူများ၏ စာတတ်မြောက်မှု နှုန်းမှာ အမြင့်မားဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ ခြုံငုံသုံးသပ်မည်ဆိုလျှင် ကျောင်းနေသည့်အသက်အရွယ် တွင် ပညာရေးစနစ်၏ ပြင်ပသို့ လုံးလုံးလျားလျား ရောက်ရှိနေသော လူငယ်မျိုးဆက်သစ်များ၏ ကိစ္စသည် စိုးရိမ်ပူပန်ဖွယ်ကောင်းပြီး အနာဂတ်လုပ်သားအင်အားစု၏ ပညာတတ်မြောက်မှုကို အထောက်အကူဖြစ်စေရန် ဤကိစ္စကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးဖို့ လိုအပ်ပါသည်။

ပုံ (၆) - ကျောင်း/ကောလိပ် မနေဖူး/မတက်ဖူးသော လူဦးရေ (အသက် ၅နှစ်-၂၉နှစ်) အမျိုးအစား (ရာခိုင်နှုန်း)

ရည်ညွှန်းချက် - ၂၀၁၄ မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်းကို အခြေခံ၍ UNCTAD မှ တွက်ချက်ထားမှုများ။

ပညာရေးတွင် ကျား-မကွာဟချက်ရှိရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများထဲမှတစ်ခုမှာ အရွယ်မရောက် မီ အိမ်ထောင်ကျခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ အိမ်ထောင်ကျခြင်း၊ ကလေးမီးဖွားခြင်းနှင့် မိဘဖြစ်ခြင်းများသည် အမျိုးသမီးများ၏ ပညာရေးနှင့် သက်မွေးမှုအလုပ်အကိုင် ရွေးချယ်မှု တို့တွင် အကန့်အသတ် ဖြစ်စေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အမှန်စင်စစ် ၂၀၁၄ လူဦးရေသန်းခေါင် စာရင်းအရ ဆယ်ကျော်သက် မီးဖွားမှုအရေအတွက်သည် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် အမြင့်ဆုံးဆုံး (အမျိုးသမီး ၁,၀၀ လျှင် ၅၉ ဦး) ဖြစ်ပါသည်။ ထိုမျှသာမက မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝှမ်းရှိ ဆယ်ကျော် သက်အရွယ်တွင် ပထမဆုံးကလေးကို မွေးဖွားခဲ့သည့် မိခင်များ၏ သုံးဆယ်ရာခိုင်နှုန်းသည် ပညာမတတ်ကြပါ (CSO, 2017)။

ကုလသမဂ္ဂလူဦးရေရန်ပုံငွေအဖွဲ့၏ မြန်မာနိုင်ငံကိုယ်စားလှယ် (UNFPA Myanmar, 2017) နှင့် အခြားအသင်းအဖွဲ့များက မိန်းကလေးများအား ၎င်းတို့၏ အတတ်ပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အလုပ် အကိုင်များ လုပ်ကိုင်လိုသည့် စိတ်ဆန္ဒများကို အားပေးပံ့ပိုးနိုင်ရန်အတွက် ကျောင်းများနှင့်

ရပ်ရွာလူထုပညာပေးအစီအစဉ်များတွင် ကျားမရေးရာနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ (gender and sex) ပညာပေးမှုများကို တိုးမြှင့်ပြုလုပ်ပေးရန် အာဏာပိုင်များကို တိုက်တွန်းထားပါသည်။

အမျိုးသမီးများရော၊ အမျိုးသားများကိုပါ အဆင့်မြင့်ပညာရေးကို သင်ယူတတ်မြောက်ခြင်း မရှိ အောင်ဟန်တားထားသော အကြောင်းအချက်များ ရှိနေပါသည်။ အဆင်းရဲဆုံးအိမ်ထောင်စုများ မှ ကလေးများသည် စီးပွားရေးအရ တစ်ပန်းသာသည့် အိမ်ထောင်စုများမှ ကလေးများနှင့်ယှဉ် လျှင် မူလတန်းကျောင်းနှင့် အလယ်တန်းကျောင်းများသို့ အချိန်နောက်ကျမှ တက်ရောက်ကြပါ သည်။ ကျေးလက်ဒေသများတွင် မကြာခဏဆိုသလို အနီးဆုံးကျောင်းများသည်ပင် အနည်းဆုံး ၈ ကီလိုမီတာခန့် ဝေးကွာပြီး ပညာရေးအဆင့် မြင့်မားလာသည်နှင့်အမျှ ကျောင်းများသို့ သွား ရောက်ရသည့် ခရီးမှာလည်း ပို၍ ဝေးကွာလာပါသည်။ လုံခြုံရေးသည်လည်း နောက်ထပ် ပြဿနာတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အရည်အသွေးပြည့်မီသော ဆရာ/ဆရာမ ရှားပါးခြင်း ပြဿနာ လည်းရှိသဖြင့် ဆရာ/ဆရာမများအတွက် စွမ်းရည်မြှင့်တင်မှုများ အလွန်ပင် လိုအပ်နေပါ သည်။ ဆရာ/ဆရာမများ၏ လစာသည် နေထိုင်မှုစရိတ်များကို ကာမိလောက်အောင် လုံလောက်မှု မရှိခြင်းကလည်း ထိုပြဿနာကို ပို၍ ဆိုးစေပါသည်။ ထို့အပြင် ကျောင်းသား/သူ အများအပြားသည် ရှမ်း၊ ဓနုနှင့် ပအိုဝ်းအပါအဝင် ဒေသခံဘာသာစကားများသာ ပြောတတ်ပြီး မြန်မာစကား မတတ်ကြသော်လည်း ကျောင်းများတွင် မြန်မာဘာသာစကားဖြင့်သာ အများဆုံး သင်ကြားပေးနေခြင်း ဖြစ်ပါသည် (SDC, 2018)။

တက္ကသိုလ်ပညာရေးနှင့် ပတ်သက်၍လည်း ပြဿနာအချို့ရှိပါသည်။ ဥပမာ သင်ရိုးညွှန်းတမ်း များနှင့် သင်ကြားမှုများသည် လုပ်သားဈေးကွက်၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်မှု မရှိခြင်း ဖြစ်ပါသည် (World Bank, 2019)။ ထိုမျှသာမက ပညာပိုတတ်သော ဝန်ထမ်းများသည် အခြားဝန်ထမ်းများထက် သိသိသာသာ ပိုမိုချမ်းသာကြွယ်ဝခြင်း မရှိသည့်အတွက် ပညာ ဆက်လက်သင်ယူလိုစိတ် သို့မဟုတ် ကျွမ်းကျင်မှုများ ရရှိအောင် သင်ယူဆည်းပူးရာတွင် ရင်းနှီး မြှုပ်နှံလိုစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ဆွဲဆောင်အားပေးနိုင်ခြင်း မရှိပါ။

၄.၄.၂။ သက်မွေးမှုပညာသင်တန်းများ

လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး နယ်ပယ်တွင် အသုံးဝင်မည့် အသိပညာ၊ အတတ်ပညာများ ရရှိရေး အတွက် ကျောင်းသင်ပညာရေးသည် အရေးကြီးသလို သက်မွေးမှုပညာသင်တန်းအစီအစဉ်များ သည် လုပ်သားများ၊ ထုတ်လုပ်သူများနှင့် စွန့်ဦးတီထွင်သူများ၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီ အောင် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်လျှင် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းနယ်ပယ်များတွင် တိုက်ရိုက်ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါ သည်။ ၂၀၁၈ မေလအထိ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် အစိုးရ သက်မွေးမှုပညာနှင့် နည်းပညာသင်တန်း ကျောင်း ၁၇ ခု ရှိပါသည်။ သက်မွေးမှုနှင့် နည်းပညာသင်တန်းများသည် တန်ဖိုးရှိသည်ဟု ရှုမြင် ကြသဖြင့် ကုန်ကျစရိတ်နှင့် ဝင်ခွင့်ရရန် ပညာအရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များသည် မြင့်မား သော်လည်း ထိုသင်တန်းကျောင်းများကို တက်ရောက်လိုမှု မြင့်မားပါသည်။ သို့သော် လက်ရှိ သင်တန်းကျောင်းများသည် လိုလားတောင်းဆိုမှုများ၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းကိုသာ ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင် ပါသည် (SDC, 2018)။

သင်တန်းတက်ရောက်သူများ၏ မျှော်လင့်ချက်များနှင့် သင်တန်းအစီအစဉ်များကြား ကိုက်ညီမှု မရှိခြင်းများလည်း မကြာခဏ ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် ဆောင်ရွက် ခဲ့သော တောင်သူစစ်တမ်းတစ်ခုအရ (SDC, 2018) ဖြေဆိုသူများ၏ ၈၂ ရာခိုင်နှုန်းသည် စိုက်ပျိုး ရေးသင်တန်းအစီအစဉ်များကိုသာ အသုံးဝင်သည်ဟု ယူဆပြီး ၈၄ ရာခိုင်နှုန်းက အခြားသော သက်မွေးမှုပညာသင်တန်းများအားလုံးသည် ၎င်းတို့၏ သက်မွေးမှုလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် ရန် အထောက်အကူပြုနိုင်မည်မဟုတ်ဟု ယူဆကြပါသည်။ သင်တန်းများကို စိတ်ကျေနပ်မှု မရှိ သူများထဲတွင် အမျိုးသမီးများအချိုးအစား (၈၉ ရာခိုင်နှုန်း) သည် အနည်းငယ်ပို၍ မြင့်မား ပါသည်။

အဆိုပါအစီအစဉ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အဓိကပြဿနာများအဖြစ် သင်တန်းအစီအစဉ်များ၏ အချိန်ကာလတိုတောင်းမှု၊ နောက်ဆက်တွဲ ဆက်လက်ပံ့ပိုးမှုမရှိဘဲ တစ်ကြိမ်တစ်ခါသာ ဖွင့်လှစ် ပေးမှုတို့ကို ဖော်ပြပြောဆိုကြပါသည်။ သင်တန်းတွင် သင်ကြားသည့် အကြောင်းအရာများကို ဦးတည်အုပ်စု၏ စိတ်ဝင်စားမှုများ သို့မဟုတ် လိုအပ်ချက်များနှင့် ကွက်တိကိုက်ညီအောင် လုပ် ဆောင်ထားမှု အားနည်းခြင်းကလည်း ကြီးမားသည့် နောက်ထပ်ပြဿနာတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အမှန်စင်စစ် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့်သူများ၏ ၉၆ ရာခိုင်နှုန်းက ပို၍ စနစ်ကျပြီး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် ရေးကို ဇောင်းပေးသော သင်တန်းများ လိုအပ်ကြောင်း ပြောကြားပါသည်။ သင်တန်းအများစု တွင် မြန်မာဘာသာစကားနှင့် ရံဖန်ရံခါ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကို အသုံးပြုကြပြီး ထိုဒေသ တွင် မြန်မာဘာသာစကား နှင့်/သို့မဟုတ် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားတို့ကို ကျွမ်းကျင်စွာ တတ် မြောက်မှု နည်းပါးသဖြင့် သင်တန်းများတွင် အသုံးပြုသည့် ဘာသာစကားကိုလည်း အခက် အခဲတစ်ခုအဖြစ် ဖော်ပြကြပါသည်။ သင်တန်းများသည် လူငယ်များ (၂၈ နှစ်နှင့် အောက်) အတွက်ကိုသာ အဓိကဦးတည်ခြင်းကြောင့် အသက်အရွယ်ပိုကြီးသောသူများကို ဘေးဖယ်ထား သကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည့်ကိစ္စကိုလည်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှုများ ရှိပါသည်။

သင်တန်းအစီအစဉ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ထောက်ပြပြောဆိုမှုများအပြင် ဖြေဆိုသူများက ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ သို့မဟုတ် လယ်ယာလုပ်ငန်းများကို စတင်ရန် သို့မဟုတ် တိုးချဲ့ရန် လိုအပ်သော အရင်းအမြစ်များ လက်လှမ်းမီရရှိအောင် ကူညီပံ့ပိုးပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ မရှိ သည့်ကိစ္စကိုလည်း ပြောဆိုကြပါသည်။ မြေပိုင်ဆိုင်သူများအပါအဝင် တောင်သူများသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် အရင်းအမြစ်များအား ထိရောက်အကျိုးရှိစွာ အသုံးချမှု သင်တန်းများ မရရှိကြပါ။ ရွာငံ၊ ပင်းတယနှင့် ကလောတွင် အရေအတွက် များပြားလာသည့် အော်ဂဲနစ်လယ်ယာစိုက်ပျိုးခြင်းကို အားပေးသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် လူမှုအကျိုးပြု စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက်ပင်လျှင် ထိုကဲ့သို့သော သင်တန်းများ မရရှိကြပါ (SDC, 2018)။

ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင်လည်း (အထူးသဖြင့် လုပ်သားအင်အားနှင့်စပ်လျဉ်း၍) အလားတူ တွေ့ရှိချက်များ ထွက်ပေါ်လာပါသည်။ နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်မှုဗဟိုဌာန (ITC) မှ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် အစောပိုင်းတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍ စစ်တမ်းတွင် ပါဝင်ဖြေဆိုခဲ့ကြ သည့် ကုမ္ပဏီများ၏ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်က ၎င်းတို့သည် ကျွမ်းကျင်လုပ်သားများ ရရှိနိုင်မှု အကန့်အသတ်ရှိပြီး ရရှိနိုင်သည့် ကျွမ်းကျင်မှုများနှင့် ၎င်းတို့ လိုအပ်သည့် ကျွမ်းကျင်မှုများသည်

ကိုက်ညီမှုမရှိဟု ဆိုပါသည် (ITC, 2020)³³ ဤဒေသတွင် သင်တန်းအစီအစဉ်အသစ်များကို ရေးဆွဲသောအခါ အဆိုပါကိစ္စရပ်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည် (လေးထောင့် ကွက်-၄ ကို ကြည့်ပါရန်)။

လေးထောင့်ကွက် (၄) - အင်းလေးကန်ဒေသရှိ အမျိုးသမီးများနှင့် လူငယ်များအတွက် ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဆိုင်ရာ သင်တန်းများ

အင်းလေးကန်ဒေသတွင်းတွင် အားနည်းချို့တဲ့သော အမျိုးသမီးများနှင့်လူငယ်များ တက် ရောက်နိုင်သည့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုများ ပျိုးထောင်ပေးသော သင်တန်းအစီအစဉ်အချို့ ရှိပါသည်။ အမျိုးသမီးများနှင့် လူငယ်များ စီးပွားရေးအရ အမှီ အခိုကင်းစွာ ရပ်တည်နိုင်ရေး လုပ်ဆောင်ပေးသော အစိုးရမဟုတ်သော နော်ဝေအဖွဲ့အစည်း တစ်ခု ဖြစ်သည့် Partnership for Change သည် ညောင်ရွှေရှိ သက်မွေးမှုပညာသင်တန်း ကျောင်းတွင် ဧည့်ဝန်ဆောင်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုဆိုင်ရာ ကဏ္ဍအတွက် ကိုးလကြာ သင်တန်း အစီအစဉ်များကို ကျင်းပပေးခဲ့ဖူးပါသည်။ ပျိုးထောင်ပေးသည့် ကျွမ်းကျင်မှုများသည် ခရီး သွားလုပ်ငန်း၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီပြီး အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအသင်း၏ စံနှုန်း များနှင့်အညီ ဖြစ်စေရန် အဆိုပါသင်တန်းအစီအစဉ်များတွင် ပို့ချပေးသည့် အကြောင်းအရာ များကို ဒီဇိုင်းဆွဲရာတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍနှင့် ပူးပေါင်း၍ ရေးဆွဲခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သင်တန်းများကို ဟိုတယ်နှင့် ခရီးသွားလာရေး ဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပူးပေါင်း၍ ကျင်းပခဲ့ပြီး Luxembourg cooperation agency (LuxDev) က ပူးတွဲ၍ ရန်ပုံငွေပံ့ပိုးပါသည်။ ထိုသင်တန်း အစီအစဉ်များကို ၂၀၂၀ မေလမှစ၍ ဆက်လက်ကျင်းပခြင်း မရှိတော့ပါ။

ရည်ညွှန်းချက် - Partnership for Change (<https://pfchange.org/myanmar/?lang=en>)

၄.၅။ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စ

ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု၊ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုနှင့် ထိပါးနှောင့်ယှက်မှုတို့သည် အမျိုး သမီးများ၏ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးကဏ္ဍများတွင် တန်းတူညီမျှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှုကို ဟန့်တားထားသော အကြောင်းတရားများ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းတရားများသည် အမျိုး သမီးများ၏ ခရီးသွားလာခွင့်၊ လုပ်ခလစာရသော အလုပ်များတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်ခွင့်၊ ပညာရေး နှင့် သင်တန်းများ လက်လှမ်းမီသင်ယူနိုင်ခွင့်နှင့် အိမ်ထောင်စုများအတွင်း ဝင်ငွေမျှဝေသုံးစွဲနိုင် မှုတို့အပေါ် ထိခိုက်စေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ ဘဝတစ်လျှောက် တွင် နေအိမ်နှင့် အများပြည်သူဆိုင်ရာ အဝန်းအဝိုင်းတွင် စိတ်ခံစားချက်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် အရင်းနှီးဆုံးအဖော်၏ အကြမ်း ဖက်မှုများကို တွေ့ကြုံခံစားကြရပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေး များသည်

³³ စစ်တမ်းသည် ကတ္တူ၊ ကလော၊ ညောင်ရွှေနှင့် ရွှင်တို့တွင် အခြေစိုက်သော ခရီးသွားဝန်ဆောင်မှုကုမ္ပဏီ ၄၀ အတွက် အလုပ်အကိုင်၊ ရောင်းအား၊ ဈေးကွက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဝန်းကျင်နှင့် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှု စွမ်းအားဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို စုဆောင်းခဲ့ပါသည်။ ထိုဒေသတစ်ခုစီမှ နမူနာအုပ်စု၏ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းစီကို ကောက်ယူခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသော စိန်ခေါ်မှုများ ကို အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများအဖြစ်လည်းကောင်း၊ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများအဖြစ် လည်းကောင်း အလွှာနှစ်လွှာတွင် ရင်ဆိုင်ကြရပါသည်။

လေ့လာမှုတစ်ခုတွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော အမျိုးသမီးများအားလုံးသည် အနည်းဆုံး အကြမ်းဖက်မှုပုံစံတစ်မျိုးကို တွေ့ကြုံခံစားဖူးကြပြီး အားလုံးနီးပါးသည် အရင်းနှီးဆုံးအဖော်၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုပုံစံ အနည်းဆုံးတစ်မျိုးကို တွေ့ကြုံဖူးကြပါသည် (Gender Equality Network, 2014)။ ၂၀၁၅-၂၀၁၆ ခုနှစ်အတွက် စစ်တမ်းအချက်အလက်များအရ ရှမ်းပြည်နယ် တွင် အမျိုးသမီးများ၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်သည် အသက် ၁၅ နှစ်နောက်ပိုင်းတွင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုကို တွေ့ကြုံဖူးပြီး လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုကို ၁၀တွင် အနည်းဆုံး တစ်ကြိမ် တွေ့ကြုံဖူးသူ ၃.၅ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် လွန်ခဲ့သော ၁၂ လတွင် တွေ့ကြုံခဲ့သူ ၂.၃ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါသည် (Non et al., 2018)။ စစ်တမ်းတွင် မှတ်တမ်းတင်နိုင်ခဲ့သည့် စာရင်းအင်းများထက် လက်တွေ့တွင် အမှန်တကယ်တွေ့ကြုံရမှုများသည် ပိုများနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပွားမှုနှုန်းမြင့်မားပြီး ထိုပြဿနာ၏ ပြင်းထန်မှုနှင့် လက်သင့်ခံနိုင်ဖွယ်မရှိမှုတို့ကို လျှစ်လျူရှုထားသော လူမှုရေးစံများကြောင့် ကြိတ်မှိတ်သည်းခံကြရပုံ ပေါ်ကြောင်း ဤအချက်က ညွှန်ပြနေပါသည်။

လူများ၏ သွားလာမှုကို ကန့်သတ်သည့် လော့ဒေါင်းချထားမှုများကြောင့် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ ကာလအတွင်း အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးများအား အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုများ တိုးပွားလာပါသည်။ ဝင်ငွေလျော့နည်းလာခြင်းနှင့် စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံမှု နည်းပါးလာခြင်းတို့က အိမ်ထောင်စုများအတွင်း တင်းမာမှုများ တိုးပွားလာပြီး အကြမ်းဖက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ဤအချက်ကို နိုင်ငံတွင်းရှိ ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု (GBV) အရေးပေါ်ဖုန်းလိုင်း (hotline) သို့ ဆက်သွယ်တိုင်ကြားလာသော အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုအရေအတွက် တိုးလာခြင်းက ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေပါသည် (Aung, 2020)။

လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုတို့ကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော အမျိုးသမီးများသည် တရားမျှတမှု ရရှိရေးတွင် အဓိကပြဿနာနှစ်ခုကို ရင်ဆိုင်ကြရပါသည်။ ပထမတစ်ခုမှာ မြန်မာနိုင်ငံမှ ဥပဒေများတွင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့်ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်း မရှိပါ။ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု တားဆီးကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေကိုလည်း ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဖေဖော်ဝါရီလအထိ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ဒုတိယအနေဖြင့် အကြမ်းဖက်ခံရသူအမျိုးသမီးအများအပြားတွင် တရားမျှတမှုကို လက်လှမ်းမီရရှိနိုင်ရန် လိုအပ်သည့် ပညာရေး နှင့်/သို့မဟုတ် ငွေရေးကြေးရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ မရှိကြပါ။ ထိုမျှသာမက ၎င်းတို့သည် အများအားဖြင့် ဥပဒေအရ လိုက်ပါဆောင်ရွက်ပေးမှုများ မရရှိနိုင်သည့် ဝေးလံခေါင်ဖျားဒေသများတွင် နေထိုင်ကြသူများ ဖြစ်ပါသည် (Human Rights Council, 2019)။

၅။ ကဏ္ဍအလိုက် ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း - စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများ

၅.၁။ မြန်မာနိုင်ငံ စိုက်ပျိုးရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မဟာဗျူဟာ

စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီး (၂၀၁၈) အဆိုအရ မြန်မာနိုင်ငံရှိ စိုက်ပျိုးရေး ကဏ္ဍ၏ လက္ခဏာရပ်များမှာ ကုန်ထုတ်စွမ်းအား နိမ့်ပါးခြင်း၊ တန်းတူညီမျှမရှိခြင်း၊ ဆက်သွယ်ချိတ်ဆက်မှုအားနည်းမှုနှင့် နိုင်ငံခြားဝယ်လိုအား မတည်ငြိမ်မှုတို့ကြောင့် ဈေးနှုန်းအတက် အကျပြောင်းလဲမှု မြန်ဆန်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဆယ်စုနှစ်နှင့်ချီ၍ အခြေခံအဆောက်အအုံများ အတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု နည်းပါးခဲ့ခြင်း၊ သုတေသနပြု လေ့လာမှုများ အားနည်းခြင်း၊ တိုးချဲ့ ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုနှင့် ငွေကြေးပံ့ပိုးမှုဝန်ဆောင်မှုများ အားနည်းခြင်းတို့ကြောင့် စိုက်ပျိုးရေး ကဏ္ဍသည် တိုးတက်မှုနှေးကွေးလျက်ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၁၈/၂၀၁၉ - ၂၀၂၂/၂၀၂၃ စိုက်ပျိုးရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုမဟာဗျူဟာနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအစီအစဉ်သည် နိုင်ငံ၏ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံမှုနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အထောက်အကူပြုရန်အတွက် စိုက်ပျိုးမွေးမြူထုတ်လုပ်မှု တိုးချဲ့ရေး၊ တောင်သူများ ဝင်ငွေတိုးပွားရေးနှင့် တောင်သူများ နိုင်ငံတကာဈေးကွက်များကို ပိုမိုလက်လှမ်းမီရေးတို့ကို ရည်ရွယ်ပါသည်။ (Ministry of Agriculture, Livestock and Irrigation, 2018)။ ထိုမဟာဗျူဟာတွင် “စိုက်ပျိုးရေး ကဏ္ဍရှိ ကျားမတန်းတူညီမျှ မရှိမှုနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ မလုံလောက်မှု” အား စိုက်ပျိုးရေးစနစ်၏ အားနည်းချက်တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပြီး အမျိုးသမီးများ၏ ဘဝ တိုးတက်ရေးနှင့် ၎င်းတို့၏ စိုက်ပျိုးရေးအခြေခံ စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်မှုများကို ပံ့ပိုးကူညီပေး ရေး ပန်းတိုင်အချို့ ထည့်သွင်းထားပါသည်။ အဆိုပါပန်းတိုင်များတွင် အမျိုးသမီးတောင်သူများ ၏ သီးခြားလိုအပ်ချက်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးရန်၊ ၎င်းတို့အား အသေးစားချေးငွေများ လက်လှမ်းမီရရှိရေးနှင့် သမဝါယမအသင်းအဖွဲ့များနှင့် ရပ်ရွာဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး ကူညီပံ့ပိုးရန်၊ အမျိုးသမီးများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများ ဆောင်ရွက်ပေးရန်၊ အမျိုးသမီးတောင်သူများ၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသော တိုးချဲ့ပညာပေး ဝန်ဆောင်မှုများ နှင့် စွန့်ခွဲတီထွင်အစီအစဉ်များ ဆောင်ရွက်ပေးရန်တို့ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုမဟာဗျူဟာစီမံကိန်း ၏ ရလဒ်များ ပေါ်ထွက်လာဖို့ဆိုလျှင် အားလုံးပါဝင်နိုင်မှုနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင် ရွက်မှု မြှင့်မားရေးသည် မရှိမဖြစ် ကြိုတင်ရှိထားရမည့် အခြေအနေတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ် ထားပါသည်။ ထို့အပြင် စိုက်ပျိုးရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၏ အကျိုးကျေးဇူးများကို အမျိုးသမီးများ အပါအဝင် လူအုပ်စုအမျိုးမျိုးမှ မျှဝေခံစားခွင့်ရရှိသင့်ပြီး အားလုံးပါဝင်နိုင်သော လုပ်ငန်းစဉ် သည် ပစ်ပယ်ခံတောင်သူများနှင့် မြေယာမဲ့များကို ဆင်းရဲတွင်းမှ ဆွဲတင်ပေးနိုင်မည်ဖြစ် ကြောင်း အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။

၅.၂။ အင်းလေးကန်ဒေသရှိ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ - ရွေးချယ်ထားသော တန်ဖိုးကွင်းဆက်များကို လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း

အင်းလေးကန်ဒေသသည် မြေဆီဩဇာကောင်းမွန်ပြီး သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ပေါကြွယ်ဝခြင်းကြောင့် စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်များ ရောင်းဝယ်ရာ အချက်အချာဒေသနှင့် ခရီးသွားများကို ဆွဲဆောင်နိုင်သည့် ဒေသတစ်ခု ဖြစ်လာပါသည်။ ထိုဒေသတွင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သော ကောက်ပဲသီးနှံများထဲတွင် လက်ဖက်၊ ချင်းနှင့် ထောပတ်သီးတို့လည်း ပါဝင်ပါသည်။ ထိုတန်ဖိုးကွင်းဆက်များကြားနှင့် မြို့နယ်များကြား ကုန်ထုတ်စွမ်းအားနှင့် အရင်းအမြစ်များ၊ ဈေးကွက် များကို လက်လှမ်းမီမှုတို့တွင် ကွာခြားချက်များ ရှိသော်လည်း ကျား-မ အခြေပြု အလုပ်တာဝန် ခွဲဝေသတ်မှတ်ပုံမှာမူ အားလုံးအတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသားများသည် မြေပြုပြင်ခြင်း သို့မဟုတ် ထွန်ယက်ခြင်းတို့နှင့်စပ်လျဉ်းသော အလုပ်များကို ပိုမိုလုပ်ကိုင်ကြပြီး အမျိုးသမီးများ မှာမူ စိုက်ပျိုးခြင်း၊ ပေါင်းနှုတ်ခြင်း၊ ကောက်စိုက်ခြင်း၊ ရိတ်သိမ်းခြင်း၊ ခြွေလှည့်ခြင်း၊ ရိတ်သိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း လုပ်ငန်းများနှင့် ဈေးတွင် ရောင်းချခြင်းများကို လုပ်ကိုင်လေ့ရှိပါသည် (SDC, 2018)။ သို့သော် UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းအရ တန်ဖိုးကွင်းဆက်များ၏ အချို့အစိတ် အပိုင်းများတွင် အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားနှစ်ဦးစလုံး ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြပြီး အမျိုးသားသီးသန့် သို့မဟုတ် အမျိုးသမီးသီးသန့် ဆောင်ရွက်သော လုပ်ငန်းဟူ၍ မရှိပါ။ အပိုင်း ၃.၃.၂ တွင် တင်ပြ ခဲ့သည့်အတိုင်း အမျိုးသမီးများသည် လယ်ယာလုပ်ငန်းခွင်တွင် လုပ်ကိုင်ရသော အလုပ်များ အပြင် အိမ်မှုကိစ္စတာဝန်များနှင့် ပြုစုစောင့်ရှောက်ရသည့် အလုပ်များကို အားလုံးမဟုတ်လျှင် ပင် အများစုကို တာဝန်ယူကြရသဖြင့် အလုပ်ဝန်ကို နှစ်ဆတိုး၍ ထမ်းရွက်ရပါသည်။

စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အဓိကအတားအဆီးများထဲမှ တစ်ခုသည် အင်းလေးကန်ဒေသရှိ တောင်သူအများအပြားမှ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းအပေါ် ရှုမြင်ပုံနှင့် ဆက်စပ် နေဟန်တူပါသည်။ ရွေးချယ်ထားသော မြို့နယ်များတွင် UNCTAD ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှု များအရ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတောင်သူများ၏ ၉၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် ၎င်းတို့၏ လယ်ယာ လုပ်ငန်းကို စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအဖြစ် ရှုမြင်ခြင်း မရှိကြဘဲ ၎င်းတို့၏ မိသားစုလိုအပ်ချက်များ ကို ဖြည့်ဆည်းရန်အတွက် ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာ လုပ်ကိုင်လာခဲ့သည့် ထုံးတမ်းစဉ်လာ လုပ်ဆောင်မှုတစ်ခုအဖြစ်သာ ရှုမြင်ကြပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော စိတ်သဘောထားခံယူချက်ကြောင့် တောင်သူအများစုတွင် ကုန်ထုတ်စွမ်းအား မြှင့်တင်ရေးအတွက် လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြုနိုင်သည့် အစီအစဉ်များ မရှိကြသလို ၎င်းတို့၏ ထုတ်လုပ်မှုအရည်အသွေးကို မည်သို့ တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်ရမည်ဆိုသည်ကိုလည်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်းမသိကြပါ။ တောင်သူများ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရသည် ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ အခက်အခဲအများအပြားနှင့်အတူ ထိုသဘောထား ခံယူချက်ကြောင့် ကုန်သည်များ၊ ပြုပြင်စီမံထုတ်လုပ်သူများနှင့် နောက်ဆုံးစားသုံးသူများ အလိုရှိသော အရည်အသွေးဆိုင်ရာနှင့် အရေအတွက်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို ပြည့်မီအောင် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိကြပါ။ အပိုင်း ၄.၄.၂ တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သည့်အတိုင်း တောင်သူများ၏ သီးခြားလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ဦးတည်သည့် သင်တန်းအစီအစဉ်များအား တက်ရောက် နိုင်မှု အကန့်အသတ်ရှိခြင်းကလည်း ထိုကဏ္ဍ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အဟန့်အတားဖြစ်စေပါ သည်။

စိုက်ပျိုးရေးကိရိယာတန်ဆာပလာများ လက်လှမ်းမီမှု နည်းပါးခြင်း၊ ထွန်စက်ကဲ့သို့ အခြေခံ စက်ပစ္စည်းများကိုပင် အသုံးပြုနိုင်မှုမရှိခြင်းကလည်း ထိုအခြေအနေကို ပို၍ဆိုးရွားစေ ပါသည်။

UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းအရ အမျိုးသမီးတောင်သူများသည် အိမ်ထောင်စုအများစုတွင် ဒုတိယတန်းနေရာကိုသာ ရရှိထားသော်လည်း အခြေခံစိုက်ပျိုးရေးသွင်းအားစုများ ဝယ်ယူခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များအတွက် ဈေးနှုန်းညှိနှိုင်းခြင်း၊ စီးပွားရေးဘဏ်များက မဟုတ်သည့် အခြားနေရာများမှ ချေးငွေများကို ရယူခြင်းတို့တွင် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် ရှိကြပါသည်။³⁴ သို့သော် ပို၍ အဆင့်မြင့်သော၊ ဈေးကြီးသော သွင်းအားစုများအတွက်ကမူ ၎င်းတို့၏ ခင်ပွန်းများ သို့မဟုတ် အခြား အမျိုးသားမိသားစုဝင်များက ဆုံးဖြတ်ကြပါသည်။ အင်းလေးကန်ဒေသတွင် ကန်ထရိုက်လယ်ယာစနစ်³⁵ ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကျင့်သုံးခြင်း မရှိပါ။ UNCTAD ၏ ဝယ်ယူ စစ်တမ်းတွင် အမျိုးသမီးတောင်သူများနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာတွင် ကန်ထရိုက်လယ်ယာ စနစ်ကို ကျင့်သုံးခဲ့သည်ဟု ဖြေဆိုသူမှာ တစ်ဦးသာ ရှိပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် တောင်သူများ သည် ကန်ထရိုက်စာချုပ်များတွင် လက်မှတ်ထိုးရန် တွန့်ဆုတ်တတ်ကြပြီး ဝယ်ယူမှုများနှင့် နှုတ် ဖြင့်သာ ပြောဆိုညှိနှိုင်းလိုကြပါသည်။ အကြောင်းတစ်ခုမှာ စာတတ်မြောက်မှုအဆင့် နိမ့်ပါးမှု ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ အပိုင်း ၃.၄.၁ တွင် တင်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည့်အတိုင်း ရှမ်းပြည်နယ်သည် နိုင်ငံ တွင်းတွင် စာတတ်မြောက်မှုနှုန်း အနည်းဆုံး ပြည်နယ် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် အပေးအယူ၊ အရောင်းအဝယ်များတွင် စာဖြင့် ရေးသားခြင်း၊ လက်မှတ်ထိုးခြင်းတို့ ပြုလုပ်ရန် မလိုသော ထုံးတမ်းစဉ်လာ ရှိသောကြောင့်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဝယ်ယူမှုများကလည်း စာချုပ်များ လက်မှတ် ထိုးရန် ထက်သန်မှု မရှိလှပါ။ အကြောင်းမှာ ၎င်းတို့ထံ ပစ္စည်းပေးသွင်းနေကျလူများကို ယုံကြည်သောကြောင့်သာမက သဘောတူထားသူက ပစ္စည်းပေးသွင်းနိုင်ခြင်း မရှိလျှင် အခြား သူများထံမှ အလွယ်တကူ ပစ္စည်းပြောင်းလဲဝယ်ယူနိုင်ရန်အတွက်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဝယ်ယူ များနှင့် အမျိုးသမီးတောင်သူများကြား သဘောတူညီမှုစာချုပ်များ ချုပ်ဆိုသောအခါ ထိုစာချုပ် များကို လက်မှတ်ရေးထိုးသူများမှာ အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ကြပြီး အများအားဖြင့် ငွေလက်ခံရရှိသူ များမှာလည်း ထိုအမျိုးသမီးများ ဖြစ်ပါသည်။

³⁴ UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းတွင် ပါဝင်ဖြေဆိုခဲ့သော အမျိုးသမီး ၆၀ အနက် ၄၂ ဦးက ၎င်းတို့သည် ချေးငွေ များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကိုယ်တိုင် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသည်ဟု ဆိုပါသည်။ အမျိုးသမီးများအားလုံးက ၎င်းတို့ဖာသာ သို့မဟုတ် ခင်ပွန်းဖြစ်သူနှင့်အတူ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခွင့် ရှိသည်ဟုဆိုပါသည်။ နမူနာအုပ်စုအရွယ်အစားမှာ သေးငယ် ခြင်းကြောင့် ဤသည်မှာ ဆက်လက်လေ့လာဆန်းစစ်ရန် လိုအပ်သည့် တွေ့ရှိချက်တစ်ခုသာ ဖြစ်ပါသည်။

³⁵ FAO (2017) အရ ကန်ထရိုက်လယ်ယာစနစ်သည် ဝယ်ယူတစ်ဦးနှင့် တောင်သူတစ်ဦးကြား သဘောတူညီထား သည့်အတိုင်း ဆောင်ရွက်သည့် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုပြီး လယ်ယာထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ်မှု နှင့် ဈေးကွက်ဖော်ဆောင်မှုဆိုင်ရာ စည်းကမ်းချက်များကို သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် တောင်သူ ဘက်မှ ထုတ်ကုန်တစ်ခုကို သတ်မှတ်ထားသည့် ပမာဏအတိုင်း ပေးသွင်းရန် သဘောတူပါသည်။ ထုတ်ကုန်များ သည် ဝယ်ယူဘက်မှ သတ်မှတ်ထားသော အရည်အသွေးစံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီရမည်ဖြစ်ပြီး ဝယ်ယူ သတ်မှတ် သည့် အချိန်တွင် ပေးသွင်းရမည်ဖြစ်သည်။ ဝယ်ယူဘက်မှလည်း ထုတ်ကုန် ဝယ်ယူရန် ကတိကို တည်ရမည်ဖြစ် ပြီး တစ်ခါတစ်ရံ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုအတွက် အထောက်အကူဖြစ်မည့် အကူအညီများ ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ ဥပမာ သွင်းအားစုများ ပံ့ပိုးခြင်း၊ မြေပြုပြင်ပေးခြင်းနှင့် နည်းပညာအကြံဉာဏ်များပေးခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

အင်းလေးကန်ဒေသမှ အမျိုးသမီးတောင်သူအများစုသည် ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို ကုန်သည် များ သို့မဟုတ် စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန် ပြုပြင်စီမံထုတ်လုပ်သူများထံသို့ ရောင်းချကြပါသည်။ ရှားရှားပါးပါး ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍမှ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသို့ တိုက်ရိုက်ရောင်းချခြင်းများ လည်း ရှိပြီး အများစုသည် NGO သို့မဟုတ် အခြားအဖွဲ့အစည်း တစ်ခုခုမှ ချုပ်ဆိုပေးသော ကန်ထရိုက်စာချုပ်များမှတစ်ဆင့် ရောင်းချခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပင်းတယရှိ Golden Ground Organic Farmers Group သည် ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ပေးနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအဖွဲ့သည် ဟိုတယ်များ၊ စားသောက်ဆိုင်များနှင့် ပွဲလမ်းများတွင် အကျွေးအမွေးတာဝန်ယူသူများကို အထူး ပြုဝန်ဆောင်ပေးနေသော နိုင်ငံတကာ လက်ကားကုမ္ပဏီတစ်ခုနှင့် ၎င်း၏ အဖွဲ့ဝင်များကို ချိတ်ဆက်ပေးထားပြီး စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ကူညီပေးပါသည်။

UNCTAD မှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော အမျိုးသမီးတောင်သူများအားလုံးသည် ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန် များကို အင်းလေးကန်ဒေသအတွင်းရှိ ၎င်းတို့၏ မြို့နယ်များတွင်ပင် ရောင်းချကြပြီး ၎င်းတို့ထဲမှ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းကမူ ရှမ်းပြည်နယ်တွင်းရှိ အခြားဈေးကွက်များတွင် သွားရောက်ရောင်းချပါ သည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအားလုံးထဲတွင် ရှမ်းပြည်နယ်ပြင်ပရှိ ဈေးကွက်များသို့ တင်ပို့ ရောင်းချသူမှာ အနည်းငယ်မျှသာရှိပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော တောင်သူများထဲတွင် နိုင်ငံ ခြားဈေးကွက်များသို့ ရောင်းချသော တောင်သူတစ်ဦးမျှ မရှိပါ။ တောင်သူများ၏ သုံးပုံနှစ်ပုံ ကျော်က နိုင်ငံခြားသို့ ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို တင်ပို့ရောင်းချနိုင်ခြင်း မရှိအောင် ဟန့်တား ထားသော အဓိကအတားအဆီးမှာ ကုန်ထုတ်စွမ်းရည်အကန့်အသတ်ရှိခြင်းပင် ဖြစ်ကြောင်း ပြောပါသည်။ အခြားအတားအဆီးများထဲတွင် အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ် မရှိခြင်း၊ ချေးငွေဖြည့် ဆည်းမှု လုပ်ငန်းစဉ်များ လုံလောက်မှု မရှိခြင်းနှင့် ပို့ကုန်မြှင့်တင်ရေးအဖွဲ့အစည်းများမှ လုံလောက်စွာ ပံ့ပိုးမှု မရှိခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ UNCTAD ၏ အသင်းအဖွဲ့များ စစ်တမ်းတွင် အမျိုးသမီး၏ စွန့်ဦးတီထွင်နိုင်မှုစွမ်းရည် နည်းပါးခြင်း၊ အချိန်နည်းပါးခြင်း၊ မိမိကိုယ်မိမိ ယုံကြည်မှု မရှိခြင်းနှင့် ကျားမရေးရာ ပုံသေကားကျ ယူဆချက်များသည် အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ချဲ့ထွင်မှုအတွက် အကြီးမားဆုံးအတားအဆီးများအဖြစ် ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိခဲ့ ပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန်နှင့် ခရီးသွား လုပ်ငန်းကဏ္ဍနှင့် ချိတ်ဆက်နိုင်ရန်အတွက် ဝင်ရောက်ကူညီဆောင်ရွက်ပေးရမည့် အဓိက နယ်ပယ်များမှာ တန်ဖိုးမြှင့်ထုတ်ကုန်များ ကူးပြောင်းထုတ်လုပ်နိုင်ရန် ပံ့ပိုးပေးခြင်းနှင့် ဈေးကွက်သတင်းအချက်အလက်များ ပိုမိုလက်လှမ်းမီရရှိရန် ပံ့ပိုးပေးခြင်းတို့ပင် ဖြစ်သည်ဟု အသင်းအဖွဲ့များက ဆိုပါသည်။

အဆိုပါတွေ့ရှိချက်များသည် ILO နှင့် Sasakawa Peace Foundation (2020) ³⁶ တို့မှ ဆောင်ရွက် ခဲ့သော ဆန်းစစ်လေ့လာမှု တွေ့ရှိချက်များကို ထပ်လောင်းအတည်ပြုပေးပါသည်။ အမျိုးသမီး

³⁶ ထိုဆန်းစစ်လေ့လာမှုကို ၂၀၁၈ အောက်တိုဘာလမှ ၂၀၁၉ မတ်လအတွင်းတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ဆန်းစစ် မှုတွင် စာရွက်စာတမ်းများ လေ့လာခြင်း၊ နေပြည်တော်နှင့် ရန်ကုန်ရှိ ဆက်စပ်သက်ဆိုင်သော အဖွဲ့အစည်း ၂၃ ခုနှင့်

စွန့်ခွါးတီထွင်သူများက နိုင်ငံခြားဈေးကွက်များအကြောင်းနှင့် ထိုဈေးကွက်များနှင့် မည်သို့ချိတ်ဆက်ရမည်ဟူသည့် သတင်းအချက်အလက်များ လက်လှမ်းမီရရှိရန် ခက်ခဲခြင်းကို အဓိကကန့်သတ်ချက်တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ကြပါသည်။ နိုင်ငံခြားဈေးကွက်တွင် ထုတ်ကုန်များ အတွက် မည်သည့်သတ်မှတ်ချက်များ ရှိကြောင်း မသိခြင်းနှင့် ကုန်စည်ပြပွဲများနှင့် ပို့ကုန် အတွက် ကျင်းပသော နှီးနှောဖလှယ်ပွဲများ တက်ရောက်သည့် အတွေ့အကြုံ နည်းပါးခြင်း တို့ကြောင့် အမျိုးသမီးစွန့်ခွါးတီထွင်သူများက ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို ပြည်ပသို့ တင်ပို့ရန် အဆင်သင့်မဖြစ်သေးဟု ခံစားကြရပါသည်။ ကုန်ထုတ်စွမ်းရည် အကန့်အသတ်ရှိခြင်းနှင့် ဘာသာစကား အခက်အခဲများကလည်း ထပ်ဆောင်းကြုံတွေ့ရသော အဟန့်အတားများ ဖြစ်ပါသည်။

စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍရှိ လုပ်ငန်းရှင်အသင်းအဖွဲ့များထဲတွင် မြန်မာနိုင်ငံ သစ်သီးဝလံ၊ ပန်းမန် နှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်တင်ပို့ရောင်းချသူများအသင်း (MFFVPEA) သည် အတက်ကြွဆုံးဖြစ်ပြီး အဖွဲ့ဝင်များအား ခေါင်းဆောင်မှုနှင့် လမ်းညွှန်မှုများ ပေးပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်းတွင် ထိုအသင်းသည် တောင်ကြီး၌ သရက်သီး၊ ဟိုပုံး၌ ထောပတ်သီး နှင့် ပင်းတယ ၌ လက်ဖက်တန်ဖိုးကွင်းဆက်များကို ပံ့ပိုးကူညီပါသည်။ MFFVPEA ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို အင်းလေးကန်ဒေသသို့ ချဲ့ထွင်ပြီး တန်ဖိုးကွင်းဆက်သုံးခုစလုံးရှိ အမျိုးသမီးတောင်သူများကို နိုင်ငံခြားဈေးကွက်များသို့ လက်လှမ်းမီစေရန် ကူညီပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။

အင်းလေးကန်ဒေသသည် အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ်ခြင်းအပါအဝင် စိုက်ပျိုးရေးတွင် အခြားဒေသများနှင့်မတူ တမူထူးခြားသော အားသာချက်များ ရှိသော်ငြား လည်း ထိုဒေသတွင် ချင်းနှင့် ထောပတ်သီးကို စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်ခြင်းသည် အတန်အသင့် စိမ်းနေသေးသော လုပ်ငန်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ချင်းသည် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် နှစ်စဉ် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သော သီးနှံတစ်ခု ဖြစ်သော်လည်း တောင်သူများသည် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံခြားဈေးကွက်မရှိခြင်းကြောင့် ထောပတ်သီးကို စိုက်ပျိုးရန် တွန့်ဆုတ်ကြပါသည် (SDC, 2018)။ သို့သော် အင်းလေးကန်ဒေသတွင် လက်ဖက်ကို စီးပွားဖြစ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခဲ့သည်မှာ ကြာမြင့်လှပြီဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများသည် ရွေးချယ်လေ့လာထားသော ထုတ်ကုန်သုံးခုတွင် တစ်ခု သို့မဟုတ် တစ်ခုထက်ပိုသော ထုတ်ကုန်များကို စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နေကြပြီး မကြာခဏဆိုသလို ထိုထုတ်ကုန်များကို သစ်သီးဝလံနှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်ကဲ့သို့သော အခြားထုတ်ကုန်များနှင့် အတူ တွဲဖက်စိုက်ပျိုးလေ့ရှိပါသည်။

ရွေးချယ်လေ့လာထားသော တန်ဖိုးကွင်းဆက်သုံးခု၏ အဓိကလက္ခဏာရပ်များကို အောက်ပါ အတိုင်း အကျဉ်းချုပ်တင်ပြအပ်ပါသည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း၊ အဓိကအားဖြင့် ရန်ကုန်နှင့် အနီးတစ်ဝိုက်မြို့နယ်များမှ အမျိုးသမီးစွန့်ခွါးတီထွင်သူများ ပါဝင်သော ဦးတည်အုပ်စုဆွေးနွေးပွဲသုံးခုနှင့် အမျိုးသမီး စွန့်ခွါးတီထွင်သူ ၂၀၈ ဦးအား စစ်တမ်းကောက်ယူမှုတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ဆန်းစစ်လေ့လာမှု၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခု တည်ထောင်ပြီး တိုးတက်အောင် မြင်အောင် ဆောင်ရွက်ရာတွင် အမျိုးသမီးများ သီးခြားရင်ဆိုင်ရသော အဟန့်အတားများကို ဖော်ထုတ်ရန် ဖြစ်ပါသည်။

၅.၂.၁။ လက်ဖက်

မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အဋ္ဌမမြောက် လက်ဖက်အများဆုံး ထုတ်လုပ်သော နိုင်ငံ ဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံမှ တင်ပို့သော လက်ဖက်များ၏ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းကို ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်းတွင် ထုတ်လုပ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည် (ILO, 2019b)။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် လက်ဖက်စိမ်းမှ ထုတ်လုပ်သော အဓိကထုတ်ကုန်နှစ်မျိုးမှာ လက်ဖက်ခြောက် (ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာဈေးကွက်များအတွက်) နှင့် လက်ဖက်စို (ပြည်တွင်းဈေးကွက်အတွက်) ဖြစ်ပါသည်။ အင်းလေးကန်ဒေသ တွင် လက်ဖက်ခြောက်နှင့် လက်ဖက်စိုကို များသောအားဖြင့် အိမ်ထောင်စုအဆင့်တွင် ရိုးရာနည်းစနစ်များဖြင့်သာ ထုတ်လုပ်ကြဟန်တူပါသည် (ILO, 2019b)။ ဥပမာ တောင်သူအချို့ သည် လက်ဖက်ခြောက် ပြုလုပ်ရာတွင် နေလှန်းခြင်းနှင့် ထင်းတို့ကို အသုံးပြုပါသည်။ လက်ဖက်စို ပြုလုပ်သောအခါ အချဉ်ဖောက်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အခြောက်လှန်းထားသော လက်ဖက်ရွက်များကို မြေအောက်တွင် မြှုပ်နှံခြင်း သို့မဟုတ် အေး၍မှောင်သော နေရာတွင် ထားရှိခြင်းတို့ ပြုလုပ်ပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ပိုမိုခေတ်မီတိုးတက်သော လက်ဖက်လုပ်ငန်းများလည်း ရှိပြီး ထုတ်လုပ်သည့် စက်ရုံများသည် လက်ဖက်စိုက်ပျိုးရာနေရာတွင် တည်ရှိကာ အပူပေး၍ ပိုးသန့်စင်သော စက်များ (pasteurization machines) ကို အသုံးပြုပါသည်။ စီမံပြုပြင် ထုပ်ပိုးသော စက်ရုံများကမူ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ဖက်ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားရာ အချက်အချာ ဖြစ်သော မန္တလေးတွင် စုဝေးတည်ရှိနေပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းနှင့် အင်းလေးကန် ဒေသတွင် အဓိကလက်ဖက်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သော ဒေသများမှာ ပင်းတယ၊ ရွှင်နှင့် ပင်လောင်းတို့ဖြစ်ပြီး အဓိကဈေးကွက်သည် ပင်လောင်းဖြစ်ပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်း တွင် လက်ဖက်ထုတ်လုပ်ခြင်း (ခန့်မှန်းခြေ လက်ဖက်မက်ထရစ်တန် ၂၅,၀၀၀ ခန့်) ကို လုပ်ကွက်ငယ်တောင်သူများက အဓိကလုပ်ကိုင်ကြပါသည်။

လက်ဖက်ထုတ်လုပ်သူများသည် ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ အခက်အခဲအမျိုးမျိုးကို ရင်ဆိုင်နေကြရပြီး စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ပြုပြင်စီမံထုတ်လုပ်မှု အလေ့အကျင့်များ လုံလောက်ကောင်းမွန်မှု မရှိခြင်း (ဥပမာ ကိုင်းချိုင်းခြင်း၊ မြေဆီလွှာအတွက် သွင်းအားစုများ အသုံးပြုခြင်းနှင့် တစ်ကိုယ်ရေ သန့်ရှင်းရေးစံနှုန်းများ)၊ လုပ်သားရှားပါးခြင်း၊ ချေးငွေရရှိမှုအခက်အခဲရှိခြင်း၊ သိုလှောင် ခြင်း၊ ပြုပြင်စီမံခြင်းနှင့် ထုပ်ပိုးခြင်းအတွက် အခြေခံအဆောက်အအုံများ လုံလောက်စွာ လက် လှမ်းမီမှု မရှိခြင်း၊ အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်ထုတ်ပေးသည့် စနစ်များ လုံလောက်မှု မရှိခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုသို့သော အားနည်းချက်များက တန်ဖိုးမြင့်ထုတ်ကုန်များ ဖန်တီးထုတ်လုပ်နိုင် မည့် အလားအလာကို လျော့နည်းစေပါသည် (ILO, 2019b)။ UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်း တွင် ပါဝင်ဖြေဆိုခဲ့သော အမျိုးသမီး ထုတ်လုပ်သူများ၏ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်က ၎င်းတို့သည် သင်တန်းများ ယခုထက်ပို၍ ရရှိမည်ဆိုလျှင် ၎င်းတို့၏ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု အရည်အသွေး၊ အရေအတွက်နှင့် မျိုးကောင်းမျိုးသန့်များ စိုက်ပျိုးနိုင်မှုတို့ တိုးတက်လာနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ကြ ပါသည်။

ဂျာမန်နည်းပညာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (GIZ) သည် ထုတ်လုပ်မှုနည်းစနစ်များ တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် ကူညီပေးခြင်း၊ တောင်သူအဖွဲ့များ နှင့်/သို့မဟုတ် ကျေးရွာများကို လက်ဖက်

ပြုပြင်စီမံထုတ်လုပ်မှုအတွက် စက်ရုံများ စနစ်တကျ ဆောက်လုပ်နိုင်ရန် အားပေးခြင်းများ လုပ်ဆောင်နေပါသည်။ သို့သော် တိုးတက်မှုမှာ အကန့်အသတ်ရှိပါသည်။ အကြောင်းမှာ ပြည်တွင်းစားသုံးသူများသည် လက်ဖက်ကို သမားရိုးကျနည်းလမ်းဖြင့် စီမံထုတ်လုပ်သည်ကို နှစ်သက်လက်ခံကြပြီး တရုတ်နိုင်ငံမှ ဝင်လာသော လက်ဖက်များ၏ ယှဉ်ပြိုင်မှုကြောင့် ဈေးတင်၍လည်း မရသဖြင့် စက်ရုံအလုပ်ရုံများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်ရန် အခက်အခဲရှိပါသည်။ နောက်ထပ်ပြဿနာတစ်ခုမှာ လက်ဖက်ထုတ်လုပ်သူများတွင် တူညီသော နည်းဗျူဟာ မရှိခြင်း နှင့် ထုတ်လုပ်သူများကြား၊ မြို့နယ်များကြား (ဥပမာ ပင်လောင်းနှင့် ပင်းတယ) အမှတ်တံဆိပ် အတွက် ပြိုင်ဆိုင်မှုများ မရှိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် လုပ်ကွက်ငယ်တောင်သူအများအပြား သည် လက်ဖက် စိုက်ပျိုးခြင်းနှင့် စီမံပြုပြင်ထုတ်လုပ်ခြင်းကို စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်ခြင်း မရှိကြသောကြောင့် အရည်အသွေးနှင့် အရေအတွက် တိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်လို မှုလည်း နည်းပါးပါသည်။

အမျိုးသမီးများသည် လက်ဖက်ခူးဆွတ်ခြင်း၊ ပြုပြင်စီမံခြင်းနှင့် ထုပ်ပိုးခြင်းမှ လက်ဖက်ခြောက် ရောင်းချခြင်းအထိ တန်ဖိုးကွင်းဆက်၏ အစိတ်အပိုင်းအမျိုးမျိုးတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်နေပါသည် (ILO, 2019b)။ အကြီးစားလက်ဖက်စိုက်ခင်းများနှင့် ပြုပြင်စီမံထုတ်လုပ်သည့် ကုမ္ပဏီကြီးများ ရှိလုပ်သားအင်အားစုတွင် အများစုသည် အမျိုးသမီးများဖြစ်ကြပြီး ရိတ်သိမ်းရာသီတွင် ၎င်းတို့ ၏ လုပ်သားအင်အားအတွင်း ပါဝင်လုပ်ကိုင်မှုအချိုးအစားသည် ပို၍ မြင့်မားပါသည်။ အမျိုးသားများတွင် အရက်သောက်ခြင်းနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခြင်း ပြဿနာများ ရှိသဖြင့် အမျိုးသမီးလုပ်သားများကို ပို၍ နှစ်သက်ကြပါသည် (ILO, 2019b)။ အင်းလေးကန်ဒေသရှိ အသေးစား ထုတ်လုပ်သူများသည် ၎င်းတို့ လိုအပ်သည့် လုပ်သားကို ရရှိစေရန် ရပ်ရွာအတွင်း အပြန်အလှန် အကူအညီပေးသည့်စနစ်ကို အသုံးပြုကြပြီး အကြီးစားထုတ်လုပ်သူများသည် အမျိုးသားများ ရော အမျိုးသမီးများကိုပါ ၎င်းတို့၏ လယ်တောတွင် အလုပ်မရှိသော အချိန်များ၌ ငှားရမ်းလုပ်ကိုင်စေပါသည်။ UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းအရ ပင်လောင်းနှင့် ဖယ်ခုံရှိ အမျိုးသား များနှင့် အမျိုးသမီးများသည် လက်ဖက်ရိတ်သိမ်းရာတွင် တူညီသော နေ့စားလုပ်ခကို ရရှိကြ ပါသည်။

လက်ဖက်၏ ပြည်တွင်းဝယ်လိုအားမှာ အတော်အတန်မြင့်မားသော်လည်း လက်ဖက်ထုတ်လုပ်သူအများစုသည် လက်ဖက်များကို တစ်ချိန်တည်းတွင် တိုးမြှင့်ထုတ်လုပ်နေကြသဖြင့် လက်ဖက်ဈေးနှုန်းသည် အတက်အကျ ရှိပါသည်။ ILO (2019b) အရ ဝယ်ယူသူများသည် သတင်းအချက်အလက်များ ပိုမိုလက်လှမ်းမီရရှိမှုကို အခွင့်ကောင်းယူ၍ အသေးစားထုတ်လုပ်သူများထံမှ ဈေးနှိမ်၍ ဝယ်ယူလေ့ရှိပြီး အသေးစားထုတ်လုပ်သူများမှာ ရသည့်ဈေးဖြင့် ရောင်းချရလေ့ရှိ ကြောင်း သိရပါသည်။ လုပ်ကွက်ငယ်တောင်သူများ၏ အော်ဂဲနစ်ထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ်မှု သည် ကနဦးအဆင့်တွင်သာ ရှိပါသေးသည်။ အမျိုးသမီးလက်ဖက်ထုတ်လုပ်သူများအတွက် ၎င်းတို့ အရပ်ဒေသရှိ ဈေးများသည် ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို အများဆုံးရောင်းချရာ နေရာ များဖြစ်ပြီး အဓိကအားဖြင့် ဒေသခံစားသုံးသူများထံ ရောင်းချကြပါသည်။

၅.၂.၂။ ချင်း

ချင်းသည် အင်းလေးကန်ဒေသတွင် အရေးပါသည့် နောက်ထပ်သီးနှံတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ချင်းကို ပင်းတယ၊ ရွာငံရှိ မြေနိမ့်လွင်ပြင်များ၊ အောင်ပန်း၊ ပင်လောင်း၊ ကလော၊ ဟိုပုံး၊ ဆီဆိုင်၊ တောင်ကြီးနှင့် ညောင်ရွှေတို့တွင် စိုက်ပျိုးပြီး အများစုကို တောင်စောင်းနိမ့်များနှင့် မြေပြန့်များ ပေါ်တွင် စိုက်ပျိုးပါသည်။ MIID (2018) သုတေသနအရ ကလောနှင့် ညောင်ရွှေရှိ တောင်သူ လေးဦးတွင် တစ်ဦးသည် ချင်းကို စိုက်ပျိုးပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သော ချင်းများ၏ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို ပြည်ပသို့ တင်ပို့ပြီး ဥရောပနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုမှ အရည်အသွေးမြင့် အော်ဂဲနစ်ချင်း ဝယ်လိုအားသည် မြင့်မားလာပါသည်။ ချင်းထုတ်လုပ်မှု ကွင်းဆက်သည် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းရှိ လူပေါင်း ၂၀,၀၀၀ နီးပါးအတွက် ရာသီပေါ် အလုပ် များ ရရှိနိုင်သည့်နေရာ ဖြစ်ပြီး (ILO, 2019c) ထုတ်လုပ်မှုအများစုကို လုပ်ကွက်ငယ်တောင်သူ များက လုပ်ဆောင်ကြပါသည်။

အဆင့်မြင့် စက်ပစ္စည်းများ သုံးစွဲနိုင်မှုမရှိခြင်းနှင့် ထိုဒေသ၏ မြေမျက်နှာသွင်ပြင်အနေ အထား ကြောင့် ချင်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုသည် လုပ်သားအင်အားအများအပြား သုံးစွဲရသော လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်ပါသည်။ ချင်းထုတ်လုပ်မှု လုပ်သားအင်အားစုတွင် အများစု (၅၀ နှင့် ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းကြား) သည် အမျိုးသမီးများဖြစ်ကြပြီး အဓိကအားဖြင့် စိုက်ပျိုးခြင်း၊ ပေါင်းနှုတ်ခြင်း၊ မီးရှို့ခြင်း၊ ရိတ် သိမ်းခြင်း၊ သန့်စင်ခြင်းနှင့် အမျိုးအစားခွဲခြားတို့ကို အဓိက လုပ်ကိုင်ကြပါသည်။ အမျိုးသား များကမူ ထွန်ယက်ခြင်း၊ ထယ်ထိုးခြင်းနှင့် မြေပြင်ခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ပါသည်။ အမျိုးသမီး များလုပ်ကိုင်သည့် အလုပ်များသည် အမျိုးသားများ လုပ်ကိုင်သည့်အလုပ်များလောက် စက် ပစ္စည်းသုံးစွဲမှု မရှိသဖြင့် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် ပို၍ ကြီးလေးသော အလုပ် ဝန်ကို ထမ်းကြရပါသည်။ အမျိုးသမီးများသည် ဓာတုပစ္စည်းများ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းစွာ သုံးစွဲရေး သင်တန်းများနှင့် သတင်းအချက်အလက်များကို အမျိုးသားများလောက် လက်လှမ်းမီ ခြင်း မရှိသဖြင့် ဓာတုပစ္စည်းများအသုံးပြုခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ကျန်းမာရေးပြဿနာများကို နားလည်သိရှိမှု နည်းပါးပါသည်။ အများအားဖြင့် အိမ်ထောင်စုများသည် လုပ်အားအတွက် မိသားစု အကူအညီနှင့် ရပ်ရွာအတွင်း အပြန်အလှန်ကူညီလုပ်ကိုင်ပေးသည့် အလေ့အထများ ပေါ်တွင် အားထားကြပြီး တစ်ခါတစ်ရံ လုပ်သားများ ငှားရမ်းလုပ်ကိုင်ခြင်းလည်း ရှိပါသည် (ILO, 2019c)။

ချင်းကို စိုက်ပျိုးပြီး ၈ လမှ ၁၀ လ အတွင်း ရိတ်သိမ်းပြီး ဟင်းခတ်အမွှေးအကြိုင်အဖြစ် လည်းကောင်း၊ ဆေးအဖြစ်လည်းကောင်း စီးပွားဖြစ် ရောင်းချပါသည်။ ချင်းကို အစို သို့မဟုတ် အခြောက်၊ ချင်းမှုန့်၊ ချင်းဆီ၊ ချင်းလိမ်းဆေးဆီ၊ ချင်းဘီယာနှင့် အလားတူထုတ်ကုန်များအဖြစ် ဈေးကွက်တင်ရောင်းချနိုင်ပါသည် (Burgess, 2017)။

ချင်းမျိုးများအကြောင်းနှင့် မည်သို့အကောင်းဆုံး အသုံးချရမည်ဆိုသည့် ဗဟုသုတ နည်းပါး ခြင်းကြောင့် တောင်သူများတွင် ဈေးကောင်းရအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်း နှင့်/သို့မဟုတ် စားသုံး သူများကြား ပိုမိုရောက်ရှိအောင် ထိုးဖောက်နိုင်စွမ်း အကန့်အသတ်ရှိပါသည်။ အချို့ချင်းမျိုး သည် အစိမ်းစားလျှင် ပိုကောင်းပြီး အချို့မျိုးများမှာမူ ချင်းဆီထုတ်ရန် သို့မဟုတ် ချင်းမှုန့် လုပ် ရန် ပို၍

သင့်တော်ပါသည်။ ဤကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို အကန့်အသတ်ဖြစ်စေသော အကြောင်းအချက်များထဲတွင် ချေးငွေဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်မှု မရှိခြင်း၊ ဈေးကွက်ချိတ်ဆက်မှုများ နှင့် ဈေးကွက်ဖော်ဆောင်မှုနည်းဗျူဟာများ (အထူးသဖြင့် အော်ဂဲနစ်ချင်းအတွက်) မရှိခြင်း အပြင် မြေဆီလွှာတိုက်စားခြင်းကဲ့သို့ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ အခြေအနေများ ပါဝင်ပါသည် (Burgess, 2017)။

UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းအရ အမျိုးသမီးချင်းထုတ်လုပ်သူများသည် ပြုပြင်စီမံထားခြင်း မရှိသည့် ချင်းအစိမ်းကိုသာ အများဆုံး ရောင်းချကြပါသည်။ သို့သော် ဈေးနှုန်းအတက်အကျ ပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အချို့တောင်သူများသည် ချင်းအခြောက်ကို ပြောင်းလဲထုတ်လုပ် ကြပြီး ထိုအတွက် သိုလှောင်သည့်နေရာ လိုအပ်လာပါသည်။ အမှန်စင်စစ် ချင်းစိုက်ပျိုးသူများမှ တင်ပြတောင်းဆိုမှု အများဆုံး အကူအညီသုံးခုထဲတွင် အရည်အသွေးမီ သိုလှောင်ရာဌာနများကို လက်လှမ်းမီ ရရှိရေးသည် တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ပဝယ်ယူသူများမှ မကြာခဏ ကမ်းလှမ်းလေ့ရှိသည့် အော်ဂဲနစ်ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများကို အမျိုးသမီးများတောင်သူများမှ ထုတ်လုပ်မှု အလွန်နည်းပါသည်။ UNCTAD စစ်တမ်းနမူနာထဲမှ မည်သည့်တောင်သူကမျှ ချင်းကို အော်ဂဲနစ်စံချိန်စံနှုန်းများနှင့်အညီ ထုတ်လုပ်နေခြင်း မရှိကြ ပါ။ ပင်းတယရီ Golden Ground အဖွဲ့ဝင် တောင်သူတစ်ဦးကသာ သူမ၏ ထုတ်ကုန်များသည် ဓာတုပစ္စည်းကင်းစင်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဖြေဆိုသူများထဲတွင် ချင်းမှ ထုတ်လုပ်သော အခြား ထုတ်ကုန်များကို ထုတ်လုပ်နေသူတစ်ဦးမျှ မရှိပါ။

အမျိုးသမီးတောင်သူများ ထုတ်လုပ်သော ချင်းအရည်အသွေးသည် နိုင်ငံတကာဈေးကွက်များမှ တောင်းဆိုသော စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီခြင်း မရှိပါ။ ၎င်းတို့သည် ထုတ်ကုန်များကို ပြည်ပသို့ တိုက်ရိုက်တင်ပို့ဖူးခြင်း မရှိကြသော်လည်း UNCTAD စစ်တမ်းတွင် ပါဝင်ဖြေဆိုသော ချင်းစိုက် ပျိုးသူ အမျိုးသမီးများသည် အရည်အသွေးနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ပြဿနာကို သိရှိကြပြီး ၎င်းတို့ထဲမှ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးက ၎င်းတို့သည် ထုတ်ကုန်များ၏ အရည်အသွေး၊ အရေအတွက်နှင့် စိုက်ပျိုးသည် မျိုးများကို မည်သို့ တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်ရမည်ဟူသည့် သင်တန်းများ မရရှိကြဟု ဆိုပါသည်။ ချင်းအရည်အသွေး တိုးတက်ကောင်းမွန်လာမည်ဆိုပါက နိုင်ငံခြားဈေးကွက်များသို့ ချဲ့ထွင်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများ ရရှိနိုင်ပြီး ရှမ်းပြည်နယ်မှ ချင်းများ သည် နိုင်ငံခြားဈေးကွက်များ (အထူးသဖြင့် ဥရောပနှင့် မြောက်အမေရိက) တွင် အရည်အသွေး ပြဿနာကြောင့် မကြာခဏ အပယ်ခံရလေ့ရှိသော တရုတ်ထုတ်ကုန်များနေရာတွင် တစ်စိတ် တစ်ပိုင်း အစားထိုးဝင်ရောက်လာနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည် (ILO 2019c).

ထုတ်ကုန်အရည်အသွေး တိုးတက်ရေးကို ထိခိုက်စေသော စိုက်ပျိုးရေးအလေ့အကျင့်များနှင့် အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်များ ရရှိနိုင်မှု အကန့်အသတ်ရှိခြင်းကလည်း ချင်းထုတ်လုပ်သူများ ထပ်ဆောင်းရင်ဆိုင်ရသည့် စိန်ခေါ်မှုများ ဖြစ်ပါသည်။ လေးထောင့်ကွက် (၅) တွင် တင်ပြထား သော ဥပမာတွင် ဝယ်ယူသူများ၏ သတ်မှတ်ချက်များကို တောင်သူများဘက်မှ ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင် စွမ်း အကန့်အသတ်ရှိပုံကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ဓာတုသွင်းအားစုများ၏ အန္တရာယ် နှင့်

ဂေဟလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ အကျိုးကျေးဇူးများအကြောင်း နားလည်သိရှိမှု မရှိခြင်းက အော်ဂဲနစ်ထုတ်လုပ်မှု စနစ်များသို့ ကူးပြောင်းရေးနှင့် အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်များ ရရှိရေးကို ဟန့်တားပိတ်ပင်ထားပါသည် (ILO, 2019c; Burgess, 2017)။ ထို့ပြင် ဤကဏ္ဍတွင် အခြေခံ အဆောက်အအုံများ (အထူးသဖြင့် ဆည်ရေသွင်းခြင်း) နှင့် တန်ဖိုးမြှင့်ထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ် ရန် စက်ပစ္စည်းများ အသုံးပြုနိုင်ခြင်းလည်း မရှိပါ။

လေးထောင့်ကွက် (၅) အရည်အသွေးစံချိန်စံနှုန်းများ ပြည့်မီရေးဆိုင်ရာ အခက်အခဲများ

မြန်မာနိုင်ငံရှိ Mennonite Economic Development Associates (MEDA) ၏ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ မိတ်ဖက်တစ်ဦးဖြစ်သော GEA သည် ၂၀၁၈-၂၀၁၉ တွင် ပင်းတယ၊ ကလောနှင့် အောင်ပန်းရှိ တောင်သူများထံမှ ချင်းများကို ကန်ထရိုက်လယ်ယာစနစ်ဖြင့် ဝယ်ယူခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ချင်း အများစုသည် GEA ၏ အရည်အသွေးစံချိန်စံနှုန်းများနှင့် မကိုက်ညီသဖြင့် အသုံးပြု၍ မရခဲ့ပါ။ အဓိကပြဿနာတစ်ခုမှာ မြေဆီလွှာရှိ ရောဂါတစ်မျိုးကြောင့် ချင်းကို ရေဆေးလိုက်သောအခါ အဖြူအစက်များပေါ်လာခြင်းဖြစ်ပြီး အရွယ်အစားနှင့်ချင်းမြစ်ပုံစံသည် ပြည်ပတင်ပို့နိုင်လောက် အောင် အဆင့်မမီပါ။

သို့သော်လည်း အိန္ဒိယနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်မှ ဝယ်လိုအား မြင့်မားသောကြောင့် တောင်သူများ သည် ပြည်တွင်းဈေးကွက်ထက် ဈေးကောင်းပိုရသည့် နိုင်ငံခြားဈေးကွက်များသို့ တင်ပို့ ရောင်း ချနိုင်ကြပါသည်။ ထိုနိုင်ငံခြားဈေးကွက်များတွင် အရည်အသွေးစံချိန်စံနှုန်း သတ်မှတ်ချက်များ သည် မြင့်မားခြင်း မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် တောင်သူများက GEA ၏ အရည်အသွေး သတ်မှတ်ချက် များသည် မလိုအပ်ဘဲ မြင့်မားနေသည်ဟု ယူဆလာကြပြီး GEA ကို အကောင်းမမြင်မှုများလည်း စတင်ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။

ရည်ညွှန်းချက် - UNCTAD ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများ

MFFVPEA သည် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် ချင်းထုတ်လုပ်သူများအသင်းကို ဖွဲ့စည်းနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းနေပါသည်။ သို့သော် UNCTAD ၏ အသင်းအဖွဲ့များစစ်တမ်းအရ ဈေးနှုန်းအတက်အကျ ကြောင့် ချင်းထုတ်လုပ်သူများမှ စိတ်ဝင်စားမှုများ နည်းပါးနေသဖြင့် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်သည် နှေးကွေးလျက်ရှိကြောင်း သိရှိရပါသည်။

၅.၂.၃။ ထောပတ်သီး

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မကြာမီကာလအတွင်း ထောပတ်သီးထုတ်လုပ်မှုမှာ များစွာ တိုးတက်လာပြီး တစ်နှစ်လျှင် မက်ထရစ်တန်ချိန် ၁၂၀,၀၀၀ ဝန်းကျင်ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်းတွင် ထောပတ်သီး စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်မှုကို ဟိုပုံး၊ တောင်ကြီးနှင့် အင်းလေးကန်၏ အရှေ့ဖက်ခြမ်းတို့တွင် တွေ့ရပါသည်။ တစ်နိုင်တစ်ပိုင် ထုတ်လုပ်မှုအချို့ကို ညောင်ရွှေ၊ ရွှင်နှင့် ပင်းတယတို့တွင် တွေ့ရပါသည် (ILO 2019c)။

စိုက်ပျိုးရေးအလေ့အကျင့်ကောင်းများကို ကျင်းသုံးမှုအားနည်းခြင်းနှင့် တစ်နေရာတည်းတွင် ဒေသမျိုးများကို ရောနှောစိုက်ပျိုးခြင်းတို့က အရည်အသွေးနှင့် အထွက်နှုန်းကို ကျဆင်းစေပါ သည်။

ထောပတ်သီးဒေသမျိုးပေါင်းမှာ ၇၀ ကျော် ရှိပြီး နိုင်ငံခြားမှ တင်သွင်းသော မျိုးများ လည်း အများအပြားရှိပါသည်။ UNCTAD ၏ တောင်သူနှင့် တောင်သူအသင်းအဖွဲ့များ စစ်တမ်း အရ အင်းလေးကန်ဒေသမှ တောင်သူများသည် မျိုးကောင်းမျိုးသန့်များ ရွေးချယ်စိုက်ပျိုးခြင်း၊ အပင်ပြုစုခြင်းနှင့် ရိတ်သိမ်းနည်းစနစ်များအကြောင်း ဗဟုသုတနှင့် အချက်အလက်များ လုံလောက်စွာ မရှိကြဟု ဆိုပါသည်။ ထိုအရာများက အဓိကအဟန့်အတားများ ဖြစ်နေပြီး အသီးအရွယ်အစားနှင့် အရည်အသွေးကို ထိခိုက်စေပါသည်။ ရရှိနိုင်သော အထောက်အထား များအရ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သော ထောပတ်သီးများထဲတွင် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီသည့် ထောပတ်သီးအချိုးအစားမှာ အနည်းငယ်မျှသာ ရှိပါသည် (ILO, 2019c)။

UNCTAD တောင်သူစစ်တမ်းမှ တွေ့ရှိချက်များအရ အမျိုးသမီးတောင်သူများကြားတွင် ထောပတ်သီး စိုက်ပျိုးရန် စိတ်ပါဝင်စားမှုများ တိုးပွားလာကြောင်း သိရှိရပါသည်။ စစ်တမ်းတွင် ပါဝင်သော ထောပတ်သီး စိုက်ပျိုးသူများ၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးက ၎င်းတို့သည် မကြာမီကမှ ထောပတ်သီးကို စတင်စိုက်ပျိုးကြခြင်း ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့၏ ထောပတ်ပင်များသည် ရှေ့လာမည့်နှစ် များတွင်မှ အသီးစသီးမည်ဟု ဆိုပါသည်။ စစ်တမ်းတွင် စိုက်ပျိုးသည့် ထောပတ်သီးမျိုးများ အကြောင်း မေးမြန်းခဲ့ခြင်း မရှိပါ။ သို့သော် အချက်အလက်များအရ ကမ္ဘာနှင့်အဝှမ်းတွင် စီးပွား ဖြစ်စိုက်ပျိုးမှုအများဆုံး ထောပတ်မျိုးဖြစ်သော Hass မျိုးနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ဒေသမျိုးအများ အပြားသည် အရည်အသွေးတည်ငြိမ်မှု မရှိကြောင်း အမျိုးသမီးတောင်သူများက သိရှိကြပါ သည်။ ထောပတ်သီး စိုက်ပျိုးသူ အမျိုးသမီးတောင်သူများ၏ ၄၅ ရာခိုင်နှုန်းက ၎င်းတို့ထုတ်ကုန် များ၏ အရည်အသွေး၊ အရေအတွက်နှင့် မျိုးများ တိုးတက်ကောင်းမွန်စေရန် သင်တန်းများ ပို၍ လိုအပ်လိမ့်မည်ဟု ဆိုပါသည်။ ထို့ပြင် ၎င်းတို့အတွက် ချေးငွေအထောက်အပံ့နှင့် တစ်နှစ်တာ အတွင်း ဈေးနှုန်းအတက်အကျများကို စီမံခန့်ခွဲကျော်လွှားနိုင်ရန် သိုလှောင်မှုနှင့် ဈေးကွက် အခြေခံအဆောက်အအုံများကို ပိုမို လက်လှမ်းမီအောင် ဆောင်ရွက်ပေးဖို့ လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

UNCTAD ၏ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍမှ ဝယ်ယူသူများစစ်တမ်းတွင် ဟိုတယ်နှင့် စားသောက်ဆိုင် အများစုသည် ထောပတ်သီးကို ထိုဒေသရှိ ဈေးများမှ ဝယ်ယူကြခြင်းဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါ သည်။ ILO (2019a) ၏ တွေ့ရှိချက်များအရ အဆင့်မြင့်ဟိုတယ်ကြီးများမှလွဲ၍ အခြားဟိုတယ် နှင့် တည်းခိုခန်းများ၊ စားသောက်ဆိုင်များအားလုံးသည် ဒေသထွက် သစ်သီးဝလံ၊ ဟင်းသီး ဟင်းရွက်များကိုသာ ဝယ်ယူလေ့ရှိကြကြောင်း သိရပါသည်။ ဟိုတယ်ကြီးများကမူ ၎င်းတို့၏ ဧည့်သည်များနှင့်ကိုက်ညီသည့် အရည်အသွေးမြင့် ထုတ်ကုန်များကို ပေးသွင်းနိုင်သော ယုံကြည် စိတ်ချရသည့် ထုတ်လုပ်သူများထံမှသာ ဝယ်ယူကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဈေးများသည် လတ်ဆတ်သော ထောပတ်သီးများကို ဝယ်ယူရန်အတွက် (ပြည်တွင်း) ခရီးသွားဧည့်သည်များနှင့် သာမန်ခရီးသွားလုပ်ငန်းများ အဓိကမှီခိုအားထားနေဆဲဖြစ်သော နေရာများ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းတွင် ထောပတ်သီး တစ်နိုင်တစ်ပိုင် ထုတ်လုပ်သော အမျိုးသမီးတောင်သူများသည် ဈေးများတွင် ရောင်းချခြင်းထက် ဝယ်ယူသူများ၊ ကြားပွဲစားများထံ

ရောင်းချကြကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဟိုတယ်များ၊ စားသောက်ဆိုင်များနှင့် တိုက်ရိုက် ဆက်သွယ်ရောင်းချခြင်း ဟုတ်ဟန်မတူပါ။

၅.၂.၄။ အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအလေ့အကျင့်ကောင်းများ

အချို့တောင်သူများသည် အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေးစနစ်သို့ ကူးပြောင်းခြင်း သို့မဟုတ် အော်ဂဲနစ် စိုက်ပျိုးရေး ထောက်ခံချက်လက်မှတ်များ လျှောက်ထားရယူခြင်းတို့ကို စိတ်ဝင်စားဟန်တူ သော်လည်း အချို့တောင်သူများကမူ ဈေးနှုန်းပို၍ချိုသာသည့် ဓာတ်မြေဩဇာ၊ ပိုးသတ်ဆေးနှင့် ပေါင်းသတ်ဆေး အသုံးပြုခြင်းကို ပို၍ နှစ်သက်ကြပါသည်။ အော်ဂဲနစ်ထုတ်ကုန်ပစ္စည်း ဖြစ်ကြောင်း ထောက်ခံအသိအမှတ်ပြုသည့်လက်မှတ် ရရှိရန် သတ်မှတ်ချက်များအား ပြည့်မီအောင် လုပ်ဆောင်ရန် ခက်ခဲခြင်းနှင့် ထိုလက်မှတ်လျှောက်ထား ရရှိရေး ရုံးလုပ်ငန်းကိစ္စများမှာ ရှုပ်ထွေးခြင်းကြောင့် တောင်သူများသည် အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေးကို လုပ်ကိုင်လိုခြင်း မရှိကြပါ။ သို့သော် UNCTAD ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများအရ အင်းလေးကန်ဒေသရှိ တောင်သူများသည် ဓာတုသွင်းအားစုများ အလွန်အကျွံ အသုံးပြုခြင်းကြောင့် လူသားများ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ထိခိုက်မှုများကို စတင် နားလည်သတိပြုမိလာကြပြီ ဖြစ်သည်။

တိုးတက်မှုတစ်ခုမှာ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်း ဝန်ကြီးဌာနသည် မြန်မာ့အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေးစံချိန်စံညွှန်းစာအုပ်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါ သည်။ ထိုစံချိန်စံညွှန်းများသည် အာဆီယံ၏ အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေးစံချိန်စံညွှန်းများနှင့် အပြည့် အဝကိုက်ညီအောင် ပြုစုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာနသည် အော်ဂဲနစ်ထုတ်ကုန် များအတွက် ထောက်ခံချက်လက်မှတ် ထုတ်ပေးရေးအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းပြီး ကွင်းဆင်းစစ်ဆေး သည့် အဖွဲ့များမှတစ်ဆင့် ကောက်ပဲသီးနှံအားလုံးအတွက် အော်ဂဲနစ်ထောက်ခံချက် လက်မှတ် များကို စစ်ဆေးထုတ်ပေးသွားရန် စီစဉ်နေပါသည်။ ၂၀၂၀ ဩဂုတ်လအထိ အဖွဲ့အစည်းများ ဖွဲ့စည်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆောင်ရွက်နေဆဲဖြစ်သဖြင့် မည်သည့်သီးနှံကိုမျှ အော်ဂဲနစ်လက်မှတ် ထုတ်ပေးခြင်း မရှိသေးပါ။

မြန်မာအော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်တင်ပို့ရောင်းချသူများအသင်း (MOGEA) ၏ ဦးဆောင်မှု အောက်တွင် ပင်းတယ်ရှိ Golden Ground အော်ဂဲနစ်တောင်သူများအဖွဲ့သည် ကွန်ရက်အဖွဲ့ဝင် များအတွက် အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေးသင်တန်းများနှင့် အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေးသွင်းအားစုများကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ MOGEA သည် ဒေသအတွင်းရှိ တောင်သူများကို စည်းရုံးရန် ကြိုးပမ်းနေပါ သည်။ အထူးသဖြင့် ချင်းစိုက်တောင်သူများကို စည်းရုံး၍ ရန်ကုန်ရှိ အော်ဂဲနစ်ဈေးကွက်ကို ထိုးဖောက်ရန်နှင့် မကြာမီကမှ တည်ထောင်ထားပြီး ဟိုတယ်များ၊ စားသောက်ဆိုင်များနှင့် ပွဲလမ်းသဘင် အကျွေးအမွှေးတာဝန်ခံများထံ ရောင်းချသော နိုင်ငံတကာလက်ကားကုမ္ပဏီ တစ်ခုသို့ ပစ္စည်းပေးသွင်းနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် Golden Ground သည် ကျေးရွာများကိုလည်း Participatory Guarantee System (PGS) (စိုက်ပျိုးသူ၊ စားသုံးသူ၊ ရောင်း

ချသူများ ပါဝင်အကဲဖြတ်ပြီး ဝိုင်းကြီးချုပ်စနစ်ဖြင့်အသိအမှတ်ပြု လက်မှတ်ထုတ်ပေးခြင်း) စနစ်ဖြင့် အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ် ရရှိရန်လည်း ကူညီနေပါသည်။³⁷

ထိုဒေသတွင် လူထုအခြေပြုခရီးသွားလုပ်ငန်းများနှင့် အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေးတို့ ချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်နေသော သာဓကများလည်း ရှိပါသည်။ ဥပမာ ရွှာခံရှိ တိုင်းရင်းသားများသည် အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေး အလေ့အကျင့်များကို တက်ကြွစွာကျင့်သုံးကြပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မှုဆိုင်ရာ အသိပညာများလည်း ရှိကြပါသည်။ ၎င်းတို့က ခရီးသွား လုပ်ငန်းဝန်ဆောင်မှုများ (ဥပမာ ခြေလျင်တောင်တက်ခြင်း) နှင့် ၎င်းတို့၏ အော်ဂဲနစ် လိမ္မော်၊ ကော်ဖီနှင့် လက်ဖက်ခင်းများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား သစ်ခွံခြံများနှင့်ချိတ်ဆက်၍ လူထုအခြေပြု ခရီးသွားလုပ်ငန်းကို စတင်လုပ်ကိုင်နေပြီဖြစ်သည်။ အလားတူပင် တောင်ပေါ်ဒေသတွင် အော်ဂဲ နစ် စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ကိုင်သော ဖယ်ခုံ PGS အဖွဲ့သည်လည်း ဖယ်ခုံရှိ ‘လွယ်ပန်းစုံ’ လူထု အခြေပြုခရီးသွားလုပ်ငန်းနှင့် ချိတ်ဆက်ထားပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ခရီးသွားလုပ်ငန်း အမျိုး အစားသည် ဤဒေသတွင် အသစ်ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်ပြီး ထိုအဖွဲ့တွင် ရေရှည်အတွက် ချမှတ်ထားသော မျှော်မှန်းချက်လည်း ရှိပါသည်။ သို့သော် ဝေးလံခေါင်ဖျားဒေသတွင် တည်ရှိနေ မှုကြောင့် ထိုဒေသရှိ ခရီးသွားလုပ်ငန်းဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေပါသည်။

အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေး၏ ရှင်သန်ရပ်တည်နိုင်မှုနှင့် ရေရှည်တည်တံ့နိုင်မှု၊ ယင်းကို လူထုအခြေ ပြုခရီးသွားလုပ်ငန်းနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးမှုတို့အတွက် သီးသန့်ဦးတည်သော မူဝါဒများ ချမှတ် ဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထိုမူဝါဒများထဲတွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အတွက် အကြံပေးဝန်ဆောင်မှုများနှင့် သင်တန်းများ၊ အဆိုပါနယ်ပယ်များတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု များ ပြုလုပ်နိုင်ရေးအတွက် အမတ်တော်ကြေးနှင့် ချေးငွေအစီအစဉ်များ၊ ဈေးကွက်ချိတ်ဆက်ပေး မှုများ ပါဝင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အစီအစဉ်များတွင် အမျိုးသမီးများလည်း အကျိုး ခံစားခွင့် ရရှိစေရန်အတွက် အစီအစဉ်ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင် အမျိုးသမီးတောင်သူများနှင့် အမျိုး သမီးပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။ အမှန် စင်စစ် စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာနသည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ စတင်၍ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့် ကောင်းများ (GAP) သင်တန်းကို ပို့ချပေးနေပြီး တောင်သူများအတွက် GAP လက်မှတ်များကို ၂၀၁၆ ခုနှစ်မှ စတင်၍ ထုတ်ပေးနေပါသည်။³⁸ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းရှိ အသိအမှတ်ပြု လက်မှတ်ရရှိခဲ့သော တောင်သူများအားလုံးကို METRO Wholesale Myanmar မှ သီးနှံထုတ်လုပ်

³⁷ PGS ဒေသန္တရအဆင့်ကို အဓိကဦးတည်သော အရည်အသွေးအာမခံသည့် စနစ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အကျိုး သက်ဆိုင်သူများ၏ တက်ကြွစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုပေါ်တွင် အခြေခံ၍ ယုံကြည်မှု၊ လူမှုရေးကွန်ရက်များနှင့် အသိ ပညာမျှဝေဖလှယ်မှုများပေါ်တွင် အားပြုကာ တစ်နိုင်တစ်ပိုင် အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သူများကို ထောက်ခံချက် လက်မှတ်များ ထုတ်ပေးပါသည်။ PGS တွင် တောင်သူများအချင်းချင်း၊ အထူးသဖြင့် ဒေသအတွင်းရှိ အခြား တောင်သူများက အရည်အသွေးစစ်ဆေးပေးခြင်း ဖြစ်သဖြင့် ယင်းသည် တတိယအဖွဲ့အစည်း (third part) မှ ထောက်ခံချက် လက်မှတ်ထုတ်ပေးမှု အစီအစဉ်တစ်မျိုးပင် ဖြစ်ပါသည်။

³⁸ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် ၂၀၁၆-၂၀၁၇ ဘဏ္ဍာနှစ်အတွင်း GAP လက်မှတ် ၁၉ စောင် ထုတ်ပေးခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်း ဘဏ္ဍာနှစ်များအတွင်း ၂၁၇ စောင်၊ ၁၅၇ စောင်နှင့် ၁၈၄ စောင် အသီးသီး ထုတ်ပေးခဲ့ပါသည်။

ကိုင်တွယ်မှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၂၀ ဇွန်လတွင် အမျိုးသားစံချိန်စံညွှန်းကောင်စီက “သီးနှံများအတွက် မြန်မာ GAP စံချိန်စံညွှန်းများ” ကို ရာဘာ နှင့် ဝါ မှလွဲ၍ သီးနှံများအားလုံးအတွက် အမျိုးသားအဆင့် စံချိန်စံညွှန်းတစ်ရပ်အဖြစ် လက်ခံ အတည်ပြုပေးခဲ့ပါသည်။

၅.၃။ ခရီးသွားလုပ်ငန်း

၅.၃.၁။ ဥပဒေနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဘောင်

၂၀၁၂ မြန်မာနိုင်ငံ တာဝန်သိ ခရီးသွားလုပ်ငန်း မူဝါဒသည် နိုင်ငံအဆင့်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်အဆင့်များတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းမဟာဗျူဟာများ ရေးဆွဲရန်အတွက် မူဘောင်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ထိုမူဝါဒတွင် ရည်ရွယ်ချက် ကိုးရပ် ပါရှိပြီး ထိုအထဲမှ တစ်ခုမှာ “ပြည်တွင်းလူမှု စီးပွား ဖွံ့ဖြိုးမှုအပေါ် ကျယ်ပြန့်စွာ အခြေခံရန်” ဖြစ်ပါသည်။ ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုချင်းစီအတွက် အရေးယူဆောင်ရွက်ရမည့် အချက်များနှင့် ချိတ်ဆက်ထားပြီး တာဝန်ယူ အကောင်အထည်ဖော် ရမည့် အဖွဲ့အစည်းများကိုလည်း သတ်မှတ်ပေးထားပါသည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်းအတွင်း အမျိုး သမီးများ အကျိုးရှိစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးနှင့် အထူးသက်ဆိုင်သော အရေးယူဆောင်ရွက် ရမည့် အချက်သည် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် ခရီးသွားလုပ်ငန်းအမျိုးအစားအမျိုးမျိုးတွင် အလုပ်အကိုင်ရရှိစေမည့် အခွင့်အလမ်းများကို ဖန်တီးမြှင့်တင်ပေးနိုင်ပါသည်။ ဤအရေးယူ ဆောင်ရွက်ရမည့်အချက်ကို ရှမ်းပြည်နယ်အတွက် တာဝန်ယူအကောင်အထည်ဖော်ရမည့် အဖွဲ့ အစည်းမှာ ပြည်နယ်ဟိုတယ်နှင့် ခရီးသွားညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာနရုံး ဖြစ်ပါသည်။ ထိုမူဝါဒသည် အမျိုးသမီးများ၏ အိမ်ထောင်စုနှင့် ရပ်ရွာကို အကျိုးပြုနေမှုအား အသိအမှတ်ပြုထားပြီး ခရီး သွားလုပ်ငန်းမှ အမျိုးသမီးများအတွက် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ရရှိမည်ဆိုလျှင် ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုနှင့် လူမှုဘဝဖူလုံပြည့်စုံမှုတို့အတွက် အထောက်အပံ့ပြုမည်ဆိုသည်ကိုလည်း အသိ အမှတ်ပြုထားပါသည်။ ထိုမျှသာမက မူဝါဒ၏ စာမျက်နှာ ၂၃ တွင် “လက်မှုပညာ သင်တန်း များနှင့် အခြား ခရီးသွားလုပ်ငန်းဗဟိုပြုသင်တန်းများ ဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ ကျွမ်းကျင်မှု၊ မိသားစုများ၏ လူမှုစီးပွားအခြေအနေကို အတော်အသင့် မြှင့်တင်နိုင်သည့်အပြင် မိသားစုနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ဘဝကိုလည်း တိုးတက်မြှင့်မားစေပါသည်။ တာဝန်သိသော ခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် အလုပ်လုပ်သော အမျိုးသမီးများ၏ ရပိုင်ခွင့်ကို ညီမျှစွာ ခံစား ရရှိရေး သေချာစေပါသည်” ဟု ဖော်ပြပါရှိသည်။ နိုင်ငံတွင်းတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍမှ လုပ်သား များ၏ အနည်းဆုံး ထက်ဝက်ခန့်သည့် အမျိုးသမီးများ ဖြစ်သဖြင့် ဤသည်မှာ အရေးပါသော ကတိကဝတ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကတိကဝတ် ပြည့်မီရေးအတွက် မည်သည့် နည်းလမ်းများ၊ အထောက်အကူများကို အသုံးပြုမည်ဆိုသည်ကိုမူ ဆက်လက်စောင့်ကြည့်ရှဉ်းမည်ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပထမဆုံးအကြိမ် ရေးဆွဲခဲ့သော စီမံကိန်းဖြစ်သော ၂၀၁၃- ၂၀၂၀ မြန်မာနိုင်ငံခရီးသွားလုပ်ငန်းပင်မစီမံကိန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ တာဝန်သိခရီးသွား လုပ်ငန်းမူဝါဒပေါ်တွင် အခြေခံပြီး နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ ဝင်ငွေနှင့် အလုပ်အကိုင် ဖန်တီးမှုတို့အတွက် ခရီးသွားလုပ်ငန်းအား အဓိကကိရိယာတန်ဆာပလာတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြု ရန်

ရည်ရွယ်ပါသည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်းမှ ရရှိသော စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်များကို အမျိုးသား နှင့် အမျိုးသမီးများအပါအဝင် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံး တန်းတူညီမျှ မျှဝေခံစားနိုင်ရေး မျှော်မှန်း ပါသည်။ ပင်မစီမံကိန်းတွင် အခြေခံမူကြီး (၇) ချက် ပါရှိပါသည်။ ကျားမရေးရာကိစ္စများကို ရည်ညွှန်းထားပြီး ဤအစီရင်ခံစာနှင့် အထူးသက်ဆိုင်သည့် အခြေခံမူနှစ်ချက်မှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်ပါသည် -³⁹

- “ခရီးသွားလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ မူဝါဒများ၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ်များ ရေးဆွဲရာတွင် ကျား-မ ကွဲပြားခြားနားမှု စိစစ်ချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါမည်။ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်း ရရှိစေမှု၊ အတတ်ပညာဆိုင်ရာ သင်တန်းများ တက်ရောက်ခွင့်၊ အလုပ်အကိုင်၊ အခြား အရင်းအနှီးများနှင့် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်၊ စသည်တို့တွင် အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး တန်းတူ အခွင့်အရေး ရှိရေးကို ထောက်ခံအားပေးပါသည်။”
- “အကျိုးစီးပွားအားဖြင့် ပါဝင်ပတ်သက်နေသူများအားလုံး ပါဝင်သော၊ အကျိုးရှိသော အချင်းချင်းအပြန်အလှန်ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်သည့်အပြင် သိသင့်သိထိုက်သော သတင်းအချက်အလက်များကိုလည်း အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ထုတ်ဖော်အသိပေးသွားပါ မည်။ ကျား-မကွဲပြားမှု၊ လူမျိုးစုအမျိုးအနွယ်အားလုံး ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၊ စသည်တို့ကို လည်း ဂရုပြုကာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အကျိုးစီးပွားပါဝင်ပတ် သက်နေသူများ၏ အမြင်များကိုပါ ထင်ဟပ်နိုင်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်သွား ပါမည်။”

ကျား-မ တန်းတူညီမျှစွာ အားလုံးပါဝင်နိုင်မှု ပန်းတိုင်များအပါအဝင် ပင်မစီမံကိန်း အကောင် အထည်ဖော်မှုအား မည်သို့ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုစစ်ဆေးမည်ဆိုသည်မှာမူ ရှင်းလင်းမှု မရှိပါ။

ခရီးသွားလုပ်ငန်း တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်မှု၏ အကျိုးကျေးဇူးများကို နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ ကသာ အဓိက ရရှိခံစားကြရပြီး နိုင်ငံစီးပွားရေးအတွက် အထောက်အကူပြုမှု နည်းပါးနေခြင်း ကြောင့် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးနိုင်သော၊ နိုင်ငံ ၏ ဒေသအသီးသီးရှိ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး အထောက်အကူ ပြုနိုင်သော၊ အမျိုးသမီးများကို အကျိုးပြုနိုင်သော လူထုအခြေပြုခရီးသွား လုပ်ငန်းများကို လုပ် ကိုင်ကြရန် ဤပင်မစီမံကိန်းက အားပေးတိုက်တွန်းထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူထုအခြေ ပြုခရီးသွားလုပ်ငန်းကို နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်း NGO အချို့က အားပေးမြှင့်တင်ပေးလျက် ရှိပြီး ယခုမှ စတင်ဖွံ့ဖြိုးခါစအဆင့်သာ ရှိပါသေးသည်။ ၂၀၂၀ ဇူလိုင်လအထိ ရွာပေါင်း ၄၁ ရွာ တွင် လူထုအခြေပြုခရီးသွားလုပ်ငန်းစီမံကိန်း ၁၇ ခု ရှိခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် ရွာ ၁၀ ရွာတွင် စီမံ ကိန်း ၇ ခု ထပ်မံ ဆောင်ရွက်ရန် ရှိပြီး မကြာမီ စတင်နိုင်မည်ဟု မျှော်မှန်းထားပါသည်။

³⁹ အောက်ပါလင့်ခ်တွင် ရရှိနိုင်သည့် ၂၀၁၃-၂၀၂၀ မြန်မာနိုင်ငံခရီးသွားလုပ်ငန်းပင်မစီမံကိန်း စာမျက်နှာ (ii) နှင့် (iii) တွင် ကြည့်ပါ - <https://tourism.gov.mm/wp-content/uploads/2019/05/myanmar-tourism-master-plan-english-version-min.pdf>.

ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွက် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အနေအထားမှာ ရှုပ်ထွေးပြီး အဖွဲ့အစည်း ပေါင်းများစွာ ပါဝင်ပတ်သက်နေပါသည်။ ဟိုတယ်နှင့် ခရီးသွားလာရေး ဝန်ကြီးဌာနသည် ခရီး သွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍကို တာဝန်ယူအုပ်ချုပ်ရသော အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်ပါသည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဥပဒေအရ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကော်မတီများ ဖွဲ့စည်းထားပါ သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်ခရီးသွားလုပ်ငန်းကော်မတီကို ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး အချက်အ လက်စုဆောင်းခြင်း၊ ခရီးစဉ်ဒေသများ ဖွံ့ဖြိုးရေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ခရီးသွားလုပ်ငန်းလိုင်စင် ထုတ်ပေးခြင်းနှင့် သင်တန်းများ စီမံခြင်း၊ စသည်တို့အတွက် တာဝန်ရှိပါသည်။ အင်းလေးကန် ဒေသကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ်က ဖွဲ့စည်းခဲ့သော အင်းလေး ကန်ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် အနာဂတ်တွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းအတွက် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လာလိမ့်မည်ဟု မျှော်မှန်းပါသည်။ အထူးသဖြင့် ၂၀၁၄ အင်းလေးကန်ခရီးစဉ်ဒေသ စီမံ ခန့်ခွဲမှုစီမံချက်နှင့်အညီ ခရီးစဉ်ဒေသ စီမံခန့်ခွဲမှုနယ်ပယ်တွင် ပါဝင်ကူညီနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

၅.၃.၂။ အင်းလေးကန်ဒေသရှိ ခရီးသွားလုပ်ငန်း

ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် အင်းလေးကန်ဒေသသည် ခရီးသွားများကို အဆွဲဆောင်နိုင်ဆုံး ဒေသ ဖြစ်ပါသည်။ လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်အတွင်းတွင် ထိုဒေသရှိ ခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် လျင်မြန်စွာ တိုးတက်လာပြီး လာရောက်လည်ပတ်သော ခရီးသွားဧည့်သည်အရေအတွက်သည် ၂၀၁၀ ပြည့်လွန်နှစ် အစောပိုင်းတွင် ၂၂,၀၀၀ ဝန်းကျင်သာ ရှိခဲ့ရာမှ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ၁၇၉,၀၀၀ အထိ တိုးလာပါသည် (ITC, 2019)။ သို့သော် ဟိုတယ်နှင့်ခရီးသွားလာရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ကိန်း ဂဏန်းများအရ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ဖြစ်ပွားနေသော ပဋိပက္ခများကြောင့် ရှမ်းပြည်နယ် တောင် ပိုင်းသို့ လာရောက်လည်ပတ်သော နိုင်ငံခြားခရီးသွားဧည့်သည်အရေအတွက်သည် ၂၀၁၇ ခုနှစ် မှ ၂၀၁၈ ခုနှစ်အတွင်း ၂၈ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းသွားသည်ဟု ဆိုပါသည်။ သို့သော် ပြည်တွင်းခရီး သွားဧည့်သည်များ တိုးလာမှုက နိုင်ငံခြားဧည့်သည်များ ကျဆင်းသွားမှုကို ကာမိစေပါသည်။ ထို ကာလအတွင်း ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် ပြည်တွင်းခရီးသွား ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း တိုးလာပြီး ယခုအခါ နိုင်ငံခြားခရီးသွားအရေအတွက်ထက် ၂.၅ ဆ ပိုများနေပြီဖြစ်သည် (ILO, 2019a)။ အင်းလေးကန်ဒေသတွင် အသေးစားဟိုတယ်လေးများ၊ တည်းခိုခန်းများ၊ အမှတ်တရလက် ဆောင်ပစ္စည်းအရောင်းဆိုင်များ၊ စားသောက်ဆိုင်များနှင့် အပမ်းဖြေလုပ်ငန်းများကဲ့သို့ ‘မိသားစု ခရီးသွားလုပ်ငန်း’ အများအပြားသည် နိုင်ငံခြားခရီးသွားဧည့်သည်များကို အဓိကဝန်ဆောင်ပေး သည့် နိုင်ငံတကာဟိုတယ်ကြီးများ၊ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကြီးများကဲ့သို့သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ကြီးများနှင့် အတူယှဉ်တွဲတည်ရှိနေပါသည်။ ထိုဒေသရှိ မြို့နယ်များကြားတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအခြေအနေသည် ကွာခြားပြီး ခရီးသွားများကြား ရေပန်းအစားဆုံး နေရာများ မှာ တောင်ကြီး၊ ညောင်ရွှေနှင့် ကလောတို့ ဖြစ်ပါသည် (ITC, 2019)။

ဟိုတယ်နှင့် ခရီးသွားလာရေး ဝန်ကြီးဌာနမှ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် ၂၀၁၈ ခုနှစ်က ဆောင်ရွက်ခဲ့သော စစ်တမ်းတစ်ခုအရ နိုင်ငံခြားခရီးသွားဧည့်သည်များ၏ ထက်ဝက်သည် ဥရောပ (အဓိကအားဖြင့် ဂျာမနီ၊ ပြင်သစ်၊ စပိန်နှင့် ယူနိုက်တက်ကင်းဒမ်း) နှင့် အမေရိကန်

ပြည်ထောင်စုတို့မှ လာရောက်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုဧည့်သည်များသည် ခရီးသွားလုပ်ငန်းများ ကို မှီခိုအားထားခြင်းထက် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ခရီးစဉ်များကို စီစဉ်၍ သွားလာမှုများ တိုးပွားလာ ပါသည် (ILO, 2019a)။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းသို့ လာရောက်သော နိုင်ငံခြားဧည့်သည်များ သည် အဓိကအားဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုလေ့ထုံးစံများကို တွေ့ကြုံခံစားရန် (၃၅ ရာခိုင်နှုန်း)၊ အပမ်း ဖြေရန် (၂၅ ရာခိုင် နှုန်း) သို့မဟုတ် စစ်မှန်သည့် သဘာဝတရားကို ခံစားရန် (၂၄ ရာခိုင်နှုန်း) လာရောက်ကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်တွင်းခရီးသွားများ၏ ၆၄ ရာခိုင်နှုန်းကမူ ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်းသို့ ဘုရားဖူးရန် လာရောက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ၂၀၁၄ ခုနှစ် အချက်အလက်များအရ သိရှိရပါသည် (Michalon, 2018)။ ပြည်တွင်းခရီးသွားများအတွက် ထိုဒေသသို့ ဘာသာရေး ဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် လာရောက်လည်ပတ်ရာတွင် ပွဲတော်များသည် အရေးပါပါသည်။ ဥပမာ အောက်တိုဘာလတွင် ကျင်းပသော ဖောင်တော်ဦးဘုရားပွဲနှင့် နိုဝင်ဘာလတွင် ကျင်းပ သော တောင်ကြီး မီးပုံးပျံပွဲများသည် ဘုရားဖူးဧည့်သည် ၁၀၀,၀၀၀ ကျော်ကို အသီးသီး ဆွဲဆောင်နိုင်ကြပါသည်။ ထိုပွဲတော်များတွင် ယာယီဈေးများ ခင်း၍ ရောင်းကြပြီး ဆိုင်ခန်းရှင် များအတွက် အရေးကြီးသော ဝင်ငွေဖန်တီးမှု အခွင့်အလမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဘုရားစေတီ များတစ်ဝိုက်တွင်လည်း ဆိုင်ခန်းများနှင့် အဝတ်အထည်ဆိုင်များကို တွေ့ရပါသည်။ ခရီးသွား ခြင်း၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဘာသာရေးအတွက် ဖြစ်သော်လည်း ဘုရားဖူးရင်း အပမ်းဖြေ ကြခြင်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ခရီးသွားများသည် ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးကို ဝယ်ယူကြပြီး သုံးစွဲမှုများလည်း တိုးလာပါသည်။ ထိုနေရာဒေသများသို့ ဘုရားဖူးများ လာရောက်ခြင်းကြောင့် အထူးသဖြင့် အမျိုးသားများအတွက် ကားမောင်းခြင်းနှင့် ဧည့်လမ်းညွှန်ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးခြင်းဖြင့် ဝင်ငွေအခွင့် အလမ်းများ ရရှိစေပါသည် (Michalon, 2018).

ပြည်တွင်းဧည့်သည်နှင့် နိုင်ငံခြားဧည့်သည်တို့ သုံးစွဲသော ငွေကြေးပမာဏများမှာ ကွာခြားပါ သည်။ မကြာမီက ပြုလုပ်ခဲ့သော စစ်တမ်းတစ်ခုအရ နိုင်ငံခြားဧည့်သည်များ၏ ထုတ်ကုန် ပစ္စည်းတစ်ခုအတွက် ပျမ်းမျှသုံးစွဲမှု (မြန်မာကျပ် ၂၆,၅၀၀ သို့မဟုတ် US\$၁၉ ဒေါ်လာခန့်) သည် ပြည်တွင်းခရီးသွားများ သုံးစွဲမှု (မြန်မာကျပ် ၁၉,၀၀၀ သို့မဟုတ် US\$၁၃ ဒေါ်လာခန့်) ထက် သိသိသာသာ ပိုများပါသည် (ITC, 2020)။⁴⁰ ထို့အပြင် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံခြားခရီးသွားများ၏ မျှော်လင့်ချက်များနှင့် နှစ်သက်မှုများကလည်း ကွာခြားကြပါသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံခြား ခရီးသွား များက ဟိုတယ်ကြီးများတွင် သက်တောင့်သက်သာ နေထိုင်တည်းခိုရသည်ကို ပို၍ နှစ်သက် သော်လည်း ပြည်တွင်းခရီးသွားများက တည်းခိုခန်းများနှင့် ဘုန်းကြီးကျောင်းများကို ရွေးချယ် ကြပါသည်။ ပြည်တွင်းဧည့်သည်များသည် ဘာသာရေးပွဲတော်များနှင့် ဈေးကွဲသို့ လူထုထပ် သည့် နေရာများသို့ သွားရောက်လည်ပတ်ကြပြီး ထိုနေရာများတွင် အင်းလေးကန်ဒေသမှ

⁴⁰ ထိုကနဦးစစ်တမ်းတွင် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် အခြေစိုက်သော ခရီးသွားဝန်ဆောင်မှုကုမ္ပဏီ ၄၀ အတွက် အလုပ် အကိုင်၊ ရောင်းအား၊ ဈေးကွက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဝန်းကျင်နှင့် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှုဆိုင်ရာ သတင်း အချက်အလက်များကို စုဆောင်းပါသည်။ စစ်တမ်းကို ကက္ကူ၊ ကလော၊ ညောင်ရွှေနှင့် ရွာငံ နေရာလေးနေရာတွင် ကောက်ယူခဲ့ပါသည်။ နမူနာအုပ်စု၏ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းစီကို နေရာတစ်ခုစီမှ ကောက်ယူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဈေးနှုန်းချိုသာသော လုံချည်များ၊ ရိုးရာအဝတ်အထည်များ၊ အိတ်များနှင့် အမှတ်တရလက်ဆောင်ပစ္စည်းများ၊ အာရှ၏ လက္ခဏာနှင့် ခေတ်မီမှုတို့ကို ထင်ဟပ်သော တရုတ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ တို့မှ တင်သွင်းသည့် ပစ္စည်းများကို ဝယ်ယူနိုင်ကြပါသည်။ သို့သော် နိုင်ငံခြားဧည့်သည်များကမူ လူထူထပ်ခြင်းမရှိသော နေရာများကို ပို၍နှစ်သက်ပြီး လက်ဝတ်ရတနာနှင့် ရှေးဟောင်း ပစ္စည်းကဲ့သို့ ပို၍ အဆင့်မြင့်သော၊ ဈေးကြီးသော ပစ္စည်းများကို ရှာလေ့ရှိပါသည်။ သို့သော် လည်း ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံခြားဧည့်သည်များကြား နှစ်သက်မှုများ၊ မျှော်လင့်ချက်များနှင့် အမူ အကျင့်များ ကွာခြားမှုသည် လျော့နည်းလာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အထူးသဖြင့် ရန်ကုန်နှင့် မန္တလေးမှ ချမ်းသာကြွယ်ဝသောခရီးသွားဧည့်သည်များသည် နိုင်ငံခြားဧည့်သည်များနှင့် များစွာ ကွာခြားမှု မရှိတော့ပါ (Michalon, 2018)။ ထို့ပြင် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းသည် တည်းခို ခန်းများ၊ သဘာဝအခြေခံ တည်းခိုအိမ်ငယ်လေးများ (eco-lodges) နှင့် အခြားဘတ်ဂျက် ချွေတာသော တည်းခိုနေထိုင်မှုများကို ရွေးချယ်တတ်သည့် ငယ်ရွယ်သော နိုင်ငံခြားခရီးသွား များကို ပို၍ ဆွဲဆောင်နိုင်သော နေရာတစ်ခု ဖြစ်လာပါသည်။

သဘာဝအလှအပများ ပေါကြွယ်ဝသော အင်းလေးကန်ဒေသတွင် ယခုအခါ ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများ ဆိုးရွားစွာ ကြုံတွေ့လာရပြီး ကန်ရေပြင်ဧရိယာ လျှင်မြန်စွာ ကျုံ့လာခြင်း၊ ရေအရည်အသွေး ကျဆင်းခြင်းများ ဖြစ်ပွားနေပါသည်။ အင်းလေးကန်၏ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ နှင့် ဂေဟစနစ်များသည် မျိုးသုဉ်းပျောက်ကွယ်မည့်အန္တရာယ်ကို ရင်ဆိုင်နေရပြီဖြစ်သည်။ ထို အခြေအနေကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည့် အကြောင်းတရားပေါင်းမြောက်များစွာအနက် အင်းလေးကန် ကို ဝန်းရံထားသော တောင်များပေါ်ရှိ သစ်တောပျက်စီးပြုန်းတီးမှုများ၊ ကျွဲနွားစားကျက်မြေ များ တိုးလာခြင်း၊ ကျွန်းကျောက်ပျိုးရေးခြံများတွင် (တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသော) ပိုး သတ်ဆေးများနှင့် မြေဩဇာများ အလွန်အကျွံသုံးစွဲခြင်း၊ အညစ်အကြေးများ တိုက်ရိုက်စွန့်ပစ် ခြင်းနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ဆပွားတိုးတက်လာသည့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကို ကောင်းစွာစီမံခန့်ခွဲနိုင်ခြင်း မရှိပါက ယင်းသည် အင်းလေးကန်ကို ခြိမ်းခြောက်နေသော အန္တရာယ်တစ်ခု ဖြစ်လာပါလိမ့်မည်။ တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုတစ်ခုအနေဖြင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဇွန်လ တွင် UNESCO က အင်းလေးကန်အား UNESCO ၏ လူသားနှင့် ဇီဝအဝန်းနယ်မြေ အစီအစဉ် အောက်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံးသော ဇီဝအဝန်းနယ်မြေအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။ ဇီဝ အဝန်းနယ်မြေ၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း၊ စီးပွား ရေးဖွံ့ဖြိုးမှု မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတန်ဖိုးများ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း ပန်းတိုင်များ ကြား ရေရှည်တည်တံ့စွာ ဟန်ချက်ညီညီ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤသို့ ဇီဝ အဝန်းနယ်မြေအဖြစ် သတ်မှတ်ခံရခြင်းဖြင့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုး တက်မှုအတွက် အခွင့်အလမ်းသစ်များ ပွင့်လင်းလာပြီး အလှူရှင်ရန်ပုံငွေများကို ဆွဲဆောင်နိုင် မည်ဟု မျှော်လင့်ရပါသည် (UNDP, 2015)။

ဤအပိုင်းတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍ၏ လုပ်သားဈေးကွက်အတွင်းရှိ ကျား-မ သီးခြားခွဲထား မှုများနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းမှ ဝယ်ယူမှုများနှင့် စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်ရောင်းချသူများကြား

ဆက်ဆံရေးများကို ဆက်လက်လေ့လာဆန်းစစ်သွားပါမည်။ UNCTAD ၏ ဝယ်ယူစစ်တမ်းအရ အမျိုးသမီးများသည် ကျွမ်းကျင်မှုနည်းပါးသော အလုပ်အကိုင်များ (ဥပမာ သန့်ရှင်းရေး၊ မီးဖိုချောင်အလုပ်များ၊ စသည်) တွင် အများအပြားလုပ်ကိုင်နေကြရုံမက ကျွမ်းကျင်မှု ပိုမိုလိုအပ်သော အလုပ်အကိုင်များဖြစ်သည့် စာရင်းကိုင်နှင့် စာရေးအလုပ်များတွင်လည်း လုပ်ကိုင်နေကြ သလို စီမံခန့်ခွဲမှုတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်နိုင်သော အမျိုးသမီးများလည်း တိုးပွားလာနေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ စစ်တမ်းနမူနာသည် သေးငယ်ခြင်းကြောင့် နမူနာထဲတွင် အမျိုးသမီး ဧည့်လမ်းညွှန်များ သို့မဟုတ် ဈေးကွက်ဖော်ဆောင်ရေးပညာရှင်များ မပါဝင်ပါ။ အမှန်စစ်စစ် ဟိုတယ်နှင့် ခရီးသွား ညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာန တောင်ကြီးရုံးမှ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဇူလိုင်လက ရရှိသော အချက်အလက်များအရ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် စုစုပေါင်း ဧည့်လမ်းညွှန် ၅၀၀ ဦး ရှိသည့် အနက် ၂၇၄ ဦးမှ အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ပါသည်။ အင်းလေးကန်ဒေသတွင် အမျိုးသမီးများသည် ဧည့်ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍရှိ စွန့်ဦးတီထွင်သူများအဖြစ်လည်း တက်ကြွစွာ လုပ်ကိုင်နေကြပါသည်။ ဤသည်မှာ အမျိုးသမီးများအတွက် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍသို့ ဝင်ရောက်ရန် အတားအဆီးများ နည်းပါးခြင်းကြောင့် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

သို့သော် အင်းလေးကန်ဒေသရှိ ခရီးသွားလုပ်ငန်းများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ထိရောက်မှု နည်းပါးကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ITC (2020) စစ်တမ်းအရ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီအများစု သည် ဒေသရှိ ခရီးသွားလုပ်ငန်းအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။⁴¹ ထိုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ကြသည့် လုပ်ငန်းများကလည်း ထို အဖွဲ့အစည်းများမှ ရရှိသော ဝန်ဆောင်မှုများ၏ အရည်အသွေး ညံ့ဖျင်းမှုကို ထုတ်ဖော်ပြောကြား ခဲ့ကြပါသည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်း ကုမ္ပဏီများ၏ ထက်ဝက်ကျော်သည် လွန်ခဲ့သော ၁၂ လ အတွင်း မည်သည့် ကုန်စည်ပြပွဲတွင်မျှ ပါဝင်တက်ရောက်ခဲ့ခြင်း မရှိဟု ဆိုပါသည်။ ထို့အပြင် ပါဝင်တက်ရောက်ခဲ့သည့် ကုမ္ပဏီများထဲတွင်လည်း နိုင်ငံအဆင့်၊ ဒေသအဆင့်နှင့် နိုင်ငံတကာ အဆင့် စံနှုန်းများနှင့်အညီ အရည်အသွေး အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ် ကိုင်ဆောင်ထားသော ကုမ္ပဏီမှာ လေးပုံတစ်ပုံခန့်သာ ရှိပါသည်။ ထိုသို့ အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ် ရရှိမှုနှုန်း နည်းပါးရခြင်းသည် အရည်အသွေးစံနှုန်းများနှင့် သက်ဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ် လျှောက်ထားရရှိ နိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိမှု အကန့်အသတ်ရှိခြင်း ကြောင့်ဟု ကုမ္ပဏီများကဆိုပါသည်။

ITC စစ်တမ်းတွင် ပါဝင်ဖြေဆိုခဲ့ကြသည့် ကုမ္ပဏီများထဲတွင် ၅၆ ရာခိုင်နှုန်းသည် အမျိုးသမီး များ ဦးဆောင်သော ကုမ္ပဏီများ ဖြစ်ကြပါသည်။⁴² အမျိုးသမီး ကုမ္ပဏီပိုင်ရှင်များနှင့် မန်နေဂျာ များ၏

⁴¹ မြန်မာနိုင်ငံ ခရီးသွားလုပ်ငန်းရှင်များအသင်း၏ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းဇုန်၊ မြန်မာနိုင်ငံ ဟိုတယ်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းရှင်များအသင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ စားသောက်ဆိုင်လုပ်ငန်းရှင်များအသင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ ဧည့်လမ်းညွှန်အသင်း တို့ ပါဝင်ပါသည်။

⁴² အမျိုးသမီးဦးဆောင်သော ကုမ္ပဏီများ ဆိုသည်မှာ ပိုင်ဆိုင်မှု ရှယ်ယာ အနည်းဆုံး ၃၀ ရာခိုင်နှုန်း ရှိသော အမျိုးသမီးမှ စီမံအုပ်ချုပ်သည့် ကုမ္ပဏီများ ဖြစ်ပါသည်။

၆၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် အခြား ဝင်ငွေရသည့် အလုပ်များ တွဲဖက်လုပ်ကိုင်ခြင်းမရှိကြသော် လည်း အမျိုးသားအများစုမှာမူ ၎င်းတို့၏ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီများကို အခြား အလုပ်အကိုင် များနှင့် တွဲဖက်၍ စီမံခန့်ခွဲလုပ်ကိုင်နိုင်ကြကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

စားသောက်ဆိုင်နှင့် ဟိုတယ်ပိုင်ရှင်များက ၎င်းတို့ဝယ်ယူမည့် ပစ္စည်းများအတွက် လိုအပ်ချက် များကို ပစ္စည်းပေးသွင်းသူများထံ အသိပေးပါသည်။ တောင်းဆိုမှုအများဆုံးမှာ ထုတ်ကုန်များ၏ လတ်ဆတ်မှု၊ တစ်ကိုယ်ရေသန့်ရှင်းရေးစံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီမှု၊ ပိုးသတ်ဆေးနှင့် အခြား ဓာတုပစ္စည်းများ သုံးစွဲမှု လျှော့ချခြင်းနှင့် စနစ်တကျ ထုပ်ပိုးမှုတို့ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ဝယ်ယူ များသည် ပစ္စည်းပေးသွင်းသူများကို ၎င်းတို့ သတ်မှတ်သော စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီအောင် မည်သို့ လုပ်ဆောင်ရမည်ဆိုသည်ကို စနစ်တကျ သင်တန်းပေးခြင်းများ မရှိပါ။ အသေးစား ဟိုတယ်နှင့် စားသောက်ဆိုင်အများစုသည် ၎င်းတို့၏ လိုအပ်သည့် ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများကို ၎င်းတို့ အရပ်ဒေသရှိ ဈေးများတွင် ဝယ်ယူကြပြီး ဒုတိယအသုံးအများဆုံး နည်းလမ်းမှာ တောင်သူများထံမှ တိုက်ရိုက်ဝယ်ယူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဟိုတယ်များ သို့မဟုတ် စားသောက်ဆိုင် များ ပစ္စည်းဝယ်ယူမှုအများဆုံး နေရာများတွင် စူပါမတ်ကန်များ မပါဝင်ကြောင်း UNCTAD ၏ ဝယ်ယူစစ်တမ်းအရ သိရှိရပါသည်။ ဟိုတယ်ကြီးများနှင့် စားသောက်ဆိုင်ကြီးများကမူ ၎င်းတို့ လိုအပ်သော အရည်အသွေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး စံချိန်စံညွှန်းများ ကိုက်ညီသည့် ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများကို ပေးသွင်းနိုင်သော ယုံကြည်စိတ်ချရသည့် ထုတ်လုပ်သူများထံမှ ဝယ်ယူ ကြပါသည် (ILO, 2019a).

ခရီးသွားလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်စပ်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်ပေး သွင်းသူများကို လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးခြင်းများ မရှိကြသော်လည်း ၎င်းတို့၏ ဝန်ထမ်းများကိုမူ ကုမ္ပဏီ၏ အဓိကဝန်ဆောင်မှု၊ ဈေးကွက်ဖော်ဆောင်မှုနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှု ရည်မှန်းချက်များအတွက် သင်တန်းများ ပေးထားပါသည်။ ITC (2020) စစ်တမ်းအရ အင်းလေးကန်ဒေသရှိ စစ်တမ်း ကောက်ယူခဲ့သော ကုမ္ပဏီများ၏ ထက်ဝက်သည် ၎င်းတို့၏ ဝန်ထမ်းများကို ထိုသို့သော သင်တန်းများ ပေးထားပါသည်။

၅.၄။ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများအတွင်းရှိ လုပ်သားဈေးကွက်၏ လက္ခဏာရပ်များ

၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ဩဂုတ်လအထိ မြို့နယ်အဆင့်ရှိ တန်ဖိုးကွင်းဆက်များအတွင်းမှ အလုပ်အကိုင် များ၊ လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများနှင့် ကျား-မ လုပ်ခလစာ ကွာဟချက်တို့နှင့်စပ်လျဉ်းသော တရားဝင်စာရင်းအင်းများ မရှိပါ။ ထိုအချက်အလက်များကို ရရှိနိုင်ရန် အဓိကအားကိုးအားထား ပြုနိုင်သည်မှာ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများသာ ဖြစ်ပါသည်။ ILO (2019a) မှ ဆောင်ရွက်သော လေ့လာမှုတစ်ခုအရ လက်ဖက်တန်ဖိုးကွင်းဆက်အတွင်းရှိ ထုတ်လုပ်သူများက အမျိုးသားများ လုပ်ကိုင်ရသည့် အလုပ်များသည် အန္တရာယ်များသည် သို့မဟုတ် ကိုယ်ကာယအားကို များစွာ စိုက်ထုတ်ရသည်ဟု ယူဆခြင်းကြောင့် အမျိုးသားလုပ်သားများအား အမျိုးသမီးလုပ်သားများ ထက် နှစ်ဆအထိ ပိုများသည့် လုပ်ခလစာများကို ပေးပါသည်။ ထောပတ်သီးတန်ဖိုးကွင်းဆက် အတွင်းရှိ

ထုတ်လုပ်သူများကလည်း အလားတူအကြောင်းပြချက်ဖြင့်ပင် အမျိုးသားလုပ်သား များကို တစ်ရက်လျှင် ပျမ်းမျှ ကျပ် ၅၀၀၀ (US\$ ၃.၆၀ ဒေါ်လာခန့်) နှင့် အမျိုးသမီးလုပ်သားများ ကို ကျပ် ၃,၅၀၀ (US\$ ၁.၄၀ ဒေါ်လာခန့်) ပေးပါသည် (ILO, 2019c).

USAID (2018) မှ ဆောင်ရွက်သော လေ့လာမှုတစ်ခုတွင် အင်းလေးကန်ဒေသရှိ တူညီသော အလုပ်အတွက် ကျား-မလုပ်ခလစာ ကွာဟချက်ကို မှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။ ကျား-မ လုပ်ခ လစာ ကွာဟချက်သည် လုပ်ကိုင်ရသည့်အလုပ်နှင့် နေရာဒေသကိုလိုက်၍ အမျိုးမျိုး ကွာခြား သော်လည်း များသောအားဖြင့် အမျိုးသားများသည် တစ်ရက်လျှင် ကျပ် ၁,၅၀၀ (US\$ ၁.၇၀ ဒေါ်လာခန့်) မှ ကျပ် ၃,၀၀၀ (US\$ ၂.၁၀ ဒေါ်လာခန့်) အထိ ရရှိလေ့ရှိပြီး အမျိုးသမီးများကမူ ကျပ် ၁,၀၀၀ (US\$ ၀.၇၀ ဒေါ်လာခန့်) မှ ကျပ် ၂,၅၀၀ (US\$ ၁.၈၀ ဒေါ်လာခန့်) ကြား ရရှိကြ ပါသည်။ ထိုဒေသတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော အခြားလေ့လာမှုများအရ ကျား-မလုပ်ခလစာ ကွာဟ ချက်သည် တန်ဖိုးကွင်းဆက်တစ်ခုနှင့်တစ်ခုကြား ကွာခြားမှုရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို ကွာဟချက်များသည် အထက်ပါလေ့လာမှုများတွင် တွေ့ရှိခဲ့သည်ထက် ပိုများခြင်း သို့မဟုတ် ပိုနည်းခြင်း သို့မဟုတ် လုပ်သားရှားပါးသည့်နေရာတွင် ကွာဟချက် မရှိတော့ခြင်းများ ရှိနိုင် ပါသည် (MIID, 2018; MEDA, 2015)။ ဥပမာ ပင်လောင်းနှင့် ဖယ်ခုံရှိ လယ်တောများတွင် ကျားပန်း လုပ်သားများအဖြစ် လုပ်ကိုင်သော အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများသည် တူညီသော လုပ်ခ လစာကို ရရှိသည်ဟု ဆိုပါသည်။

ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင်လည်း ကျား-မလုပ်ခလစာကွာဟချက် ရှိပါသည်။ သို့သော် ထို ကွာဟချက်သည် စီးပွားရေးကဏ္ဍတစ်ခုလုံးနှင့် နှိုင်းစာလျှင် ပို၍ နည်းပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ တွင် စီးပွားရေးကဏ္ဍတစ်ခုလုံးအနေဖြင့် တူညီသောအလုပ်အတွက် အမျိုးသမီးများ ရရှိသော ဝင်ငွေသည် အမျိုးသားများ ရရှိသော ဝင်ငွေ၏ ၈၃.၇ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိသော်လည်း တည်းခို နေထိုင်ရေးနှင့် အစားအသောက်ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍတွင်မူ ၉၃.၁ ရာခိုင်နှုန်းကို ရရှိကြပါသည် (UNWTO, 2019)။

ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍရှိ လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများကို လေ့လာကြည့်ရာတွင် ထိုအခြေအနေ များသည် ခရီးစဉ်ဒေသများကြားနှင့် အကြီးစားနှင့် အသေးစား ခရီးသွားလုပ်ငန်း ကုမ္ပဏီများ ကြား သိသိသာသာ ကွာခြားမှုရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံတကာဟိုတယ်များ ကဲ့သို့ အကြီးစား ခရီးသွားလုပ်ငန်းများသည် အများအားဖြင့် မြန်မာအလုပ်သမားဥပဒေများကို လိုက်နာကြကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည် (ILO, 2019a; ITC, 2019)။ သို့သော် အသေးစားလုပ်ငန်း များတွင် လုပ်ကိုင်ကြသော လုပ်သားများမှာမူ အများအားဖြင့် အလုပ်ခန့်ထားမှုဆိုင်ရာ တရား ဝင်စာချုပ်များ မရှိကြဘဲ ရာသီအလိုက်သာ အလုပ်အကိုင် ရှိကြသဖြင့် ပုံမှန်ဝင်ငွေ ရနေခြင်း လည်း မရှိကြပါ။ ယာယီအလုပ်များနှင့် ရာသီပေါ်အလုပ်များတွင်လည်း လုပ်သားများသည် နာမကျန်းခွင့်၊ မီးဖွားခွင့်၊ အလုပ်လက်မဲ့အာမခံ၊ စသည့် လုပ်ခလစာနှင့် မသက်ဆိုင်သော အခြားအကျိုးကျေးဇူးများကို ခံစားခွင့် မရှိကြပါ။

အလုပ်သမားဥပဒေများကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးဖော်ဆောင်ရာတွင်လည်း ပြဿနာများ ရှိပါသည်။ လုပ်သားများသည် ၎င်းတို့၏ အလုပ်သမားအခွင့်အရေးများနှင့် ကျားမတန်းတူညီမျှရေး ကတိ

ကဝတ်များအကြောင်း အသိပညာဗဟုသုတများ နည်းပါးကြပါသည်။ ထိုအကြောင်းများကို သိရှိ သည်ဆိုလျှင်ပင် ၎င်းတို့တွင် နစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့် ယန္တရားများ မရှိပါ။ MCRB (2017) က နေရာဒေသများအားလုံးရှိ ဟိုတယ်များနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းများတွင် အမျိုးသမီး လုပ်သားများအတွက် ကာယိန္ဒြေပျက်ပြားစေမှုများကို တိုင်ကြားရန် လုပ်ငန်းစဉ်များ မရှိ ကြောင်း အစီရင်ခံထားပါသည်။ ကျားမအခြေပြု ထိပါးနှောင့်ယှက်မှုနှင့် မဖွယ်မရာပြုမှုများ ကို လျှော့ချရန်အတွက် ကဏ္ဍအလိုက်နှင့် နိုင်ငံအဆင့်တွင် မူဝါဒများ၊ အစီအစဉ်များနှင့် ဥပဒေ များ လိုအပ်နေပါသည်။

ထိုကဲ့သို့ ချို့ယွင်းအားနည်းချက်များ ရှိသော်လည်း ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် တိုးတက် ပြောင်းလဲမှုများလည်း ရှိခဲ့ပါသည်။ ဥပမာ အချို့သော အကြီးစားဟိုတယ်ကြီးများသည် ဝန်ထမ်း များ ခေါ်ယူခန့်ထားခြင်းနှင့် လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးခြင်းတို့တွင် ကျားမတန်းတူညီမျှရေးကို စတင်အလေးပေးဆောင်ရွက်လာကြပြီး ၎င်းတို့၏ ဝန်ထမ်းများအတွက် လူမှုရေးအကျိုးခံစား ခွင့်များတွင် မီးဖွားခွင့် သုံးလပေးခြင်းများ ပြုလုပ်လာပါသည် (MCRB, 2017)။ UNCTAD ၏ ဝယ်ယူစစ်တမ်းတွင် ပါဝင်ခဲ့သော ဟိုတယ်များနှင့် စားသောက်ဆိုင်များက ၎င်းတို့၏ ဝန်ထမ်း များအား ဖောက်သည်ဝန်ဆောင်မှု၊ လူမှုဆက်ဆံရေးပညာ၊ လုပ်ငန်းခွင်လုံခြုံရေး၊ တစ်ကိုယ်ရေ သန့်ရှင်းရေးနှင့် အစားအစာဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး သင်တန်းများပေးသည်ဟု ဆိုပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဟိုတယ်များနှင့် တည်းခိုနေထိုင်ရေးကဏ္ဍသည် အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေး စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်မှုတွင် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ကူညီပေးနိုင်သည့် အလား အလာရှိပါသည်။ နိုင်ငံတကာဟိုတယ်များနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီကြီးများသည် အလုပ် သမားဥပဒေများနှင့် ကျားမတန်းတူညီမျှရေးဥပဒေများကို လိုက်နာလေ့ရှိကြပြီး မသန်စွမ်းသူ များအတွက် အလုပ်အကိုင် ဖန်တီးပေးခြင်းကိုလည်း အသေးစားခရီးသွားလုပ်ငန်းများထက် ပို၍ထိရောက်သော နည်းလမ်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ကြပါသည်။ အသေးစားခရီးသွားလုပ်ငန်း များတွင် အလုပ်အကိုင်ခန့်ထားမှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များသည် ရှင်းလင်းမှု မရှိတတ်ဘဲ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများအတွက် ဖြစ်ပါသည် (ITC, 2019)။

၅.၅။ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများကြား ချိတ်ဆက်မှုများ

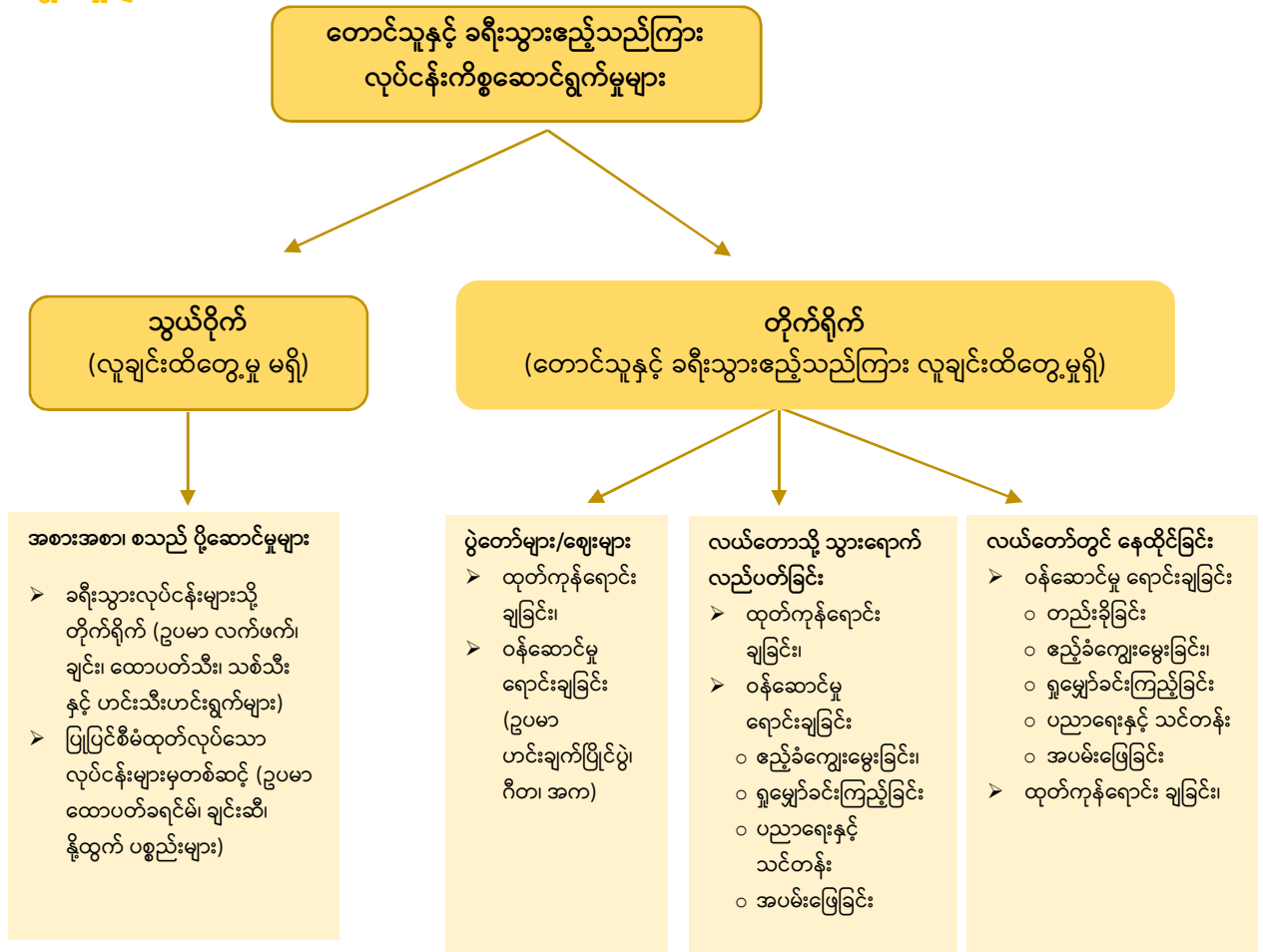
ခရီးသွားလုပ်ငန်းနှင့် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍကြား ထိတွေ့ဆက်စပ်မှုကို သဘောတရားမော်ဒယ် ပုံစံဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည် (အောက်ပါပုံ-၇ ကို ကြည့်ပါ)။ ပြည်တွင်းနှင့်ပြည်ပ စီးပွားရေး ကဏ္ဍ များသည် ခရီးသွားဧည့်သည်များမှတစ်ဆင့် ဆက်နွယ်ချိတ်ဆက်နေပါသည်။ ခရီးသွားဧည့်သည် များသည် နိုင်ငံခြားသို့ ရောက်ရှိနေချိန်တွင် စိုက်ပျိုးရေး ထုတ်ကုန်များနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ကို လယ်တောများသို့ သွားရောက်လည်ပတ်ခြင်းဖြင့် တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း၊ ဟိုတယ် များ၊ စားသောက်ဆိုင်များနှင့် အခြားခရီးသွားလုပ်ငန်းများမှတစ်ဆင့် သွယ်ဝိုက်သော်လည်း ကောင်း ဝယ်ယူသုံးစွဲကြပါသည်။ ထိုမော်ဒယ်ပုံစံတွင် ပြည်တွင်းတောင်သူများနှင့် နိုင်ငံခြား ခရီးသွားများအား စိုက်ပျိုးရေးပို့ကုန်များမှတစ်ဆင့်လည်း ချိတ်ဆက်ထားပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေး ပို့ကုန်များသည် ခရီးသွားဧည့်သည်များ ခရီးမသွားမီ သို့မဟုတ် ခရီးသွားပြီးနောက်ပိုင်း ကာလ များအတွင်း

ပြည်တွင်းထုတ်ကုန်များကို သုံးစွဲနိုင်သည့် အချိန်ကာလအား တိုးမြှင့်ပေးပါသည် (Fisher, 2019)။ ထိုမော်ဒယ်ပုံစံသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အခြားဒေသများမှ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်း သို့ လာရောက်လည်ပတ်ကြသော ပြည်တွင်းခရီးသွားဧည့်သည်များအတွက်လည်း အကျိုးဝင် ပါသည်။

တောင်သူများသည် ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို ၎င်းတို့အရပ်ဒေသရှိ ဈေးဆိုင်များ သို့မဟုတ် အခြားသော ကြားခံများ၊ ပွဲစားများထံသို့ ရောင်းချနိုင်ပြီး ခရီးသွားလုပ်ငန်းများက ထိုနေရာများ မှ စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်များကို ဝယ်ယူနိုင်ပါသည်။ ဟိုတယ်များနှင့် စားသောက်ဆိုင်များ သို့မဟုတ် စူပါမတ်ကန်များကဲ့သို့ အများအပြား ဝယ်ယူသူများထံသို့လည်း တိုက်ရိုက်ရောင်း ချနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ထိုသို့ ရောင်းချမှုများမှာ နည်းပါးပါသည်။

ယခုလေ့လာမှုတွင် ပါဝင်သည့် ဥယျာဉ်ခြံစိုက်ပျိုးရေး တန်ဖိုးကွင်းဆက်သုံးခုနှင့် ခရီးသွား လုပ်ငန်းကဏ္ဍကြား ချိတ်ဆက်ဖို့ဆိုလျှင် ဝယ်ယူမှုများနှင့် ရောင်းသူများ၏ မျှော်လင့်ချက်များကို ကိုက်ညီအောင် ညှိနှိုင်းပေးရန်လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး ထိုသို့ညှိနှိုင်းမှုများကို အဆင်ပြေချောမွေ့ အောင် ကူညီပေးမည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများလည်း လိုအပ်ပါသည်။ အမှန်စင်စစ် UNCTAD ၏ ဝယ်ယူစစ်တမ်းတွင် ပါဝင်ဖြေဆိုခဲ့ကြသည့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်သူများ က ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရတို့အား အခြေခံအဆောက်အအုံများ (ဥပမာ သယ်ယူပို့ ဆောင်ရေးနှင့် လမ်းများ၊ သိုလှောင်ရုံများ၊ ပြုပြင်စီမံထုတ်ပိုးသည့် စက်ရုံ၊ အလုပ်ရုံများ၊ လျှပ်စစ်ဓာတ်အားနှင့် ရေ၊ စက်ကိရိယာများနှင့် နည်းပညာ၊ စသည်) အတွက် လိုအပ်သော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်ပေးရန် မျှော်လင့်ကြပါသည်။ ထို့အပြင် တောင်သူများအား ၎င်းတို့၏ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု၊ စီမံပြုပြင်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် စွန့်ဦးတီထွင်မှု စွမ်းရည်များ မြင့်မားလာအောင် ပျိုးထောင်နိုင်ရန်လည်း ကူညီပေးသင့်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ သို့မှသာ တောင်သူများသည် ခရီး သွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍမှ ယုံကြည်အားထားနိုင်သည့် မိတ်ဖက်များ ဖြစ်လာမည်ဖြစ်သည်။ တန်ဖိုး မြှင့် ထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ်နိုင်ရေးတွင် သိုလှောင်ရုံများနှင့် ပြုပြင်စီမံထုတ်လုပ်မှု၊ ထုပ်ပိုးမှု စက်ရုံ၊ အလုပ်ရုံများသည် အရေးကြီးပြီး တောင်သူများအား ဈေးနှုန်းအတက်အကျ အပြောင်း အလဲများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင်လည်းကောင်း၊ ကုန်သည်များ၊ ပြုပြင်စီမံထုတ်လုပ်သူ များနှင့် နောက်ဆုံး ပြည်တွင်း/ပြည်ပ စားသုံးသူများမှ လိုလားသော စံနှုန်းများ ပြည့်မီအောင် လုပ်ဆောင်ရာတွင်လည်းကောင်း ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။

ပုံ (၇) - နိုင်ငံတွင်း တောင်သူများနှင့် ခရီးသွားဧည့်သည်များကြား ဈေးကွက်ချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်မှုများ

ရည်ညွှန်းချက် - Fischer (2019)

တောင်သူများအား ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ချင်လာအောင် ဆွဲဆောင် အားပေးသော မက်လုံးများ ဖန်တီးပေးရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ UNCTAD ၏ တောင်သူ စစ်တမ်းအရ တောင်သူအများစုအတွက်၊ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးတောင်သူများအတွက် ခရီး သွားလုပ်ငန်းများသို့ ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို ပေးသွင်းရေးသည် ၎င်းတို့အတွက် အလွန်ဝေး ကွာသော အရာတစ်ခု ဖြစ်နေပြီး ထိုသို့ လုပ်ဆောင်နိုင်ရာတွင် မည်သည့်အဟန့်အတားများ ရှိသည်ဆိုသည်ကိုပင် ပြောပြနိုင်စွမ်း မရှိကြပါသည်။ တစ်ဖက်တွင်မူ ခရီးသွားလုပ်ငန်းပိုင်ရှင် များက ဈေးနှုန်းပို၍ သင့်တင့်ပြီး ထုတ်ကုန်များ ပို့ဆောင်ပေးမှုသည် ယုံကြည်စိတ်ချရမည် ဆိုလျှင် ဒေသခံအမျိုးသမီးတောင်သူများထံမှ လက်ဖက်၊ ချင်းနှင့် ထောပတ်သီးတို့ကို ဝယ်ယူနိုင် သည်ဟု ဆိုပါသည်။

အမျိုးသမီးများတောင်သူများ၏ ထုတ်ကုန်များ (အထူးသဖြင့် တန်ဖိုးမြင့်ထုတ်ကုန်များဖြစ်လျှင် ပိုကောင်းပါသည်) ကို ခရီးသွားလုပ်ငန်းများသို့ ရောင်းချရာတွင် ထုတ်လုပ်သူအသင်းအဖွဲ့များ က အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။ ထိုအသင်းအဖွဲ့များသည် အမျိုးသမီး

တောင်သူများကို အသေးစားဟိုတယ်များ၊ နိုင်ငံတကာခရီးသွားများနှင့် ပြည်တွင်းမှ ချမ်းသာ ကြွယ်ဝသော ခရီးသွားဧည့်သည်များကို ဝန်ဆောင်ပေးသည့် ဟိုတယ်ကြီးများ၊ စားသောက်ဆိုင် များ၊ စီးပွားလုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်နိုင်အောင် ချိတ်ဆက်ရာတွင် ကူညီပေးနိုင် ပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် အမျိုးသမီးတောင်သူများသည် ဝယ်သူများ/ကြားခံကူညီသူများ၏ ဝန်ဆောင်မှုများကို အသုံးပြု၍ ပိုမိုကြီးမားခိုင်မာသော ခရီးသွားလုပ်ငန်းများနှင့် ချိတ်ဆက်လုပ် ကိုင်နိုင်လာမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အဆိုပါလုပ်ငန်းများမှ တောင်းဆိုသည့် အချက်များ ပြည့်မီစေရေးအတွက် တောင်သူများအား အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်များ ရရှိရေး သို့မဟုတ် အခြား ကန်ထရိုက်စာချုပ် စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီရေး ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လိုအပ်သော ကူညီပံ့ပိုး မှုများကို စတင်ပြုလုပ်ပေးဖို့ လိုအပ်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။

လူထုအခြေပြုခရီးသွားလုပ်ငန်းသည်လည်း စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍကြား ချိတ်ဆက်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်အောင် ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။ ခရီးသွားများကို ဆွဲဆောင်နိုင်သည့် နေရာများသို့ သွားရောက်လည်ပတ်သည့် ခရီးစဉ်များအတွင်း လယ်တောတစ်ခုတွင် ဝင်ရောက် နေထိုင်သည့် အစီအစဉ်ကို ထည့်သွင်းပေးခြင်းဖြင့် ခရီးသွားများအတွက် ပို၍ နှစ်သက်ပျော် ရွှင်ဖွယ်အတွေ့အကြုံများကို ရရှိစေမည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ထိုသို့လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် ဥပဒေဆိုင်ရာ အတားအဆီးအချို့ ရှိနေပါသည်။ လက်မှုပစ္စည်းများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ခရီးသွားလုပ်ငန်း ထုတ်ကုန်များအတွက် ဈေးကွက်ဝယ်လိုအားသည် လက်ရှိထက်ပို၍ တိုးလာ ဖွယ် မရှိတော့သဖြင့် စိုက်ပျိုးရေး ထုတ်ကုန်များသည် ခရီးသွားဧည့်သည်များကို ဆွဲဆောင်မှု တစ်ခုအဖြစ် ဈေးကွက်တွင် အခွင့်အလမ်းသစ်တစ်ခုကို ဖန်တီးပေးနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

လူထုအခြေပြုခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများကြား ရေရှည်ချိတ်ဆက်ပေးနိုင်မည့် လမ်းကြောင်းတစ်ခု ဖြစ်နိုင်ကြောင်း ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများ တွင် တွေ့ရှိရပါသည်။ ILO (2019a) စစ်တမ်းတစ်ခုတွင် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းသို့ လာရောက် ကြသော ပြည်တွင်းခရီးသွားဧည့်သည်များသည် အရသာမြည်းစမ်းသည့် သင်တန်းများနှင့် ဟင်းချက်သင်တန်းများကို နှစ်သက်ကြကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့ပြင် ခြေလျင်တောင်တက် စဉ်အတွင်း လက်ဖက်ခင်းသို့ သွားရောက်လည်ပတ်ရသည်ကိုလည်း သဘောကျကြပါသည်။ ထို ခရီးသွားများအား ချင်းနှင့် ထောက်ပတ်သီးအပါအဝင် အခြား ထုတ်ကုန်များကိုပါ စိတ်ဝင်စား လာအောင် ဆွဲဆောင်ခြင်း၊ အရသာမြည်းစမ်းခြင်း၊ စိုက်ပျိုးထုတ်ကုန်များ ခူးဆွတ်ခြင်း၊ သီးနှံ မျိုးများ၏ အမည်ကို မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုနိုင်မှုအား စစ်ဆေးသည့် ပြိုင်ပွဲများကျင်းပပေးခြင်း၊ စိုက်ပျိုးထုတ်ကုန်များ၏ အာဟာရတန်ဖိုးနှင့် ဆေးဖက်ဝင်မှုများ၊ ဥပမာ ချင်းမှုန့်၊ ချင်းဆီ၊ စသည်တို့၏ အသုံးပြုပုံအမျိုးမျိုးအကြောင်း ပညာပေးအစီအစဉ်များ၊ စသည်တို့ကို အပမ်းဖြေ အစီအစဉ်များအဖြစ် စီစဉ်ပေးကာ ဆွဲဆောင်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ အစည်းများ၊ အထူးသဖြင့် ITC နှင့် UNIDO တို့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေကြသော စီမံချက်များတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းအတွက် ထိုကဲ့သို့သော ဆန်းသစ်တီထွင်သည့် နည်းလမ်းများကို ဖော်ထုတ် ရန် လုပ်ဆောင်နေကြပြီ ဖြစ်ပါသည်။ အင်းလေးကန်ဒေသတွင် ဥယျာဉ်ခြံစိုက်ပျိုးရေး တန်ဖိုး

ကွင်းဆက်သုံးခုနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍကြား ချိတ်ဆက်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ရန် အလားအလာ ရှိသည့် နည်းလမ်းများကို မူဝါဒဆိုင်ရာ အကြံပြုချက်များအပိုင်းတွင် အသေးစိတ် ဆွေးနွေးပေး ထားပါသည်။

၅.၆။ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများတွင် အမျိုးသမီးများ ရင်ဆိုင်ကြရသည့် ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်များ

စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍနှစ်ခုစလုံးတွင် အင်းလေးကန်ဒေသသည် အခြား ဒေသ များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် အားသာချက် များစွာ ရှိပါသည်။ လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်အတွင်းတွင် ထိုဒေသ၌ အရေးကြီးသော နယ်ပယ်များဖြစ်သည့် အခြေခံအဆောက်အအုံ တည်ဆောက်ခြင်း နှင့် တိုးချဲ့ခြင်း (ဥပမာ ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေး၊ လျှပ်စစ်ဓာတ်အား၊ သန့်ရှင်းသော ရေ ဖြန့်ဖြူးမှု)၊ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးနှစ်ဦးစလုံးအတွက် အသေးစားချေးငွေများ ရရှိနိုင်မှု တိုး တက်လာခြင်း၊ လုံခြုံရေးအခြေအနေ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာခြင်း၊ ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုများ တိုးပွားလာခြင်း (ဥပမာ စာသင်ကျောင်းများ အသစ်ဖွင့်လှစ်ခြင်း)၊ စသည်တို့တွင် တိုးတက် ပြောင်းလဲမှုများ ရှိလာပါသည် (UNDP, 2012)။ ထိုသို့ တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုများ ရှိနေသည့်တိုင် ထိုဒေသသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အဆင်းရဲအန္တရာယ်ဆုံးဒေသများထဲမှ တစ်ခုအဖြစ် ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ဤအပိုင်းတွင် ဆွေးနွေးတင်ပြထားသကဲ့သို့ တောင်သူများနှင့် ထုတ်လုပ်သူများသည် မြောက်မြားလှစွာသော ကုန်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်များ၊ အခက်အခဲများကို ရင်ဆိုင် နေကြရပြီး အမျိုးသမီးများအတွက် ပို၍ ကြီးမားသော ကန့်သတ်ချက်များ ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၁၈ ခုနှစ်က ကွဲပြားခြားနားမှုနှင့် အမျိုးသားရေးသဟဇာတဖြစ်မှုဆိုင်ရာ လေ့လာရေးအဖွဲ့မှ မြို့နယ်အချို့၌ ဆောင်ရွက်ခဲ့သော စစ်တမ်းတစ်ခုတွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး တောင်သူများ၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းက ၎င်းတို့နေထိုင်ရာ အရပ်ဒေသပြင်ပရှိ ဈေးများကို လက်လှမ်းမီရန် ခက်ခဲပြီး နိုင်ငံတကာဈေးကွက်များသို့ လက်လှမ်းမီရန်မှာ ပို၍ပင် ခက်ခဲသည် ဟု ဆိုပါသည်။ အမျိုးသမီးများက ၎င်းတို့သည် အမျိုးသားများထက် အခက်အခဲများ ပိုမို ကြုံ တွေ့ရသည်ဟု ပြောပါသည် (SDC, 2018)။ ဖြေဆိုသူများ၏ ၆၄ ရာခိုင်နှုန်းက ကုန်ထုတ်လုပ်မှု မြှင့်တင်ရန် လိုအပ်သော စက်ပစ္စည်းကိရိယာများ မရှိဟု ဆိုပြီး ၅၇ ရာခိုင်နှုန်းက ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များသည် ဈေးကောင်းမရဟု ဆိုကာ မြေယာပိုင်ဆိုင်လုပ်ကိုင်ခွင့် လက်မှတ်များ ရရှိ ရန် ခက်ခဲသည်ဟု ဆိုသူမှာ ၄၃ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါသည်။ အခြား ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ အခက်အခဲ များတွင် ချေးငွေရရှိနိုင်မှု အကန့်အသတ်ရှိခြင်း၊ ချေးငွေများအတွက် ပေးရသည့် အတိုးနှုန်း မြင့် မားခြင်း၊ ဈေးကွက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သတင်းအချက်အလက်များ မရရှိခြင်းနှင့် သတင်းမှား များ ရရှိခြင်း၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်မှု စွမ်းရည်များ မရှိခြင်း၊ လမ်းများ မကောင်းခြင်း (အထူးသဖြင့် ကျေးလက်ဒေသများတွင်)၊ စိတ်ချရသည့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အား မရရှိခြင်း၊ ဆည်ရေ သွင်းခြင်းနှင့် သန့်ရှင်းသော ရေ ရရှိမှု အကန့်အသတ်ရှိခြင်းကဲ့သို့သော အခြေခံအဆောက်အအုံ ဆိုင်ရာကိစ္စများ၊ အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်ထုတ်ပေးသော ဌာနအဖွဲ့အစည်းများကိုလက်လှမ်းမီမှု နည်းပါးခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည် (SDC, 2018)။

UNCTAD ၏ အသင်းအဖွဲ့များစစ်တမ်းအရ အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများ၊ အလုပ်အကိုင်များကို ရေရှည်လုပ်ကိုင်နိုင်အောင် ကြိုးပမ်းရာတွင် ရင်ဆိုင်ရသည့် အကြီးမားဆုံး ပြဿနာများထဲတွင် စွန့်ခွါးတီထွင်နိုင်မှုစွမ်းရည်များအပါအဝင် ကျွမ်းကျင်မှုများ မလုံလောက်ခြင်း၊ အချိန်မလုံလောက်ခြင်း၊ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်း နည်းပါးခြင်း၊ မိမိကိုယ်မိမိ ယုံကြည်မှု မရှိခြင်းနှင့် ကျား-မ ပုံသေကားကျ ယူဆချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ အသင်းအဖွဲ့များ၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ချဲ့ထွင်ရာတွင် တိုင်းရင်းသားဖြစ်နေခြင်းနှင့် ဘာသာစကား အခက်အခဲများကိုလည်း အဟန့်အတားများအဖြစ် ယူဆကြပါသည်။

ကွဲပြားခြားနားမှုနှင့် အမျိုးသားရေးသဟဇာတဖြစ်မှုဆိုင်ရာ လေ့လာရေးအဖွဲ့နှင့် UNCTAD မှ ဆောင်ရွက်ခဲ့သော စစ်တမ်းတွေ့ရှိချက်များကို ILO နှင့် Sasakawa Peace Foundation တို့မှ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် အမျိုးသမီးစွန့်ခွါးတီထွင်သူများအား ဆန်းစစ်လေ့လာချက်က အတည်ပြုပေးခဲ့ပါသည်။ ထိုဆန်းစစ်လေ့လာချက်အရ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုကို စတင်ထူထောင်လိုသော အမျိုးသမီးများ ရင်ဆိုင်ရသည့် အကြီးမားဆုံး အဟန့်အတားသည် ချေးငွေ လက်လှမ်းမီရရှိနိုင်မှု ဖြစ်ပြီး ဖောက်သည်ရှာခြင်း၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုထူထောင်မှု လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်စပ်လျဉ်း သည့် သတင်းအချက်အလက်များ ရယူခြင်း၊ သင့်တော်သောနေရာ ရှာဖွေခြင်းတို့တွင်လည်း အခက်အခဲများ တွေ့ရကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ထို့အပြင် အမျိုးသမီးစွန့်ခွါးတီထွင်သူများသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများ ချဲ့ထွင်ရာတွင် ရင်ဆိုင်ရသည့် အဓိကကန့်သတ်ချက်တစ်ခုမှာ ချေးငွေ လက်လှမ်းမီရရှိနိုင်မှု ဖြစ်ကြောင်း ပြောပြကြပါသည်။ ICT နှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှု လုံလောက်စွာ မရှိခြင်း၊ အရည်အချင်းပြည့်ဝသည့် ဝန်ထမ်းများ ရှားပါးမှုနှင့် မိသားစု၏ ပံ့ပိုးအားပေးမှု နည်းပါးခြင်းတို့ကိုလည်း ၎င်းတို့ ရင်ဆိုင်ရသည့် အတားအဆီးများအဖြစ် ပြောပြကြပါသည် (ILO and Sasakawa Foundation 2020).

အောက်ပါအပိုင်းများတွင် လက်ဖက်၊ ချင်းနှင့် ထောပတ်သီး တန်ဖိုးကွင်းဆက်များအတွင်း အမျိုးသမီးများ ရင်ဆိုင်ကြရသည့် ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များ၊ အခက်အခဲများကို အဓိကတင်ပြထားပါသည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍကိုမူ ထိုစိုက်ပျိုးရေးတန်ဖိုးကွင်းဆက်များ နှင့် အမှန်တကယ်ဆက်နွယ်ချိတ်ဆက်နေမှု၊ ဆက်နွယ်ချိတ်ဆက်နိုင်ရန် အလားအလာရှိမှုများ ပေါ်မူတည်၍ ထည့်သွင်းဆန်းစစ်လေ့လာထားပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးထုတ်လုပ်သူများ/စွန့်ခွါးတီထွင်သူများကို ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်များနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးသည့် မဟာဗျူဟာ မရှိသေးသည်ကိုလည်း သတိ ပြုရန် လိုပါသည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် တန်ဖိုးကွင်းဆက်အစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်လျက် ရှိသော်လည်း အမျိုးသမီးများ သီးခြားရင်ဆိုင်နေရသည့် အခက်အခဲများ၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု အကန့်အသတ်ရှိခြင်းများ ရှိနေခြင်းကြောင့် ထိုအစီအစဉ်များတွင် အမျိုးသမီးများကို ဘေးဖယ်ထားသကဲ့ သို့ ဖြစ်နေပါသည် (ILO and the Sasakawa Peace Foundation, 2020)။

၅.၆.၁။ တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများ

တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများအား လက်လှမ်းမီရရှိမှုသည် တောင်သူများ အဓိကရင်ဆိုင်ရ သည့် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာကန့်သတ်ချက်များထဲတွင် တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်ပါသည်။ ဆွစ် ဖွံ့ဖြိုးမှုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့မှ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သောစစ်တမ်း တစ်ခုတွင် (SDC 2018) အမျိုးသမီးများ၏ ၈၇ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသားများ၏ ၆၇ ရာခိုင်နှုန်း တို့က ခေတ်မီထွန်ယက်စိုက်ပျိုးနည်းများအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များကို လက်လှမ်း မီမှု မရှိကြောင်း ပြောပြကြပြီး အထူးသဖြင့် ခေတ်မီထွန်ယက်စိုက်ပျိုးမှု နည်းစနစ်များကို လေ့လာသင်ယူခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် သီးနှံမျိုးကောင်းမျိုးသန့်များ၊မျိုးစေ့များသုံးစွဲခြင်း သို့မဟုတ် ထုတ်လုပ်မှု မြှင့်တင်ခြင်းတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အခက်အခဲများ ရှိသည်ဟု ဆိုပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ၏ စိုက်ပျိုးရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုမဟာဗျူဟာတွင် နိုင်ငံအနေဖြင့် သုတေသန၊ ပညာရေးနှင့် တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်သင့်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည် (Ministry of Agriculture, Livestock and Irrigation, 2018).

အင်းလေးကန်ဒေသတွင် တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများကို အစိုးရနှင့် အမျိုးမျိုးသော အစိုးရ မဟုတ်သည့် လုပ်ဆောင်သူများက ဆောင်ရွက်ပေးနေပါသည်။ အစိုးရမဟုတ်သည့် လုပ်ဆောင် သူများဟုဆိုရာတွင် ပစ္စည်းပေးသွင်းသည့် ဆိုင်များ၊ NGO များ၊ ဘာသာရေး အသင်းအဖွဲ့များနှင့် ကိုယ်အားကိုယ်ကိုးအဖွဲ့များ ပါဝင်ပါသည်။

အစိုးရမှ ဆောင်ရွက်ပေးသော တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများ

တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုအများစု (အထူးသဖြင့် သွင်းအားစုများ ပံ့ပိုးသည့် ဝန်ဆောင်မှုများ) သည် မြေယာလက်မှတ် (လယ်ယာမြေလုပ်ပိုင်ခွင့်ပြုလက်မှတ်) ရှိသူများအတွက်သာ ဖြစ်သော ကြောင့် ထုတ်လုပ်သူအများစုနှင့် အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများသည် ထိုဝန်ဆောင်မှုများကို မရရှိ ကြပါ။ မြေယာလက်မှတ်မရှိသူများသည် အစိုးရ၏ တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများကို ရယူလို လျှင် မြေယာလက်မှတ်ရရှိရန် လျှောက်ထားရပြီး ၎င်းတို့၏ ရပ်ရွာမှ ထောက်ခံစာနှစ်စောင် တောင်းခံရပါသည် (MEDA, 2015)။

အစိုးရမှ ဆောင်ရွက်ပေးသော တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများသည် ရယူလိုသူများအားလုံး အတွက် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ ဤသည်မှာ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ဖြစ်ပြီး အရေး အကြီးဆုံးအကြောင်းမှာ ကွင်းဆင်းဆောင်ရွက်ပေးသည့် အရာရှိများ ကျေးရွာများသို့ သွား ရောက်၍ သင်တန်းများ ကျင်းပပေးနိုင်ရန် လိုအပ်သော ခရီးစရိတ်များ၊ အရင်းအမြစ်များ ပံ့ပိုး ပေးခြင်း မရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကွင်းဆင်းအရာရှိများမှ ဘတ်ဂျက်များ တောင်းခံရာတွင် တောင်းခံသည့် ပမာဏ၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းကိုသာ ရရှိလေ့ရှိပါသည်။ ထို့ပြင် ကွင်းဆင်းအရာရှိများ၏ လစာများမှာ အလွန်နည်းပါးသဖြင့် အများစုသည် ထိုအလုပ်ကို အလုပ် အာမခံချက်ရှိခြင်းကြောင့်သာ လုပ်ကိုင်နေခြင်းဖြစ်ပြီး အခြား ဘေးပန်းဝင်ငွေများကို ရှာဖွေကြ ရပါသည် (UNOPS, 2015)။

အစိုးရ၏ တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများကို လိုအပ်သလောက် ပြည့်မီအောင် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိသည့် အခြားအကြောင်းများတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင် ပါသည် - (၁) အဆင့်များအားလုံးတွင် ရန်ပုံငွေများ ခွဲဝေချထားပေးမှုသည် ဟန်ချက်ညီမှု မရှိ ခြင်းနှင့် ဘတ်ဂျက်ခွဲဝေရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု မရှိခြင်း၊ (၂) တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်နှင့် အောက်အဆင့် အစိုးရများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်များ နည်းပါးခြင်းနှင့် တောင်သူများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများ ဆောင်ရွက်ပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များသည် သင့်လျော်မှုမရှိခြင်း/ ခွဲခြားဆက် ဆံမှုရှိခြင်း၊ (၃) ဆန်စပါးအပေါ် အာရုံစိုက်မှုများသဖြင့် အခြား တန်ဖိုးမြင့် ဝင်ငွေရ သီးနှံများကို လျှစ်လျူရှုထားခြင်းနှင့် (၄) အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများကြား ယုံကြည်မှု မရှိခြင်း တို့ ဖြစ်ပါသည် (Burgess, 2017)။ တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများအား လက်လှမ်းမီမှု နည်းပါး ခြင်းသည် အစိုးရ၏ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ စိုက်ပျိုးရေးတွင် နိုင်ငံတကာ နှင့် ပြည်တွင်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် ကုန်သွယ်ရေးတို့ကို အားပေးမြှင့်တင်ရေး၊ ကျေးလက် ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မဟာဗျူဟာများ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေးတို့ကို ထိခိုက်စေပါသည် (UNOPS, 2015)။

အစိုးရမဟုတ်သော လုပ်ဆောင်သူများ

အင်းလေးကန်ဒေသနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် တောင်သူအသင်းအဖွဲ့များသည် အတွေ့အကြုံနုနယ် သေးပြီး ဖြန့်ကျက်တည်ရှိနိုင်မှုလည်း နည်းပါးပါသေးသည်။ ထို့ကြောင့် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများအတွက် ကဏ္ဍအကြောင်း ကောင်းစွာ နားလည်သိကျွမ်း၍ ကိုယ်စားပြု ဆွေးနွေးပေးနိုင်စွမ်းရှိသော အဖွဲ့အစည်းများ မရှိသေးပါ။ အင်းလေးကန်ဒေသတွင် ရှိသော လက်ဖက်နှင့် ထောပတ်သီး ထုတ်လုပ်သူများနှင့် တင်ပို့သူများ အသင်းများသည် လုပ်ကွက်ငယ် တောင်သူများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ မရှိကြဘဲ၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ရှိလျှင်လည်း အတိုင်းအတာအားဖြင့် သေးငယ်ပြီး တောင်သူများအတွက် သင်တန်းများ စီစဉ်ကျင်းပပေးခြင်း မျိုးလည်း မရှိပါ။ ချင်းအတွက် အသင်းအဖွဲ့မရှိသေးသလို တောင်သူလယ်သမားနှင့် စိုက်ပျိုးရေး အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ အဖွဲ့ချုပ်သည်လည်း အင်းလေးကန်ဒေသတွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေ ခြင်း မရှိပါ။

အမျိုးသမီးတောင်သူများထံ ရောက်ရှိဝန်ဆောင်ပေးခြင်း

တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများသည် အဓိကအားဖြင့် အမျိုးသားများထံသို့သာ ရောက်ရှိပြီး (Akter et al, 2017) ထိုဝန်ဆောင်မှုများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် အမျိုးသမီးများ တက်ရောက် နိုင်ရန် ကူညီသည့် နည်းလမ်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်ပေးလေ့မရှိပါ။ သင်တန်းများတွင် အမျိုးသမီး များကို ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းပေးရန် ရည်ရွယ်လျှင်ပင် ဥပမာအားဖြင့် အမျိုးသမီးများ ပေးနိုင် သည့် အချိန်နှင့် သွားရေးလာရေးကိစ္စများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ကျင်းပပေးခြင်းမျိုး မရှိပါ။ အမျိုးသမီးအများစုသည် သင်တန်းကျင်းပရာနေရာသို့ ကားမောင်း၍ လာရောက်နိုင်သူများ မဟုတ်ကြပါ။ သင်တန်းအများစုသည် အမျိုးသမီးများအတွက် အဆင်မပြေသည့် အချိန်များနှင့် လက်လှမ်းမီသည့် နေရာများတွင် ကျင်းပခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် MIID ၏ စီမံကိန်း

အကောင်အထည်ဖော်ပေးသော မိတ်ဖက်များ ကျင်းပခဲ့သည့် သင်တန်းများတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်တက်ရောက်မှုနှုန်းသည် ပျမ်းမျှအားဖြင့် ၂၂ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိပါသည်။ ထို့ပြင် သင်တန်း ကျင်းပမည့် အစီအစဉ်များကို အမျိုးသမီးများ အသုံးအများဆုံး ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း များမှတစ်ဆင့် အမြဲတမ်း အသိပေးကြေညာပေးနေခြင်းလည်း မရှိပါ။ ဥပမာ MFVPEA ၏ ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် တန်ဖိုးကွင်းဆက်များ အဖွဲ့သည် အမျိုးသမီး ခေါင်းဆောင်မှုအကြောင်း မှတ်တမ်းဗီဒီယိုတစ်ခု ရိုက်ကူးထုတ်လုပ်ခဲ့သော်လည်း ထိုအစီအစဉ် တွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် သင်တန်းသားများထဲတွင် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းကသာ အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ပါသည် (USAID, 2018)။ ကွင်းဆင်းအရာရှိများ ခန့်ထားရာတွင် ကျား-မာက်လိုက်မှုများ ရှိခြင်းကြောင့် လည်း (တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုဆိုင်ရာ အလုပ်အကိုင်များတွင် အမျိုးသမီးများကို ခန့်ထား ခြင်း မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်ပါသည်) အမျိုးသမီးတောင်သူများအဖို့ သင်တန်းများ လက်လှမ်းမီ ရေးသည် ပိုမိုကြီးမားသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ခု ဖြစ်နေပါသည်။

UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းအရ အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့ လိုအပ်သော သတင်းအချက် အလက်များကို လူမှုမီဒီယာများ၊ ကုန်သွယ်မှုဝက်ဆိုက်စာမျက်နှာများ၊ အခြား ဝက်ဆိုက်များမှ ရယူခြင်းထက် တစ်ယောက်စကား တစ်ယောက်နားဖြင့် သတင်းပါးမှုများ၊ အသင်းအဖွဲ့များကို ပို၍ အားထားကြကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် အသင်းအဖွဲ့များအနေဖြင့် အမျိုးသမီးများ ကို ကူညီပေးနိုင်မည့် နောက်ထပ်နယ်ပယ်တစ်ခုမှာ အွန်လိုင်းနှင့် ဝက်ဆိုက်များကဲ့သို့ ပို၍ ယုံကြည်စိတ်ချရသော အခြားသတင်းရင်းမြစ်များကို လက်လှမ်းမီအသုံးပြုနိုင်အောင် ကူညီပေး ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အမျိုးသမီးကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးအဖွဲ့များသည် အမျိုးသမီးများအား ထုတ်ကုန်များ၏ ပေါက်ဈေး များနှင့် စိုက်ပျိုးရေးနည်းစနစ်သစ်များအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များ ပိုမို ရရှိနိုင် အောင် သင်တန်းများ ကျင်းပပေးပါသည်။ ထို့ပြင် အမျိုးသမီးများကို ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များ အတွက် ဈေးကောင်း ရစေမည့် နည်းလမ်းများအား အကြံပြုခြင်းဖြင့်လည်း ကူညီပေးပါသည်။ ဥပမာ ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို အတူတကွ စုပေါင်း၍ ပို့ဆောင်ခြင်း သို့မဟုတ် ရောင်း ဝယ်ခြင်းနှင့် တာဝန်များ မျှဝေယူခြင်း နည်းလမ်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်ရန် အကြံဉာဏ်များ ပံ့ပိုး ပေးပါသည်။

တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများတွင် ကျားမရေးရာ အသိပညာပေးခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးများ စွမ်း ပကားမြင့်မားရေးဆိုင်ရာ သင်တန်းများ မပါရှိပါ။ အကြောင်းမှာ သက်ဆိုင်ရာဒေသများရှိ တန်ဖိုးကွင်းဆက် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ပံ့ပိုးပေးနေသော သင်တန်းဆရာများ ကိုယ်တိုင်တွင် ကျားမရေးရာ အသိပညာပေးသင်တန်းများနှင့် ထိတွေ့မှု နည်းပါးသောကြောင့် ဖြစ်သည် (USAID, 2018)။ ထို့အပြင် အမျိုးသမီးများ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေးနှင့် ကျားမတန်းတူညီမျှ ရေး သင်တန်းများ (ဥပမာ လူရှေ့တွင် စကားပြောသည့် အတတ်ပညာ၊ အမျိုးသမီးများ စွမ်းပကားမြင့်မားရေး ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးနိုင်မှု စွမ်းရည်၊ ကျားမတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီး အခွင့်အရေးများ) နှင့် တောင်သူလုပ်ငန်းများအတွက် ပို့ချပေးသော သင်တန်းများ (ဥပမာ ထုတ်လုပ်မှုနည်းစနစ်များ၊ ငွေရေးကြေးရေး စီမံခန့်ခွဲမှု အတတ်ပညာနှင့် စီးပွားရေးစီမံခန့်ခွဲမှု

စွမ်းရည်များ) ကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှုလည်း မရှိပါ။ ထိုမျှသာမက အဆိုပါသင်တန်းအစီအစဉ်များသည် များသောအားဖြင့် အခြား NGO များမှ ဆောင်ရွက်ပေးသည့် ငွေစုငွေချေးလုပ်ငန်းများ သို့မဟုတ် ကျေးရွာအဆင့်မှ ငွေစုငွေချေးအဖွဲ့များနှင့် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်လေ့လည်း မရှိကြပါ။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော SDC (2018) စစ်တမ်းတွင် ဖြေဆိုသူများ၏ ၇၆ ရာခိုင်နှုန်းက စိုက်ပျိုးရေးနည်းစနစ်များ၊ အလေ့အကျင့်များကိုသာ သင်ကြားပေးရုံမက ကျား-မခွဲခြားဆက်ဆံမှု၊ ကျားမတန်းတူညီမျှမရှိမှု၊ ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုများအကြောင်းကိုပါ ထည့်သွင်းဆွေးနွေးပေးသည့် သင်တန်းများ လိုအပ်သည်ဟု ရှုမြင်ကြပါသည်။ သို့သော်လည်း အောင်မြင်မှုရခဲ့သည့် အစီအစဉ်အချို့ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ထိုအစီအစဉ် များကို လေးထောင့်ကွက် (၆) တွင် တင်ပြပေးထားပါသည်။

လေးထောင့်ကွက် (၆) - အောင်မြင်မှုဇာတ်လမ်းများ

တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများ အောင်မြင်ရရှိရေးတွင် ရရှိနိုင်သည့် ဝန်ဆောင်မှုပမာဏ သာမက ထိုဝန်ဆောင်မှုများကို ဆောင်ရွက်ပေးသည့် နည်းလမ်းကလည်း အရေးကြီးပါသည်။ တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများကို အောင်မြင်စေသည့် အကြောင်းများတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်ပါသည် -

- နည်းပညာသင်တန်းများတွင် ကျားမရေးရာ အသိပညာပေးမှုများကို မဖြစ်မနေ ပါဝင်ရ မည့် အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ထည့် သွင်းပေးထားခြင်း၊
- တန်ဖိုးကွင်းဆက်တိုင်းတွင် ကျားမရေးရာချန်ပီယန်များ ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်၍ ခန့်အပ် ထားခြင်း၊
- ဆန်းသစ်တီထွင်မှုရှိသည့် ရန်ပုံငွေဖြည့်ဆည်းမှုများ ပြုလုပ်ပေးခြင်း၊
- အမျိုးသမီးများနှင့် လက်တွဲအလုပ်လုပ်သည့် သင်တန်းဆရာများအားလုံးကို သင်တန်း များ ပေးထားခြင်း၊
- လက်ခံယူနိုင်မှုအရှိဆုံး အဖွဲ့များကို သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ခြင်း၊
- စီးပွားရေးလုပ်ငန်းချိတ်ဆက်မှုများ ပြုလုပ်ပေးခြင်း၊

အင်းလေးကန်ဒေသမှ လေ့လာမှုများအရ အမျိုးသမီးများနှင့် ကျားမရေးရာ အသိပညာပေးမှု များကို ထည့်သွင်းလုပ်ဆောင်သော တန်ဖိုးကွင်းဆက်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စီမံချက်များသည် အမျိုးသမီးများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေးအပေါ် ကောင်းကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိသည် သာမက အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် စွမ်းပကားမြင့်မားရေးအပေါ် သဘောထားအမြင် များ ပြောင်းလဲလာသည့် အမျိုးသားအရေအတွက်ကိုလည်း တိုးပွားလာစေကြောင်း တွေ့ရပါ သည်။ ဥပမာ ပအိုဝ်းကျေးရွာများတွင် အမျိုးသမီးအားလုံး၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သော Myanmar Institute for Integrated Development (MIID) စီမံကိန်း များသည် စိုက်ပျိုးရေးအတွက် အသေးစားစက်ပစ္စည်းများ တပ်ဆင်လုပ်ကိုင်မှုကို တိုးပွားစေပြီး စပါးအထွက်တိုးစေသည့်အပြင် မိသားစုများအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ၏ အနေအထားအဆင့် အတန်းကို မြှင့်တင်လာစေကာ ၎င်းတို့အတွက် အလုပ်အကိုင်များနှင့် ခေါင်းဆောင်မှုအခွင့်အလမ်းများကို ဖန်တီးပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ မိသားစုများအတွင်းတွင် အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ အမြင်များကို ပို၍ ပွင့်လင်းစွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုနိုင်လာကြပြီး အမျိုးသားအများစုကလည်း ၎င်းတို့၏

ဇနီးများထံမှ အထောက်အကူများ ပိုမို ရရှိလာခြင်းကို ဝမ်းမြောက်ကြပါသည်။ MIID ၏ စီမံကိန်းအကောင်အထည်ဖော်ပေးသော မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးနှင့် အချို့အစိုးရ ဌာနများ၏ ပညာရှင်ဝန်ထမ်းများတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ကြသဖြင့် ကျေးရွာအများအပြား တွင် အမျိုးသမီးများသည် အစည်းအဝေးများနှင့် သင်တန်းများကို ပို၍ တက်ကြွစွာ ပါဝင်တက် ရောက်လာကြပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော နည်းလမ်းဖြင့် စီမံကိန်းကို ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ကလေး များအတွက် ပညာရေးအခွင့်အလမ်းကောင်းများ ပိုမို ရရှိလာစေသလို စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံမှုကို လည်း တိုးတက်လာစေပါသည်။ သို့တိုင်အောင် ထိုရွာများအားလုံးတွင် အမျိုးသမီးလုပ်သား များ၏ လုပ်ခလစာများသည် အမျိုးသားများထက် နည်းပါးနေဆဲ ဖြစ်ပါသည် (MIID, 2018)။

နောက်ထပ်အောင်မြင်မှုဇာတ်လမ်းတစ်ပုဒ်မှာ Mennonite Economic Development Associates (MEDA) ဖြစ်ပါသည်။ ဤအဖွဲ့အစည်းသည် အမျိုးသမီးတောင်သူများနှင့်သာ သီးသန့် လက်တွဲ၍ ၎င်းတို့၏ တန်ဖိုးကွင်းဆက်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ပါသည်။ MEDA သည် အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေးစွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်မှုကို လက်ခံသော ကျေးရွာ များကို ဖော်ထုတ်ပြီး ဒေသခံ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် အဓိက ကျသည့် မိတ်ဖက်များ၊ ပုဂ္ဂလိကအဖွဲ့အစည်းများနှင့် လက်တွဲလုပ်ဆောင်ပါသည်။ မိတ်ဖက်များက တစ်ဖန် ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးကော်မတီများနှင့်လက်တွဲ၍ အမျိုးသမီးတောင်သူများ၊ ရပ်ရွာလူထုများ နှင့် ဆွေးနွေးခြင်း၊ ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းခြင်း၊ ဆက်သွယ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ပါသည်။ ရွာတိုင်းတွင် အမျိုးသမီးတောင်သူများကို စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေး၊ ဒေသခံဈေးကွက်လုပ်ဆောင်သူများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်ရန် ချိတ်ဆက်ပေးရေးတို့တွင် ကူညီပံ့ပိုးပေးနိုင်သည့် တာဝန်ခံတစ်ဦးစီကို ရွေးချယ်၍ လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးထားပါသည်။ MEDA သည် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုး ပေးပြီး တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင် အမျိုးသမီးတောင်သူများ၏ ဈေးကွက်များ၊ ကုန်ပစ္စည်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအား လက်လှမ်းမီမှု တိုးတက်စေရန် ရည်ရွယ်၍ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ (ဥပမာ ငွေရေး ကြေးရေးဝန်ဆောင်မှု ပေးသူများ) နှင့် မိတ်ဖက်များအဖြစ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပါသည်။

နောက်ထပ်အောင်မြင်မှုတစ်ခုအဖြစ် တင်ပြလိုသည်မှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ်နှင့်လက်တွဲ၍ ဒေသခံမိတ်ဖက်များမှ အကောင်အထည်ဖော်သည့် အစီအစဉ် များ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအစီအစဉ်များတွင် ကလေး၊ ပင်းတယ၊ ရွာငံ၊ တောင်ကြီးနှင့် ပင်လောင်းရှိ ချင်းအပါအဝင် တန်ဖိုးကွင်းဆက်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအစီ အစဉ်များတွင် တန်ဖိုးကွင်းဆက်တစ်ခုစီအတွင်းရှိ ထုတ်လုပ်သူများ၊ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ မိတ်ဖက် များ သို့မဟုတ် ထောက်ပံ့ကြေးပေးအပ်ထားသူများထံမှ ကျားမရေးရာချန်ပီယန်များကို ရွေး ချယ်ဆောင်ရွက်သောအခါ အကျိုးသက်ရောက်မှု အကြီးမားဆုံး ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ အမျိုးသမီးအဖွဲ့များကွန်ရက်၊ မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသမီးစွမ်းဆောင်ရည်များအသင်းနှင့် ကျားမ ရေးရာ တန်းတူညီမျှရေးကွန်ရက်ကဲ့သို့သော အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင် ရွက်ခြင်းသည် တန်ဖိုးကွင်းဆက်များအားလုံးတွင် ကျားမရေးရာကိစ္စများကို ပေါင်းစပ်ထည့် သွင်းရာ၌ အလွန်ထိရောက်မှုရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ အောင်မြင်မှုရစေရန် အထောက်အပံ့ ပြုသည့် အခြားအကြောင်းအချက်များမှာ ထုတ်လုပ်သူများ၊ ပြုပြင်စီမံသူများ၊ ထုတ်လုပ်သူ အသင်းများအား ထောက်ပံ့ကြေးများနှင့် သင်တန်းများ ပေးခြင်း၊ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီး များအား

အရင်းအမြစ်များ၊ ဝင်ငွေများနှင့် ပိုင်ဆိုင်ပစ္စည်းများကို မျှဝေသုံးစွဲခြင်း၏ အကျိုး ကျေးဇူးများကို နားလည်သိရှိလာစေရန် သင်တန်းပေးခြင်းအပါအဝင် အဓိကအကြောင်းအရာ များအတွက် တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများ ပေးခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုမျှသာမက အမျိုးသမီး များအား ကူညီပံ့ပိုးရန်နှင့် စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ပေးရန် ရည်ရွယ်သော အသွင်ကူးပြောင်းမှု လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အမျိုးသားများကိုပါ ပါဝင်ဆောင်ရွက်စေခဲ့ပါသည် (USAID, 2018)။

၅.၆.၂။ သွင်းအားစုများ၊ နည်းပညာများနှင့် သတင်းအချက်အလက်များအား လက်လှမ်းမီမှု

သွင်းအားစုများ၊ နည်းပညာများနှင့် သတင်းအချက်အလက်များကို လုံလောက်စွာ လက်လှမ်းမီမှု မရှိလျှင် တန်ဖိုးကွင်းဆက်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ရေရှည်အောင်မြင်မှု ရရှိနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။

သွင်းအားစုများ

အင်းလေးကန်ဒေသတွင် လယ်ယာထွန်ယက်စိုက်ပျိုးရေးနည်းစနစ်များ တိုးတက်ကောင်းမွန် ရေးအတွက် အဓိကအဟန့်အတားများမှာ မျိုးစေ့များနှင့် အခြားသွင်းအားစုများ၏ ကုန်ကျ စရိတ်များ၊ အရည်အသွေးများနှင့် စပ်လျဉ်းသော ကိစ္စများ၊ တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံမှ တင် သွင်းသော ပစ္စည်းများအပေါ် မှီခိုအားထားမှုမြင့်မားခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည် (SDC, 2018; Burgess, 2017; ILO, 2019c)။ ရှမ်းပြည်နယ်အတွက် အဓိကဦးစားပေးရမည့် ကိစ္စများထဲတွင် အရည်အ သွေးကောင်းမွန်ပြီး သင့်လျော်သည့် သွင်းအားစုများကို လက်လှမ်းမီမှုမရှိရေး ဆောင်ရွက် ပေးရန်နှင့် တောင်သူများအတွက် ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ ကွန်ရက်များ တည်ဆောက်ပေးရန်တို့ ပါဝင်သင့်သည်ဟု တင်ပြမှုများ ရှိခဲ့ပါသည် (SDC, 2018)။

နည်းပညာ

ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းရှိ တောင်သူများမှ အဓိကကျသော အခက်အခဲတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ် သည့် အရာမှာ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု တိုးတက်ရေးနှင့် ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများအား ပြုပြင်စီမံထုတ် လုပ်ရေးအတွက် စက်ပစ္စည်းများနှင့် ကိရိယာတန်ဆာပလာများ မရှိခြင်း ဖြစ်ပါသည် (SDC, 2018; ILO, 2019a, 2019c; Burgess, 2017)။ အင်းလေးကန်ဒေသတွင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု များသည် လုပ်သားအင်အား များစွာလိုအပ်ပြီး ကန်ထရိုက်လယ်ယာစနစ် သို့မဟုတ် နည်းပညာ ကို လက်လှမ်းမီမှု တိုးတက်စေမည့် အခြားစနစ်များ ကျင့်သုံးနေသည့် အထောက်အထားများ မှာ မရှိသလောက် ဖြစ်ပါသည်။ UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းအရ စက်တပ်မြက်ခုတ်စက်နှင့် ကျောလွယ်ဆေးဖြန်းပုံးများသည်သာ ထိုဒေသတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရရှိနိုင်သော ကိရိယာ များဖြစ်ပြီး ထွန်စက်ငယ်များကိုပင် ရရှိရန် ခက်ခဲသည်ဟု သိရပါသည်။ သို့သော် အတိုင်းအတာ အားဖြင့် သေးငယ်သော်လည်း တိုးတက်ပြောင်းလဲမှု အနည်းငယ် ရှိလာပါသည်။ တိုးတက်မှု တစ်ခုမှာ တောင်သူများသည် ၎င်းတို့၏ လယ်မြေတွင် လုပ်ငန်းကိုင်ငန်းများ ပြီးစီးသောအခါ

စက်ပစ္စည်းများကို အခြားတောင်သူများထံ မျှဝေသုံးစွဲခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ထပ် တိုးတက်မှု မှာ MIID မှ ကျေးရွာအချို့အတွက် နှစ်ဘီးထွန်စက်များ ဝယ်ယူခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထွန်စက်များကို ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေး တာဝန်ယူပေးသော တောင်သူများထံ ပေးအပ်ပြီး ထိုတောင်သူများသည် အခြားတောင်သူများကိုလည်း ဝန်ဆောင်မှုပေးရန် တာဝန်ရှိပါသည် (MIID, 2018).

လေ့လာဆန်းစစ်ထားသည့် တန်ဖိုးကွင်းဆက်များတွင် ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများကို ပြုပြင်စီမံခြင်း သည် အဓိကကျသော အပိုင်းကဏ္ဍတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများမှ တန်ဖိုးမြှင့်ထုတ် ကုန်များ ထုတ်လုပ်နိုင်ရန် လိုအပ်သည့် စက်ပစ္စည်းများနှင့် ထောက်ပံ့ပစ္စည်းများကို လက်လှမ်း မီမှု တိုးတက်စေခြင်းသည် တောင်သူများ၏ ဝင်ငွေများကို တိုးပွားစေရုံသာမက တောင်သူများ ၏ ဈေးနှုန်းကျဆင်းခြင်းနှင့် ဈေးနှုန်းမတည်ငြိမ်ခြင်းများကို ထိခိုက်လွယ်မှုအား လျှော့ချပေး နိုင်ပါသည်။ ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများ ပြုပြင်စီမံထုတ်လုပ်မှုကို တိုးချဲ့ခြင်းနှင့် တိုးတက်ကောင်းမွန် စေခြင်းသည် ပိုမို တည်ငြိမ်မှုရှိသော အလုပ်အကိုင်များကို ဖန်တီးပေးရန်နှင့် တောင်သူများကို ထုတ်ကုန်သစ်များ ထုတ်လုပ်နိုင်ရန် ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။

နည်းပညာလက်လှမ်းမီရရှိမှုတွင်လည်း ကျားမတန်းတူညီမျှမှု မရှိခြင်းကို အထင်အရှား တွေ့မြင် ရပါသည်။ အမျိုးသမီးများကို ကောက်ယူခဲ့သော စစ်တမ်းနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ အိမ်ထောင်စုတွင်ဖြစ်စေ၊ ရပ်ရွာတွင်ဖြစ်စေ နည်းပညာအသစ်တစ်ခု ရလာပြီဆိုလျှင် ထိုနည်း ပညာကို မည်သို့ အသုံးပြုရမည်ဆိုသည်ကို လေ့လာသင်ယူခွင့်ရသူများမှာ အမြဲတမ်း အမျိုးသား များသာ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ အကြောင်းမှာ ပစ္စည်းရောင်းချသည့် ဆိုင်များတွင် တိုက်ရိုက် သင်တန်းရခဲ့သူများမှာ အမျိုးသားများသာ ဖြစ်ပြီး ထိုအသိပညာကို ၎င်းတို့အချင်းချင်းကြား ဖြန့်ဝေပေးကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ များသောအားဖြင့် အမျိုးသားများသည် ၎င်းတို့ သိရှိလာ သည့် နည်းပညာအသစ်ကို ၎င်းတို့ဖာသာ အသုံးပြုလေ့ရှိကြပြီး အမျိုးသမီးများကို သင်ပေးလေ့ မရှိဟု သိရပါသည် (USAID, 2018)။ ရလဒ်အနေဖြင့် အမျိုးသမီးများတွင် နည်းပညာအကြောင်း နားလည်တတ်ကျွမ်းမှုနှင့် နည်းပညာအသစ်များကို အသုံးပြုရန် ယုံကြည်ချက်များ နည်းပါးနေ ပါသည်။ နည်းပညာနှင့်စပ်လျဉ်းသော သတင်းအချက်အလက်များကို လက်လှမ်းမီရေး၊ နည်း ပညာကို သင်ကြားပေးသူများကို သိရှိ၍ ဆက်သွယ်နိုင်ရေးတို့သည် အမျိုးသမီးများအတွက် စိန်ခေါ်မှုအဖြစ် ရှိနေဆဲဖြစ်ကြောင်း UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းမှ ရလဒ်များက ထပ် လောင်းအတည်ပြုပေးပါသည်။

သို့သော် အမျိုးသမီးတောင်သူများအဖို့ နည်းပညာအသစ်များကို လက်လှမ်းမီရန်နှင့် နား လည်တတ်ကျွမ်းအောင် လုပ်ဆောင်ရန်သာမက အခြားတောင်သူများနှင့် ယှဉ်ပြိုင်လုပ်ကိုင်နိုင် ရေးအတွက် စက်ပစ္စည်းအသစ်များကို ဝယ်ယူရန် သို့မဟုတ် ငှားရမ်းရန် ချေးငွေ ကဲ့သို့သော ငွေရေးကြေးရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ ရရှိရေးသည်လည်း ခက်ခဲနေပါသည် (UNOPS, 2015).

သတင်းအချက်အလက်များ

ရွေးချယ်လေ့လာခဲ့သော တန်ဖိုးကွင်းဆက်များအားလုံးတွင် အရေးကြီးသည့် ထုတ်လုပ်မှု ဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်တစ်ခုမှာ သတင်းအချက်အလက်များ လက်လှမ်းမီမှု ဖြစ်ပါသည်။ သီးနှံ မျိုးများ၊ အရည်အသွေးနှင့် ဈေးနှုန်းများကဲ့သို့သော ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ ကိစ္စများအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များကို ကုန်သည်များ၊ ပွဲစားများ၊ လက်လီရောင်းချသူများနှင့် ထရပ် ကားမောင်းသူများက ပံ့ပိုးပေးလေ့ရှိပါသည်။ သို့သော် အများအားဖြင့် ဤသည်မှာ အလျဉ်းသင့် သလို ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြစ်ပြီး စနစ်လည်း မကျပါ။ ထို့ပြင် ဈေးကွက်အင်အား (market power) ကို အလွဲသုံးစားပြုသည့် ဖြစ်ရပ်များလည်း ရှိကြောင်း သိရပါသည် (UNOPS, 2015; ILO, 2019a, 2019c)။ ဈေးကွက်အသစ်များ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာဈေးကွက်များအကြောင်း သတင်းအချက် အလက်များကို တရားဝင် ပံ့ပိုးပေးမှုများလည်း မရှိပါ။

UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းအရ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနည်းလမ်းများနှင့် ဈေးကွက်များ ဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို လက်လှမ်းမီရရှိရေးနှင့် ယုံကြည်စိတ်ချရသော သတင်းအချက် အလက်များကို မည်သူမည်ဝါထံမှ ရရှိနိုင်မည်ဆိုသည်ကို ဖော်ထုတ်သိရှိနိုင်ရေးသည် အမျိုး သမီးများအတွက် စိန်ခေါ်မှုဖြစ်နေဆဲဟူသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ကုန်ပစ္စည်းများနှင့် ဈေးကွက် များအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိရန်အတွက် အမျိုးသမီးတောင်သူများသည် သမားရိုးကျနည်းလမ်းများ၊ အဓိကအားဖြင့် တစ်ယောက်စကား တစ်ယောက်နားဖြင့် ရရှိသော သတင်းစကားများကို အားကိုးကြပါသည်။ စစ်တမ်းတွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် အမျိုးသမီးတောင်သူ များ၏ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးက ၎င်းတို့သည် စမတ်ဖုန်းများကို လက်လှမ်းမီ အသုံးပြုနိုင်ပြီး ၅၅ ရာခိုင်နှုန်းက စမတ်ဖုန်းတစ်လုံး ပိုင်ဆိုင်သည် ဆိုပါသည်။ သို့သော် ဈေးကွက်သတင်းအချက် အလက်များ ရှာဖွေရန်အတွက် အင်တာနက်ကို အသုံးပြုခြင်းကိုမူ များစွာ မတွေ့ရပါ။⁴³

ဤဒေသတွင် စိုက်ပျိုးရေးအတွက် မိုဘိုင်းဖုန်းအပလီကေးရှင်းများ အသုံးပြုမှုတွင် တိုးတက်မှု အချို့ ရှိလာပါသည်။ ဥပမာ အစိမ်းရောင်လမ်း (Greenway) စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေး မိုဘိုင်းအက်ပ် သည် စိုက်ပျိုးရေးနည်းပညာဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို မျှဝေပေးနေပါသည်။ သို့သော် UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းအရ ယနေ့ထက်တိုင် အမျိုးသမီးတောင်သူများကြား ထိုကဲ့သို့သော အပလီကေးရှင်းများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးပြုမှု အထောက်အထားများကို မတွေ့ရှိရပါ။

သတင်းအချက်အလက်များ လက်လှမ်းမီရရှိရန် နောက်ထပ်နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ သီးခြားလွတ် လပ်သည့် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုများ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ဘာသာစကားအခက်အခဲ၊ စာတတ် မြောက်မှုနှင့် ကျေးလက်ဒေသများရှိ လက်လှမ်းမီမှုအခက်အခဲများကြောင့် အင်းလေးကန်ဒေသ တွင် ထိုနည်းလမ်းကို အသုံးပြုမှုသည် အကန့်အသတ် ရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် စာတတ်မြောက် မှုတွင်

⁴³ ၂၀၁၇ မြန်မာနေထိုင်မှုအခြေအနေစစ်တမ်းအရ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် အမျိုးသမီးများ၏ ၄၆ ရာခိုင်နှုန်း နှင့် အမျိုးသားများ၏ ၅၇ ရာခိုင်နှုန်းသည် မိုဘိုင်းဖုန်းများကို အသုံးပြုကြပြီး အမျိုးသမီးများ၏ ၁၇ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် အမျိုးသားများ၏ ၂၃ ရာခိုင်နှုန်းက အင်တာနက်ကို အသုံးပြုကြပါသည် (CSO et al., 2018).

ကျား-မ ကွာဟချက်ရှိနေခြင်းကို စဉ်းစားလျှင် အမျိုးသမီးများအတွက် ပို၍ပင် အကန့်အသတ်ရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။

၅.၆.၃။ အခြေခံအဆောက်အအုံများ - သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ လမ်းများ၊ ရေနှင့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အား

တောင်သူများအားလုံးအတွက် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ လမ်းများ၊ ရေနှင့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားကဲ့သို့ အခြေခံအဆောက်အအုံများကို လက်လှမ်းမီရေးသည် အလွန်ပင် အရေးကြီးပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ သော အခြေခံအဆောက်အအုံအမျိုးမျိုးကို လက်လှမ်းမီမှု အကန့်အသတ်ရှိခြင်းသည် အမျိုးသမီး များ၏ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းအားနှင့် ဈေးကွက်များအား လက်လှမ်းမီမှုအပြင် ၎င်းတို့၏ လုံခြုံ ရေးနှင့် အချိန်မလုံလောက်မှုတို့အပေါ်တွင်ပင် သက်ရောက်မှုရှိဖြင့် အမျိုးသမီးများအတွက် အထူးအရေးပါသည့် ကိစ္စ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤနယ်ပယ်များတွင် တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ လက်လှမ်းမီမှုတွင် ကျားမတန်းတူညီမျှ မရှိ ခြင်းများကို လျော့ချပေးခြင်းသည် အမျိုးသမီးများကို တိုက်ရိုက်အကျိုးပြုနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

မကြာမီနှစ်များအတွင်းက ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ဆောက်လုပ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၊ နယ်စပ် ရေးရာဝန်ကြီးဌာန၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ ကျေးလက် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဦးစီးဌာနတို့သည် လမ်းများ၊ ဆည်များ၊ ရေလှောင်ကန်များနှင့် တူးမြောင်း များကဲ့သို့သော ကျေးလက်အခြေခံအဆောက်အအုံ စီမံချက်များကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အခြေခံအဆောက်အအုံတိုးတက်မှုများသည် ကုန်သွယ် ရောင်းဝယ်မှုဝန်းကျင် ကောင်းမွန်လာခြင်း၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးစရိတ်များ သက်သာခြင်း၊ တောင်သူများအတွက် ကောက်ပဲသီးနှံ ထုတ်လုပ်မှုနှင့် အရည်အသွေးများ တိုးတက်မြင့်မားလာ ခြင်း၊ မိုးခေါင်ရေရှားမှု၏ ထိခိုက်ဆုံးရှုံးမှုများကို လျော့နည်းစေခြင်း၊ သီးထပ်စိုက်ပျိုးနိုင်ခြင်းနှင့် ဝန်းကျင်စိမ်းလန်းစိုပြေခြင်းဟူသော အကျိုးကျေးဇူးများကို ရရှိစေပါသည် (MIID, 2018)။ အမျိုး သမီးများကို အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများအဖြစ် အဓိကဦးတည်၍ ဆောင်ရွက်သည့် စီမံချက်များ လည်း ရှိပါသည်။ ဥပမာ ဝေးလံခေါင်ဖျားဒေသများနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး အခက်အခဲရှိ သော ဖွံ့ဖြိုးမှုအနည်းဆုံးကျေးရွာများမှ အမျိုးသမီးများအတွက် ဆိုလာတပ်ဆင်ရန် သင်တန်း ပေးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။⁴⁴ သို့ဆိုသော်လည်း အင်းလေးကန်ဒေသအတွင်းရှိ ဝေးလံခေါင်ဖျားဒေသ များနှင့် ထိုဒေသများမှ အမျိုးသမီးထုသည် ၎င်းတို့၏ တည်နေရာ၊ ဝန်ဆောင်မှုများကို လက် လှမ်းမီမှုအားနည်းခြင်း၊ ယခင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ပဋိပက္ခများ၊ ဘိန်းစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုမှ အခြား ဝင်ငွေဖန်တီးမှုနည်းလမ်းများသို့ ကူးပြောင်းမှုများကြောင့် အဆိုပါစီမံချက်များမှ အကျိုးကျေးဇူး များကို အနည်းငယ်မျှသာ ရရှိခံစားကြရပါသည် (ADB et al., 2016)။

သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် တစ်နေရာမှတစ်နေရာ သွားလာနိုင်မှု

⁴⁴ သာကေတစ်ခုမှာ မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ ဘဝမြှင့်တင်ရေးအသင်းမှ Barefoot Collage (အိန္ဒိယ) နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သော စီမံချက် ဖြစ်ပါသည်။

ဈေးကွက်များကို လက်လှမ်းမီအောင် ကူညီသော စီမံချက်များသည် ရွေးချယ်လေ့လာခဲ့သော တန်ဖိုးကွင်းဆက်များအတွက် အရေးကြီးပါသည်။ ဥပမာ ချင်းတန်ဖိုးကွင်းဆက်အတွင်းတွင် MIID စီမံချက်သည် တောင်သူများအား ဈေးကွက်များနှင့် ချိတ်ဆက်နိုင်အောင် ကူညီသည့် မျိုးစေ့ဘဏ်ကို တည်ထောင်ပေးခဲ့ပါသည်။ ထိုစီမံချက်ကြောင့် တောင်သူများသည် ဈေးများသို့ သွားရောက်ရန် မလိုဘဲ ၎င်းတို့ရိတ်သိမ်းထားသော သီးနှံများကို မျိုးစေ့ဘဏ်သို့ ပို့ဆောင်နိုင် သဖြင့် တောင်သူများအတွက် အချိန်နှင့် ကုန်ကျစရိတ်များကို များစွာ သက်သာစေပါသည် (Burgess, 2017)။

ရွေးချယ်လေ့လာခဲ့သော မြို့နယ်များတွင် မော်တော်ယာဉ်ပိုင်ဆိုင်မှုနှုန်းသည် အလွန်နည်းပါ သည်။ ပျမ်းမျှအားဖြင့် တောင်ကြီးမှလွဲ၍ မြို့နယ်အားလုံးတွင် လူဦးရေ၏ ၁ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၃ ရာခိုင်နှုန်းကသာ ကား၊ ထရပ်ကား သို့မဟုတ် ဗန်ကားတစ်စီး ပိုင်ဆိုင်ကြပါသည်။ တောင်ကြီး တွင်မူ မော်တော်ယာဉ်ပိုင်ဆိုင်မှုနှုန်း ၉ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါသည်။⁴⁵ အမျိုးသမီးများအတွက် ဤ ရာခိုင်နှုန်းသည် ပိုနည်းနိုင်ပါသည်။ လူမှုရေးစံများကြောင့် ကျေးလက်အမျိုးသမီးများသည် မည်သည့်ယာဉ်ကိုမျှ မောင်းနှင်လေ့မရှိကြပါ။ သို့သော် အချို့အမျိုးသမီးများသည် မော်တော် ဆိုင်ကယ်တီးပါသည် (USAID, 2018)။ UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းအရ အမျိုးသမီးများသည် ဈေးများသို့ ရောက်ရှိရန် ပုဂ္ဂလိက သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနည်းလမ်းကို အဓိက မှီခိုအားထားကြ ပါသည်။ သို့သော် ထိုနည်းလမ်းသည် ယုံကြည်စိတ်ချရသည်ဟု ၎င်းတို့က မယူဆကြပါ။ ထိုမျှ သာမက လေ့လာခဲ့သည့် မြို့နယ်များအားလုံးနီးပါးတွင် အနီးဆုံးလမ်းများ/ အတက်အဆင်း လုပ်ရသော နေရာများသည် အိမ်နှင့် အတော်အတန် ဝေးကွာနေသဖြင့် တောင်သူများသည် အတက်အဆင်းပြုလုပ်ရသော နေရာသို့ မိနစ် ၃၀ ကျော်ကြာ လမ်းလျှောက်သွားကြရပါသည်။ အမျိုးသမီးများ ညဘက်သွားလာခြင်းကို လူမှုအဖွဲ့အစည်းက မသင့်တော်ဟု ယူဆကြပြီး အန္တရာယ်လည်း များပါသည်။ လုံခြုံစိတ်ချရသည့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးကို လမ်းလှမ်းမမီသည့် ကိစ္စသည် ထုတ်လုပ်သူအမျိုးသမီးများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိရုံမျှမက အခြားနေရာများတွင် အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေသည့် အမျိုးသမီးများကိုလည်း ထိခိုက်စေပါသည်။ ထို့ကြောင့် အခြေခံ အဆောက်အအုံအသစ်များကို စီမံကိန်းရေးဆွဲသောအခါတွင် ကျားမရေးရာ အသိအမြင်နိုးကြား စွာဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ သွားရေးလာရေး အခက်အခဲများနှင့် လိုအပ်ချက်များကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားဆောင်ရွက်ရန် အလွန်ပင် အရေးကြီးပါသည်။

လမ်းများ

သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးတွင် လမ်းများ၏ အခြေအနေသည် အခရာကျပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ နေရာဒေသအများစုမှာကဲ့သို့ပင် အင်းလေးကန်ဒေသတွင် လမ်းများသည် အရည်အသွေး မကောင်းပါ။ ဤသည်မှာ တောင်သူများအဖို့ ဈေးများ၊ ခရီးသွားလုပ်ငန်းများနှင့် ချိတ်ဆက် ရန်နှင့်

⁴⁵ CSO et al. (2018) မှ ၂၀၁၄ မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေနှင့် အိမ်အကြောင်းအရာ သန်းခေါင်စာရင်းမှ အချက်အလက် များကို အခြေခံပါသည်။

ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ပံ့ပိုးရန် ကြီးမားသော အဟန့်အတားတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အရည်အသွေးမီသော လမ်းများ မရှိခြင်းသည် ခရီးသွားရသည့် အချိန်နှင့် ကုန်ကျ စရိတ်များကို မြင့်တက်စေပါသည်။ ထို့ပြင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းတွင် ခရီးသွားဧည့်သည်များ၏ သွားလာနိုင်မှုကို အကန့်အသတ်ဖြစ်စေသဖြင့် ဒေသတစ်ခုလုံးရှိ ခရီးသွားလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုကိုလည်း အကန့်အသတ် ဖြစ်စေပါသည်။

ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းရှိ လမ်းများ၏ အခြေအနေသည် အမျိုးမျိုး ရှိပြီး လက်ရှိတွင် လမ်းများ ကို အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်း၊ ကတ္တရာ/ကွန်ကရစ်ခင်းခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်နေပါသည်။ သို့သော် လမ်းအများစုသည် မြေသား/ကျောက်လမ်းများ ဖြစ်နေပြီး အထူးသဖြင့် ကျေးရွာအဆင့်တွင် ထိုသို့ တွေ့ရပါသည်။ ထို့အပြင် ကတ္တရာ/ကွန်ကရစ် လမ်းအများအပြားတွင် စနစ်ကျသည့် ရေနုတ်မြောင်းစနစ်များ မရှိသဖြင့် မိုးရာသီတွင် အသုံးပြုနိုင်ခြင်း မရှိပါ (MIID, 2014)။ သို့သော် လည်း မြို့နယ်အချို့တွင် တောင်သူများသည် တစ်နှစ်တာ၏ အချိန်အများစုတွင် လမ်းများကို အသုံးပြုနိုင်ပြီး ၎င်းတို့၏ ထရပ်ကားများဖြင့် ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများကို ဈေးများသို့ ပို့ဆောင်နိုင် ခြင်း၊ ဈေးကွက်ပေါက်ဈေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို လက်လှမ်းမီရရှိခြင်းကြောင့် အကျိုး ကျေးဇူးများ ရရှိခံစားကြရပါသည်။ သို့သော် ပင်လောင်း၊ ညောင်ရွှေနှင့် ကလေးကဲ့သို့ လေ့လာ ခဲ့သော မြို့နယ်များရှိ အချို့ကျေးရွာများတွင် လမ်းများ မကောင်းသဖြင့် သွားရေးလာရေး အလွန် ခက်ခဲနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုတစ်ခုမှာ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းဒေသ၏ မြောက်ပိုင်းရှိ မြို့နယ်များနှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ မူဆယ်တို့ကို ချိတ်ဆက်ပေးသော လမ်းများ တိုးတက်ကောင်းမွန် လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တောင်ကြီး-ကျိုင်းတုံလမ်း ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးလာခြင်းသည် ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်းရှိ တောင်သူများကို တရုတ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ ဈေးကွက်များအား လက်လှမ်းမီစေခဲ့ပါ သည် (SDC, 2018)။ သို့သော် အင်းလေးကန်ဒေသသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အခြားဒေသများ၊ အခြား နိုင်ငံတကာဈေးကွက်များကိုလည်း လက်လှမ်းမီမှုတိုးတက်လာမည်ဆိုလျှင် ၎င်းတို့၏ထုတ်ကုန် များအတွက် အမြတ်အစွန်းပိုမို ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်သဖြင့် များစွာအကျိုးရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။

လျှပ်စစ်ဓာတ်အား

ထိခိုက်လွယ်သော အိမ်ထောင်စုများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ဖြန့်ဖြူးပေးခြင်းသည် ဘဝအရည်အသွေး တိုးတက်မြင့်မားစေရန်အတွက်သာမက အိမ်ထောင်စု များ၏ အိမ်မှုကိစ္စတာဝန်များ သက်သာလွယ်ကူစေမည့်အပြင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများ ကို တိုးတက်စေကာ နောက်ဆုံးတွင် GDP တိုးတက်စေရန်လည်း ကူညီပေးနိုင်ပါသည် (MIID, 2018)။

ယုံကြည်စိတ်ချရသော လျှပ်စစ်ဓာတ်အားကို ကုန်ကျစရိတ်သက်သာစွာ လက်လှမ်းမီအသုံးပြု နိုင်မှုနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ ဘဝအဆင်ပြေသာယာမှုကြား သိသာထင်ရှားစွာ ဆက်နွှယ်ချိတ် ဆက်နေပါသည်။ စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်များကို ကောင်းစွာစီမံခန့်ခွဲမှု မရှိသောအခါ သို့မဟုတ် ရှားပါးသောအခါတွင် အမျိုးသမီးများသည် နေ့စဉ် အချိန်များစွာပေး၍ အိမ်ထောင်စု၏ စွမ်းအင်

လိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းပေးကြရပါသည်။ ထို့အပြင် ချက်ပြုတ်ရန်နှင့် အနွေးဓာတ်ရရန် အတွက် ထင်းကဲ့သို့ အစိုင်အခဲလောင်စာများ အသုံးပြုခြင်းသည် အိမ်တွင်း လေထုညစ်ညမ်းမှု ကို မြင့်မားစေသဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ ကျန်းမာရေးကို များစွာ ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။

စွမ်းအင်လက်လှမ်းမီမှုနှင့်စပ်လျဉ်းသော နောက်ထပ်အရေးကိစ္စတစ်ခုမှာ အမျိုးသမီးများ၏ ဝင်ငွေဖန်တီးသော အသေးစားလုပ်ငန်းများအတွင်းရှိ စွမ်းအင်၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် သက်ဆိုင်ပါ သည်။ အမျိုးသမီးများ၏ တစ်နိုင်တစ်ပိုင် လုပ်ငန်းများတွင် အပူစွမ်းအင်များစွာ အသုံးပြုခြင်း (အစားအစာ ပြုပြင်စီမံခြင်း) နှင့်/သို့မဟုတ် အလင်းစွမ်းအင်များစွာ အသုံးပြုခြင်း (ညနေပိုင်း တွင် အလုပ်လုပ်သော အိမ်တွင်းလုပ်ငန်းများ) တို့ကို တွေ့ရလေ့ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထို လုပ်ငန်းများအတွက် စွမ်းအင်ဖြန့်ဖြူးမှု လုံလောက်ခြင်း မရှိလျှင် သို့မဟုတ် စွမ်းအင်ဈေးနှုန်း များ မြင့်မားနေလျှင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် ထိုတစ်နိုင်တစ်ပိုင်လုပ်ငန်းများကို ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းစွာနှင့် အမြတ်အစွန်းရရှိအောင် လုပ်ကိုင်နိုင်စွမ်း နည်းပါးသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ဝန်ဆောင်မှုများ အားနည်းခြင်း (လေးထောင့်ကွက်-၇) က ခရီးသွားလုပ်ငန်း ကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကိုလည်း ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုး တက်မှုသည် ထိုကဏ္ဍအတွက်သာ အရေးကြီးသည်မဟုတ်ဘဲ စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်များကို ဝယ်ယူအားပေးနိုင်သည့် ကဏ္ဍတစ်ခုအနေဖြင့်လည်း အရေးကြီးပါသည်။

လေးထောင့်ကွက် (၇) မြန်မာနိုင်ငံရှိ လျှပ်စစ်ဓာတ်အား

လျှပ်စစ်နှင့် စွမ်းအင် ဝန်ကြီးဌာနမှ အချက်အလက်များအရ ၂၀၁၈ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလအထိ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အိမ်ထောင်စုများ၏ ၄၃ ရာခိုင်နှုန်းသည် အစိုးရဓာတ်အားလိုင်းကွန်ရက်နှင့် ချိတ်ဆက်ထားပါသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ရှမ်းပြည်နယ်အပါအဝင် ပြည်နယ်သုံးခု ကို လွှမ်းခြုံသည့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားစီမံကိန်းအသစ်တစ်ခုကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းရှိ လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ဖြန့်ဖြူးမှုသည် လိုအပ်ချက်အားလုံးကို ဖြည့် ဆည်းပေးနိုင်ရန် များစွာ လိုအပ်နေပါသေးသည်။ နေ့စဉ်လျှပ်စစ်မီးပြတ်တောက်မှုများ ရှိပြီး ဗိုအားကျခြင်းနှင့် အချိန်ကြာဗိုအားကျခြင်း (brownouts) ပြဿနာများလည်း အတွေ့ရများ ပါသည်။ အင်းလေးကန်သည် လောပိတရေအားလျှပ်စစ်ဆည်နှင့် ကလောရှိ အပူစွမ်းအင်သုံး ဓာတ်အားပေးစက်ရုံအတွက် အဓိကရေပေးဝေနေသည့် ရင်းမြစ်တစ်ခုဖြစ်နေခြင်းကြောင့် အင်းလေးကန်ဒေသ၏ လျှပ်စစ်ဓာတ်အားလိုင်း ကွန်ရက်ချိတ်ဆက်မှုသည် အတန်အသင့် ကောင်းမွန်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ခရီးသွားလုပ်ငန်း၏ ခရီးစဉ်ဒေသများတွင် လျှပ်စစ်မီးပြတ် တောက်ခြင်း ပြဿနာသည် ကြီးမားပြီး ဟိုတယ်များ၊ တည်းခိုခန်းများသည် မီးစက်ကို အားကိုး နေရပါသည်။

ဟိုတယ်များနှင့် အခြားခရီးသွားလုပ်ငန်းများ အရေအတွက် တိုးလာခြင်းက လျှပ်စစ်ဓာတ်အား လိုအပ်ချက်ကို ပို၍ မြင့်မားလာစေမည်ဖြစ်သောကြောင့် လက်ရှိ လျှပ်စစ်ဓာတ်အားဖြန့်ဖြူးရေး ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် ဖိအားများ ထပ်တိုး ကျရောက်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။ လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ထုတ်လွှင့်မှုနှင့် ဖြန့်ဝေမှုများကို အဆင့်မြှင့်တင်ရန်လည်း အရေးတကြီး လိုအပ်နေပါသည် (MIID 2014)။

UNCTAD စစ်တမ်းအရ ပင်းတယနှင့် ပင်လောင်းတွင် နေထိုင်သော အမျိုးသမီးတောင်သူများ သည် ကျေးရွာဓာတ်အားလိုင်းကွန်ရက်များမှ လျှပ်စစ်ဓာတ်အားကို ရရှိကြပြီး ရွာငံမှ အမျိုးသမီးတောင်သူများသည် ရေအားလျှပ်စစ်ကို အများဆုံး မှီခိုအားထားကာ ကလော၊ ညောင်ရွှေ နှင့် ဟိုပုံးတွင်မူ ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင်များကို အဓိကအသုံးပြုပါသည်။ ဖယ်ခုံတွင် အသုံး ပြုသည့် စွမ်းအင်ရင်းမြစ်များမှာမူ အမျိုးမျိုး ရောနှောနေပါသည်။ စစ်တမ်းဖြေဆိုသူများထဲတွင် ဒီဇယ်မီးစက်၊ ဘက်ထရီ သို့မဟုတ် ရေနံဆီတို့ကို အသုံးပြုသည်ဟု ဖြေဆိုသူ မရှိသဖြင့် ထို နည်းလမ်းများသည် အသုံးများသော နည်းလမ်းများ မဟုတ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ဖြေဆိုသူ ၁၀ ဦးတွင် ၆ ဦးကျော်က စွမ်းအင်သည် ဈေးနှုန်းကြီးမြင့်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ စိတ်ဝင်စား ဖွယ်ကောင်းသည်မှာ စွမ်းအင်ရင်းမြစ်များ၏ ယုံကြည်စိတ်ချရမှု မရှိခြင်းကို တောင်သူများ ရင်ဆိုင်ရသည့် ကြီးမားသော အခက်အခဲတစ်ခုအဖြစ် ဖော်ပြပြောဆိုခြင်းကို မတွေ့ခဲ့ရပါ။

၈၇

အင်းလေးကန်ဒေသသည် ရေလက်လှမ်းမီရရှိရေးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။ လက်ရှိတွင် တောင်သူအများစုသည် ဆည်ရေသွင်းနည်းပညာများကို လက်လှမ်းမီခြင်း မရှိဘဲ မိုးရေ ရေတွင်း/ရေထွက်စမ်းနှင့် မြစ်/ကန်ရေတို့ကို မှီခိုအားထားရပါသည်။ ဆည်ရေသွင်းခြင်း ကို လက်လှမ်းမီစေရန် ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်သော စီမံချက်အများအပြားသည် အမျိုးသမီးတောင်သူ များအတွက် ဦးတည်ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ သို့သော် ထိုစီမံချက်များသည် အရေအတွက် အားဖြင့် နည်းပါးပြီး စဉ်ဆက်မပြတ် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ခြင်းလည်း မရှိပါ (ADB et al., 2016)။

သန့်ရှင်းသောရေကို အလွယ်တကူ လက်လှမ်းမီမှုသည် တန်ဖိုးမြင့်ထုတ်ကုန်များ တိုးမြှင့်ထုတ် လုပ်နိုင်ရေး၊ အမျိုးသမီးများ၏ အချိန်ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို လျှော့ချပေးရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စများအတွက် အလွန်ပင် အရေးကြီးပါသည်။ UNCTAD ၏ ဝယ်ယူစစ်တမ်းအရ အမျိုးသမီး များ၏ စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်မှုများ တိုးတက်လာစေရန် အဓိကလိုအပ်သော အချက်များထဲတွင် ယုံကြည်စိတ်ချရသော သန့်ရှင်းသည့် ရေရင်းမြစ်များ လက်လှမ်းမီရေးသည်လည်း တစ်ခုအပါ အဝင် ဖြစ်ပါသည်။ အပိုင်း ၃.၃.၂ တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အမျိုးသမီးများသည် ရေခပ်သည့် တာဝန်ကို အဓိက ထမ်းဆောင်ရသူများ ဖြစ်ပါသည်။ ရေလက်လှမ်းမီ ရရှိအောင် ဆောင်ရွက် ပေးခြင်းအပြင် ရေစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်များတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုသည်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ ယခုအခါ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြို့ပြအင်ဂျင်နီယာပညာနှင့် ဗိသုကာပညာများ ကို သင်ယူသည့် အမျိုးသမီးအရေအတွက် များပြားလာခြင်းသည် တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုတစ်ခု ပင် ဖြစ်ပါသည် (ADB et al., 2016)။

ရေလက်လှမ်းမီမှုအပေါ် ဖိအားများ တိုး၍ ကျရောက်လာစေသည့် အကြောင်းများထဲတွင် ခရီး သွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခြင်းလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် ခရီးသွားများ သည် ဒေသခံများထက် ရေသုံးစွဲမှု ပိုများပါသည် (ဥပမာ ရေချိုးခြင်း၊ ရေသောက်ခြင်း၊ ရေဆိုး စနစ်များ)။

လက်ရှိတွင် တည်းခိုနေထိုင်ရေးကဏ္ဍမှ အသုံးပြုနေသော ရေအများစုသည် အဆောက်အဦပရဂျက်အတွင်းရှိ ရေတွင်းများမှ ရေများ ဖြစ်ပါသည်။ ရေသုံးစွဲမှု တိုးလာမည် ဆိုလျှင် မြေအောက်ရေကြော (water table) အပေါ် မလွဲမသွေသက်ရောက်မှုရှိမည်ဖြစ်ပြီး ယခု လက်ရှိမှာပင် တောင်ပေါ်ဒေသများတွင် နွေရာသီ၌ ရေပြတ်လပ်မှုများ ကြုံတွေ့နေရပြီဖြစ်သည် (MIID, 2014)။ ထို့ကြောင့် ရေသုံးစွဲလိုအား တိုးလာမှုအတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်ထိရောက်သည့် ရေစီမံခန့်ခွဲမှု နည်းလမ်းများ လိုအပ်လာမည်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ရေဆိုးစီမံခန့်ခွဲမှုများ ထိ ရောက်ကောင်းမွန်ရန် လိုပေလိမ့်မည်။ လက်ရှိတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍမှ ရေဆိုးအများစု ကို ဟိုတယ်များတွင် ရှိသော မိလ္လာစနစ်များဖြင့် သန့်စင်ကြပါသည်။ အချို့ဟိုတယ်ကြီးများတွင် အဆင့်မြင့်နည်းပညာများ အသုံးပြုကြသော်လည်း အချို့တွင်မူ အခြေခံ မိလ္လာစနစ်များ ကိုသာ အသုံးပြုနေကြပါသည် (ILO, 2019a; ITC, 2019; MIID, 2014)။

၅.၆.၄။ ချေးငွေလက်လှမ်းမီရရှိမှု

ချေးငွေလက်လှမ်းမီမှုသည် ထုတ်လုပ်သူများ ရင်ဆိုင်ရသည့် အရေးအကြီးဆုံး ကုန်ထုတ်လုပ်မှု ဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုအတွက်လည်းကောင်း၊ တောင်သူများ နေထိုင်ရာ မြို့နယ်များ ပြင်ပရှိ ဈေးကွက်များ ကို လက်လှမ်းမီရန်အတွက်လည်းကောင်း အတိုးနှုန်းနည်းသည့် ချေးငွေများ လက်လှမ်းမီ ရရှိ ရေးသည် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းရှိ စစ်တမ်းတစ်ခုအရ လူများ ငွေချေးရခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းရင်းများမှာ ယခင်က ယူထားသော အကြွေးကို ပြန်ဆပ်ရန် (တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများ၏ ၄၂ ရာခိုင်နှုန်း) နှင့် လက်ငင်းလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းရန် (၄၁ ရာခိုင်နှုန်း) အတွက် ဖြစ်ပြီး အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများကြား ကိန်းဂဏန်းများမှာ မကွာခြားလှပါ။ ချေးငွေယူရခြင်း၏ အခြားအကြောင်းရင်းများထဲတွင် ပစ္စည်းကိရိယာများ (တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများ၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်း)၊ ကုန်ကြမ်းများ (၁၈ ရာခိုင်နှုန်း)နှင့် အခြေခံ အဆောက်အအုံများ (၁၃ ရာခိုင်နှုန်း) အတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် ဖြစ်ပါသည် (SDC, 2018)။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တစ်နိုင်တစ်ပိုင်ထုတ်လုပ်သူများအတွက် အာမခံ သို့မဟုတ် လူမှုကာကွယ် စောင့်ရှောက်မှု အစီအစဉ်များ မရှိသဖြင့် ၎င်းတို့အနေဖြင့် အခက်အခဲများ ကျော်လွှားရန် ချေးငွေများကိုသာ အားထားကြရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ချေးငွေများ ရယူမှု အများဆုံးနေရာမှာ အလွတ်သဘောချေးငွေထုတ်ပေးသူ များထံမှ ဖြစ်ပြီး လူဦးရေ၏ ၃၁ ရာခိုင်နှုန်းသည် ထိုနည်းလမ်းကို အသုံးပြုကြပါသည် (Dalberg Global Development Advisors, 2018)။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော SDC (2018) စစ်တမ်းအရ ချေးငွေများ၏ ထက်ဝက်သည် မိတ်ဆွေများ သို့မဟုတ် မိသားစုများထံမှ (အမျိုးသမီးများ ရာခိုင်နှုန်းသည် ပိုမိုမြင့်မား) ရယူထားခြင်းဖြစ်ပြီး ကျန်ချေးငွေများကို ရပ်ကွက် သို့မဟုတ် ကျေးရွာရှိ လူကြီးများထံမှ ဖြစ်ပါသည် (အလွတ်သဘော ချေးငွေများ)။

အလွတ်သဘော ချေးငွေထုတ်ပေးမှုများတွင် အပေါင်ပစ္စည်း လိုအပ်နိုင်သော်လည်း များသော အားဖြင့် ချေးယူသူ၏ နာမည်ဂုဏ်သတင်းကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကြပါသည်။ အများစုမှာ

ယုံကြည်မှုကို အခြေခံ၍ ထုတ်ချေးခြင်းဖြစ်ပြီး ချေးငွေပြန်လည်ပေးဆပ်ရန် ကန်ထရိုက်စာချုပ် ဖြင့် ချေးပေးခြင်း မဟုတ်ပါ။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် အတွေ့ရများသော နောက်ထပ် အလေ့အထ တစ်ခုမှာ ကုန်သည်များနှင့် ပွဲစားများက သွင်းအားစုများ (အဓိကအားဖြင့် မြေဩဇာနှင့် ပိုးသတ် ဆေး) အတွက် ငွေချေးပေးကြပါသည်။ ဤနည်းလမ်းတွင် ယုံကြည်မှု အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လိုအပ်သဖြင့် လူမျိုးစုတူသူများကိုသာ ထုတ်ချေးလေ့ရှိပါသည်။ ဥပမာ စိုက်ပျိုးရေးသွင်းအားစု များ ရောင်းချသော ဆိုင်များသည် ၎င်းတို့နှင့် လူမျိုးစုတူသည့် သို့မဟုတ် တစ်ရွာတည်းနေထိုင် သည့် ထုတ်လုပ်သူများထံ ရောင်းချခြင်းနှင့် ချေးငွေထုတ်ပေးခြင်းတို့ကို ပို၍ ပြုလုပ်လိုကြ ပါသည် (MEDA, 2015; MCRB, 2017)။

အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက်စာလျှင် အစိုးရဌာနများ သို့မဟုတ် ကျေးရွာရန်ပုံငွေ များထက် မိတ်ဆွေနှင့် မိသားစုဆွေမျိုးများ၊ အမျိုးသမီးကိုယ်အားကိုယ်အဖွဲ့များနှင့် NGO များထံမှ ငွေချေးယူနိုင်ခြေ ပိုများပါသည် (SDC, 2018)။ ဤတွေ့ရှိချက်ကို UNCTAD ၏ တောင်သူ စစ်တမ်းရလဒ်များက ထပ်လောင်းအတည်ပြုပါသည်။ NGO များနှင့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍမှ ထုတ်ပေး သော အသေးစားချေးငွေများသည် အမျိုးသမီးတောင်သူများ အသုံးအများဆုံး ဘဏ္ဍာငွေ ဖြည့် ဆည်းမှုပုံစံ ဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် လေ့လာခဲ့သည့် မြို့နယ်များမှ အမျိုးသမီးများ သည် Pact Global Microfinance Fund မှ ချေးငွေများကို ရယူကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။ အချို့ အမျိုးသမီး တောင်သူများသည် သွင်းအားစုရောင်းချသူများထံမှ ချေးငွေများ ရရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် မြေဩဇာဝယ်ယူရန်အတွက် ဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီး ချင်းနှင့် လက်ဖက်စိုက် တောင်သူများက အသေးစားချေးငွေအဖွဲ့အစည်းများသည် သင့်တင့်သော အတိုးနှုန်းဖြင့် ချေးငွေများ ထုတ်ပေးကြ သော်လည်း ချေးငွေပြန်လည်ပေးဆပ်ရသည့် ကာလမှာ တိုတောင်းသည်ဟု ထောက်ပြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့သည် အတိုးနှုန်းပိုများသော်လည်း ပြန်ဆပ်ရသည့် အချိန်ကာလ ပိုမိုရှည်ကြာသော အလွတ်သဘောရင်းမြစ်များမှ ချေးငွေများကို မလွဲမရှောင်သာ ရယူရနိုင်ပါသည်။ UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းအရ လုပ်ကိုင်ငယ်အမျိုးသမီးတောင်သူများသည် စီးပွားရေး ဘဏ်ချေးငွေများမှ အကျိုးခံစားရနိုင်ခြေ အလွန်နည်းသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ စီးပွားရေးဘဏ် တစ်ခုမှ ချေးငွေရယူထားသည်ဟု ဖြေဆိုသူမှာ တစ်ဦးသာ ရှိပါသည်။ အကြောင်းမှာ အမျိုးသမီး များတွင် မြေယာလက်မှတ် သို့မဟုတ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ပိုင်ဆိုင်မှုအထောက်အထား ကဲ့သို့ သော အာမခံပစ္စည်းများ မရှိခြင်းနှင့် ရပ်ကွက် သို့မဟုတ် ကျေးရွာတွင် လူမှုရေးအဆက် အသွယ်အသိုင်းအဝိုင်း နည်းပါးခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ မေးမြန်းခဲ့သူများ၏ ထက်ဝက် က ၎င်းတို့သည် ငွေချေးရမည်ကို ကြောက်ရွံ့ပြီး ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းကို ချေးငွေရယူခြင်း မရှိဘဲ လုပ်ကိုင်လိုကြောင်းလည်း ပြောကြပါသည်။

အသေးစားငွေရေးကြေးရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပတ်သက်သည့် နောက်ထပ်ပြဿနာတစ်ခုမှာ အများဆုံးထုတ်ချေးပေးသည့် ချေးငွေပမာဏ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုပမာဏသည် သေးငယ်လွန်း သဖြင့် အရေးကြီးသည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်ရန် မလုံလောက်ဟု ယူဆပါသည်။ ဥပမာ အရည်အသွေးမြင့်မျိုးစေ့များ၊ မြေဩဇာနှင့် ပိုးသတ်ဆေးများ ဝယ်ယူရန်အတွက် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် အသေးစားနှင့် အလတ်စားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (SMEs) သည် ၎င်းတို့၏ သီးနှံ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု သို့မဟုတ် အခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ကုန်ထုတ်စွမ်းအားကို မြှင့်တင် နိုင်ရေးတွင် အဟန့်အတား ဖြစ်နေပါသည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူများက နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များ အသုံးပြုသည့် နည်းလမ်းများသည် လက်တွေ့တွင် ၎င်းတို့ ကူညီပံ့ပိုးရန် ဦးတည်သော အုပ်စုကို ဘေးဖယ်ထားရာရောက်သည်ဟု ညည်းညူပြောဆိုကြပါသည်။ ဥပမာ တောင်ကြီးမြို့နယ်တွင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှ တောင်သူများနှင့် SME များကို ထုတ်ပေးသော ချေးငွေကို ရရှိရန် SME လက်မှတ်များနှင့် လုပ်ငန်း၏ နှစ်နှစ်တာ ကာလအတွက် ဘဏ္ဍာရေးစာရင်းရှင်းတမ်းများ တင်ပြရန် လိုအပ်ပါသည်။ သို့သော် SME အများစု အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများ ပိုင်ဆိုင်သော SME လုပ်ငန်းများတွင် ထိုကဲ့သို့သော စာရွက်စာတမ်းများ မရှိကြပါ။ သို့မဟုတ် တင်ပြနိုင်ခြင်း မရှိကြပါ (SDC, 2018)။

စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ သမဝါယမဦးစီးဌာနသည် တောင်သူများနှင့် SME များကို ငွေစုငွေချေးသမဝါယမအသင်းများနှင့် ကျေးလက်သမဝါယမ အသင်းများမှတစ်ဆင့် မတည်ရင်းနှီးငွေများကို အတိုးနှုန်းနည်းနည်းဖြင့် ထုတ်ပေးပြီး ချေးငွေ ထုတ်ပေးသည် အခြားသော အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် စိုက်ပျိုးရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အထူးပြုဆောင်ရွက်သော ကုမ္ပဏီများလည်း ရှိပါသည် (Chipchase et al. 2014)။ ထိုချေးငွေ များအတွက် မြေယာအထောက်အထား စာရွက်စာတမ်းတစ်ခု လိုအပ်သဖြင့် လယ်ယာလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်ခြင်း မရှိသော ကျေးလက်နေအိမ်ထောင်စုများနှင့် အမျိုးသမီးဦးစီးသော အိမ်ထောင်စု များသည် ထိုချေးငွေများကို လက်လှမ်းမီခြင်း မရှိပါ။ ထို့အပြင် ကျေးလက်သမဝါယမအသင်း များတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုသည် အလွန်နည်းပါသည် (Ministry of Agriculture, Livestock and Irrigation, 2018)။

၆။ သုံးသပ်ချက်များနှင့် မူဝါဒဆိုင်ရာ အကြံပြုချက်များ

ဤအစီရင်ခံစာတွင် မြန်မာနိုင်ငံ အင်းလေးကန်ဒေသရှိ ဥယျာဉ်ခြံစိုက်ပျိုးရေး တန်ဖိုးကွင်းဆက် သုံးခု (လက်ဖက်၊ ထောပတ်သီးနှင့် ချင်း) နှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍတို့ကို ကျားမရေးရာနှင့် ကုန်သွယ်ရေးဆိုင်ရာ ဆက်နွယ်မှုအခြေအနေကို နောက်ခံပြု၍ လေ့လာဆန်းစစ်ထားပါသည်။ ဤအပိုင်းတွင် အစီရင်ခံစာ၏ တွေ့ရှိချက်များပေါ် အခြေခံ၍ မူဝါဒဆိုင်ရာ အကြံပြုချက်များကို တင်ပြထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမျိုးသားကြီးစိုးသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းသည် ပြည်သူ့ရေးရာ နှင့်ပုဂ္ဂလိကဘဝ၏ အပိုင်းကဏ္ဍများအားလုံးတွင် အမျိုးသမီးများကို အမျိုးသားများနှင့် နှိုင်းယှဉ် လျှင် ဒုတိယတန်းစားနေရာတွင်သာ ထားရှိလေ့ရှိပါသည်။ အမျိုးသမီးများသည် စီးပွားရေးတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသည့်တိုင် အချိန်နှင့် သွားရေးလာရေး ကန့်သတ်ချက် များ၊ ပညာအရည်အချင်း နိမ့်ကျမှု၊ ဘာသာစကားအခက်အခဲ၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် ဆက်နွယ်သော တင်းမားမှုများ၊ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုအရင်းအမြစ်များ (မြေ၊ သွင်းအားစုများ၊ နည်း ပညာ) အား လက်လှမ်းမီမှု အကန့်အသတ်ရှိခြင်းနှင့် သတင်းအချက်အလက်နှင့် အဆက် အသွယ်ကွန်ရက်များအား လက်လှမ်းမီမှု နည်းပါးခြင်းတို့ကြောင့် အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့ ၏

အလုပ်များမှ အကျိုးကျေးဇူးများကို အပြည့်အဝရရှိခံစားနိုင်ရန် ခက်ခဲပါသည်။ ထိုမျှသာမက အမျိုးသမီးများ၏ မိမိကိုယ်မိမိ ယုံကြည်မှု မရှိခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်မှုနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာ ကိစ္စများတွင် အတွေ့အကြုံမရှိခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို နားလည်သိရှိမှုမရှိခြင်းတို့နှင့် အတူ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်ပွားနေသည့် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကျားမအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုတို့ကလည်း အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်မှုအတွက် အဟန့်အတားများ ဖြစ်နေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကျားမတန်းတူညီမျှမှုနှင့် အမျိုးသမီးများ စွမ်းပကားမြင့်မားမှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ အဆင့်သတ်မှတ်ချက်များတွင် အောက်ဘက်သို့ ရောက် ရှိနေသည့်အချက်က ဤအခြေအနေ အတည်ပြုပေးနေပါသည်။

အစီရင်ခံမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် အဓိကမူဝါဒဆိုင်ရာ အကြံပြုချက်များကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

(၁) ဥပဒေမူဘောင်နှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးဖော်ဆောင်မှု အားကောင်းစေခြင်း

ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအား အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု မရှိဘဲ မရရှိနိုင်ဟူသည့်အချက်ကို လက်ခံအသိအမှတ်ပြုလျက် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးများ၏ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ပေးရေး ဥပဒေများ၊ အစီအစဉ်များနှင့် မဟာဗျူဟာများကို ရေးဆွဲချမှတ်ထားပါသည်။ ဤသည်မှာ ချီးကျူးဖွယ်ရာ ဖြစ်သော်လည်း အခြားနိုင်ငံအများအပြားမှာကဲ့သို့ပင် မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း အမျိုးသမီးများ စွမ်းပကားမြင့်မားရေးဆိုင်ရာ ကတိကဝတ်များနှင့် ၎င်းတို့၏ နေ့စဉ်ဘဝတွင် အမျိုးသမီးများ အမှန်တကယ်ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသော အခြေအနေများကြား ကွာဟချက်များ ရှိနေပါသည်။ အမျိုးသမီးများ စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ပေးရေးနှင့် စီးပွားရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး ရည်ရွယ်သော ဥပဒေများကို အစဉ်အမြဲ အပြည့်အဝအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်း မရှိဘဲ တစ်ခါတစ်ရံ ထိုဥပဒေများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် တာဝန်ရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းများကို ဖွဲ့စည်းထားမှု မရှိခြင်း သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းထားလျှင်လည်း ဝန်ထမ်းအင်အားနှင့် ဘဏ္ဍာငွေအရင်းအမြစ်များ သို့မဟုတ် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးနိုင်စွမ်းများ လုံလောက်စွာ မရှိခြင်းတို့ကို တွေ့ရှိရတတ်ပါသည်။ များသောအားဖြင့် စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုစစ်ဆေးမှု လုပ်ငန်းစဉ်များလည်း မရှိတတ်ပါ။ တစ်ခါတစ်ရံ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော အဖွဲ့အစည်းများမှာ များပြားလွန်းပြီး လုပ်ငန်းတာဝန်များ မှာ ထပ်နေခြင်းများလည်း ရှိတတ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ခရီးသွားလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ မူဘောင်တွင် ထိုကဲ့သို့သော အခြေအနေ ဖြစ်ပေါ်နေပါသည်။ ၂၀၁၃-၂၀၂၂ အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းသည် ယေဘုယျဆန်ပြီး စီမံကိန်းပါ ပန်းတိုင်များ ပြည့်မီရေးအတွက် ရှင်းလင်းတိကျသော လုပ်ငန်းအဆင့်များနှင့် တိုးတက်မှုမှတ်ကျောက်များကို တိကျစွာ ချမှတ်ထားခြင်း မရှိပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းရေးကို ပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း အမျိုးသမီးများကို မိခင်များအဖြစ် ရည်ညွှန်းထားချက်များ ပါဝင်ပြီး လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် စီးပွားရေးကဏ္ဍအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ အခန်းကဏ္ဍများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ပုံသေကားကျ ယူဆချက်များကို အားဖြည့်

ပံ့ပိုးထားပါသည်။ ထို့အပြင် အမျိုးသားများနှင့်သာ သင့်တော်သည့် လုပ်ငန်းတာဝန်များကို အမျိုးသားများကို ရွေးချယ်ပေးအပ်ခွင့်လည်း ပြုထားပါသည်။ ဥပဒေအချို့တွင်လည်း ကျား-မ ခွဲခြားထားသော စကားရပ်များ ပါရှိနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လုပ်ငန်းခွင်ရှိ မဖွယ်မရာပြုမှု နှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိပါးနှောင့်ယှက်မှုများအတွက် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း မရှိသေးပါ။ အမျိုး သမီးများနှင့် အမျိုးသားများအတွက် ထုံးတမ်းစဉ်လာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် လူမှုရေးစံ များကို လိုက်နာကျင့်သုံးရေးသည် အလွန်အရေးကြီးသော ကိစ္စအဖြစ် ရှိနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအသီးသီးတွင် ရိုးရာထုံးတမ်းစဉ်လာများ ကွာခြားကောင်း ကွာခြားမည် ဖြစ်သော်လည်း အမျိုးသမီးများကို အမျိုးသားများနှင့် နှိုင်းစာလျှင် ဒုတိယတန်းစားနေရာတွင် သာ ထားရှိခြင်းမှာမူ အနည်းနှင့်အများ တူညီနေပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းတွင်လည်း အလားတူအခြေအနေကို တွေ့ရှိရပြီး ထိုဒေသတွင် တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခများကြောင့် အမျိုး သမီးများအဖို့ ဆန္ဒမပါဘဲ နေရပ်စွန့်ခွာရွှေ့ပြောင်းရခြင်းနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု အပါအဝင် အခက်အခဲများကို ထပ်ဆောင်းရင်ဆိုင်ကြရပါသည်။

အင်းလေးကန်ဒေသအပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေယာအထောက်အထား စာရွက်စာတမ်းများ သည် ရှုပ်ထွေးနက်နဲသော ကိစ္စရပ်တစ်ခုအဖြစ် ရှိနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ အင်းလေးကန်ဒေသတွင် နေထိုင်သူဦးရေ၏ ကြီးမားသော အချိုးအစားသည် မြေယာအထောက်အထား လက်မှတ်များကို ပိုင်ဆိုင်ခြင်း မရှိကြပါ။ ဥပဒေတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများအား တူညီသော မြေယာ အခွင့်အရေးများကို ပေးအပ်ထားသော်လည်း မြေယာစာချုပ်စာတမ်းများနှင့် အစိုးရမှ ထုတ်ပေး သည့် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်ပြုလက်မှတ်များပေါ်တွင် အမျိုးသမီးများ၏ အမည်ကို တွေ့ရခဲပါသည်။

ဥပဒေမူဘောင်တွင် အပြောင်းအလဲများ ပြုလုပ်ပေးမည်ဆိုပါက အမျိုးသမီးများအတွက် ပုဂ္ဂလိကဘာဝနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာ အဝန်းအဝိုင်းများတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ပိုမိုရရှိစေမည့် မူဘောင် တစ်ရပ်ကို ပေးအပ်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အပြောင်းအလဲပြုလုပ်ရန် လိုအပ်သည့်အရာများထဲ တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် အခြားဥပဒေများတွင် ပါဝင်သည့် ကျား-မခွဲခြားထားသော စကားရပ်များကို ဖယ်ရှားခြင်း၊ မကြာမီက ပြုပြင်ပြောင်းလဲထားသည့် ကျားမတန်းတူညီမျှရေး အားပေးမြှင့်တင်သော ဥပဒေများကို အပြည့်အဝအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် စောင့်ကြပ် ကြည့်ရှုစစ်ဆေးခြင်း၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ်ကတည်းက အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခြင်း မရှိသေးသော အမျိုး သမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများ တားဆီးကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေကြမ်းကို အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ လုပ်ငန်းခွင်ရှိ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိပါးနှောင့်ယှက်မှုနှင့် မဖွယ်မရာပြုမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်တစ်ရပ် ရေးဆွဲအတည်ပြုခြင်း၊ အကြမ်းဖက်မှု၊ မဖွယ်မရာပြုမှုနှင့် လိင်ပိုင်း ဆိုင်ရာ ထိပါးနှောင့်ယှက်မှုဖြစ်ရပ်များကို သိရှိပြီး တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ရန် စွမ်းရည်မြှင့် တင်ပေးခြင်းနှင့် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများတွင် ပါရှိသည့် ကျားမတန်းတူညီမျှရေး အခြေခံမူများသည် ထုံးတမ်းစဉ်လာစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများထက် ပို၍ အဓိကကျမှု၊ အရေးပါမှုကို အသိအမှတ်ပြု ခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ တန်းတူညီသော အလုပ်အတွက် တူညီ သော လုပ်ခလစာရရှိရေး၊ အလုပ်ခန့်ထားခြင်းနှင့် အလုပ်အကိုင်များတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်း ခြင်းအပြင် အိမ်တွင်းလုပ်သားများနှင့် သက်ဆိုင်သော ILO ၏ နိုင်ငံတကာကွန်ဗင်းရှင်းများကို လက်မှတ်ရေးထိုးရခြင်း မရှိသေးပါ။ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ILO အထွေထွေညီလာခံကြီးက အလုပ်အကိုင်ကဏ္ဍရှိ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ထိပါးနှောင့်ယှက်မှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း အမှတ် ၁၉၀ ကို လက်ခံအတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါကွန်ဗင်းရှင်းနှင့် အခြားကွန်ဗင်းရှင်းများ ကို လက်မှတ်ရေးထိုး အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် အမျိုးသမီးများ၏ အလုပ်လုပ်ကိုင်မှု အခြေအနေများ တိုးတက်ကောင်းမွန်စေရန်နှင့် အဆိုပါကိစ္စများနှင့် စပ်လျဉ်း သည့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ၊ ဆွေးနွေးဖလှယ်မှုများတွင် ပါဝင်နိုင်ရန် ခြေ လှမ်းသစ်တစ်ရပ်ကို လျှောက်လှမ်းနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

(၂) ပညာရေးရလဒ်များ မြှင့်တင်ခြင်း၊ သက်မွေးမှုပညာသင်တန်းများ၏ အရည်အသွေး တိုးတက်မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးများ လက်လှမ်းမီမှု တိုးပွားစေခြင်း

၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ရှမ်းပြည်နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အရွယ်ရောက်သူ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်းနှင့် အတွက်အချက်စွမ်းရည် အနိမ့်ဆုံးပြည်နယ် ဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခြေ အနေသည် နိမ့်ပါးနေပါသည်။ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး နှစ်ဦးစလုံးအတွက် အင်းလေးကန် ဒေသ၏ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်းသည် ရှမ်းပြည်နယ်တစ်ခုလုံး၏ ပျမ်းမျှနှုန်းထက် ပိုမိုမြင့်မား သည်ဆိုသော်လည်း ကျေးလက်ဒေသများရှိ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်းသည် မြို့ပြဒေသများထက် များစွာ ပိုမို နည်းပါးပြီး မြို့ပြနှင့် ကျေးလက်ဒေသများအားလုံးတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပညာ တတ်မြောက်မှုအဆင့်သည် အမျိုးသားများထက် ပိုနိမ့်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများအဖို့ အိမ်ထောင် ပြုခြင်း၊ ကလေးမီးဖွားခြင်းနှင့် မိခင်ဖြစ်ရခြင်းသည် ၎င်းတို့၏ ပညာရေးနှင့် သက်မွေးမှု အလုပ် အကိုင်တို့အတွက် ကန့်သတ်ချက်များ ဖြစ်စေသဖြင့် ပညာရေးတွင် ကျား-မ ကွာဟရခြင်း၏ အကြောင်းများထဲမှ တစ်ခုသည် မိန်းကလေးငယ်များကို အရွယ်မတိုင်မီ အိမ်ထောင်ချပေးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တောင်ကြီးခရိုင်ရှိ ဆယ်ကျော်သက်မိန်းကလေးများ ကလေးမီးဖွားမှုနှုန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမြင့်ဆုံးဆုံးနှုန်းများထဲတွင် ပါဝင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် မိန်းကလေးများအား အတတ်ပညာရှင်များဖြစ်အောင် ကြိုးစားလိုစိတ်ကို အားပေးရန်အတွက် စာသင်ကျောင်းများနှင့် ရပ်ရွာလူထုထဲတွင် ကျားမရေးရာနှင့် လိင်မှုဆိုင်ရာ ပညာပေးအစီအစဉ် များ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ပေးသင့်ပါသည်။

ထို့ပြင် အင်းလေးကန်ဒေသတွင် မိန်းကလေးများနှင့် ယောက်ျားလေးများအား အဆင့်မြင့်ပညာ များ သင်ယူနိုင်ခြင်းမရှိအောင် တားဆီးပိတ်ပင်ထားသော အရာများ ရှိနေသည်ရာ ထိုအရာများ ထဲတွင် ကျောင်းများနှင့် ဝေးကွာခြင်းနှင့် ကျောင်းများသို့ ရောက်ရှိနိုင်ရန် အများပြည်သူ အသုံး ပြုသော သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ဝန်ဆောင်မှုများ အားနည်းခြင်း၊ အရည်အသွေးပြည့်မီသော ဆရာ/ဆရာမများ ရှားပါးခြင်း၊ ဘာသာစကားအခက်အခဲများ၊ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းနှင့် လုပ်သား ဈေးကွက် လိုအပ်ချက်များကြား ကိုက်ညီမှု မရှိခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ကျောင်းအဆောက်အဦ များနှင့်

သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးကဲ့သို့ ပညာရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော အများပြည်သူဆိုင်ရာ အခြေခံ အဆောက်အအုံများနှင့် လူသားအရင်းအနှီးများ (ဥပမာ ဆရာများအား လေ့ကျင့်သင်ကြား ပေးခြင်း၊ ဘာသာစကား အခက်အခဲများကို ဖြေရှင်းပေးခြင်း) အတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းဖြင့် အင်းလေးကန်ဒေသရှိ စာတတ်မြောက်မှုနှင့် အတွက်အချက်စွမ်းရည် ကွာဟချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မိန့်ကလေးငယ်များ၏ ပညာရေးကို ပိတ်ပင်တားဆီးထားသော ကျားမရေးရာစံများနှင့် ပုံသေကားကျယူဆချက်များအတွက် ဦးတည်၍ အသိပညာပေး လှုပ်ရှားမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် မိသားစုများသည် မိန်းကလေးများကို ကျောင်းထားချင်အောင် ငွေကြေးဆိုင်ရာ ဆွဲဆောင်အားပေးမှု မက်လုံးများ ဖန်တီးပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

အင်းလေးကန်ဒေသတွင် အိမ်ထောင်စုများ၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများ ကို လုပ်ကိုင်နေကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန (၂၀၁၈) ၏ အချက်အလက်များအရ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ၏ စွမ်းဆောင်ရည်သည် အားနည်းနေပါ သည်။ တောင်သူများသည် ၎င်းတို့ ရင်ဆိုင်နေရသည့် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်နှင့် အခက်အခဲပေါင်းများစွာကြောင့် ကုန်သည်များ၊ ပြုပြင်စီမံထုတ်လုပ်သူများနှင့် နောက်ဆုံး စားသုံးသူများ လိုလားတောင်းဆိုသော အရည်အသွေးနှင့် အရေအတွက် စံနှုန်းများကို ပြည့်မီ အောင် ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်စွမ်း မရှိကြပါ။ စိုက်ပျိုးရေးအလေ့အကျင့်ကောင်းများ၊ စီးပွားရေး လုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် စွန့်ဦးတီထွင်မှုစွမ်းရည် ပျိုးထောင်မှုဆိုင်ရာ သင်တန်းများ ရရှိနိုင် မှု အကန့်အသတ်ရှိခြင်းကြောင့်လည်း ဤကဏ္ဍသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု နည်းပါးနေပါသည်။ အင်းလေးကန်ဒေသတွင် နည်းပညာလက်လှမ်းမီမှုနည်းပါးနေပြီး ထွန်စက်ကဲ့သို့ မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည့် အခြေခံသွင်းအားစုများကိုပင် လက်လှမ်းမီခြင်း မရှိသဖြင့် အခြေအနေကို ပို၍ ဆိုးရွားစေပါသည်။ ထိုမျှသာမက UNCTAD ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများအရ အင်းလေးကန် ဒေသရှိ တောင်သူအများအပြားသည် စိုက်ပျိုးရေးအား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုအဖြစ်ထက် မိသားစု၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ရာစုနှစ်နှင့်ချီ၍ အစဉ်အဆက် လုပ်ကိုင်လာ ခဲ့သော ရိုးရာလုပ်ငန်းတစ်ခုအဖြစ်သာ ယူဆကြပါသည်။ ထိုယူဆချက်ကြောင့် ၎င်းတို့သည် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကို တိုးတက်အောင် မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည်ဟု ရှုမြင်ခြင်းမရှိကြ သည့်အချက်ကလည်း စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် နောက်ထပ် အဟန့် အတားတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ရရှိနိုင်သည့် သင်တန်းအခွင့်အလမ်းများမှာလည်း လွှမ်းခြုံနိုင်သည့် ဒေသ၊ သင်ကြားပေးသည့် အကြောင်းအရာများ၏ ပြည့်စုံမှု၊ အသုံးဝင်မှု၊ ကျင်းပပေးသည့် ကြိမ်နှုန်းနှင့် နောက်ဆက်တွဲ ဆက်လက်ပံ့ပိုးမှုတို့အရ ပြည့်စုံလုံလောက်မှု မရှိပါ။ ထို့အပြင် ကျားမရေးရာ အခန်းကဏ္ဍ သတ်မှတ်ချက်များကြောင့် အမျိုးသမီးများသည် ထိုသင်တန်းအစီအစဉ်များကိုပင် လက်လှမ်းမီ နိုင်ရေး အမျိုးသားများထက် ပိုမိုများပြားသော အတားအဆီးများကို ရင်ဆိုင်ကြရပါသည်။ တောင်သူများ၏ အသိပညာနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုများကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိလျှင် စိုက်ပျိုးရေး ကဏ္ဍ ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍအပါအဝင်

အခြားစီးပွားရေးကဏ္ဍများကြား ချိတ်ဆက်ပေးရေးတို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ UNCTAD ၏ အမျိုးသမီးတောင်သူစစ်တမ်းနှင့် အသင်းအဖွဲ့စစ်တမ်းများတွင် တောင်သူများ၏ အမှန်တကယ်လိုအပ်ချက်များနှင့် ပိုမိုကိုက်ညီ၍ အရည်အသွေးပိုမိုမြင့်မားပြီး စနစ်တကျ စီစဉ် ကျင်းပပေးသည့် သင်တန်းအခွင့်အလမ်းများကို ဖန်တီးပေးရန် တောင်းဆိုမှု အများအပြား ရှိခဲ့ပါသည်။ ထိုသင်တန်းများကို နေက်ဆက်တွဲပံ့ပိုးကူညီမှုများနှင့်အတူ အမျိုးသမီးများ၏ သွားရေး လာရေးနှင့် အချိန်အခက်အခဲများကဲ့သို့ ကျားမရေးရာ အတားအဆီးများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား ကာ ပုံမှန်ကျင်းပပေးရန်လည်း တောင်းဆိုကြပါသည်။ ဦးတည်သည့်ကဏ္ဍများတွင် အကျိုးဆက်စပ်သက်ဆိုင်သူများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေး၍ သင်တန်းအခွင့်အလမ်းများအား လိုအပ်ချက် များဆန်းစစ်ချက်အပေါ်တွင် အခြေခံကာ ဆောင်ရွက်ပေးသင့်ပါသည်။ ထို့အပြင် အဆိုပါ သင်တန်းအစီအစဉ်များတွင် လယ်ယာလုပ်ငန်းသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းတစ်ခုမျှသာ မဟုတ်ဘဲ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းတစ်ခုအဖြစ် အတတ်ပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုဖြင့် လုပ်ကိုင်ရန် လိုအပ်ကြောင်းကို သတင်းစကားပါးဖို့လည်း လိုအပ်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု စွမ်းရည် တိုးတက်ရေးတွင် သင်တန်းအစီအစဉ်များမှတစ်ဆင့် ကျွမ်းကျင်မှုများ ပျိုးထောင်ပေး ရန် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ ထိုအတွက် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရတို့မှ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းတို့နှင့် ပူးပေါင်း၍ ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်ပေးမှုများ လိုအပ်ပါသည်။

ထို့အပြင် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ နည်းပညာသင်တန်းများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ဆိုင်ရာ သင်တန်းများသည် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ ကိုယ်ပိုင် ဆုံးဖြတ်လုပ်ကိုင်နိုင်စွမ်း မြှင့်တင်သည့် သင်တန်းများနှင့် ချိတ်ဆက်မှု မရှိဖြစ်နေခြင်းကိုလည်း ဤအစီရင်ခံစာတွင် တင်ပြထားပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ အတတ်ပညာပိုင်းဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်နိုင်မှုများ မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် ၎င်းတို့အား ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍအပါအဝင် လုပ်ငန်း အသစ်များကို စွန့်စားလုပ်ကိုင်ချင်လာအောင် အားပေးရန်အတွက် သင်တန်းအစီအစဉ်များတွင် အဆိုပါအစိတ်အပိုင်းနှစ်ခုကို ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ မိမိကိုယ်မိမိ ယုံကြည်မှု မြင့်မားလာရေး ဆောင်ရွက်ပေးနေသည့် အနည်းငယ်မျှသော လုပ်ဆောင်သူများထဲတွင် အမျိုးသမီးကိုယ့်အားကိုယ်ကိုးအဖွဲ့များ ပါဝင်သဖြင့် ထိုအဖွဲ့များကို စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ ပံ့ပိုးပေးခြင်းသည် ပထမအဆင့်အနေဖြင့် ဆောင်ရွက်သင့် သည့် လုပ်ငန်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

UNCTAD ၏ စစ်တမ်းများအရ အင်းလေးကန်ဒေသတွင် ကန်ထရိုက်လယ်ယာစနစ်ကို ကျင်းသုံး မှု အလွန်နည်းပါးကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ကန်ထရိုက်လယ်ယာစနစ်၏ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု အလေ့အထများ၊ ထုတ်ကုန်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုမှ အမြတ် အစွန်းများ တိုးပွားရရှိနိုင်မည့် အလားအလာများအကြောင်းကို အမျိုးသမီးများ နားလည်သိရှိ အောင် ဆောင်ရွက်ပေးဖို့ လိုအပ်ပါသည်။ ကန်ထရိုက်လယ်ယာစနစ်တွင် တောင်သူများသည် ကြားခံများ၊ ပွဲစားများကို ပေးရန် သို့မဟုတ် (အမျိုးသမီးအများစု လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းမရှိသည့်) ဈေးတွင် ဆိုင်ခန်းဖွင့်လှစ်ရောင်းချရန် မလိုအပ်သောကြောင့် အမြတ်အစွန်းရရှိမှု ပိုများနိုင် ပါသည်။

ထိုမျှသာမက ကန်ထရိုက်လယ်ယာစနစ်တွင် (အထူးသဖြင့်) ထုတ်လုပ်သူအဖွဲ့အစည်း များ သို့မဟုတ် သမဝါယမများမှတစ်ဆင့် ထုတ်ကုန်ပမဏ အများအပြားကို ရောင်းချနိုင်ပြီး အမျိုးသမီးတောင်သူများအတွက် ဈေးနှုန်းသတ်မှတ်သည့်နေရာတွင်လည်း ပို၍ တစ်ပန်းသာစေ ပါသည်။ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ဒေသအတွင်းရှိ အလှူရှင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုဖြင့် ကန်ထရိုက်လယ်ယာစနစ် ကျင့်သုံးလာအောင် ဆွဲဆောင်အားပေးသော မက်လုံး များကို ဖန်တီးပေးသင့်ပါသည်။

တောင်သူများ၏ ဈေးကွက်သတင်းအချက်အလက်များ လက်လှမ်းမီရေး အထောက်အကူဖြစ် စေရေးနှင့် စီးပွားရေးကဏ္ဍများကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် အွန်လိုင်းနှင့် လူမှု မီဒီယာတို့ကိုလည်း အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ထုတ်လုပ်သူအသင်းအဖွဲ့များသည် အွန်လိုင်းမှ ဆက် သွယ်ချိတ်ဆက်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများ (online platforms) တည်ထောင်နိုင်အောင် ကူညီခြင်း၊ ထိုနည်းလမ်းများကို အမျိုးသမီးများ အသုံးပြုနိုင်အောင် လေ့ကျင့်ပေးခြင်း၊ အင်တာနက်နှင့် ဆိုရှယ်မီဒီယာမှတစ်ဆင့် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် အလားအလာများကို မြင်လာအောင် ပြသခြင်းတို့အား လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ပထမဦးစွာ ထိုအွန်လိုင်းနည်းလမ်းများကို လက်လှမ်းမီအသုံးပြုနိုင်သည့် လူဦးရေအချိုးအစား မြင့်မားလာစေရန်အတွက် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများမှ အင်တာနက်ချိတ်ဆက်မှု ဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံပေးဖို့ လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

UNCTAD ၏ တောင်သူစစ်တမ်းမှ တွေ့ရှိချက်တစ်ခုမှာ လေ့လာဆန်းစစ်ခဲ့သည့် တန်ဖိုးကွင်း ဆက်သုံးခုစလုံး (ချင်း၊ လက်ဖက်နှင့် ထောပတ်သီး) တွင် အမျိုးသမီးတောင်သူများသည် ပုံမှန် အားဖြင့် ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများကို ပြုပြင်စီမံမှု မရှိခြင်း သို့မဟုတ် ပြုပြင်စီမံလျှင် လည်း အလွန်အခြေခံကျသော နည်းလမ်းများဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို တန်ဖိုးမြှင့်တင်နိုင်မှု လုံးဝမရှိ သို့မဟုတ် အနည်းငယ်မျှသာ မြှင့်တင်နိုင်သည် ဟူသော အချက် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုမျှသာမက အခြေခံကျသည့် ပြုပြင်စီမံမှုများကို လုပ်ဆောင် နိုင်ရန်ပင် လိုအပ်သည့် စွမ်းရည်နှင့် ကိရိယာတန်ဆာပလာများ မရှိခြင်းကြောင့် ရိတ်သိမ်း ရာသီတွင် ဈေးကွက်တွင်း စိုက်ပျိုးထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများ စုပုံနေစေပါသည်။ လက်ဖက်ကဏ္ဍခွဲ တွင် ဖွံ့ဖြိုးမှုအဖွဲ့အစည်းများက ပြုပြင်စီမံမှုလုပ်ငန်းစဉ်များကို ခေတ်မီတိုးတက်စေရန်နှင့် တစ်ကိုယ်ရေသန့်ရှင်းရေး စံနှုန်းများ၊ အခြားစံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီအောင် ဆောင်ရွက်ပေးသည့် အစီအစဉ်အချို့ ရှိသော်လည်း ချင်းနှင့် ထောပတ်သီးအတွက် အလားတူ ဆောင်ရွက်မှုများ မရှိ သေးပါ။ အမျိုးသမီးတောင်သူများ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်နှင့် ခရီးသွား လုပ်ငန်းကဏ္ဍနှင့် ချိတ်ဆက်နိုင်ရန်အတွက် အဓိကဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်ပေးရမည့် နယ်ပယ် များမှာ တန်ဖိုးမြှင့်ထုတ်ကုန်များ ပြောင်းလဲထုတ်လုပ်နိုင်အောင် ကူညီခြင်းနှင့် ဈေးကွက် သတင်းအချက်အလက်များ ပိုမို လက်လှမ်းမီရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းတို့ပင် ဖြစ်ကြောင်း ထုတ်လုပ်သူအသင်းအဖွဲ့များက ဆိုပါသည်။ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ဖွံ့ဖြိုးမှု မိတ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများ၊ NGO များ၊ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍတို့နှင့် ပူးပေါင်းလက်တွဲ၍ ထိုအတွက်

မူဝါဒများ ချမှတ်ဖော်ဆောင်သင့်ပါသည်။ ဥပမာ အစိုးရများသည် ခေတ်မီစိုက်ပျိုးရေးစက်ပစ္စည်းများ၊ ကိရိယာများ ဝယ်ယူနိုင်ရန် အမတ်ကြေးများနှင့် အတိုးနှုန်း သက်သာသော ချေးငွေများ ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ မျှဝေသုံးစွဲနိုင်သည့် ပြုပြင်စီမံထုတ်လုပ်သော စက်ရုံ၊ အလုပ်ရုံများ သို့လှောင်ရုံများ ဆောက်လုပ်ပေးခြင်း၊ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု နည်းပညာအသစ်များကို သင်ကြားပေး သည့် သင်တန်းအစီအစဉ်များ ကျင်းပပေးခြင်း၊ ထုတ်လုပ်သူအဖွဲ့အစည်းများအား ခရီးသွား လုပ်ငန်းများ၊ နိုင်ငံခြားဝယ်လက်များနှင့် ချိတ်ဆက်နိုင်အောင် ကူညီပံ့ပိုးခြင်းတို့ ဆောင်ရွက် ပေးနိုင်ပါသည်။

(၃) ဈေးကွက်လက်လှမ်းမီမှု တိုးချဲ့ခြင်း

UNCTAD တောင်သူစစ်တမ်းအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော အမျိုးသမီးတောင်သူများထဲတွင် ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို နိုင်ငံခြားဈေးကွက်များသို့ ရောင်းချနေသူ တစ်ဦးမျှ မရှိပါ။ ၎င်းတို့ သည် လုပ်ကွက်ငယ်တောင်သူများသာ ဖြစ်ကြသဖြင့် ဤတွေ့ရှိချက်မှာ အံ့ဩဖွယ်ရာ မဟုတ်ပါ။ ထိုသို့ ၎င်းတို့အား နိုင်ငံခြားဈေးကွက်များသို့ ရောင်းချနိုင်ခြင်း မရှိအောင် ဟန့်တားထားသော အရာများတွင် အဓိကအဟန့်အတားမှာ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းရည် အကန့်အသတ်ရှိခြင်း ဖြစ်ပြီး အခြားအဟန့်အတားများထဲတွင် ချေးငွေဖြည့်ဆည်းပေးမှုများ လုံလောက်မှုမရှိခြင်း၊ ပို့ကုန်ဖြင့် တင်ရေး အဖွဲ့အစည်းများမှ ကူညီပံ့ပိုးမှုများ လုံလောက်မှုမရှိခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ အသိအမှတ် ပြု ထောက်ခံချက်လက်မှတ်များ မရှိခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ UNCTAD မှ စစ်တမ်းကောက်ယူ ခဲ့သော အသင်းအဖွဲ့များက အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ပြီး နောက်ဆုံးတွင် နိုင်ငံခြားဈေးကွက်များအထိ ရောင်းချနိုင်ရေးတွင် အကြီးမားဆုံး အဟန့်အတား များအဖြစ် အမျိုးသမီးများ၏ စွန့်ဦးတီထွင်နိုင်မှုစွမ်းရည် နည်းပါးခြင်း၊ အချိန်ဆင်းရဲခြင်း၊ မိမိ ကိုယ်မိမိ ယုံကြည်မှု မရှိခြင်းနှင့် ကျားမရေးရာ ပုံသေကားကျယူဆချက်များကို ထောက်ပြကြ ပါသည်။ အဆိုပါအဟန့်အတားများကို ကျော်လွှာနိုင်ရေးတွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုး တက်ရေးအတွက် ဦးတည်သော ချေးငွေဖြည့်ဆည်းမှု အစီအစဉ်များ၊ ပို့ကုန်-သွင်းကုန်ဘဏ်များ မှတစ်ဆင့် ချေးငွေထုတ်ပေးခြင်း၊ စီးပွားရေးစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ထုတ်ကုန်ဖန်တီးထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ စွမ်းရည်ဖြင့်တင်မှုအစီအစဉ်များနှင့် အမြစ်တွယ်နေသည့် ကျားမရေးရာ ပုံသေကားကျ ယူဆ ချက်များကို အသွင်ပြောင်းလဲရန် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးကို လွှမ်းခြုံဆောင်ရွက်သော အစီအ စဉ်များသည် ထိရောက်မှု ရှိနိုင်ပါသည်။ ထိုအတွက် ဖွံ့ဖြိုးမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံခြားအကူ အညီများ၊ ရန်ပုံငွေများကို ရယူဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

တောင်သူများအား တိုက်ရိုက်ပံ့ပိုးကူညီမှုများအပြင် ပြည်ပတင်ပို့နိုင်မှုစွမ်းရည် မြှင့်တင်ပေး ခြင်း၊ အော်ဂဲနစ်ထောက်ခံချက် လက်မှတ်များ ထုတ်ပေးခြင်း၊ စိုက်ပျိုးရေးအလေ့အကျင့်ကောင်း များအတွက် အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်များ ထုတ်ပေးခြင်းတို့ကို ကူညီပံ့ပိုးပေးခြင်းသည်လည်း ဈေးကွက်သစ်များကို လက်လှမ်းမီနိုင်ရေးအတွက် အရေးကြီးပါလိမ့်မည်။ ကောင်းမွန်သော တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုတစ်ခုမှာ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်း ဝန်ကြီးဌာနသည် အာဆီယံအော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေးစံချိန်စံညွှန်းများနှင့် အပြည့်အဝ ကိုက်ညီမှု ရှိသည့် မြန်မာ့အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေးစံချိန်စံညွှန်းများကို ထုတ်ပြန်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဝန်ကြီးဌာနသည်

သီးနှံများအားလုံးအတွက် အော်ဂဲနစ်ထောက်ခံချက်လက်မှတ်များ ထုတ်ပေး ရန် စီစဉ်ထားပါသည်။ ဗဟိုနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများသည် တောင်သူများအား အော်ဂဲနစ် ထုတ်လုပ်မှုအတွက် လိုအပ်သော အရင်းအမြစ်များ လက်လှမ်းမီစေရန် ကူညီပေးခြင်း၊ အသိ အမှတ်ပြုလက်မှတ် ရရှိရေး သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီအောင် သင်တန်းပေးခြင်း၊ ဒေသ အတွင်းရှိ တောင်သူများနှင့် အော်ဂဲနစ်ထုတ်ကုန်များအတွက် အလားအလာရှိသော ဈေးကွက် များကြား ချိတ်ဆက်ပေးခြင်းတို့အတွက် နည်းလမ်းများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ပေးသင့်ပါသည်။

တန်ဖိုးကွင်းဆက်သုံးခုအတွင်းရှိ တောင်သူများအတွက် ဈေးကွက်များ ချဲ့ထွင်နိုင်ရန် ဖြစ်နိုင်ခြေ ရှိသော နောက်ထပ်နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ အော်ဂဲနစ်စိုက်ပျိုးရေးအား လူထုအခြေပြုခရီးသွား လုပ်ငန်းနှင့်လည်းကောင်း၊ အခြား အားလုံးပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သော ခရီးသွားလုပ်ငန်းပုံစံများ နှင့်လည်းကောင်း ချိတ်ဆက်ပေးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤရည်မှန်းချက် ပြည့်မီရေးအတွက် ၂၀၁၂ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံတာဝန်သိခရီးသွားလုပ်ငန်းမူဝါဒနှင့် ယင်း၏ နောက်ဆက်တွဲ မြန်မာနိုင်ငံ ခရီးသွားလုပ်ငန်းပင်မစီမံကိန်းတို့ကို မူဘောင်အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ လက်ရှိ ဆောင်ရွက် နေကြသည့် လူထုအခြေပြုခရီးသွားလုပ်ငန်းစီမံချက်များကို အကြံပေးဝန်ဆောင်မှုများနှင့် အတိုးနှုန်း လျှော့ချပေးထားသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းချေးငွေများမှတစ်ဆင့် ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုများ ပြုလုပ်ပေးပြီး တန်ဖိုးကွင်းဆက်သုံးခုအတွင်းရှိ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှုများနှင့် တိုက်ရိုက်ချိတ် ဆက်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ရန် ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါစီမံချက်များကို ခရီးသွားလုပ်ငန်းဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရန် အလားအလာရှိသည့် ကျေးရွာများတွင်လည်း မိတ်ဆက်အကောင်အထည်ဖော်နိုင် ပါသည်။

(၄) ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးခြင်း

တောင်ကြီးနှင့် ဟိုပုံးမှလွဲ၍ လေ့လာဆန်းစစ်ခဲ့သော မြို့နယ်များတွင် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍသည် မြို့နယ်ရှိ လူဦးရေ၏ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်အတွက် အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးပေးပါသည်။ တောင်ကြီး နှင့် ဟိုပုံးတွင်မူ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါသည်။ ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍတွင် လက်လီလက်ကား ရောင်း ဝယ်ရေးကဏ္ဍသည် မြို့နယ်များအားလုံးရှိ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး နှစ်ဦးစလုံး၏ အလုပ် အကိုင် အတွက် အရေးအကြီးဆုံးကဏ္ဍ ဖြစ်ပါသည်။ တည်းခိုနေထိုင်ရေးနှင့် အစားအသောက် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍမှာမူ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးနှစ်ဦးစလုံး၏ အလုပ်အကိုင်အတွက် များစွာ အရေးမပါလှပါ။

ညောင်ဝန်ဆောင်မှုတွင် အမျိုးသမီးများအပါအဝင် အားနည်းချို့တဲ့သော လူအုပ်စုများအတွက် သင်တန်းများကျင်းပပေးသည့် Partnership for Change ကဲ့သို့ အင်းလေးကန်ဒေသရှိ အစီအစဉ် ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ထိရောက်မှုရှိကြောင်း သက်သေအထောက်အထားများ ရရှိပြီး ဖြစ်ရာ ယင်းတို့ကို တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။ သင်တန်းမှ ရရှိသော ကျွမ်းကျင်မှုများနှင့် ခရီး သွားလုပ်ငန်းများ၏ လိုအပ်ချက်များကြား ကိုက်ညီမှုရှိကြောင်း သေချာစေရန်အတွက် ထိုသင် တန်းများတွင် ပို့ချပေးသည့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများကို ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍနှင့် ပူးပေါင်း၍ ရေးဆွဲခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ UNESCO မှ အင်းလေးကန်အား ဇီဝအဝန်းနယ်မြေအဖြစ် သတ်မှတ် ခြင်းသည် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို မြှင့်တင်နိုင်ပြီး စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအမျိုးမျိုး တိုးချဲ့လုပ်

ကိုင်နိုင်အောင် အားပေးကာ အလှူရှင်ရန်ပုံငွေများကို ဆွဲဆောင်နိုင်မည့် အလားအလာရှိသဖြင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းသစ်များကို ဖန်တီးပေးနိုင် မည်ဖြစ်ပါသည်။

(၅) စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများကြား ချိတ်ဆက်မှုများ အားကောင်းလာ ခြင်းကြောင့် ရရှိလာသည့် အကျိုးကျေးဇူးများကို အမျိုးသမီးများ ခံစားနိုင်အောင် ကူညီပေးခြင်း

UNCTAD ၏ စစ်တမ်းများအရ စိုက်ပျိုးထုတ်ကုန်များကို ခရီးသွားလုပ်ငန်းများသို့ ရောင်းချခြင်း သည် အင်းလေးကန်ဒေသရှိ တောင်သူများအဖို့ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးတောင်သူများအဖို့ အလှမ်းဝေးကွာသည့် နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်နေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်းများ ကမူ ပို၍ အပြုသဘောဆောင်သော အမြင် ရှိပြီး တောင်သူများဘက်မှ ဈေးနှုန်းသင့်တင့်ပြီး ပစ္စည်းပေးသွင်းမှုများသည် ယုံကြည်စိတ်ချနိုင်မည်ဆိုလျှင် ဒေသခံအမျိုးသမီးတောင်သူများ ထံမှ ဝယ်ယူရန် စဉ်းစားမည်ဟု ဆိုပါသည်။ NGO များ၊ သမဝါယမအသင်းများနှင့် ထုတ်လုပ်သူ အသင်းအဖွဲ့များသည် အမျိုးသမီးတောင်သူများနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းများကြား ကြားခံဆက် သွယ်သူများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့သည် ခရီးသွားလုပ်ငန်းများ၏ တောင်း ဆိုချက်များနှင့်ကိုက်ညီစေရန် တောင်သူများ၏ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းရည်ကို မြှင့်တင်ပံ့ပိုးပေး နိုင်ပြီး ခရီးသွားလုပ်ငန်းများအား စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်များ ဝယ်ယူရန် အမျိုးသမီး တောင်သူ များနှင့် တိုက်ရိုက် ချိတ်ဆက်ပေးနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် အမျိုးသမီးတောင်သူများကို ၎င်းတို့၏ အရင်းအမြစ်များအားလုံးအား အတူတကွစုစည်း၍ မျှဝေအသုံးပြုပြီး ခရီးသွားလုပ်ငန်းများသို့ ထုတ်ကုန်ပမာဏအများအပြားကို အတူတကွ ရောင်းချနိုင်အောင် ကူညီပေးရာတွင် သမဝါယမ အသင်းအဖွဲ့များသည် အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။ အမျိုး သမီးတောင်သူများသည် အစပထမတွင် အသင်းအဖွဲ့များ၏ အကူအညီဖြင့် ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန် များ (တန်ဖိုးမြှင့်ထုတ်ကုန်များ ဖြစ်လျှင် ပိုကောင်းပါသည်) ကို အသေးစားဟိုတယ်များနှင့် စားသောက်ဆိုင်များသို့ ရောင်းချနိုင်ပါသည်။ ထို့နောက်တွင် အသိအမှတ်ပြုထောက်ခံချက် လက်မှတ်များ ရရှိရေး ကူညီပံ့ပိုးမှုများ သို့မဟုတ် ခရီးသွားလုပ်ငန်းများမှ သတ်မှတ်သော စံချိန် စံညွှန်းများပြည့်မီစေရေး ကူညီပံ့ပိုးမှုများ ရယူ၍ အကြီးစားခရီးသွားလုပ်ငန်းများနှင့် ချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်နိုင်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။

ရှေ့ပိုင်းတွင် ဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လူထုအခြေပြုခရီးသွားလုပ်ငန်းကဲ့သို့သော ခရီး သွားလုပ်ငန်းပုံစံအချို့သည် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများကြား စုပေါင်းလုပ် ဆောင်ခြင်းဖြင့် ပိုမိုကြီးမားသော အကျိုးကျေးဇူးများ ရရှိနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများကို ဖန်တီး ပေးနိုင်ပြီး အမျိုးသမီးတောင်သူများ၏ စီးပွားရေးစွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်မှုကို အထောက်အပံ့ ပြုနိုင်ပါသည်။ လူထုအခြေပြုခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် ခရီးသွားများအား ဆွဲဆောင်သည့် နေရာ များသို့ သွားရောက်လည်ပတ်သည့် ခရီးစဉ်များတွင် လယ်တောတစ်ခုတွင် သွားရောက်နေထိုင် သည့် အစီအစဉ်တစ်ခုကိုပါ စီစဉ်ထည့်သွင်းပေးခြင်းဖြင့် ခရီးသွားများ၏ အတွေ့အကြုံကို ပို၍ ပြည့်စုံအောင် လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်ပါသည်။ ယင်းသည် လက်မှုပစ္စည်းများ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ

ခရီးသွားလုပ်ငန်း ထုတ်ကုန်များနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ၊ စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်များအတွက် ဈေးကွက်ဝယ်လိုအားကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းဖြင့် အမျိုးသမီးတောင်သူများအပါအဝင် ကျေးလက် နေပြည်သူများအတွက်လည်း အကျိုးရှိစေမည် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဤခရီးသွား လုပ်ငန်းပုံစံအတွက် ရှိနေသော ဥပဒေဆိုင်ရာ အဟန့်အတားများကို ဖယ်ရှားပေးရေးသည် မူဝါဒချမှတ်သူများအတွက် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်သင့်သည့် ကိစ္စတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ILO (2019a) စစ်တမ်းတစ်ခုတွင် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းသို့ လာရောက်လည်ပတ်သော ပြည်တွင်းခရီးသွားများသည် အစားအသောက် အရသာမြည်းခြင်းနှင့် အချက်အပြုတ်သင်တန်း များကို နှစ်သက်ကြပြီး ခြေလျင်တောင်တက်ခရီးတွင် လက်ဖက်စိုက်ခင်းတစ်ခုသို့ ဝင်ရောက် လည်ပတ်ရသည်ကိုလည်း သဘောကျကြကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ အဆိုပါတွေ့ရှိချက်များပေါ် တွင် အခြေခံ၍ ခရီးသွားလုပ်ငန်း အစီအစဉ်အချို့ကို ရေးဆွဲဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ လက်ဖက်စိုက်ခင်းသို့ သွားရောက်လည်ပတ်သကဲ့သို့ ချင်းစိုက်ခင်းနှင့် ထောပတ်သီးစိုက်ခင်း များသို့လည်း သွားရောက်လည်ပတ်နိုင်အောင် ဝန်ဆောင်ပေးနိုင်ပါသည်။ အရသာမြည်းစမ်း ခြင်းနှင့် သီးနှံများ ခူးဆွတ်ခြင်း၊ သီးနှံမျိုးများ၏ အမည်ကို မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုနိုင်မှု စစ်ဆေး ခြင်းကဲ့သို့ လယ်ယာလုပ်ငန်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ပြိုင်ပွဲများ၊ စိုက်ပျိုးထုတ်ကုန်အမျိုးမျိုး (ဥပမာ ချင်းအမှုန့်၊ ချင်းဆီ၊ စသည်) ၏ အာဟာရတန်ဖိုး၊ ဆေးဘက်ဝင်မှုနှင့် အသုံးပြုပုံအမျိုးမျိုး အကြောင်း ပညာပေးအစီအစဉ်များကို အပမ်းဖြေအစီအစဉ်များအဖြစ် တီထွင်ကြံဆ၍ စီစဉ်ပေး ခြင်းတို့ကို အင်းလေးကန်ဒေသရှိ လူထုအခြေပြုခရီးသွားလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေမည့် နည်း လမ်းများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ရန် စဉ်းစားနိုင်ပါသည်။ ထိုဆောင်ရွက်ချက်များသည် လုပ်သား အင်အား အများအပြား လိုအပ်သည်ဖြစ်ရာ ၎င်းတို့ကို ဆောင်ရွက်မည်ဆိုလျှင် အမျိုးသမီး တောင်သူများကို အကျိုးပြုနိုင်မည့် အတိုင်းအတာသည် ကြီးမားပါသည်။

ရှေ့ပိုင်းတွင် ဖော်ပြပါရှိသည့် ပုံ (၇) တွင် တွေ့မြင်ခဲ့ရသည့်အတိုင်း ဥယျာဉ်ခြံစိုက်ပျိုးရေး တန်ဖိုး ကွင်းဆက်သုံးခုအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးတောင်သူများနှင့် အင်းလေးကန်ဒေသသို့ လာရောက် လည်ပတ်သော ခရီးသွားများကြား တိုက်ရိုက်နှင့် သွယ်ဝိုက် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုများကို ပံ့ပိုးပေး နိုင်သည့် နည်းလမ်းအချို့ ရှိပါသည်။ တောင်သူ-ခရီးသွား တိုက်ရိုက်ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုများနှင့် လူထုအခြေပြုခရီးသွားလုပ်ငန်းတို့ကို အားပေးမြှင့်တင်ရန် အလို့ငှာ အစိုးရသည် ဟိုတယ်များ၊ အပမ်းဖြေစခန်းများနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်သူများကဲ့သို့ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီ များအား ၎င်းတို့၏ အပိုဆောင်းဝန်ဆောင်မှုအဖြစ် ဥယျာဉ်ခြံစိုက်ပျိုးရေး တန်ဖိုးကွင်းဆက် သုံးခုတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ ပိုင်ဆိုင်သော သို့မဟုတ် လုပ်ကိုင်သော အနီးအနားရှိ လယ်တော များသို့ ယဉ်ကျေးမှုလေ့လာရေးခရီးစဉ်များကို ထည့်သွင်းပေးရန် တိုက်တွန်းအားပေးနိုင်ပါ သည်။ အစိုးရသည် နိုင်ငံတကာအလှူရှင်အစီအစဉ်နှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၏ အကူ အညီဖြင့် တောင်သူအမျိုးသမီးများအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေရန် လယ်တောများတွင် ဧည့်ရိပ်သာများ၊ အဆင့်မြင့်ဟိုတယ်များ ဆောက်လုပ်၍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန်အတွက် အတိုးနှုန်း လျှော့ချပေးထားသော ချေးငွေများကို ရှေ့ပြေးစမ်းသပ်စီမံချက်များအဖြစ် ထုတ်ပေးနိုင်ပါသည်။

အမျိုးသမီးတောင်သူများကိုလည်း လယ်တောသို့ လာရောက်လည်ပတ်မှု၊ လယ်တောတွင် နေထိုင်မှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုပွဲတော်များအတွင်း ခရီးသွားများထံ ရောင်းချနိုင်မည့် တန်ဖိုးမြင့် ထုတ်ကုန်များနှင့် အပမ်းဖြေခြင်း၊ ပညာပေးခြင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများကို ဖန်တီးထုတ်လုပ်နိုင်ရန် ကူညီပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။ ထိုဝန်ဆောင်မှုများကို ဥပမာအဖြစ် တင်ပြ ရလျှင် ဧည့်ခံကျွေးမွေးရေး ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ရှုမျှော်ခင်းလျှောက်ကြည့်ရန် စီစဉ်ပေးခြင်း၊ ဖျော်ဖြေရေးဝန်ဆောင်မှုများ (ဥပမာ ရိုးရာအကနှင့် ဂီတပွဲများ၊ လယ်ယာလုပ်ငန်းနှင့် ဆက်နွယ် သော ပြိုင်ပွဲများ)၊ ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများ (ဥပမာ လယ်တောပေါ်မှ အချက်အပြုတ်သင်တန်း နှင့် အာဟာရသင်တန်းများ၊ တိုင်းရင်းသားရိုးရာ အခမ်းအနားများ)နှင့် အပမ်းဖြေအစီအစဉ်များ (ဥပမာ လယ်တောတွင် သီးနှံများ ခူးဆွတ်ခြင်းနှင့် အရသာမြည်းစမ်းခြင်း အစီအစဉ်များ) ပါဝင် မည်ဖြစ်ပါသည်။

အမျိုးသမီးတောင်သူများနှင့် ခရီးသွားများကြား သွယ်ဝိုက်ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုများ တိုးပွားစေမည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် ဟိုတယ်ကြီးများ၊ အပမ်းဖြေစခန်းများနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်သူ များကဲ့သို့သော ခရီးသွားကုမ္ပဏီများသည် ဥယျာဉ်ခြံစိုက်ပျိုးရေး တန်ဖိုးကွင်းဆက်သုံးခု အတွင်းရှိ အမျိုးသမီးတောင်သူများကို ကူညီပံ့ပိုးရန်အတွက် ၎င်းတို့၏ ခရီးသွားဝန်ဆောင်မှု များထဲတွင် ဒေသထွက်ကုန်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုအသစ်များကို ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းပေးနိုင်ပါသည်။ ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းပေးနိုင်မည့် ဒေသထွက်ကုန်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို နမူနာပြုရလျှင် ဒေသခံ အမျိုးသမီးတောင်သူများထံမှ လက်ဖက်၊ ထောပတ်သီးနှင့် ချင်းအပါအဝင် ဒေသထွက် စိုက်ပျိုး ထုတ်ကုန်များကို ဝယ်ယူ၍ ဟိုတယ်မီနူးထဲတွင် ဒေသအစားအစာများကို ထည့်သွင်းပေးခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် ဒေသအစားအစာများ ရောင်းချပေးသော ညဈေးများ ခင်းကျင်းနိုင်အောင် စီစဉ် ပေးခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ခရီးသွားကုမ္ပဏီများသည် ပြည်တွင်းပြည်ပ ခရီးသွားဧည့်သည်များကို ဆွဲဆောင်ရန်အတွက် တစ်ပတ်ကြာ ကျင်းပသည့် “အင်းလေးဒေသ ဟင်းလျာများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကို ဆင်နွှဲခြင်း” အစီအစဉ်အား စီစဉ်ပေးနိုင်ပြီး အမျိုးသမီးတောင်သူများကို ပါဝင်ဆောင်ရွက် စေနိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် ဟိုတယ်မှ တည်းခိုသည့် ဧည့်သည်များကို ပေးသော လက်ဆောင်များ ထဲတွင် အမျိုးသမီးတောင်သူများ ထုတ်လုပ်သည့် လက်ဖက်၊ ထောပတ်သီးနှင့် ချင်းမှ ရရှိသော ထုတ်ကုန်များ (ဥပမာ ထောပတ်သီးခရင်မ်၊ ချင်းဆီ၊ လက်ဖက်ခြောက် အမျိုးမျိုး) အပါအဝင် ဒေသထွက် ပစ္စည်းများကို ထည့်သွင်းပေးနိုင်ပါသည်။ ဒေသရှိ ဥယျာဉ်ခြံစိုက်ပျိုးရေး တန်ဖိုး ကွင်းဆက်သုံးခုအတွင်းမှ အမျိုးသမီးတောင်သူများ ထုတ်လုပ်သည့် ကုန်ပစ္စည်းများကို ခင်းကျင်းပြသရောင်းချရန်အတွက် ထုတ်လုပ်သူအဖွဲ့အစည်းများ နှင့်/သို့မဟုတ် NGO များနှင့် ပူးပေါင်း၍ ဟိုတယ်များနှင့် အပမ်းဖြေစခန်းများတွင် စတိုးဆိုင်လေးများ သို့မဟုတ် ဆိုင်ခန်း ငယ်လေးများ စီစဉ်ပေးခြင်းသည်လည်း စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများကို ချိတ် ဆက်နိုင်ရန် အလားအလာကောင်းသည့် နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသမီးတောင်သူ များသည် ခရီးသွားကုမ္ပဏီများသို့ ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များကို ရောင်းချနိုင်ရန် ဈေးများအား လက်လှမ်းမီစေရေးအတွက်လည်း အခမဲ့ သို့မဟုတ် ငှားရမ်းခ လျှော့ချပေးထားသော ဆိုင်ခန်း များ၊ နေ့ကလေးထိန်းဝန်ဆောင်မှုများနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးအထောက်အပံ့များဖြင့် ကူညီ

ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။ တန်ဖိုးကွင်းဆက်တစ်ခုချင်းစီရှိ အမျိုးသမီးတောင်သူများနှင့် ဒေသရှိ ဟိုတယ်များနှင့် စားသောက်ဆိုင်များကြား ကန်ထရိုက်လယ်ယာစနစ်ကို ကျင့်သုံးရန် ရှေ့ပြေး စမ်းသပ်စီမံချက်များ ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး အရည်အသွေး စိတ်ချရစေရေးအတွက် လိုအပ်သော သွင်းအားစုများနှင့် သင်တန်းများကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။

ခရီးသွားများ၏ ဒေသထွက်ကုန် ဝယ်လိုအားများ မြင့်မားလာစေရန်အတွက် အစိုးရအနေဖြင့် အမျိုးသမီးတောင်သူများ ထုတ်လုပ်သည့် ဒေသထွက်ကုန်များ ဖြစ်ကြောင်း ပေါ်လွင်စေမည့် “အင်းလေးကန်ဒေသမှ အမျိုးသမီးများ ထုတ်လုပ်သည်” ဟူသော တံဆိပ်တပ်သည့် အစီအစဉ် များ၊ ဒေသထွက်ကုန်များ ဝယ်ယူအားပေးသော၊ အမျိုးသမီးတောင်သူများထံမှ အဓိက ဝယ်ယူ အားပေးသော ခရီးသွားကုမ္ပဏီများဖြစ်ကြောင်း သိရှိစေရန် “ဒေသခံ အမျိုးသမီးတောင်သူ များထံမှ ဝယ်ယူသည်” ဟူသော တံဆိပ်တပ်သည့် အစီအစဉ်များကို မိတ်ဆက်အကောင် အထည်ဖော်ပေးနိုင်ပါသည်။ ကြော်ငြာသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်လာနိုင်သည့် တံဆိပ် တပ်ခြင်းအစီအစဉ်အပြင် အစိုးရသည် နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များ၏ အကူအညီဖြင့် ခရီးသွား ကုမ္ပဏီများအတွက် ဒေသထွက်ကုန်များကို ဝယ်ယူခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးတောင်သူများထံမှ အဓိကဝယ်ယူခြင်း အလေ့အထများကို ပြောင်းလဲကျင့်သုံးချင်လာအောင် ငွေကြေးအားဖြင့် ဆွဲဆောင်အားပေးသည့် မက်လုံးများ ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။

ဈေးကွက်ဖော်ဆောင်ရေးလမ်းကြောင်းများအနေဖြင့် အစိုးရအာဏာပိုင်များသည် အင်းလေး ကန်ဒေသအတွင်းရှိ ဟိုတယ်ကြီးများ၊ အပမ်းဖြေစခန်းများနှင့် ဆက်သွယ်၍ တောင်သူအစီ အစဉ်များ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ထိုအစီအစဉ်များတွင် ဟိုတယ်မန်နေဂျာများနှင့် ဟိုတယ်မှ ငှားရမ်းပေးထားသည့် တိုးချဲ့ပညာပေး အရာရှိတစ်ဦးသည် ဥယျာဉ်ခြံစိုက်ပျိုးရေးတန်ဖိုးကွင်း ဆက်သုံးအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးတောင်သူများနှင့် တိုက်ရိုက်လက်တွဲ၍ ၎င်းတို့၏ ထုတ်လုပ်မှု၊ ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များ၏ အရည်အသွေးနှင့် ဈေးကွက်ဖော်ဆောင်ရေးတို့ တိုးတက်ကောင်း မွန်လာစေရန် ကူညီပေးနိုင်ပြီး အပြန်အလှန်အားဖြင့် တောင်သူများထံမှ လတ်ဆတ်သော ထုတ်ကုန်များကို ဈေးကွက်တွင် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်သော ဈေးနှုန်းဖြင့် ပေးသွင်းရန် အာမခံချက်ကို ရယူနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့သော ဈေးနှုန်းဖြင့် ပေးသွင်းရသဖြင့်လည်း အမျိုးသမီးတောင်သူများအဖို့ ဝင်ငွေလျော့သွားမည်ကို ပူပန်စရာမလိုပါ။ အကြောင်းမှာ လက်ရှိတွင် အမျိုးသမီးတောင်သူ အများစုသည် ကြားပွဲစားများ သို့မဟုတ် ပြုပြင်စီမံထုတ်လုပ်သူများကိုလည်း အလားတူဈေးနှုန်း ဖြင့် ရောင်းချပေးနေရသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် ဖြည့်စွက်ပံ့ပိုးမှုတစ်ခုအဖြစ် အမျိုးသမီးတောင်သူများကို ခရီးသွားကုမ္ပဏီများနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးသည့် ဈေးကွက်ဖော် ဆောင်ရေး အေဂျင်စီတစ်ခု သို့မဟုတ် အစီအစဉ်တစ်ခုကို ထူထောင်ဆောင်ရွက်ပေးနိုင် ပါသည်။ ထိုအေဂျင်စီမှ အမျိုးသမီးတောင်သူများအတွက် လိုအပ်သော သွင်းအားစုများနှင့် ပစ္စည်းကိရိယာများကို ချေးငွေအစီအစဉ်တစ်ခုဖြင့် ပံ့ပိုးပေးပြီး အရည်အသွေးစိတ်ချရစေရန် အတွက် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် NGO များ၏ အကူအညီဖြင့် တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါဖြစ်ပွားသောအခါ ခရီးသွားလာမှု ကန့်သတ်

ချက်များ၊ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ခပ်ခွာခွာနေစေသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့် နိုင်ငံတကာ သွားလာမှုများကို ကန့်သတ်လိုက်ခြင်းကြောင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍကို ပြင်းထန်စွာ ထိခိုက် စေခဲ့ပါသည်။ သို့သော် နိုင်ငံတကာခရီးသွားလုပ်ငန်းမှ ဆုံးရှုံးမှုများကို ကာမိစေရန် ပြည်တွင်း ခရီးသွားလုပ်ငန်းက ကူညီနိုင်ပါသည်။ ဤသည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရှေ့ပိုင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သော လူထုအခြေပြုခရီးသွားလုပ်ငန်းကဲ့သို့သော အစီအစဉ်များသည် အဆောက်အဦပြင်ပ ဟင်းလင်း ပြင်တွင် သွားလာလည်ပတ်ရန် စီစဉ်ပေးနိုင်သဖြင့် ပြည်တွင်းခရီးသွားလုပ်ငန်းကို တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး ခပ်ခွာခွာနေရန် စည်းကမ်းများနှင့်အညီ ပြန်လည်နိုးဆွပေးနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍသည် အခြေအနေသစ်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိစေရေးအတွက် ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိမှုနှင့် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုတို့ကို ပြသပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။

(၆) အမျိုးသမီးများ၏ ချေးငွေလက်လှမ်းမီမှု တိုးတက်စေခြင်း

အင်းလေးကန်ဒေသရှိ အမျိုးသမီးများသည် မြေယာစာရွက်စာတမ်းများ သို့မဟုတ် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းပိုင်ဆိုင်မှု အထောက်အထားများကဲ့သို့ အာမခံပစ္စည်းများ မရှိကြသဖြင့် တရားဝင် ငွေရေးကြေးရေးအဖွဲ့အစည်းများကို လက်လှမ်းမီမှု နည်းပါးပါသည်။ UNCTAD မှ တွေ့ဆုံမေး မြန်းခဲ့သော အမျိုးသမီးများ၏ ထက်ဝက်က ၎င်းတို့သည် ငွေချေးရန် ကြောက်ရွံ့ပြီး ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများကို ငွေမချေးဘဲ လုပ်ကိုင်လိုသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ငွေချေးကြသူများကလည်း မိသားစုနှင့် မိတ်ဆွေများထံမှသာ အဓိကချေးယူကြပါသည်။ သို့သော် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခု စတင်ရန် နှင့်/သို့မဟုတ် တိုးချဲ့ရန်နှင့် မိသားစုစားသုံးရန် တစ်နိုင်တစ်ပိုင်လုပ်ကိုင်မှုမှ စီးပွား ဖြစ်လုပ်ကိုင်မှုသို့ ကူးပြောင်းရန်တို့အတွက် ချေးငွေလက်လှမ်းမီရရှိမှုသည် အလွန်အရေးကြီးပြီး ချေးငွေလက်လှမ်းမီရေးတွင် ကျား-မကွာဟချက်များ ရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသမီး တောင်သူများ၏ ချေးငွေလက်လှမ်းမီရေးကို ဦးတည်၍ ဝင်ရောက်ကူညီဆောင်ရွက်ပေးမှုများ လိုအပ်လာပါသည်။ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော နည်းလမ်းများမှာ ချေးငွေလျှောက်ထားသည့် လုပ်ငန်း စဉ်ကို ရိုးရှင်းလွယ်ကူစေခြင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်များမှ အမျိုးသမီးတောင်သူများအတွက် အတိုး နှုန်းလျှော့ချထားသော၊ အတိုးနှုန်းနည်းသော ချေးငွေများ ထုတ်ပေးခြင်း၊ အများဆုံး ထုတ်ချေး ပေးနိုင်သော ချေးငွေပမာဏသတ်မှတ်ချက်ကို တိုးမြှင့်ခြင်း၊ တောင်သူအုပ်စုအမျိုးမျိုး၏ သီးခြားလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရန် ချေးငွေဝန်ဆောင်မှု အမျိုးအစား အမျိုးမျိုးကို ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုအဖွဲ့အစည်းများမှ ဦးတည်အုပ်စုများအတွက် ချေးငွေအစီအစဉ် များ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

(၇) ကျားမတန်းတူညီမျှရေး အလေးထားသော ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအစီအစဉ်ကို အကောင် အထည်ဖော်ခြင်း

ကိုဗစ်-၁၉ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါသည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကြီးပမ်းပြီးမှ ရရှိလာသော ကျားမတန်းတူညီမျှရေးဆိုင်ရာ တိုးတက်အောင်မြင်မှုများကို ပြောင်းပြန်လှန်ပစ်နိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် စီးပွားရေးအကျပ်အတည်းအတွက် မူဝါဒဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်မှုမှန်သမျှတွင် ကျားမရေးရာ ရှုထောင့် တစ်ခုကို ထည့်သွင်းပေးသင့်ပါသည်။ ထိုအတွက် လုပ်သားများအား ထောက်ပံ့ကူညီရေး အစီအစဉ်များတွင် တရားဝင်စီးပွားရေးကဏ္ဍမှ လုပ်သားများသာမက ကျပန်းစီးပွားရေးကဏ္ဍမှ လုပ်သားများ၊ အချိန်ပိုင်းလုပ်သားများနှင့် ရာသီပေါ်အလုပ်များကို လုပ်ကိုင်ကြသည့် လုပ်သားများကိုပါ ထည့်သွင်းပေးသင့်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမျိုးသမီးအများအပြားသည် ထိုလုပ်သားအမျိုးအစားအုပ်စုများတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်နေကြပါသည်။ အထည်ချုပ်၊ ဧည့်ဝန်ဆောင်မှု၊ အစားအသောက်နှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများကဲ့သို့သော အမျိုးသမီးအများစု လုပ်ကိုင်နေကြသည့် ကဏ္ဍများတွင် ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ပေးရန် အထူးပင် လိုအပ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကိုဗစ်-၁၉ စီးပွားရေးပြန်လည်ကုစားမှုအစီအစဉ်သည် အလုပ်အကိုင်ဆုံးရှုံးသွားသော လုပ်သားများ အတွက် ကျန်းမာရေးအာမခံဆိုင်ရာ အကျိုးခံစားခွင့်များ ပေးထားသော်လည်း ကျပန်းကဏ္ဍမှ လုပ်သားများမှာမူ ထိုအကျိုးခံစားခွင့်မျိုး မရရှိကြပါ။ အကျိုးခံစားခွင့်များသည် ကျန်းမာရေးအာမခံသာမက လစာအပြည့် နာမကျန်းခွင့်နှင့် မီးဖွားခွင့်များ၊ ပင်စင်လစာများနှင့် အလုပ် လက်မဲ့ခံစားခွင့်များလည်း ပါဝင်သင့်ပါသည်။

ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါသည် ကုမ္ပဏီများ၏ ရှင်သန်ရပ်တည်ရေးကို အဆုံးအဖြတ်ပေးသည့် သက်ရောက်မှုမျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေပါလိမ့်မည်။ CERP ၏ ကူညီပံ့ပိုးမှုများတွင် MSME များအတွက် ကာလရှည်အတိုးနည်းချေးငွေများ ပါဝင်ပါသည်။ သို့သော် ထိုအစီအစဉ်မှ အမျိုးသမီးများ အကျိုးခံစားခွင့် ရရှိစေဖို့ဆိုလျှင် ပို၍ ပွင့်လင်းမြင်သာရှိရန် လိုပြီး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ရိုးရှင်းလွယ်ကူအောင် လုပ်ဆောင်ပေးဖို့ လိုအပ်ပါသည်။ မိုဘိုင်းဖုန်းအခြေခံသော နည်းလမ်းများကဲ့သို့ ဆန်းသစ်တီထွင်သည့် နည်းပညာများသည် အခြေခံငွေရေးကြေးရေး ဝန်ဆောင်မှု များကို လက်လှမ်းမီမှု တိုးပွားအောင် လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်ပါသည်။ မိုဘိုင်းငွေကြေးစနစ်သည် အမျိုးသမီးများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးလွတ်လပ်လုံခြုံမှု (privacy) ကို မြင့်မားစေပြီး ငွေသားကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ သယ်ယူခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လုံခြုံရေးအတွက် စိုးရိမ်ပူပန်ရသည့် ကိစ္စများကို ပပျောက်စေခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏ ငွေရေးကြေးရေးအခြေအနေကို စီမံထိန်းချုပ်ခွင့် ပိုမို ရရှိစေ ပါသည်။ အမျိုးသမီးကုန်သည်များ ရင်ဆိုင်နေရသည့် ထိုစိန်ခေါ်မှုနှစ်ခုရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ ငွေကြေးလဲလှယ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများ အကန့်အသတ် ရှိခြင်းနှင့် တရားဝင်ချေးငွေများကို လက်လှမ်းမီရရှိမှု လုံလောက်စွာ မရှိခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ မိုဘိုင်းငွေကြေးသည် ထိုစိန်ခေါ်မှု နှစ်ခုကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်ပါသည်။ သို့သော် အမျိုးသမီးများသည် အဆိုပါ အခွင့်အလမ်းများကို ရယူအသုံးပြုနိုင်စေရန်အတွက် မိုဘိုင်းဖုန်းလက်လှမ်းမီအသုံးပြုနိုင်မှုကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာ အောင် လုပ်ဆောင်ပေးဖို့ လိုအပ်ပါသည်။

ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါသည် လုပ်ခလစာမရသော အလုပ်များအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့်အပြင် အသွားအလာကန့်သတ်မှုများနှင့် အလုပ်အကိုင်ဆုံးရှုံးမှုများကြောင့် အိမ်ထောင်စုများအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ၏ လုပ်ခလစာမရသော အလုပ်ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကိုပါ တိုးပွားလာစေပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ လုပ်ခလစာမရသော အလုပ်ဝန်များအား လျော့ချပေးနိုင်ရေးအတွက် ပြည်သူ့ ဘဏ္ဍာငွေများကို ခွဲဝေသုံးစွဲပေးသင့်ပါသည်။ အစိုးရနေ့ကလေးထိန်းကျောင်းများနှင့် ကလေး များအတွက် အစီအစဉ်များကို ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ၊ စည်းကမ်းချက်များ နှင့်အညီ စတင်မိတ်ဆက်၍ လက်လှမ်းမီရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။

ပြန်လည်ထူထောင်ရေးမူဝါဒများ ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အဆင့်များအားလုံးရှိ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်အောင် ထည့် သွင်းပေးသင့်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှု မြင့်မားစေခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏ လိုအပ်ချက်များကို ထိရောက်စွာ တိုက်ရိုက် ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ပေးနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါနှင့် ယင်း၏ နောက်ဆက်တွဲ စီးပွားရေးကဏ္ဍ အပြောင်းအလဲများအား ခရီး သွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍကဲ့သို့သော အချို့စီးပွားရေးကဏ္ဍများတွင် အပြောင်းအလဲများ ပြုလုပ်နိုင် မည့် အခွင့်အလမ်းတစ်ရပ်အဖြစ် မှတ်ယူသင့်ပါသည်။ ဥပမာ လူထုအခြေပြု ခရီးသွားလုပ်ငန်း ပုံစံသည် အမျိုးသမီးအများအပြား ပါဝင်လုပ်ကိုင်လေ့ရှိသည့် သဘာဝကြောင့် ထိုခရီးသွား လုပ်ငန်းပုံစံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်မှုများသည် အမျိုးသမီးများကို အကျိုးပြုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဤလေ့လာမှုတွင် ဆန်းစစ်လေ့လာခဲ့သော စိုက်ပျိုးရေးတန်ဖိုးကွင်းဆက်သုံးခုအား ခရီးသွား လုပ်ငန်းကဲ့သို့ အခြားစီးပွားရေးကဏ္ဍများနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးခြင်းဖြင့် ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုး တိုးတက် အောင် ဆောင်ရွက်ရေးဟူသည့် ရေရှည်ပန်းတိုင်သည် အမျိုးသမီးများ၏ လယ်ယာလုပ်ငန်း များအား မိသားစုစားသုံးရန် တစ်နိုင်တစ်ပိုင် လုပ်ကိုင်မှုမှ စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်မှုသို့ ကူးပြောင်း နိုင်ရန် ကူညီပေးနိုင်သည့် အလားအလာရှိပြီး အမျိုးသမီးများအတွက်သာမက ၎င်းတို့၏ ရပ်ရွာ များ၊ အင်းလေးကန်ဒေသနှင့် နောက်ဆုံး တစ်နိုင်ငံလုံးအတွက် ရလဒ်များကောင်းများ ပေါ်ထွက် လာစေနိုင်ကြောင်း နိဂုံးချုပ် တင်ပြအပ်ပါသည်။ ထိုအတွက် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရ များသည် အမျိုးသမီးများ၏ အလားအလာများကို အပြည့်အဝဖွင့်ထုတ်ပေးနိုင်ရန်အတွက် ဤလေ့လာမှုတွင် ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိခဲ့သည့် အမျိုးသမီးများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဘဝနှင့် အများပြည်သူ ဆိုင်ရာ ကဏ္ဍများတွင် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရသည့် အခက်အခဲများ၊ အားနည်းချက်များကို ဖြေရှင်း ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဖွံ့ဖြိုးမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ ကိုယ့်အားကိုယ်ကိုး အုပ်စုများအပါအဝင် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ NGO များ၊ ထုတ်လုပ်သူအသင်းအဖွဲ့များသည် အဆိုပါပန်းတိုင်များ ပြည့်မီစေရေး ကြိုးပမ်းမှုများတွင် ခိုင်မာအားကောင်းသော မိတ်ဖက်များအဖြစ် လက်တွဲပါဝင် ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲစာတမ်း - UNCTAD စစ်တမ်းများ၏ နောက်ခံ သတင်းအချက်အလက်များ

၂၀၁၉ ခုနှစ်၏ နောက်ဆုံးသုံးလပတ်ကာလအတွင်းတွင် UNCTAD သည် မြန်မာနိုင်ငံ၊ ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ အင်းလေးကန်ဒေသတွင် စစ်တမ်းသုံးခုကို ကောက်ယူခဲ့ပါသည်။ ထိုစစ်တမ်း များမှာ (၁) လက်ဖက်၊ ချင်းနှင့် ထောပတ်သီး တန်ဖိုးကွင်းဆက်များ (ထုတ်လုပ်မှုအပိုင်း) တွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်နေသည့် အမျိုးသမီးတောင်သူများ၊ (၂) ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍမှ ဝယ်ယူမှုများနှင့် လုပ်ငန်း ရှင်များ (ဝယ်ယူမှုအပိုင်း)နှင့် (၃) စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍများမှ အမျိုးသမီးများ၊ တောင်သူအသင်းအဖွဲ့များနှင့် လက်တွဲလုပ်ကိုင်နေသော ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (NGOs) နှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုအဖွဲ့အစည်းများကို ကောက်ယူခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

စစ်တမ်းတစ်ခုချင်းစီ၏ ရည်ရွယ်ချက်များသည် ကွဲပြားသော်လည်း ထိုစစ်တမ်းသုံးခုမှ ရလဒ်များသည် တစ်ခုကို တစ်ခု အထောက်အပံ့ပြုပါသည်။ တောင်သူစစ်တမ်းကောက်ယူခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အမျိုးသမီးတောင်သူများ၏ သွင်းအားစုများ ရယူမှု၊ ၎င်းတို့၏ ကုန်ထုတ် စွမ်းအား မြင့်မားရေးနှင့် ဈေးကွက်များ လက်လှမ်းမီရေး ကြိုးပမ်းရာတွင် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရ သော အဓိကအခက်အခဲများကို ဖော်ထုတ်သိရှိနိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် အင်းလေးကန် ဒေသတွင် စိုက်ပျိုးရေးသည် မိသားစုစီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခု ဖြစ်သောကြောင့် စစ်တမ်းမှ ရလဒ်အများစုသည် အမျိုးသမီးတောင်သူများသာမက အမျိုးသားတောင်သူများနှင့်လည်း သက် ဆိုင်မှု ရှိပါသည်။ စစ်တမ်းနမူနာတွင် အမျိုးသမီးတောင်သူ ၇၆ ဦး ပါဝင်ပြီး မြို့နယ် ၇ မြို့နယ်ရှိ ကျေးရွာပေါင်း ၃၇ ရွာနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ၅ စုကို လွှမ်းခြုံပါသည်။

ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍရှိ ဝယ်ယူမှုများနှင့် လုပ်ငန်းရှင်များကို ကောက်ယူသော ဒုတိယ စစ်တမ်းသည် ဝယ်ယူသည့်ဘက်မှ အချက်အလက်များ ရရှိရန်နှင့် အမျိုးသမီးတောင်သူများကို ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးနိုင်မည့် အလားအလာရှိသော လမ်းကြောင်းများ ဖော်ထုတ်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ တစ်နည်းဆိုသော် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍသည် အမျိုးသမီး တောင်သူများ ထုတ်လုပ်သည့် ဒေသထွက် စိုက်ပျိုးထုတ်ကုန်များအတွက် ရောင်းချနိုင်မည့် နေရာတစ်ခု မည်သို့ ဖြစ်လာနိုင်ကြောင်းကို ဆန်းစစ်လေ့လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဤစစ်တမ်းတွင် အင်းလေးကန်ဒေသရှိ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍမှ အလုပ်အကိုင်များ၏ လက္ခဏာရပ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံများအကြောင်း အချက်အလက်များကို ရရှိခဲ့ပါသည်။ မြို့နယ် ၅ မြို့နယ်မှ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင် စုစုပေါင်း ၂၀ ဦး ဤစစ်တမ်းတွင် ပါဝင်ဖြေဆိုခဲ့ပါသည်။

ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ NGO၊ ဖွံ့ဖြိုးမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း ကဏ္ဍမှ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအသင်းအဖွဲ့ ၂၄ ခုကို ကောက်ယူခဲ့သော တတိယစစ်တမ်းသည် ဒေသခံတောင်သူများနှင့် ဒေသခံစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများ ပါဝင် လုပ်ကိုင်နေသော) ရရှိနိုင်သည့် ကူညီပံ့ပိုးမှုများနှင့် အစီအစဉ်များကို ဖော်ထုတ်သိရှိရန်

ရည်ရွယ်ပါသည်။ ဤတတိယစစ်တမ်းသည် အခြားစစ်တမ်းနှစ်ခု ကောက်ယူခြင်းကိုလည်း အထောက်အပံ့ပြုခဲ့ပါသည်။⁴⁶

စစ်တမ်းများကို မြန်မာပညာရှင်တစ်ဦးက ပင်းတယ၊ ရွာငံ၊ ပင်လောင်း၊ ကလော၊ ဖယ်ခုံ၊ ညောင်ရွှေနှင့် ဟိုပုံးမြို့နယ်များတွင် ကောက်ယူခဲ့ပြီး ဖြေဆိုသူများထဲတွင် ထိုဒေသရှိ အဓိက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများဖြစ်ကြသော ရှမ်း၊ ပအိုဝ်း၊ အင်းသား၊ ဓနုနှင့် တောင်ရိုးလူမျိုးများ ပါဝင်ပါသည်။ အဖြေများအားလုံးကို အချက်အလက်စနစ် (data base) အတွင်းသို့ ထည့်သွင်း ပြီး UNCTAD မှ ဆန်းစစ်လေ့လာမှု ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

အမျိုးသမီးတောင်သူများ စစ်တမ်း

UNCTAD သည် ဇယား ၈-၁ တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ရွေးချယ်လေ့လာခဲ့သည့် သီးနှံ တစ်မျိုး သို့မဟုတ် တစ်မျိုးထက်မကကို စိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်နေသော အမျိုးသမီးတောင်သူ ၇၆ ဦးထံမှ အချက်အလက်များကို ကောက်ယူခဲ့ပါသည်။

ဇယား (၈.၁) - စစ်တမ်းဖြေဆိုသူ အမျိုးသမီးတောင်သူများ၏ ထုတ်ကုန်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ			
ထုတ်ကုန်	လက်ဖက်	ချင်း	ထောပတ်သီး
ဖြေဆိုသူအရေအတွက်	၄၁	၄၇	၅၁

စစ်တမ်းတွင် ပါဝင်ဖြေဆိုခဲ့သော တောင်သူများ နေထိုင်ရာ ဒေသများကို ဇယား ၈-၂ တွင် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

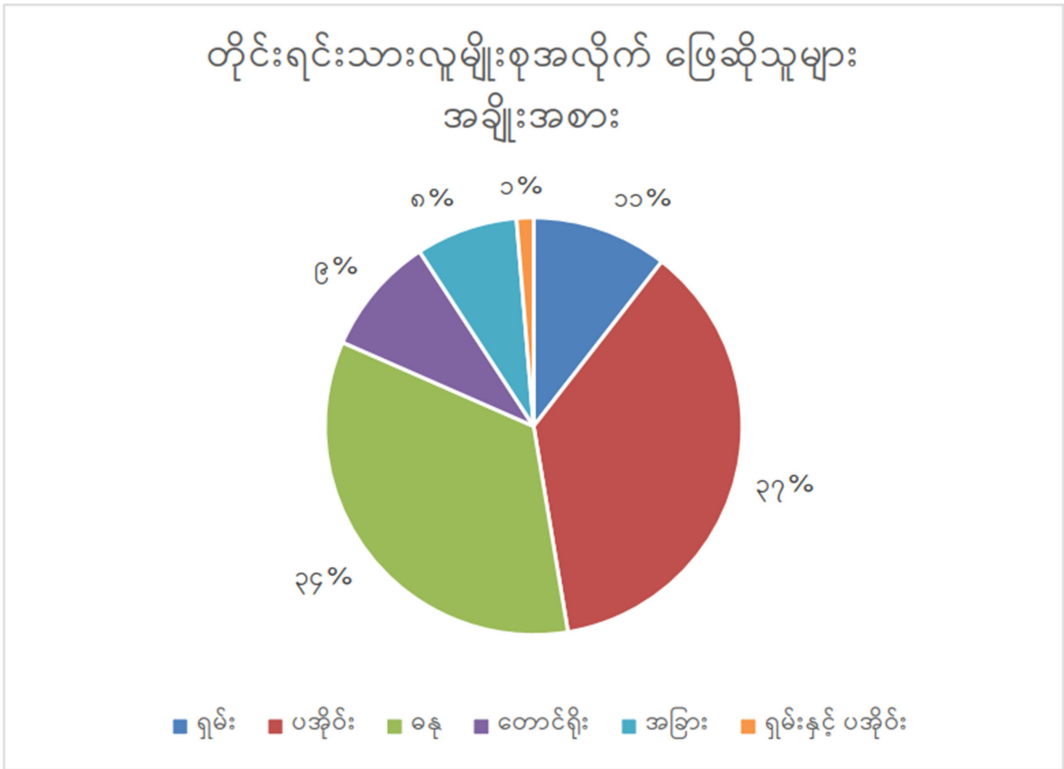
ဇယား (၈.၂) - စစ်တမ်းဖြေကြားသူ အမျိုးသမီးတောင်သူများ နေထိုင်ရာ ဒေသများ			
ပင်းတယ	၁၂	ဖယ်ခုံ	၆
ရွာငံ	၁၁	ညောင်ရွှေ	၇
ပင်လောင်း	၂၆	ဟိုပုံး	၁၀
ကလော	၄		

ဖြေဆိုသူအများစုသည် မိသားစုလယ်ယာလုပ်ငန်းခွင်တွင် လုပ်ကိုင်နေသည့် အိမ်ထောင်ရှိသော အသက် ၃၅ နှစ်အထက်၊ မူလတန်းပညာရေးကို သင်ယူတတ်မြောက်ထားသူများ ဖြစ်ပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော အမျိုးသမီးတောင်သူအများစုသည် လက်ဖက်၊ ချင်း သို့မဟုတ် ထောပတ်သီးကိုသာ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ရောင်းချရန် သို့မဟုတ် ၎င်းတို့ စားသုံး ရန်အတွက် သစ်သီးဝလံ၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက် သို့မဟုတ် ကော်ဖီတို့ကိုပါ စိုက်ပျိုးကြပါသည်။

⁴⁶ အသင်းအဖွဲ့များ၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုသည် စစ်တမ်းအတွက် အလွန်အရေးပါခဲ့ပါသည်။ အထူးသဖြင့် တောင်သူများကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းနိုင်ဖို့အတွက် ထိုအသင်းအဖွဲ့များ၏ အကူအညီ လိုအပ်ခဲ့ပါသည်။ အကြောင်းမှာ တောင်သူများ သည် ယေဘုယျအားဖြင့် ၎င်းတို့ယုံကြည်သူတစ်ဦးမှ တောင်းဆိုမှသာလျှင် စစ်တမ်းများတွင် ပါဝင်ဖြေဆိုပေးရန် လက်ခံကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

စစ်တမ်းတွင် အင်းသားမှလွဲ၍ အဓိကတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအားလုံး ပါဝင်ခဲ့ပြီး ပအိုဝ်းနှင့် ဓနုအမျိုးသမီးများ အများဆုံး ပါဝင်ဖြေဆိုပေးခဲ့ပါသည်။ လူမျိုးစုအလိုက် ပါဝင်သည့် အချိုးအစားများကို ပုံ ၈-၁ တွင် တင်ပြပေးထားပါသည်။

ပုံ (၈.၁) - အမျိုးသမီးတောင်သူစစ်တမ်းတွင် ပါဝင်ဖြေဆိုပေးသူများ၏ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုအလိုက် အချိုးအစားများ

ဖြေဆိုသူများ၏ လေးပုံသုံးပုံသည် မြန်မာစကား ပြောတတ်ကြပြီး အများစုသည် အနည်းဆုံး ဒေသခံဘာသာစကားတစ်ခုနှင့် တွဲဖက်ပြောဆိုကြပါသည်။ အင်္ဂလိပ်စကား ပြောတတ်သော တောင်သူ တစ်ဦးမျှ မပါရှိပါ။

အမျိုးသမီးများနှင့် လက်တွဲလုပ်ကိုင်နေသော အသင်းအဖွဲ့များ စစ်တမ်း

ဤစစ်တမ်းတွင် “အသင်းအဖွဲ့များ” ကို ကိုယ်စားပြုသူများက ဖြေဆိုပေးခဲ့ကြပြီး ထိုအသင်းအဖွဲ့များတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များ၊ ခရီးသွားလုပ်ငန်း အသင်းအဖွဲ့များ၊ လက်ဖက်၊ ချင်းနှင့် ထောပတ်သီး စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သူ အသင်းအဖွဲ့များ၊ သုတေသနအဖွဲ့အစည်းများ၊ အင်းလေးကန်ဒေသတွင် လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နေသော ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ NGO များနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုအဖွဲ့အစည်းများ အမျိုးမျိုး ရောနှောပါဝင်နေပါသည်။

UNCTAD သည် မြို့နယ် ၈ မြို့နယ်တွင် လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်နေသူ ၃၁ ဦးထံမှ အချက်အလက် များကို ကောက်ယူခဲ့ပါသည်။ ထိုဖြေဆိုသူများ တည်ရှိရာ နေရာဒေသများကို ဇယား ၈-၃ တွင် တွေ့ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဇယား (၈.၃) - မြို့နယ်အလိုက် စီမံချက်များ အကောင်အထည်ဖော်နေသော အသင်းအဖွဲ့များ အရေအတွက်	
မြို့နယ်	အသင်းအဖွဲ့
တောင်ကြီး	၁၅
ညောင်ရွှေ	၁၈
ရွာငံ	၆
ပင်းတယ	၈
ပင်လောင်း	၈
ဖယ်ခုံ	၆
ကလော	၅
ဟိုပုံး	၈

ဖြေဆိုသူများသည် ထိုဒေသရှိ အဓိကတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအားလုံး (ရှမ်း၊ ပအိုဝ်း၊ အင်းသား၊ ဓနုနှင့် တောင်ရိုး) နှင့် လက်တွဲလုပ်ကိုင်နေကြပါသည်။ ဖြေဆိုသူ ၂၂ ဦးသည် ရွေးချယ်လေ့လာခဲ့သော တန်ဖိုးကွင်းဆက် အနည်းဆုံးတစ်ခုတွင် လုပ်ကိုင်နေပြီး ခရီးသွား လုပ်ငန်းတွင် လုပ်ကိုင်သူ ၁၄ ဦး၊ လက်ဖက်တွင် ၈ ဦး၊ ချင်းတွင် ၆ ဦးနှင့် ထောပတ်သီးတွင် ၄ ဦး ဖြစ်ပါသည်။⁴⁷ ကျန်ရှိသော ဖြေဆိုသူများသည် ဥယျာဉ်ခြံစိုက်ပျိုးရေး၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်များ သို့မဟုတ် ဟင်းခတ်အမွှေးအကြိုင်များကို အဓိကထား လုပ်ကိုင်သူများ သို့မဟုတ် အမျိုးသမီး များ စွမ်းပကားမြင့်မားရေးနှင့် ရပ်ရွာဖွံ့ဖြိုးရေးကဲ့သို့ ကဏ္ဍစုံနှင့်သက်ဆိုင်သော ကိစ္စများ ကို ဆောင်ရွက်နေသူများ ဖြစ်ပါသည်။

အမျိုးသမီးတောင်သူများနှင့် တိုက်ရိုက်လုပ်ကိုင်နေသော အသင်းအဖွဲ့များထဲတွင် ၎င်းတို့ လက်တွဲလုပ်ကိုင်နေသည့် တောင်သူအရေအတွက်သည် တစ်ဒါဇင်မှစ၍ တစ်ထောင်ခန့်အထိ အမျိုးမျိုး ရှိပါသည်။ တန်ဖိုးကွင်းဆက်တစ်ခုထက်မကကို စဉ်းစားမည်ဆိုလျှင် ထိုအရေ အတွက်သည် သိသိသာသာ ပိုများသွားပါသည်။ စစ်တမ်းတွင်ပါဝင်ခဲ့သည့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အရွယ်အစားကို ဇယား ၈-၄ တွင် တင်ပြပေးထားပါသည်။

⁴⁷ အဖြေတစ်ခုထက်မကကို ရွေးချယ်ဖြေဆိုခွင့် ပေးခဲ့ပါသည်။

ဇယား (က.၄) - ဝန်ထမ်းအရေအတွက်အလိုက် ဖော်ပြထားသည့် အသင်းအဖွဲ့စစ်တမ်းတွင် ပါဝင်ဖြေဆိုသူများ	
ဝန်ထမ်းအရေအတွက်	အသင်းအဖွဲ့များ
၁-၁၀	၁၁
၁၁-၂၀	၇
၂၁-၅၀	၁၀
၅၀ အထက်	၃

ခရီးသွားကဏ္ဍမှ ဝယ်ယူသူများ-လုပ်ငန်းရှင်များ စစ်တမ်း

နမူနာအုပ်စုတွင် အကျိုးဆက်စပ်သက်ဆိုင်သူ ၂၅ ဦး ပါဝင်ပါသည်။ ဟိုတယ် ၉ ခု၊ စားသောက် ဆိုင် ၆ ခု၊ ဧည့်လမ်းညွှန် ၁ ဦး၊ ဝယ်ယူ ၅ ဦး (ကုန်သည်များ သို့မဟုတ် ပြုပြင်စီမံထုတ်လုပ် သူများ) နှင့် လူထုအခြေပြုခရီးသွားလုပ်ငန်းများမှ ကိုယ်စားလှယ် ၃ ဦး ဖြစ်ပါသည်။ ဖြေဆိုသူ များသည် အများအားဖြင့် ကုန်ပစ္စည်းများ ဝယ်ယူရန် တာဝန်ရှိသူများ ဖြစ်ပါသည်။

ဇယား က-၅ တွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းများက အမျိုးသမီးထံမှ တိုက်ရိုက်ဝယ်ယူသော အဓိက ထုတ်ကုန်များကို တင်ပြထားပါသည်။⁴⁸

ဇယား (က.၅) - အမျိုးသမီးထုတ်လုပ်သူများနှင့် ရောင်းချသူများထံမှ ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများ ဝယ်ယူသည့် စစ်တမ်းဖြေဆိုသူ အရေအတွက်	
ထုတ်ကုန်	ဖြေဆိုသူများ
လက်ဖက်	၇
လက်ဖက်ထုတ်ကုန်များ	၂၁
ချင်း	၁၄
ချင်းထုတ်ကုန်များ	၁၀
ထောက်ပတ်သီး	၁၆
ထောက်ပတ်သီးထုတ်ကုန်များ	၁
ဘာမျှမဝယ်	၀
အခြား	၁၀

⁴⁸ အဖြေတစ်ခုထက်မကကို ရွေးချယ်ဖြေဆိုခွင့် ပေးခဲ့ပါသည်။

ရည်ညွှန်းကိုးကားချက်များ

ADB (2018). Myanmar: Climate-friendly agribusiness value chains sector project – Detailed gender analysis. Asian Development Bank. Manila (August). Available at <https://www.adb.org/sites/default/files/linked-documents/48409-003-sd-06.pdf>.

ADB, UNDP, UNFPA and UN Women (2016). Gender equality and women’s rights in Myanmar: A situation analysis. Asian Development Bank. Manila. Available at https://www.undp.org/content/dam/unct/myanmar/docs/unct_mm_UNWomen_Report_Gender%20Situation%20Analysis.pdf

Akter S, Rutsaert P, Luis J, Me Htwe N, Su San S, Raharjo B and Pustika A (2017). Women’s empowerment and gender equity in agriculture: A different perspective from Southeast Asia. *Food Policy*. 69:270–279.

ASEAN, UN Women Regional Office for Asia and the Pacific and Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) (2016). Projected gender impact of the ASEAN economic community. Association of Southeast Asian Nations Secretariat. Jakarta (March).

Aung, LL (2020). Report on the economic, social and environmental consequences of COVID-19 on Myanmar and their implications for graduation from LDC status. June.

Burgess C (2017). Agroecology case study: Addressing the challenges of upland farming in Southern Shan State for climate resilience. Myanmar Institute for Integrated Development. Yangon, Myanmar.

CEDAW (2016a). Concluding observations on the combined fourth and fifth periodic reports of Myanmar. CEDAW/C/MMR/CO/4-5 (July). United Nations Committee on the Elimination of Discrimination against Women. Available at https://www.burmalibrary.org/docs22/Myanmar-CEDAW64-Concluding_Observations-red.pdf.

CEDAW (2016b). Sixty-fourth session, replies of Myanmar. CEDAW/C/MMR/Q/4-5/Add.1 (May). United Nations Committee on the Elimination of Discrimination against Women. Available at https://www.burmalibrary.org/docs22/Myanmar-CEDAW-2016-07-Answers_to_questions.pdf.

Chipchase J, Serota L, Tay V, Mon S, Ko Ko A, and Yin Oo Y (2014). *Afford TWO, eat ONE: Financial inclusion in rural Myanmar, proximity designs*. Institute for Money Technology and Financial Inclusion, University of California. Yangon, Myanmar.

CSO, UNDP and World Bank (2018). *Myanmar living conditions survey 2017: Key indicators report*, Nay Pyi Taw and Yangon, Myanmar. Central Statistical Organization, Ministry of Planning and Finance.

CSO, UNDP and World Bank (2020) *Myanmar living conditions survey 2017: Socio-economic report*, Nay Pyi Taw and Yangon, Myanmar. Central Statistical Organization, Ministry of Planning and Finance.

Dalberg Global Development Advisors (2017). *Myanmar WEE country assessment exhibit*. United Nations Capital Development Fund. Myanmar (October).

Erni C (ed.) (2015). *Shifting cultivation, livelihood and food security: New and old challenges for indigenous peoples in Asia*. Food and Agriculture Organization of the United Nations, International Work Group for Indigenous Affairs, and Asia Indigenous Peoples Pact. Bangkok.

FAO (2017). *Legal fundamentals for the design of contract farming agreements*. Available at <http://www.fao.org/3/a-i8059e.pdf>

Finmark Trust, UNCDF, MOFP, DaNa Facility, UKAid (2019). *Finscope Myanmar Gender Note* (March).

Fischer Ch (2019). *Agriculture and tourism sector linkages: Global relevance and local evidence for the case of South Tyrol*. *Open Agriculture*. 2019, 4: 544–553

Gender Equality Network (2014). *Behind the silence: Violence against women and their resilience*. GEN, Yangon (November). Available at https://www.burmalibrary.org/docs20/GEN-2014-11-Behind_the_Silence-en.pdf.

Gender Equality Network (2015). *Raising the curtain: Cultural norms, social practices and gender equality in Myanmar*. GEN (November). Available at <https://www.burmalibrary.org/docs22/GEN-2015-11-Raising%20the%20curtain-en.pdf>.

Gender Equality Network and Global Justice Center (2016). Shadow report on Myanmar for the 64th session of the United Nations Committee on the Elimination of Discrimination against Women.

Human Rights Council (2019). Sexual and gender-based violence in Myanmar and the gendered impact of its ethnic conflicts. Human Rights Council Forty second session, A/HRC/42/CRP.4, 9–27 September.

Human Rights Watch (2018). Nothing for our land – Impact of land confiscation on farmers in Myanmar. Available at <https://www.hrw.org/report/2018/07/17/nothing-our-land/impact-land-confiscation-farmers-myanmar>

IFES (2019). She leads in Myanmar: Inspiring women leaders. International Foundation for Electoral Systems (March).

IFPRI (2020). Policy seminar recap: Assessing the impact of COVID-19 on Myanmar’s crop value chains. International Food Policy Research Institute (July 22). Available at <https://myanmar.ifpri.info/2020/07/22/policy-seminar-recap-assessing-the-impact-of-covid-19-on-myanmars-crop-value-chains/>

ILO (2018a). *Women and men in the informal economy: A statistical picture. Third edition* (International labour Organization. Geneva).

ILO (2018b). *Care work and care jobs for the future of decent work* (International Labour Organization. Geneva).

ILO (2019a). Getting ahead of the curve: Finding opportunities in a fast-changing market: A market system analysis of the tourism sector in Southern Shan State. International labour Organization. Geneva.

ILO (2019b). Brewing opportunity: A market system analysis of the tea sector in Southern Shan State, Myanmar. International Labour Organization. Geneva.

ILO (2019c). Sowing the seeds for inclusive growth in Myanmar’s horticultural sector: A comparative analysis of the ginger and avocado markets in Southern Shan State, Myanmar. International Labour Organization. Geneva.

ILO (2020). Country profiles – The latest decent work statistics by country. ILOSTAT, International Labour Organization. Geneva. Available at <https://ilostat.ilo.org/data/country-profiles/>.

ILO and Sasakawa Peace Foundation (2020). National assessment of women's entrepreneurship development in Myanmar. International Labour Organization. Geneva.

IMF (2020). A crisis like no other, an uncertain recovery. *World Economic Outlook Update* (June). International Monetary Fund. Washington, DC. Available at <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/06/24/WEOUpdateJune2020>.

International Crisis Group (2019). Fire and Ice: Conflict and drugs in Myanmar Shan State. Brussels (January).

IPU and UN Women (2020). Women in politics: 2020. Inter-Parliamentary Union. Available at <https://www.ipu.org/resources/publications/infographics/2020-03/women-in-politics-2020>. ITC (2019). Assessment of tourism markets, trends, tourism products and services in the Inle Lake area, Myanmar. International Trade Centre. Geneva.

ITC (2020). Upgrading horticulture capacity and sustainable tourism to develop business linkages. Baseline survey report for Myanmar – SECO–United Nations Cluster on Trade and Productive Capacity (B566). International Trade Centre, Geneva. Unpublished (February).

Louis E, Eshbach L, Roberts B and Htee ND (2018). An assessment of land tenure regimes and women's land rights in two areas of Myanmar. Paper prepared for presentation at the 2018 Conference on Land and Poverty, World Bank, Washington, DC, 19–23 March.

MCRB (2017). Combatting discrimination by business and in the workplace in Myanmar. Briefing Paper (September). Myanmar Centre for Responsible Business.

MEDA (2015). Gender assessment for Southern Shan and Kayin States, Myanmar. Mennonite Economic Development Associates.

Michalon M (2018). Domestic tourism and its spatiality in Myanmar: A dynamic and geographical vision. *Asian Journal of Tourism Research*. 3(1):116 –158.

MIID (2014). Destination Management Plan for the Inlay Lake Area 2014–2019. Report produced by the Myanmar Institute for Integrated Development for the Ministry of Hotels and Tourism, Myanmar.

MIID (2018). Improving market opportunities for small holder farmers, especially women, in the Pa-O self-administered zone: Project overview. Myanmar Institute for Integrated Development.

Ministry of Agriculture, Livestock and Irrigation (2018), Myanmar Agriculture Development Strategy and Investment plan (2018–19 ~ 2022–23). Available at https://www.lift-fund.org/sites/lift-fund.org/files/publication/MOALI_ADS_June2018_compressed_EN.pdf

Minoletti P (2016). Gender (in)equality in the governance of Myanmar: Past, present, and potential strategies for change. The Asian Foundation.

Nixon H, Joeline C, Saw KPC, Lynn TA, and Arnold M (2013). State and Region Governments in Myanmar, Myanmar Development Resource Institute (MDRI) and The Asia Foundation.

Non KC, Soe KK, Win NZ, Zu M, Aung ST and Naing NS (2018). Gender statistics in Myanmar. Myanmar Statistical Information Service.

Oxfam, Trócaire, CARE and ActionAid (2013). Women and leadership in Myanmar. Available at <https://www.care.org.au/wp-content/uploads/2014/12/Myanmar-Women-and-Leadership-in-Myanmar-Report.pdf>.

SDC (2018). Shan State needs assessment conducted by Centre for Diversity and National Harmony, Yangon Myanmar. Swiss Agency for Development and Cooperation – Embassy of Switzerland in Myanmar.

Totten, D, Pyone G, Lwin MM and van Roosmalen M (2019). #ClosingTheGap Mekong, Country report Myanmar, entrepreneurial ecosystem assessment. The Dutch Good Growth Fund (April). Available at https://cdn.ymaws.com/www.andeglobal.org/resource/resmgr/research_library/researchlibrary2/ctg-countryreport-myanmar-fi.pdf.

Tun Thein P (2015). Gender equality and cultural norms in Myanmar. Paper presented at the International Conference on Burma/Myanmar Studies – Burma/Myanmar in Transition: Connectivity, Changes and Challenges, University Academic Service Centre (UNISERV), Chiang Mai University, Thailand, 24–25 July.

UNCTAD (2020). COVID–19 requires gender–equal responses to save economies. United Nations Conference on Trade and Development (April).

UNDP (2012). Gender analysis at Inn–thar, Pa–O, Danu and Taung–Yoe villages around Inle Lake, Myanmar. Yangon. United Nations Development Programme (December).

UNDP (2015). Inle Lake – Conservation and rehabilitation: Stories from Myanmar. United Nations Development Programme. Available at https://www.undp.org/content/dam/myanmar/docs/Publications/EnvEngy/UNDP_MM_IN_LE_Lake_Report_Eng_1312Web.pdf.

UNFPA Myanmar (2017). Census data confirms deep–rooted gender inequalities throughout Myanmar society. United Nations Population Fund Press Release (24 August). Available at <https://myanmar.unfpa.org/en/news/census-data-confirms-deep-rooted-gender-inequalities-throughout-myanmar-society>.

UNODC (2019). Myanmar Opium Survey 2019. United Nations Office on Drugs and Crime. Regional Office for Southern Asia and the Pacific.

United States Institute of Peace (2019). Myanmar’s 2020 elections and conflict dynamics. Peace Work No. 146 (April).

United Nations Myanmar (2020). A UN framework for the immediate socio–economic response to COVID–19 in Myanmar. United Nations Myanmar (June).

UNOPS (2015). Study on extension and farm advisory services (EAS). Study conducted by AFC Consultants International for the United Nations Office for Project Services Livelihoods and Food Security Trust Fund.

UNWTO (2019). *Global report on women in tourism. Second edition* (United Nations World Tourism Organization. Madrid).

USAID (2018). Feed the future performance evaluation of the value chains for rural development (VC-RD) activity in Burma. United States Agency for International Development. Washington, DC (May 25).

World Bank (2018a). Myanmar economic monitor May 2018: Growth amidst uncertainty. Available at <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/29917>.

World Bank (2018b). Myanmar economic monitor December 2018: Navigating risks. Available at <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/31031>.

World Bank (2019). Doing business 2019: Training for reform – economic profile, Myanmar. World Bank. Washington, DC. Available at <http://documents1.worldbank.org/curated/en/930301541154408381/pdf/131777-WP-DB2019-PUBLIC-Myanmar.pdf>.

World Bank (2020). Women, business and the law index. Washington. Available at <https://wbl.worldbank.org/> (accessed 15 February 2020).

UNITED NATIONS

gender@unctad.org
<http://unctad.org/gender>